HAYATI CİDDİYE ALAN DERGİ

79

YAŞAM KÜLTÜRÜ DERGİSİ | MAYIS 2021

la ci vert

DOSYA

Yeni Sekülerlik

Deizmden mistisizme dünyevi dinler

Prof. Dr. Ali Köse:
"Yeni nesil Mehdi'yi beklemek istemiyor."

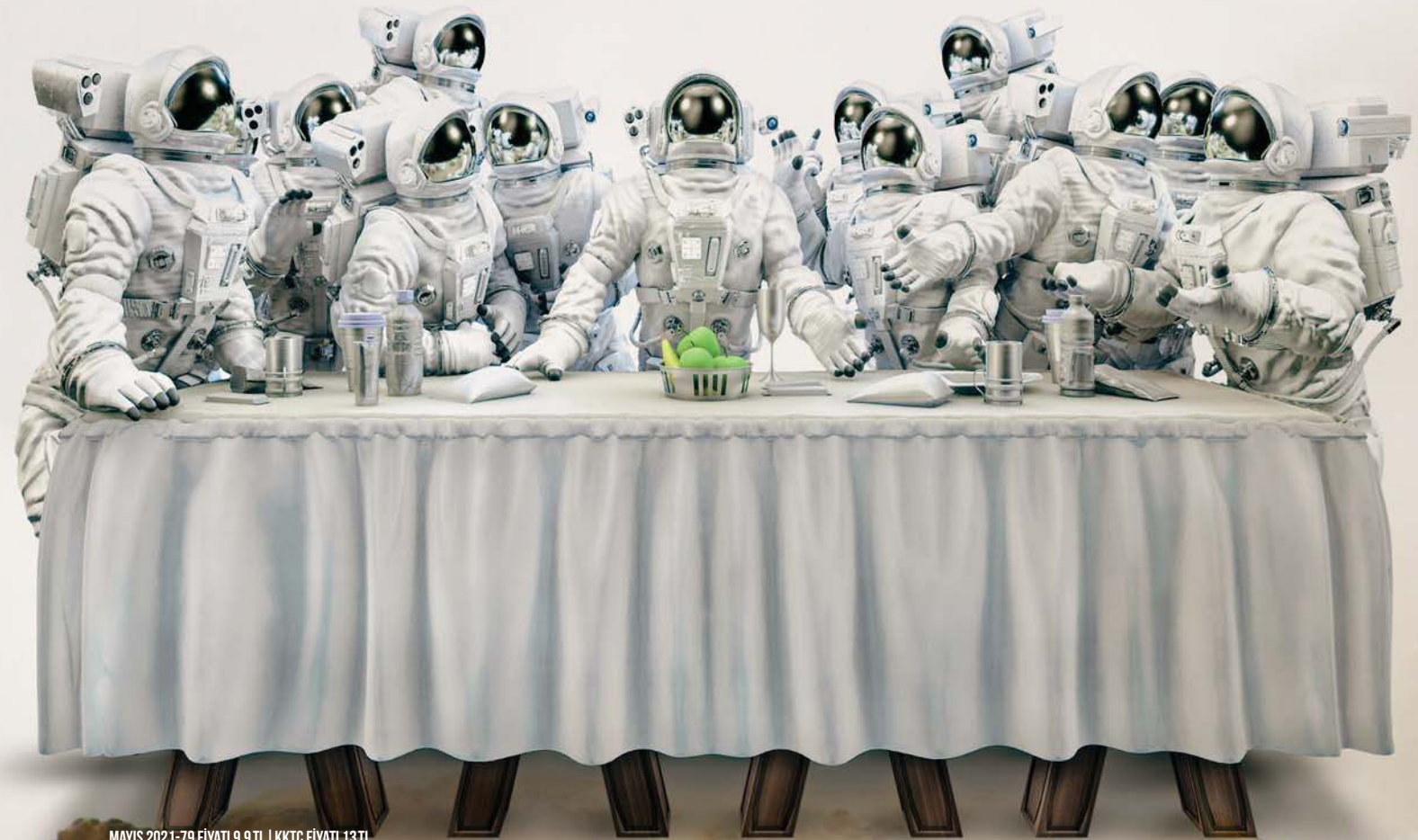
Bir modernleşme projesi olarak sekülerleştirme

"Gençlerin inanca dair sorunları?"
Dr. Alper Bilgili, Zeliha Eliaçık,
Prof. Dr. Kasım Küçükalp, Halime Yıldız

Kaostan çıkış yolu: Gelenek

CIA'nın devşirdiği yazarlar ve dergiler

Yeteneksiz fenomenler müziğe hükmediyor

MAYIS 2021-79 FİYATI 9.9 TL | KKTC FİYATI 13 TL
LACIVERTDERGI.COM

ISSN 2148-399X

9 772148 399001 79

Bankkart

Seni düşünür o

Sizin için bir karttan daha fazlasını düşündük!

Bankkart'la kredi kartı ve banka kartını birleştirip içine sizi düşünen birçok özellik ekledik. Teknolojisiyle ve avantajlarıyla Bankkart'ın hayatınızı kolaylaştıracak dünyasına sizi de bekleriz.

Kredi kartı ve banka kartı tek kartta!

Ziraat Bankası

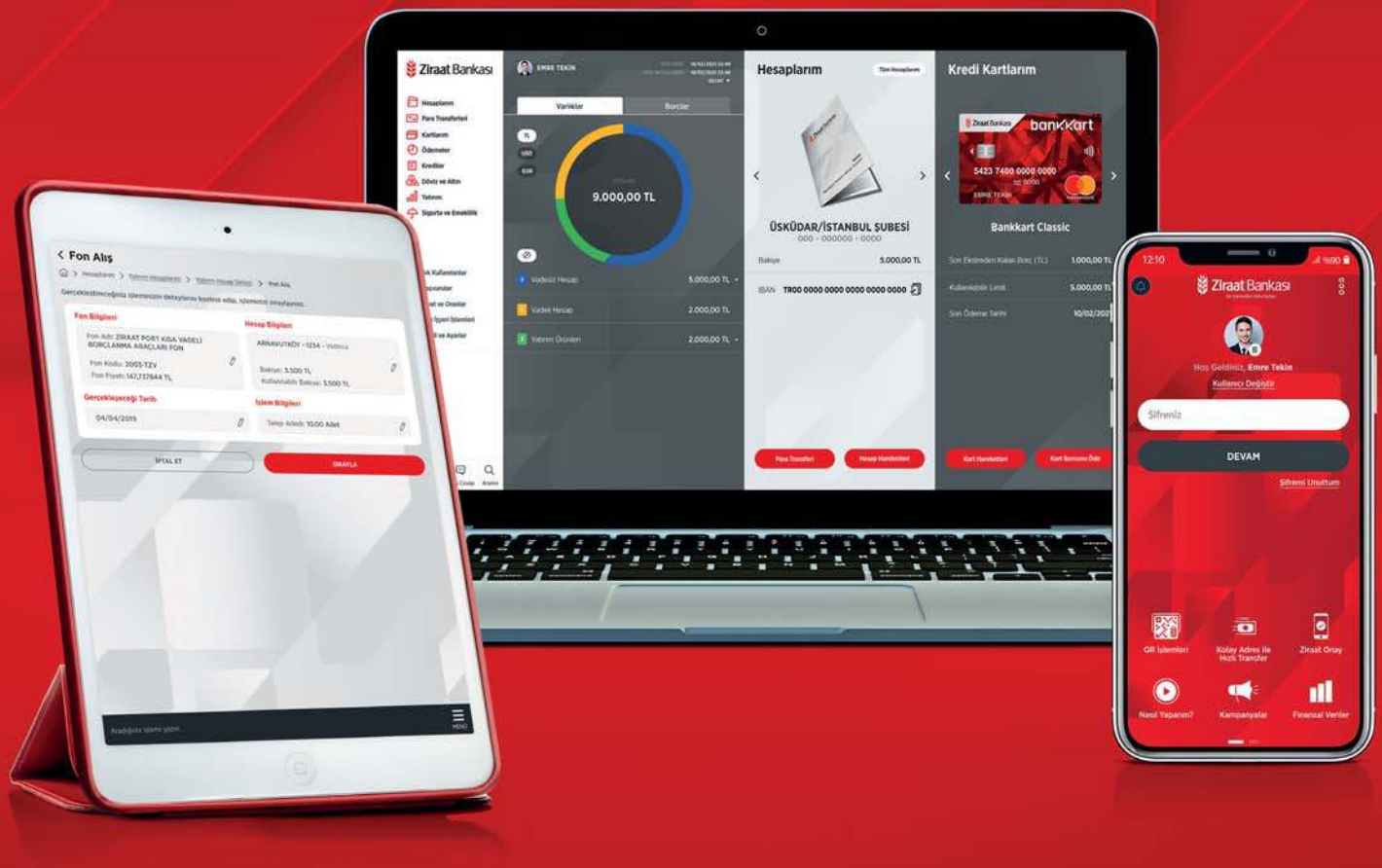
Seni düşünür o bankkart

/bankkart

0850 258 00 00 Müşteri İletişim Merkezi

www.bankkart.com.tr

KOLAYLIĞI TEKNOLOJİYLE BİRLEŞTİREN **İNTERNET ŞUBESİ VE MOBİL ŞUBE ZİRAAT'TE**

Ziraat Mobil

Hemen indirin!

Google Play 'DEN ALIN

App Store'dan İndirin

Herkes rahatça kullanabilsin diye dijitalin kolayı Ziraat'te.

Ziraat Bankası
Bir bankadan daha fazlası

0850 220 00 00 Müşteri İletişim Merkezi
www.ziraatbank.com.tr

/ziraatbankasi

08 75

YENİ SEKÜLERLİK

Röportaj Ali Köse **Ekrem Demirli** Allah'ın varlığı meselesi üzerine düşünmek: Allah'ın varlığının ispatı mümkün müdür? **Şule Albayrak** Sekülerleşen toplum, arayış içindeki insan **Hilmi Demir** Din tutulması: Metropoller ve dijital dalga **Yasin Aktay** Sekülerleşme ve dindarlığın med-cezirleri **Hakkı Öcal** Dei de! Gerisini bırak **Asım Öz** Laikliğin gölgesinde ilginç dönemler: Sekülerizm ve post-sekülerizm **Paket röportaj** Alper Bilgili, Zeliha Eliaçık, Kasım Küçükalp **Enis Doko** Teorik, pratik, aleni ya da gizli... Sekülerleşmenin 50 tonu **Halime Yıldız** İnanç "gençlik" ister: Gençlerin inanca dair sorunları **Soner Çelebi** Gençlik neyi protesto ediyor? **Murat Güzel** Hakikati aramak **Birol Biçer** Mutlu izdivaç: Modifiye din ve kutsal sekülerlik **Nurullah Koltaş** Kaostan bir çıkış yolu: Gelenek **Tuba Kaplan** Dünden bugüne mütedeyyin kültür mahfilleri

10

Yeni nesil Mehdi'yi beklemek istemiyor...

RÖPORTAJ :: Lacivert Yazı İşleri :: Prof. Dr. Ali Köse

76 77

DÜNYA GÜNDEMİ

Dünyadan ilginç portreler, geçen ayın gözden kaçan olayları

Birol Biçer

16

Allah'ın varlığı meselesi üzerine düşünmek

Ekrem Demirli

20

Sekülerleşen toplum, arayış içindeki insan

Şule Albayrak

50

İnanç "gençlik" ister: İnanca dair sorunlar

Halime Yıldız

EDİTÖR Mustafa Akar

Merhaba

Öte dünya yerine bu dünyayı, din yerine bilimi oturtarak uydurma bir dine iman etmeye başlıyorlar. Kendilerince kutsallar oluşturuyorlar. İşte o kutsalın, din dışı yeni dinin de adı sekülerizm.

mustafa.akar@lacivertdergi.com

Sekülerizmle ilgili tanımlar sürekli değişiyor. TDK'nın önerdiği karşılık "dünyacılık"... Oysa sekülerizmi yalnızca dünyacılıkla tanımlayamıyoruz artık. Bu yanılgımızın altında sekülerizmin doğrudan karşılığını ateizm yani dinsizlik saymamız yatıyor. Oysa sekülerizmi ben artık "din dışı bir din" olarak tanımlıyorum. Dosyamıza Yeni Sekülerlik adını vermemizin bir sebebi o.

İkinci sebebi ise Yeni Sekülerliğin "deizm, mistisizm" gibi kavramların da içine sızmaya başlaması... Özellikle mütedeyyin çevrelerde kendine seküler bir hayat seçmek isteyenler hemen deizmin şemsiyesi altına sığınıyorlar. Sözüm ona Allah'la bir problemleri yok, ama gönderdiği kitapla aralarına mesafe koyuyorlar. Yani hayatlarında din formunda bir şey var ve o, hayatın da bir parçası. Öte yandan, bu aşırı yorum yüzünden öte dünya yerine bu dünyayı, din yerine bilimi oturtarak uydurma bir dine iman etmeye başlıyorlar. Kendilerince kutsallar oluşturuyorlar.

İşte o kutsalın, din dışı yeni dinin de adı sekülerizm. Eskiden ateist arkadaşlara sormaktan hoşlandığımız bir soru vardı: "Sen hangi dinin ateistisin?" Çünkü modern dünya dinin olmadığı bir hayata yeni bir ahlak sunmak zorundaydı; o ahlak da ya insan doğası olacaktı ya da ideolojiler. İkisi de yeni bir ahlak sunamadı.

Dosyayı yapmamızın bir diğer sebebi ise sekülerler arasında dolanan mistisizm ilgisi. Bu ilgi, hemen her inancı kendi mistik kalıbı içinde köksüzleştiriyor. Ne öte dünyadan kopabiliyorlar ne de bu dünyanın kutsallarını tamamen kabul ediyorlar. İcat ettikleri sahte kutsallarla mutlu olmayı da başarıyorlar. Birazcık Mevlâna, birazcık Yunus, Zen Budizmi, Hacı Bektaş... Bazen İsa figürü, bazen de bir Meryem resmi... Bu figürlerin yerini dünyevi kahramanlar da alıyor; Che, marjinal ürünler, moda ikonları... Yani din dışılık dininin yeni kutsalları. Hepsini karıştırın, profil resmi yapın. Hakikatin çölüne hoş geldiniz.

78 CIA'NIN DEVŞİRMELERİ
Bercan Tutar

66 YÛNUS EMRE'NİN MENKIBEVİ HAYATI-2
Cafer Şen

88 ÇOCUKLARLA KOŞAN KADINLAR
Ayşe Eyyüpkoca Atila

100 DÜŞÜNCE ATLASI
Yunus Arslan

92 KIRILGAN DENGE: *BAL ÜLKESİ*
Tuğba Kozan

104 BURCUNUZUN ATARLI DÖNGÜSÜ
Asabi Astrolog

Sahibi
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Tüzel Kişi Temsilcisi ve Genel Müdür
YASEMİN GEBEŞ

Genel Yayın Yönetmeni
MUSTAFA AKAR

Yazı İşleri Müdürü
BİROL BİÇER

Görsel Tasarım
SEMA TÜRK BAYAZİT

Editör
SENA SUBAŞI
TUBA KAPLAN

Sosyal Medya Sorumlusu
YUNUS ARSLAN

Fotoğraflar
CANAN YETİŞTİ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü ve İnternet Yayın Sorumlusu
ŞEFİK ÇALIK

Genel Müdür Yardımcısı
YONCA ERTÜRK ÖZEREN

Genel Müdür Yardımcısı
ÖZGÜR ATANUR

Pazarlama Müdürü
FERHAL ŞENCAN

Üretim Takip Müdürü
EYÜP ÇURLU

Reklam Genel Müdür Yardımcısı
SEMA TUGAN

Reklam Satış Koordinatörü
REZAN DÖNMEZ

Reklam Rezervasyon
T (0212) 354 4118/354 3395
F (0212) 354 3350/354 3375

Pazarlama Yönetmeni
ZEYNEP DOĞAN

İmtiyaz ve yayın hakkı Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.'ye aittir. Yazı ve fotoğrafların tüm hakları LACİVERT dergisine, yayımlanan ilanların sorumluluğu ilan sahiplerine aittir. Bu dergi meslek ilkelerine uymayı taahhüt eder.

TURKUVAZ GRUBU HİZMETLERİ
Marka ve Pazarlama Grup Başkanı
SİNAN KÖKSAL

ABONE OPERASYON MÜDÜRÜ
UFUK KOCAOĞLU

Abone Hattı: **(0212) 354 36 04 – (0212) 354 36 11**
abone@turkuvazabone.com, www.turkuvazabone.com
www.facebook.com/TurkuvazMedyaAboneHizmetleri
twitter.com/#!/TurkuvazAbone
Turkuvaz Dergi T 0212 354 30 00
Yazışma Adresi Turkuvaz Dergi Grubu
Güzeltepe Mahallesi, Mareşal Fevzi Çakmak Cad. B/Blok Apt. No:29/1/1 Eyüpsultan/İstanbul
Yayının Türü Yaygın Süreli
Yayıncı Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Yönetim Yeri Güzeltepe Mahallesi, Mareşal Fevzi Çakmak Cad. B/Blok Apt. No:29/1/1 Eyüpsultan/İstanbul
Dağıtım Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.
Matbaa Genel Müdürü
MEHMET KAMİLOĞLU
Basımcı Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Basıldığı Yer Güzeltepe Mahallesi, Mareşal Fevzi Çakmak Cad. B/Blok Apt. No:29/1/1 Eyüpsultan/İstanbul
T (0212 354 30 00) | www.turkuvazmatbaacilik.com

İstanbul Matbaa Müdürü
HAKAN DEMİRCİ

info@lacivertdergi.com @lacivert_dergi
instagram.com/lacivert_dergi

3 Soru 3 Cevap

LEYLA KAYA
MİNYATÜR SANATÇISI

RUH DA BEDEN GİBİ BESLENMESİ GEREKEN BİR VARLIK, DOLAYISIYLA GÜZEL OLANI İZLEMEK, SANAT İCRA EDERKEN GÜZEL OLANI SEÇİP YANSITMANIZA SEBEP OLUR.

Kendimi ifade etme biçimi olarak minyatürü seçtim

Başladığınız noktadan minyatür gibi bir alana ulaştınız ve buradan devam ediyorsunuz. Eserleriniz de büyük ilgi görüyor. Bir eser meydana getirirken neyi amaçlıyorsunuz?

Bir esere başladığım zaman o eserin kime hitap edeceği, alıcısının olup olmayacağı, güncel bir mesajının olması gibi sorulara çok takılmıyorum. Bu düşüncelerden ziyade bana dokunan, kendi fikir ve duygularımı yansıtan şeylere odaklanıyorum. Yani aslında biraz kendi dünyamı önceleyerek ilerlediğimi itiraf etmem gerek. Bu, ilk bakışta kulağa biraz bencilce gelebilir fakat kendi dünyanızı çözümlemeden muhatabınızla ilgili bir durumdan, hâlden, anlayıştan bahsetmek bana pek de mümkün gelmiyor. Tabii ki bu izleyicinin önemsenmediği anlamına gelmiyor, bilakis onun alacağı hazzın burada gizli olduğunu düşünüyorum. Sanat eserinin izleyicisine, önce sanatçının bakış açısı hakkında bir bilgi vermesi gerektiği kanısındayım. Sanatçının esere kattığı öznel yorum, izleyicinin o eser karşısında aldığı hazzı eşsiz hâle getirir. Bana göre sanat eserini özgün kılan şey de budur. Beni besleyen şeyler arasında bulunduğum yer elbette önemli. Fakat mekândan kastın, duvarlar ve yollardan ibaret olmadığının da altını çizmek isterim. Mekânlar ve ruhlar birbirine yazılıdır. Ruh da beden gibi beslenmesi gereken bir varlık, dolayısıyla güzel olanı izlemek, sanat icra ederken güzel olanı seçip yansıtmanıza sebep olur. Tabii bu yansıtmanın çeşitli yolları var; kimisi yazarak, kimisi söyleyerek ifade ediyor kendini. Ben de kendimi ifade etme biçimi olarak minyatürü seçtim. Zaten çizimlerimde de sıklıkla Balat'ta iç içe olduğum evleri kullanıyorum. Bulunduğum mekân bu açıdan benim için zengin bir kaynak aynı zamanda.

Aslında sanat eğitimime başlarken ne yapmak istediğimi biliyordum ama varmak istediğim yer konusunda çok net bir fikrim yahut hedefim yoktu. Sadece ilerliyordum. Örneğin eserlerimin kalabalıklara hitap etmesi gibi bir beklentim yoktu ama öte yandan her bir eserin kendi ruhdaşını bulmasını arzu ediyordum. Üretime devam ederken beni motive eden şey bir hedeften ziyade "yolda olma" hâliydi. Bugün geldiğim noktada tam olarak bir hedeften değil ama bir ümidimden bahsedebilirim. Kendi sanat yolculuğumun devamında, bugün benim yürüdüğüm yolda yürümek isteyenlere 21'inci yüzyıldan bir ışık, bir nefes taşıyabilmiş olmayı ümit ediyorum.

PSİKOLOJİ VE FELSEFE İLE İCRA ETTİĞİM SANAT OLAN MİNYATÜRÜ HİÇBİR ZAMAN AYRI GÖRMEDİM

3SORU 3CEVAP

Atölyenizin isminin "Karanlık İşler" olduğunu fark ettim. Çok farklı ve orijinal bir isim, özellikle de geleneksel bir sanat dalı için. Ne anlama geliyor bu isim?

Minyatür gibi geleneksel sanatlarda atölye ismi olarak kullanılan malzemelerin, yöntemin, genel olarak o sanat dalına ait terimlerin doğrudan kullanılmasına aşinayız. Dolayısıyla "karanlık işler" isminin farklı, yeni hatta biraz da gizemli bulunması tam da aradığım ve hoşuma giden bir şey. Çünkü karanlık mefhumu çoğumuzun anlatmakta zorlandığı duyguları, düşünceleri saklar. Karanlıkla kastettiğimin çoğunlukla somut bir karşılığı olduğu düşünülüyor. Sözgelimi siyah kâğıda beyaz mürekkep kullanmak gibi... Her ne kadar siyah-beyaz eserlerle karşılaşıldığında akıllara geliyor olmak hoşuma gidiyorsa da aslında benim kastettiğim daha ziyade kavramsal bir karanlık. Çalıştığım renkli işlerde de net bir şekilde görebileceğiniz türden bir karanlık. Wittgenstein der ki; üzerine konuşulamayan konuda susmalı. Karanlık da biraz böyle; hakkında konuşulamayan şeylerin ifade biçimi... Bunu yaparken de sanılanın aksine şiddetli bir çarpmayla veya istila ile değil; zarifçe ve yavaşça, esere bakanın bakışını hissederek yapabilmek.

FELSEFENİN SORU SORMA PRATİĞİNİN SANATIMIN ÜRETİM SÜRECİNE ETKİSİ KAÇINILMAZDI

Balat'ta bir atölyede minyatür sanatıyla uğraşıyorsunuz fakat öncesinde de felsefe ve psikoloji geçmişiz var? Hayalleriniz bugün geldiğiniz yere nasıl evrildi?

Öncelikle belirtmeliyim ki, akademik olarak ilgilendiğim psikoloji ve felsefe ile icra ettiğim sanat olan minyatürü hiçbir zaman ayrı görmedim. Geleneksel sanatlarla ilk karşılaşmam da psikoloji okurken bir ödev olarak Topkapı Sarayı'na gitmemle başladı. Bu ödevde benden beklenen sanatın insan ruhuna etkisini detaylıca incelememdi. İnceleme yapmaktan inceleme konusu olmama varan hikâye de burada başlıyor. Sarayda yüzyıllardır esen o tarihî atmosfer, o durağan hava o zamana kadarki alışkanlıklarıma çok ters düşüyordu. Bu tezat, bir masa başında sebat ve sükûnet ile saatlerce hatta günlerce çalışan, bir eseri ortaya çıkarmak için neredeyse aylarca emek sarf eden talebeleri gördüğümde kısmen şaşırmama, daha çok da merak duymama sebep oldu. Belki de o zamana kadar farkında olmadığım ama en çok ihtiyacım olan şeyle böylece tanışmış oldum; sabretmek ve beklemek. Üstelik bunları çalışarak ve bezginlik göstermeden başarmak... İşte böylece ilk icra alanım olan ve on yıldan fazla emek verdiğim tezhip sanatına adım atmak için bir motivasyon bulmuş oldum. Bu sırada psikoloji eğitimimi tamamladım. Fakat pratikte "güzel"i icra ederken "güzel" olanın ne olduğu sorusu zihnimde büyümeye başladı. Bu sorgulama süreci ideal olanı, güzel olanı, iyi olanı aramaya itti beni. Yani bir anlamda felsefenin kollarında buldum kendimi diyebilirim. Sonrasında felsefe eğitimimi de tamamladım. Fakat bu esnada çiçekler ve yapraklarla başladığım çizim serüveni de evlere ve gökyüzüne evrildi. Yani yeni sorgulamalar beni tezhip alanından minyatüre taşıdı.

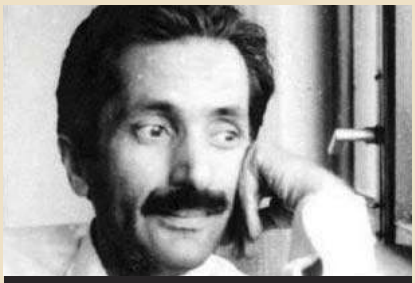
Felsefenin soru sorma pratiğinin sanatımın üretim sürecine etkisi kaçınılmazdı. Tabii bu, tabiri caizse işin geleneğine de aykırı gibi görünüyor. Yani böyle bir ön kabul, böyle bir alışkanlık var. Bahsettiğim ön kabuller minyatürün geleneğinde değil, insanların zihninde oluşan ve eski değil bilakis yeni bir kabul bence. Minyatür sanatı 7'nci yüzyıldan itibaren yenilikçi ve çağına özgü özellikler göstermesine rağmen günümüzde geçmişin bir taklidi olmaktan öteye gidemiyor maalesef. Nakkaş Osman'ın kumaşı bezeyişinde, Matrakçı'nın minyatürü salt mimariden ibaret sayışında, Levni'nin renkleri ve -neredeyse ilk kez- kadın figürünü öne çıkarışındaki cesaretinde hep bir özgür ve özgün olma hâli vardı. Bizim de bugün ortaya yeni bir şeyler koyarken muhafaza etmemiz, korumamız gereken gelenek onların gösterdiği özgün tavır ve cesaret olmalıdır. Benim anlayışıma ve sanatıma göre gelenek, ahde vefadan çok minyatür sanatının biçim algısını koruyarak yeni şeyler üretebilme özgürlüğüdür. Gelenek size yöntemi öğretir, bu yöntemle sizin göstereceğiniz şey size has ve yeni bir şey olmalıdır. Bu idrake varabildiğim için kendimi çok şanslı görüyorum. Felsefe eğitimi alırken felsefeyle ne yapacağım konusunda planlarım olduğu gibi minyatürle ilgili çalışırken de sanatımla ne yapacağım, nerede olacağım gibi konularda tabii ki bir fikrim vardı. Balat'ta bulunuyor olmam da bu sürecin bir parçası. Atölyem için seçeceğim mekânın, şehrin eski dokusunu yansıtırken, yaşayan zamanla da bağını koruyor olması çok önemliydi. Zannediyorum ki Balat da bu nitelikleri fazlasıyla bünyesinde barındırıyor.

ÇİZİM :: DAĞISTAN ÇETİNKAYA

POSTÜLA:

İspat edilmesine gerek duyulmadan doğru olarak kabul gören önermelere verilen isim. Bir başka deyişle sorgulanmasına gerek duyulmayacak kadar genel kabul görmüş temel düşünce. Özellikle felsefe, din ve ahlak gibi alanlardaki öğretilerin temelini oluşturur.

CAHİT ZARİFOĞLU : (1940-1987)

Yazar ve şair Zarifoğlu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı mezunudur. Öğrenciyken farklı işlerde çalışan Zarifoğlu'nun şiirleri yerel gazetelerde yayımlanmaya başladı. 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan Zarifoğlu, askerden sonra Mavera dergisinin kuruluşunda yer aldı. Dönem dönem ilkokul öğretmen vekilliği ve Almanca öğretmenliği de yapan şairin şiirlerinin yanı sıra yazı ve eleştirileri yine farklı dergi ve gazetelerde yayımlandı. Şiirleri İngilizce ve Arapçaya çevrilen Zarifoğlu, Yürekdede ile Padişah adlı eseriyle 1984 yılında Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı Ödülünü kazandı. İşaret Çocukları, Yedi Güzel Adam, Menziller, Korku ve Yakarış önemli eserlerinden bazılarıdır.

Jakobenizm:

Bir dönem ülkemizde de sıkça duyduğumuz ve uygulamalarıyla karşılaştığımız bir kavram olan Jakobenizm esasen bir ideoloji değil, kendi ideolojisini topluma dayatmak isteyen grupların başvurdukları bir yöntemdir. Fransız Devrimi'nin ardından kurulan Jakoben Demokratik Kulübü'nün fikirlerine dayanan bu uygulama günümüzde ideolojisi ya da inancı ne olursa olsun bunları tepeden inmeci bir şekilde benimsetme yoluna gidenleri tanımlamak için kullanılıyor.

Makyavelizm:

İtalyan düşünür Niccolo Machiavelli'nin görüşlerine dayanan bu kavram siyasi bir amaç doğrultusunda hiçbir ilke gözetmemeye ve hedefe ulaşmak için her yolun mubah olduğu düşüncesine dayanır. Bu yaklaşım aynı zamanda ahlaki, dini, hukuki ya da kültürel hemen her değeri kullanmaya müsait bir araç olarak değerlendirir.

Okültizm:

Gizli ilimler anlamına gelen bu terim genel olarak sıradan insanların ulaşamayacağı, öğrenilebilmesi için bazı geleneklerde saklı ve özel şartlara bağlı olarak korunan, çoğunlukla ezoterik öğretilerden beslenen gizemci uygulamaları tanımlıyor. Doğaüstü ve mistik uygulamalar, büyü, akbüyü, medyumluk, spritizma, manevi varlıklarla temas gibi uygulamalara dayanıyor.

DOSYA

SAYFA 08 75

DOSYA: YENİ SEKÜLERLİK

SÖZLÜK

DOSYA KİTAP

Türkiye, İslam ve Sekülarizm
ŞERİF MARDİN
İLETİŞİM YAYINLARI

İslam, Sekülerizm ve Geleceğin Felsefesi
M. NAKİB EL ATTAS
İNSAN YAYINLARI

Sekülerleşme Tartışmaları
M. ALİ KİRMAN-VOLKAN ERTİT
KADİM YAYINLARI

Kutsal Sekülarizm
MUSTAFA TEKİN
AÇILIM KİTAP

SEKÜLERİZM:

Çoğunlukla felsefi bir öğreti zannedilen sekülerizm aslında toplumsal bir ideolojidir. Dünyayı ya da varlığı anlamlandırma konusunda dinî inanç ve gelenekler ile vahyin faydasız olduğunu, dinî anlayış ve kurumların toplumsal hayatta belirleyici olamayacağını, esasen bilim ve rasyonel aklın hâkimiyeti ile tüm bunlara gerek kalmadığı zannına dayanan bir ideolojik düşünce. Dolayısıyla tüm toplumsal hayatın dünyevi ve maddi değerlere göre düzenlenmesini ve dini-manevi inançların bireysel olarak yaşanmasını öngörür. 19'uncu yüzyılda tabiatçı ve materyalist felsefeyi de arkasına alarak dünya çapında bir eğilime dönüşmüştür.

DOSYA | **RÖPORTAJ**

YENİ NESİL MEHDİ'Yİ BEKLEMEK İSTEMİYOR...

RÖPORTAJ ::
LACİVERT YAZI İŞLERİ :: PROF. DR. ALİ KÖSE

PROF. DR. ALİ KÖSE KİMDİR?

1963 doğumlu Ali Köse, 1981'de Antalya İmam-Hatip Lisesi'ni, 1985'te Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, doktorasını ise 1994'te Londra Üniversitesi King's College'da tamamladı. 1998'de doçent, 2004'te ise profesör unvanına hak kazandı. Akademik hayatında Din Psikolojisi ve Din Sosyolojisi alanlarında araştırmalara imza attı. *Neden İslam'ı Seçiyorlar*, *Freud ve Din*, *Deprem ve Din*, *Milenyum Tarikatları*, *Sekülarizm Sorgulanıyor*, *Laik Ama Kutsal*, *Avrupa Birliği Ülkelerinde Din Devlet İlişkisi*, *Avrupa ve İslam*, *Üç Yusuf Bir İslam*, *Türbeler: Popüler Dindarlığın Durakları*, *Enteller Aleykümselam Der mi*, *Din Psikolojisi*, *Kutsalın Dönüşü* başlıca eserleri arasındadır. Kariyerini hâlen Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Ana Bilim Dalı öğretim üyesi olarak sürdürmektedir.

Din, maneviyat, muhafazakârlık gibi konularda tartışmalar bitmeyecek gibi görünüyor. Mütedeyyin din algısının değişmesinden modern cemaatlere, sekülerlerin bir tarafı kültleşmeye yatkın din anlayışlarına kadar tartışmalar, dünyevileşme cenderesine sıkışmış durumda. Başta ülkemiz olmak üzere bu hareketliliğin ne anlama geldiği, göze batan dinsellik manzarasının aslında neler getirip neler götürdüğü, nasıl bir değişime yol açtığı ve yeni nesillerin farklılaşan din algısı gibi pek çok konuyu bir din psikoloğu olan Ali Köse ile masaya yatıralım istedik. Tartışma gündeminde yerini hiç kaybetmeyen bu meseleleri ve perde arkasındaki gerçeği Ali Köse, *Lacivert* için tahlil etti.

Son yıllarda dünya genelinde dinî ya da manevî hareketlerin öne çıktığını gördük. Ancak bu durumu dinlerin dünyevileşme tehlikesi altında okuyanlar da var. Sizce durum nedir?

Bir dinî grubun dünyaya karşı üç türlü tavrı olabilir. 1. Dünyayı reddeder. 2. Dünyayı tasdik eder. 3. Dünya ile uzlaşır. Modern dönemde dünyayı reddeden dinî grup pek kalmadı; kaldıysa da kıyıda köşede. Aslında asıl cemaat, tarikat onlar. Bunları belki Uzak Doğu'da, Anadolu'nun, Afrika'nın bir kasabasında görmek mümkün... Ama artık onlar da küreselleşmeden etkileniyorlar. Sosyolog Peter Berger Uzak Doğu'da bir Zen manastırında internet olduğunu görünce çok şaşırdığını yazmıştı bir makalesinde. Dünyayı tümüyle tasdik eden gruplar Batı dünyasında fazlaca var, ama İslam dünyasında pek rastladığımız bir olgu değil. Belki yeni yeni böyle gruplar ortaya çıkacak. Görünen o ki, dinî grupların ya da genel din alanının ekseriyeti dünya ile uzlaşıyor. Bu uzlaşı aslında bir zorunluluktan kaynaklanıyor. Çünkü din cenahı dünyevileşmeye her geçen gün biraz daha boyun eğiyor. Modern olgulara karşı koparılan vaveylalar, haykırışlar aslında bu boyun eğişin hırçın dışa vurumu. Zaten bunun tersi bir gelişme mümkün değil. Çünkü insan edimlerinin tüm kurguları, tüm icatları din dışı alandan geliyor. Din bu yeniliklere olsa olsa şeklen eklemlenebiliyor. Yani resim din dışının üretimi, din ancak eline verilen bu resmi boyayabiliyor.

BUGÜNKÜ PROBLEMLER BİN YIL ÖNCE DE VARDI

Bu durum İslami kurumlar için de geçerli mi? Neticede sağlam bir gelenek söz konusu, bu bir direnç kalesi olamaz mı?

Benim bu konuda örneklendirdiğim üç alan var. İslami bankacılık, İslami moda, yeşil pop... Hepsi de hayatın içinde alanlar. İlk kelimeleri dine, ikinci kelimeleri modern dünyaya ait. Ama din bunları kendi formuna dönüştüren, resmi kendine göre boyayan bir şekil oluşturmuş. Aslında bu kaçınılmaz bir gidişat. Bu gidişatı reddedenlerin uzun vadede kaybetmesi mukadder... Dinin modern dünya ile ilişkisini son dönem Osmanlı uleması "dinli hayat, hayatlı din" diye formülleştirmiş. Ahmet Hamdi Tanpınar bunu "değişerek devam etmek, devam ederek değişmek" şeklinde ifade etmiş. Burada Jaroslav Pelikan'ın 'gelenek' ile 'gelenekçilik' ayırımını hatırlamak gerekir: "Gelenek ölmüşlerin yaşayan ruhudur; gelenekçilik ise yaşayanların ölmüş ruhudur." Ben geleneği savunan birisiyim. Ama kutsallaştırılmış geleneğin boyunduruğuna razı değilim.

Ülkemizdeki din/maneviyat alanının gidişatı da bu durumdan ciddi şekilde etkileniyor sanırım. Bizdeki gidişatı nasıl tasvir edersiniz?

Türkiye "çağdaşlıkla muhafazakarlığı, modernlikle dindarlığı" buluşturan bir yolu tercih etmiş gözüküyor. Ancak son yıllarda dine önem veren, dini daha görünür kılmak isteyen iyi niyetli iktidarın oluşturduğu din atmosferinin cezbesine kapılarak İslam'a Hıristiyanlığın Orta Çağ'ını yaşatmak isteyen bir kitle türedi. Belki önceden de varlardı, ama şimdilerde kendilerini iyice hissettirmeye başladılar. Bunlar sanki din insanoğluna dünyayı

GEREK HAYAT İLİMLERİNDEN GEREKSE TABİAT BİLİMLERİNDEN AYIRDIĞIMIZ BİR DİN TASAVVURU VAR ZİHNİMİZDE. BUNUN ADINI BELKİ 'BÜYÜK KOPUŞ' KOYABİLİRİZ. SEKÜLERLEŞME İDEOLOJİSİNİN İSTEDİĞİ DE BU KOPUŞ İDİ ZATEN.

zehir etmek için varmış gibi va'z u nasihat bulunuyorlar. Din sanki bu çağa ait bir olgu olamazmış gibi söylemler üretiyorlar. Bilim ve akıl kelimelerinden hiç hazzetmiyorlar. İslam'ı bir getto dinine dönüştürmek istiyorlar. İşte tam da bu noktada farkında olmadan sekülerleşmeye hizmet ediyorlar. Dini korumaya çalışırken aslında onu sekülerleşmenin kucağına atıyorlar. Dine üstten bakarak "sen bu dünyaya ait olamazsın, dünyevi bir hükmün yok, sen sadece uhrevi olanla ilgilen, gerisine karışma" diyen modernitenin değirmenine su taşıyorlar. Dahası, Türkiye İslam'ını radikalleştirmenin, ülkeyi Ortadoğululaştırmanın, Türk aklını Araplaştırmanın peşindeler. Dini, geçmişin dehlizlerine hapsedip anıt mezarını dikmek istiyorlar. Tabii bunu yaparken de mensuplarına akıllarını kiraya vermelerini, iradelerini teslim etmelerini şart koşuyorlar.

Bu problemleri kişiler üzerinden mi yoksa gelenek üzerinden mi konuşmak daha önemli?

Cemaatlere ve tarikatlara bakarak sekülerleşme ile ilgili radikal bir projeksiyonda bulunmak, gelecek hakkında fikir yürütmek güç gözüküyor. Çünkü önemli bir kısmı geleneksel formattan uzaklar. 11'inci yüzyıl sufilerinden Hücvirî, "Hz. Peygamber zamanında tasavvufun kendi var adı yoktu, şimdi adı var kendi yok" demişti. Demek ki bugünkü problemler bin yıl önce de varmış. Birçoğu geleneğin kendilerine yüklediği misyonu umursamıyor; maneviyattan çok, başka olgularla anılıyorlar. Olmaları gereken yerden çok, olmamaları gereken yerdeler. Kalp ve gönül hikâyeleri onlar için de nostalji malzemesi artık. Sekülerleşen dünyanın ana yörüngelerinde hep varlar. O yörüngelerdeki tüm araçları, tüm imkânları sonuna kadar kullanıyorlar, ama sürekli olarak sekülerleşme, modernleşme karşıtı retorikler serdediyorlar. Vaazları zühd anlatılarından, dünya nimetlerine kerahet vurgusundan geçilmiyor, ama piyasadaki temsilcilerinin çoğu tersi bir görüntü sergiliyor. Temsil edemedikleri bir dinin tebliğciliğine soyunuyorlar. Umrede bile kavga eden cemaat fraksiyonlarının görüntüleri internete düşünce şaşırıp kalıyorsunuz. Büyük kitle bunlardan azade... Onlar saygıya layık. Ama görünür olan, öne çıkan, popüler olan ve dolayısıyla temsili gerçekleştirenler bunlar. Kitlelerin algısı da bunlar üzerinden oluşuyor. Bugün irili ufaklı cemaatlerin en çok kullandıkları kelime Ehl-i Sünnet kavramı. Ehl-i Sünnet, çoğumuzu kapsayan bir şemsiye kavram. Ama önemli bir kısmı bunu tekfirci-selefi karakterlerini gizlemek için kullanıyor. Onlar için Ehl-i Sünnet, şeyhlik düzenine dokunmamanın, cemaat sistemini sorgulamamanın adı. En iyi yaptıkları şey muhaliflerini dinsizlikle suçlamak... Ateşli mensuplar kendilerini engizisyon yargıcı gibi görüyor. Hâlbuki bilmiyorlar, imanı ancak onu göğsünde taşıyan kişi takdir edebilir.

DÜNYA GİDEREK TOPLULUKÇU KÜLTÜRDEN BİREYCİ KÜLTÜRE EVRİLİYOR. BU DA ARTIK İNSANIN MONOLİTİK BİR DÜŞÜNCE VE DAVRANIŞ KALIBINA SOKULAMAMASI ANLAMINA GELİYOR.

Cemaat ve tarikatların dini yorumlama biçimlerini nasıl buluyorsunuz?

Ben dini dipsiz kuyuya benzetiyorum. Bizimkiler illâ ki kuyunun dibine inmek istiyorlar. Hâlbuki bizim kuyu ile ilişkimiz bakracımızı getirip kuyuya sallamak, ihtiyacımız kadar suyu alıp kenara çekilmek ve bir sonrakine sırayı vermek şeklinde olmalıdır. Ama bizimkiler kuyunun başından hiç ayrılmıyor, başka bakraçlara yol vermiyorlar. Hâlbuki kuyu hepimizin ve dipsiz... Ama bizimkiler kuyunun dipsiz olduğunun farkında değiller. Bu nedenle dibini bulamadıkça hırçınlaşıyorlar. Öyle ki, canları sıkıldığı zaman, iktidarın bütün iyi niyetine rağmen ona bile pervasızca sopa gösteriyorlar. Ötekilere karşı "bizim arkamızda iktidar var" diyorlar, iktidara karşı da "bizim arkamızda Allah var" diyorlar. 'Dini bütün' insanların hassas oldukları konularda söylem üreterek topladıkları taraftarları radikalleştirmek istiyorlar. Bu tam da Batılı mahfillerin İslam dünyasında görmek istediği tablo... Unutmayalım, Batılılar radikal İslam'a bayılırlar.

Son dönemlerde getirilen eleştirilere bakarak din hakkında nasıl bir algının hâkim olduğunu düşünüyorsunuz?

Modern dönemin yükselen değeri şüphesiz ekonomik liberalleşme oldu. Varlığın tüm alanlarını metalaştıran bir görüş hâkim oldu dünyaya. Din de bundan nasibini aldı. "Din marketi" denilen bir pazar oluştu ve bu pazarda kendilerini dinin sahibi olarak görenler dine meta muamelesi yaptılar. Bu da dinin ruhaniyetine, kutsiyetine, maneviyatına halel getirdi. Aslında bu belki tüm çağların problemiydi... el-Kindi, daha 9'uncu yüzyılda demişti "Bir şeyin ticaretini yapan onu satar. Sattığı ise artık kendisinin değildir; din tüccarlığı yapan kişi de dinini kaybetmiştir" diye. Bu belki yüzyılların sorunu, ama yaygınlığı bu yüzyılın sorunu... Artık dualarımız bir yakarış, bir yalvarış türü olmaktan ziyade, Tanrı'ya talimatlar yağdıran formlara bürünmeye başladı. Camilerimizde vaaz kürsüsünün hemen üstünde "ed-dinü'n-nasihah" yazan bir hadis-i şerif vardır. "Din samimiyettir" der. Ne mükemmel bir uyarı! Diyor

DOSYA

Ali Köse

ÖNÜMÜZDEKİ YÜZYILLARDA İNSANOĞLU ARTIK ESKİ İNSANOĞLU OLMAYACAK. 21. YÜZYILDA, HATTA SON BİRKAÇ YILDA BİYOGENETİK ALANINDA OLUP BİTENLER İNSANOĞLUNUN BEDENSEL, DOLAYISIYLA RUHSAL YAPISININ DEĞİŞECEĞİNE İŞARET EDİYOR.

FOTOĞRAF :: ŞEREF YILMAZ

İMANI ANCAK ONU GÖĞSÜNDE TAŞIYAN KİŞİ TAKDİR EDEBİLİR

ki, buradan konuş ey vaiz ama bir şeyi hiç unutma! Samimi ol, gönülden konuş! Samimi olmazsan sözünün bir anlamı yok!" "Unutma ey vaiz, hiç kimse sınanmadığı günahın masumu değildir!" Cami kürsüleri bu konularda pek problemli değil, vaizlerimizi tenzih ederim, ama artık cami kürsülerinin yerini medya vaizliği, piyasa hocalığı, internet videoları aldı.

Çok hızlı bir teknolojileşme, djitalleşme ve görünen o ki sekülerleşme ile karşı karşıyayız. Bunların şekillendireceği bir gelecekte sizce dinin durumu ne olacak?

Dünya, adı henüz konulmamış bir evreye geçti. Önümüzdeki yüzyıllarda insanoğlu artık eski insanoğlu olmayacak. 21. yüzyılda, hatta son birkaç yılda biyogenetik alanında olup bitenler insanoğlunun bedensel, dolayısıyla ruhsal yapısının değişeceğine işaret ediyor. Daha önceki evrelerde insanoğlu doğaya hükmetme duygusunu yaşamış, bu da doğaüstü algısını etkilemişti. Şimdi ise insanoğlu kendi bedenine hükmetme, belki de "tanrılaşma" peşinde. Bu gelişmeler dini bazen doğrudan bazen dolaylı olarak ilgilendiriyor. Ama biz hâlâ mazinin problemleriyle, çatışmalarıyla oyalanıyoruz. Ray Kurzweil'ın İnsanlık 2.0 adlı kitabını okudum. Ürktüm... Diyor ki: "İnsanoğlunun beyninde eksiklikler var, biz onu tamamlayacağız ve bir 'makine insan' yaratacağız. Bu yeni insan türünün klasik anlamdaki din algısıyla nasıl bir ilişkisi olabilir, ilişki yerinde kalır mı, diye düşünüyorum ve maalesef iyimser bir tablo hayal edemiyorum. Din bugüne kadar sahnenin ya sahibiydi, ya da figüranıydı; yani sahnede hep vardı. Ama yarın o sahnedeki varlığı anlamsızlaşacak diye endişe ediyorum. 1852'de Pozitivizm İlmihali'ni yazan Auguste Comte'un "dinin devri geçti, devir artık pozitivizmin devri" söyleminin çok daha ötesinde gelişmelerin olacağı günlerden bahsediyorum... Ve o gün yüzleşilmesi gereken sorular "aşı orucu bozar mı, müzik haram mı, altın yüzük takmak caiz mi?" sorularından çok daha farklı olacak. Bunları düşününce gün gelecek hâlimiz meleklerin cinsiyetini tartışanlara dönecek diye endişeleniyorum. Yüzyıllar-

dır dondurduğumuz meselelerin, hep ertelediğimiz yüzleşmelerin bizi götüreceği yerin burası olmasından korkuyorum. Şu anda Ashab-ı Kehf gibi uyuduğumuzu hissediyorum. Gerek hayat ilimlerinden gerekse tabiat bilimlerinden ayırdığımız bir din tasavvuru var zihnimizde. Bunun adını belki 'büyük kopuş' koyabiliriz. Sekülerleşme ideolojisinin istediği de bu kopuş idi zaten... Biz de buna rıza gösterdik. Bu ideolojinin "sizin buralarda yeriniz yok, biz ayrı dünyalarız" şeklindeki meydan okumasına dünden razı olduk.

İnsanlar ne dinden ne de dünyevileşmeden vazgeçemiyorlar. Bu neden böyle oluyor dersiniz? Bunca sekülerleşmeye rağmen dinin bir geleceği olur mu?

Terry Eagleton, dinin vazgeçilmezliğini şu sözlerle anlatıyordu: "Acı, ölüm, felaketler, sorumluluk, özgürlük gibi ahlaki ve varoluşsal meselelerde söyleyecek anlamlı bir sözünüz yoksa dine yönelteceğiniz eleştiriniz cahilce ve içi boş olacaktır." Bu çıkış noktasını doğru kabul edersek, din varlığını hep hissettirecek. Kendisi de bir ateist olan Alain de Botton 2012 yılında yazdığı Ateistler için Din isimli kitabında şöyle diyordu: "Evet ben bir ateistim, ama dinin toplumsal işlevini reddedemeyiz, dinsiz bir toplum hayal edemeyiz... Dinler, yalnızca inananlara bırakılmayacak kadar önemlidir..." Dinin 'sosyolojik bir vazgeçilmez' olduğunu anlatmaya çalışıyordu ateist Botton bu kitabında. William James de, "İnançlar doğru oldukları için işe yaramazlar, işe yaradıkları için doğrudurlar" demişti, dinin insan hayatındaki işlevini vurgularken. Sosyolog Peter Berger de şöyle diyordu: "İnsanoğlu kutsalsız yapamaz!" Bütün bu sosyolojik ve psikolojik tespitleri belki "maneviyatçı dindarlık" şeklinde kavramlaştırabiliriz. Bununla, bireyin varoluşu anlamlandırmasına yarayan, psikolojik destek sağlayan, sosyal dayanışmanın muharriki olan bir din olgusunu kastediyorum. Bu alanlar din hanesinin hâlâ en büyük kazanç alanları.

Günümüzde agnostisizm, deizm, yeni dinî hareketler gibi oluşumların daha sık gündeme gelmesinde etkili olan unsur nedir?

Dünya giderek toplulukçu kültürden bireyci kültüre evriliyor. Bu da artık insanın monolitik bir düşünce ve davranış kalıbına sokulamaması anlamına geliyor. Toplulukçu kültürlerde kolektif değerler oluşur, bireyler o değerlere uyardı. 'Biz' vardı, 'ben' yoktu. Zamanla insan ve kültür değişince din algısı da bundan nasibini aldı. Eskiden bilgiyi bireyin bağlı bulunduğu din, mezhep, cemaat üretir, birey de sorgusuz sualsiz itaat ederdi. Mezhep imamları oluşur, mezheplerin mensupları her konuda o imamların içtihatlarına uyardı ve bu içtihatlar itikat mesabesindeydi. Ama artık durum farklı... Dahası, artık mezhep imamlarının yahut eski ulemanın söyledikleriyle idare edilemeyecek yepyeni bir dünya var önümüzde ve bu dünyanın ürettiği sorunsallar üzerine düşünmek farklı bir rasyoneli gerektiriyor. Bu nedenle artık insanlar kurumsal dinden uzaklaşıyor. Bizim gibi ülkeler bu durumu yeni yeni tecrübe ediyor. İngiliz sosyolog Grace Davie inancın devam ettiğini, ama kiliseye aidiyetin örselendiğini, artık insanların kurumsal dinin her dediğine inanmadığını ortaya koymuştu. Bu tespiti bir derece daha ileri götürerek dinin Lego stiline dönüştüğünü söyleyebiliriz. Artık insanlar tek bir mezhebin üretimlerini tüketmek yerine kendi gönüllerine göre farklı üretimleri de deniyorlar.

CAMİLERİMİZDE VAAZ KÜRSÜSÜNÜN HEMEN ÜSTÜNDE "ED-DİNÜ'N-NASİHAH" YAZAN BİR HADİS-İ ŞERİF VARDIR. "DİN SAMİMİYETTİR" DER. NE MÜKEMMEL BİR UYARI!

Peki, giderek kurumsal din ile aralarına mesafe koydukları ileri sürülen yeni nesillerin tepkisel tavırlarını neye bağlamak gerekir dersiniz?

Dinin iki temel kutsalı var. Birincisi, din mensuplarının vahiy olarak kabul ettikleri kutsal metin. İkincisi, vahyin aracı olarak kullandığı peygamberlere ait sözler, uygulamalar. Bunlar üzerine gerçekleştirilen sonraki üretimler özde kutsal değildir, ama modern döneme kadar bu üretimler de kutsal addedildi; içtihatlar itikatlaştırıldı. Yani mezhep kurucularının yahut klasik ulemanın üretimleri sorgulanamaz görüldü. Tabiri caizse 'kara kaplı kitaplar' oluştu ve bunlar ilk iki kaynağın devamı kabul edildi. Ama artık büyü bozuldu. 'Birey insan' bunları üretim olarak algılamaya başladı. Şimdilerde içeride dönen büyük kavganın ardında, bazı piyasa hocalarının köpürmesinin geri planında bu değişimin kabullenilmemesi var. "Sen nasıl olur da falan asırda yaşayan filan ulemanın görüşlerini saymazsın, sen kimsin!" tepkisi aslında büyünün bozulduğunu gösteren bir isyan. Dahası, yeni nesil dindarlık artık geçmiş ulemanın ya da halk kültürünün dine ekstra yüklemeler yaptığını düşünüyor; bu yükü bir fazlalık olarak algılıyor ve kendisini bu yükü çekmek zorunda hissetmiyor. İnsanoğlu için yeryüzündeki en tehlikeli şey birilerinin öteler âlemini kutsallık adına okuması ve ötekiler hakkında hüküm verme yetkisine sahip olduğunu düşünmesi, cennetin ve cehennemin anahtarlarının kendi elinde olduğuna inanmasıdır. Yeni nesil dindarlık bu tehlikenin farkında... Yeni nesil artık anahtarların el değiştirmesi gerektiğini düşünüyor ve artık mehdiyi beklemek istemiyor... ■

AYRICALIKLAR DÜNYASINA HOŞ GELDİNİZ

TURKISH AIRLINES
Miles&Smiles

Hayatınızın her alanında ayrıcalıklı hissettirecek Miles&Smiles dünyası şimdi sizleri bekliyor.

milesandsmiles.com | 0850 333 0 849

DOSYA | **MAKALE**

ALLAH'IN VARLIĞI MESELESİ ÜZERİNE DÜŞÜNMEK: ALLAH'IN VARLIĞININ İSPATI MÜMKÜN MÜDÜR?

EKREM DEMİRLİ

> Günümüzdeki büyük sorun şudur: Dindarlık insanlar arasında süratle yaygınlaşırken entelektüel ortamlarda neredeyse en zayıf dönemini yaşamaktadır. Bu çelişkinin aşılması mümkün görünmüyor, fakat daha makul bir seviyede tutulması mutlak bir zarurettir.

DOSYA

Varlık üzerinde düşünmek Tanrı'nın varlığı üzerinde düşünmeye eşdeğer bir iştir. Herhangi bir şekilde "varlık", "var olmak" diye tabirler kullanmanın akabinde Tanrı'nın varlığı meselesine ulaşmak metafizik yapmanın temel meselesidir. Varlık ile Tanrı arasında kurulan bu müspet ve zaruri ilişki bazı düşünürleri Tanrı'nın varlığını bilmenin 'apriori' olduğu sonucuna ulaştırmıştır. Bu meyanda Tanrı'nın varlığını reddetmek anlamındaki ateizmin ana akımlar içinde kendine yer bulması hayli zordu. Dinî geleneklerce 'dehri' veya başka isimlerle zikredilen akımlar bile ana akım düşünceyle çelişen inançlara sahip olsalar bile, günümüzdekine benzer bir ateist tavra sahip değillerdi. Bu yönüyle klasik dünyanın bariz niteliği Tanrı inancı ekseninde şekillenmiş düşünceler ile bu düşünceler dahilinde ortaya konulmuş insan ve âlem görüşü idi.

Dinlere göre çağımızda düşüncenin ve felsefenin en ciddi sorunu inancın nesnel gerçeklikle bağının büsbütün kopartılmış olmasıdır. Buna giden yolun ilk merhalesinde kadim-metafizik düşünce temel iddialarını yitirmiş veya bunlardan vaz geçmiştir. Metafizik iddialar anlamsızlaşınca başta Tanrı'nın varlığı olmak üzere, birçok tümel konu tarihsel ilgi alanı veya en çok edebiyatın meselesi olmanın ötesine geçememiştir. Metafiziğin kendisi yerine tarihi ile ilgilenmek veya metafiziği bir tarih konusu gibi düşünmek, metafiziğe vurulabilecek en büyük darbedir.

Günümüzde inanç konuları metafizik derinliğini ve gerçeklikle bağını yitirerek bazen din psikolojisi, bazen sosyoloji bazen başka disiplinlerin insan davranışlarını anlamak üzere başvurduğu boş kavramlar hâline gelmiştir. Her şeyden önce sahici ve gerçek anlamda Tanrı'dan söz edebileceğimiz bir düşünme çerçevesi ortada görünmüyor. Böyle bir düşünceye doğru ilerlerken önce doğadaki Tanrı veya doğanın yüceltilmesi diyebileceğimiz bir süreçte aşkınlık fikrinin reddedildiğini veya tezyif edildiğini görüyoruz.

İçi boşaltılan Tanrı inancı

Doğanın sınırsız bir romantizmle yüceltilmesi ve Tanrı ile doğa arasında kurulan belirsiz ilişki zamanla içkinliğin tercih edilmesiyle Tanrı kavramının içini boşaltan en önemli yaklaşım olmuştu. Felsefe tarihindeki gelişmeler, özellikle Kant sonrasında ortaya çıkan akımlar Tanrı'dan anlamlı bir şekilde söz etmenin imkânsızlığını savunmuştur. Bu meyanda büyük bir sorun da çağdaş ideolojilerin Tanrı inancının tarihselliği üzerindeki yaklaşımlarıyla birlikte inancın aşılmasının düşünce ve toplumsal hayatta gelişim seviyesi olduğunu savunmalarıdır. Buna göre Tanrı eski tarz toplumsal yapının bir iktidar aracıdır; bunu aşmadan özgürleşme olmayacaktır.

Binaenaleyh bir yandan yaygın ideolojiler, öte yandan bilimsel ve felsefi yaklaşımlar Tanrı inancını ya büsbütün anlamsızlaştırmış veya içini boşaltarak belirsiz bir alana hapsetmiştir. Günümüzde dini düşünce açısından en ciddi sorun Tanrı inancının anlamını neredeyse büsbütün yitirdiği böyle bir dünyada inancın müdafaasıdır. Üstelik çağımızda dindarlık başta Müslüman ülkelerde olmak üzere önceki çağlarda görülmeyecek ölçüde yaygınlaşmışken bunu yapmak gerekiyor.

Günümüzdeki büyük sorun şudur: Dindarlık insanlar arasında süratle yaygınlaşırken entelektüel ortamlarda neredeyse en zayıf dönemini yaşamaktadır. Bu çelişkinin aşılması mümkün görünmüyor, fakat daha makul bir seviyede tutulması mutlak bir zarurettir.

EN ÜST VE SAHİCİ GERÇEKLİK DEMEK OLAN TANRI'YA İMAN O'NA DOĞRU GİTMEK VEYA O'NUN BİLGİSİNE GÖRE YAŞAMAK İÇİN BİZİ DÖNÜŞTÜREN MÜCBİR BİLGİDİR.

Din Tanrı üzerine düşünmektir

Dinî düşüncenin ve dinî hayatın kurucu meselesi Tanrı inancıdır, bunu biliyoruz. Din Tanrı üzerinde düşünmek, konuşmak, O'nun için ve O'na doğru yaşamın adıdır. Başka hiçbir mesele dinde Tanrı inancıyla karşılaştırılamaz, başka hiçbir mesele O'nun yerine ikame edilemez. Bu itibarla kadim filozofların ve onların etkisindeki kelam geleneklerinin dinin fonksiyonlarına odaklanarak söyledikleri dinin dünyada düzen tesis etme görevi dinî anlamaya yardımcı olmaz. Bu yaklaşımda din toplumsal bir 'düzen' tesis ederek geniş kesimlerin hakikatle ilişkilerinde görece bir gerçekliği temsil eder.

Bazı kelamcılar bu yaklaşımın etkisiyle dinin toplumsal yönü üzerinde durmuş, dinin toplum düzeni inşa ettiğini iddia etmişlerdir. Fıkhın kelamın yerini alarak Müslüman toplumda tanım yapma salahiyeti kazandığı dönemlerde bu yaklaşım daha öne çıkmıştır. Fakat bu durum gerçeği bize söylemez: Dinde düzen ve toplumsal alan ikincil anlam taşıyabilir, din esas itibarıyla bir insanın veya bir cemaatin Allah ile ilişkisidir. Dinde hiçbir mesele Allah ile ilişki konusu gibi ciddi ele alınamaz, hiçbir mesele onun yerine ikame de edilemez.

Mesela İslam'da iman bahsi ele alınırken imanın altı ilkesinden söz edilir. Bu meyanda Allah'a iman ile birlikte meleklere iman, peygamberlere iman, kitaplara iman, ahirete ve kadere iman gibi ilkeler imanın unsurlarını teşkil eder. Bu durumda Allah'a iman ile öteki ilkeler aynı seviyedeymiş gibi telakki edilebilen bir yanılsama ortaya çıkar. Gerçekte durum böyle değildir. İmanın altı ilkesi demek gerçekte sadece Allah'a iman etmek demektir, bahis mevzu olan, kurucu ilkenin farklı görünümlerinden ibarettir. O zaman imanın sadece bir ilkesi vardır, o da Allah'a iman etmek demek gerekir.

Bu ne anlama gelir? Allah'a iman etmek –ki burada kullanılan kelimenin iman veya bilgi veya marifet olması durumu değiştirmez- ontolojik olarak üst gerçekliğe inanmaktır. Müminler varlığı açıklamak istediklerinde ister daha içkin ister daha aşkın tabirler kullansınlar görünen dünyayı kendi başına yeterli bir gerçeklik alanı olarak kabul etmez, dış hakikate ulaşarak varlık meselesini onun üzerinden izah ederler. Bu nedenle iman zorunlu bir şekilde ontolojik düzeyde üst gerçekliğe inanmayı gerektirir.

Tanrı'ya iman bizi dönüştürür

Öte yandan Tanrı hakkındaki bu tasavvur bizi harekete geçiren bilgi verir. Başka bir anlatımla Tanrı'ya inanmak başka herhangi bir şeyi bilmek veya ona inanmak ile karşılaştırılamaz; Tanrı'ya inanmak bizi harekete geçiren etkin ve müessir bir bilgi olarak hayatımızı düzenler. İmanın dönüştürücü yönü burada temayüz eder. Bu durumda en üst ve sahici gerçeklik demek olan Tanrı'ya iman O'na doğru gitmek veya O'nun bilgisine göre yaşamak için bizi dönüştüren mücbir bilgidir.

KADİM FİLOZOFLARIN VE ONLARIN ETKİSİNDEKİ KELAM GELENEKLERİNİN DİNİN FONKSİYONLARINA ODAKLANARAK SÖYLEDİKLERİ DİNİN DÜNYADA DÜZEN TESİS ETME GÖREVİ DİNÎ ANLAMAYA YARDIMCI OLMAZ.

Bunu ikinci bir önermeyle temellendirmek mümkündür: Üst ve gerçek olanın bilgisi daha üstündür. Peygamberlik anlamındaki nübüvvet kelimesinin kökünde iki anlam birden yer alır; yukarı, üst ve bilgi vermek. Bunu birleştirmek istersek yukarıdan, yani zihnen veya başka bir yetenekle ulaşamayacağımız bir yerden bilgi getiren kişi peygamberdir. Bu da bize ikinci önermeyi verir. O zaman biz yukarıdan gelen bilgiye göre yaşamakla dünyanın içinde dünya dışından bir gerçekliği takip etmiş oluruz. İnsanın en büyük farkı budur: Bir dünyanın içinde 'dünyalı olmayan bilgi ve gerçeklik ile ilişki üzerinde yaşama iradesi.'

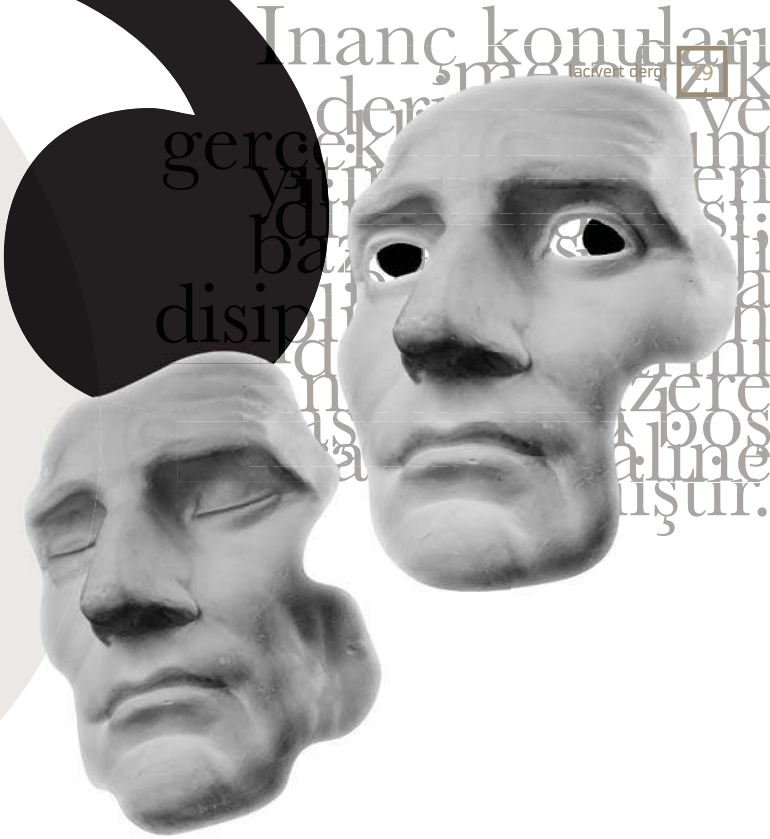
İman ilkelerini bu istikamette yorumlarsak her birisi Tanrı hakkındaki bilgimizi tekit ve tahkim eden ikincil ilkeler hâline gelirler. Bu meyanda Tanrı'nın var olduğuna inanmak yetmez, O'nun bize konuşan-bilgi sahibi biri olduğuna inanmak kitaplara imanı, kendi iradesiyle insanla irtibat kurması peygamberlere imanı, doğa ile ilişkisinin gücünü sınırlamadan gerçekleştiğine inanmak meleklere imanı, her şeyi bilmesi ve takdir etmesine inanmak kadere imanı ve nihayetinde kendisiyle kavuşmaya inanmak ahirete imanı ortaya çıkartır. Başka bir anlatımla imanın altı şartı gerçekte bir şartın farklı görünümlerinden başka bir şey değildir. O zaman dinin temel bir meselesi vardır, öteki bütün konular ise o temel meselenin alt kısımlarından ibarettir: Biz müminler sadece Allah'a iman ediyoruz ve dindarlık Allah'a iman ilkesidir.

Tanrı'nın varlığına delil arayışı

Çağdaş dünyada bilimsel çalışmaların etkisi altında felsefi tasavvurlar inancın aleyhine doğru geliştikçe, Tanrı'nın varlığının delilleri üzerindeki konuşmalar gittikçe çoğaldı. Birçok inançlı insan Tanrı'nın varlığını kanıtlamak üzere delil üretme arayışına girdi. Bu meyanda kullanılan en yaygın delil ise genellikle nizam ve gaye delili olmuştur. Bazen bu delil hadis veya hudus delili ile birlikte kullanılmış olsa bile, bu üç delil bir araya gelerek nizam delilinde bütünleşirler. Bunun nedeni bizim öteki delillere göre nispeten nizam delili hakkında bir tecrübemizin bulunmasıdır. Birçok düşünür Allah'ın delillerini bu şekilde ele alır, Tanrı'nın varlığını bu şekilde kanıtlama yoluna gider. Bu yaklaşım doğru mudur? Doğrusu bu yaklaşımın ikna edici bir derinliğe sahip olduğunu söylemek zordur.

Özellikle Kant sonrasında evren hakkında böyle bir akıl yürütmenin mümkün olmadığı ortaya konulmuştur. Bu itibarla nizam delili başta olmak üzere, birçok delil, gerçek delil olmaktan çıkarak basit izlenime veya duyguya doğru kaymıştır. Bunların üzerine bir Tanrı inancı ikame etmek hiçbir şekilde gerçekçi ve ikna edici değildir. Üstelik bir an için evrende böyle bir düzen olduğunu düşünsek bile, buradan mutlaka bir Tanrı inancına gitmemiz için yol bulamayız. O zaman doğadan istinbat edilen delillerle teyit ve tahkim edilmiş Tanrı'nın varlığı meselesi ikna edici olmaktan uzaktır. Ancak işin farklı bir yanı daha vardır: Geçmiş dönemlerde de Tanrı'nın varlığı kanıtlanmış bir mesele olarak görülmüyordu.

DOSYA

İNANÇ KONULARI METAFİZİK DERİNLİĞİNİ VE GERÇEKLİKLE BAĞINI YİTİREREK BAZEN DİN PSİKOLOJİSİ, BAZEN SOSYOLOJİ BAZEN BAŞKA DİSİPLİNLERİN İNSAN DAVRANIŞLARINI ANLAMAK ÜZERE BAŞVURDUĞU BOŞ KAVRAMLAR HÂLİNE GELMİŞTİR.

Dinî geleneklerde hâkim yaklaşıma bakınca, Tanrı'nın varlığı meselesi bir kabul/postüla seklinde ortaya konulmuş görünüyor. Başka bir anlatımla delillerle kanıtlanmış, savunulmuş bir Tanrı inancı yerine, varlığı doğrudan kabul edilmiş, bunun ardından da âlem ve insan varlığı bu bilginin istikametinde yorumlanmıştır. Özellikle Kuran-ı Kerim'de böyle bir düşünmeye bizi sevk eden birçok unsur buluruz; birçok ayet-i kerime 'iman edenler için delil' veya 'takva sahipleri için hidayet' tabirlerine yer verir. Bu ne demektir? Öyle görünüyor ki burada iman düşünmeyi ve araştırmayı önceliyor, bilgi imanın tezahürü şeklinde ortaya çıkıyor.

Dogmatik ateizm

Kuran-ı Kerim'de ve hadislerde ateizm yerine daha çok 'çok tanrıcılık' veya inanç karşısında ikircikli tutumlar dinî ve ahlaki mesele olarak eleştirilir. Üstelik çok tanrı inancına sahip kimseler birçok meseleyi de inanç konusu hâline getirmiş, onları da yücelten kimseler hâline gelmişlerdi. Bu meyanda cinler, melekler, görünmeyen varlıklar, göksel varlıklar vb. birçok konu insanlarda geniş bir inanma ve kabullenme alanı açıyordu. İslam ana metinlerinde böyle inançlara karşı insanları uyararak onları tek yaratıcı inancında toplayarak insanı özgürleştirmenin yolunu gösterdi. İnsan kendisi gibi yaratılmış varlıklara ve nesnelere perestiş etmekle itibarını yitirir, gerçekte insana itibarın iadesi ancak tek Tanrı'ya inanmakla mümkün olabilir. İslam'ın ana yaklaşımı böyledir.

Günümüzde de bu yaklaşımı yeniden inşa etmemiz gerekiyor. Başka bir anlatımla Müslüman düşünürlerin yapması gereken iş, demode deliller üzerinden bir inanç savunusu ve temellendirmesi yapmak değil, akılcı faaliyeti başka bir alanda icra ederek, dine ve inançlara yönelik tehdidi dışarıda karşılamak olmalıdır. Bunu şu şekilde özetlemek mümkündür: Felsefenin Tanrı'nın varlığı karşısındaki yaklaşımı 'agnostik' tutum olmanın ötesine geçemez. Genellikle filozoflar bunu beyan ederler, biz bir Tanrı'dan söz edemeyiz dediklerinde kast edilen şey, O'nun var olup olmadığını bilemeyiz demekten öte değildir.

Ancak burada iş kapanmıyor: En azından felsefi tutum daha sonra başka bir takım tercihlerin eklenmesiyle birlikte başka bir noktaya taşınarak ateizmi mutlak felsefi bir kabul şeklinde dayatıyor. Günümüzdeki en çelişkili durumlardan birisi bu mücbir ve dogmatik ateizmdir. Gerçekte felsefi tutumdan mutlaka bir ateizmin çıkması gerekmez; agnostik tutumdan bir ateizmin çıkabilmesi ideolojik bir yaklaşım olmanın ötesine geçmez. Üstelik çağdaş siyasal ideolojilerle de bu tutum yaygınlaşmış, geniş kesimlere ulaştırılmıştır.

Günümüzde yapılması gereken en önemli iş, agnostik tutumun ateizme döndüğü bu süreci tahlil ederek onun argümanlarını çürütmektir. Yeryüzündeki dindarlar dikkatlerini ateizmin çürütülmesine yönlendirdiklerinde din başka yollarla kendi gerçekliğini inşa edebilecek, bunu anlatabilme imkânı bulabilecektir.

DOSYA | **MAKALE**

Sekülerleşen toplum, arayış içindeki insan

H. ŞULE ALBAYRAK

> Son dönemlerde artan sosyal medya etkisiyle bir tür Bazarovlaşma kendini belli ediyor. Turgenyev'in tüm değerlerle alay eden, değersizliğin, bencilliğin, maneviyatsızlığın temsilcisi roman kahramanı bugün sıkça rastladığımız bir tip.

LAİKLİK SEKÜLERLEŞMENİN BİR ALT BAŞLIĞI OLARAK KURUMSAL SEKÜLERLEŞMENİN KARŞILIĞIDIR

DOSYA

Sekülerleşme, kısaca dinin toplum üzerindeki etki gücünün zayıflaması anlamına gelir. Konuyu çalışanlarca geliştirilmiş muhtelif tanımlar olmakla birlikte sekülerleşmenin genel olarak bireysel, toplumsal ve kurumsal üç boyutundan bahsedilir. Yani sekülerleşme bir yanda bireylerin dinî inanç ve pratiklerden uzaklaşmaları iken diğer yanda dinî kurumların toplumsal öneminin azalması ve sadece inanç sahasına çekilmesi anlamlarına gelir. Sekülerleşme üçüncü olarak dinin devletin ilgi alanına giren sahalardan uzaklaştırılmasını içerir. Böylece sekülerleşme ile laiklik arasındaki fark kendini belli eder; esasen laiklik sekülerleşmenin bir alt başlığı olarak kurumsal sekülerleşmenin karşılığıdır.

Ülkemizde sık yapılan bir hata, laiklik ile sekülerleşmeyi bir ve aynı şey olarak değerlendirmektir. Son yıllara kadar insanlar kendilerini laiklikle tanımlar, bu şekilde dinle aralarının sıcak olmadığını ve dinin kamusal varlığına karşı olduklarını ifade etmek isterlerdi. Devletin işleyişinde dinî kurum, kişi ve kuralların yönlendiriciliğinin engellenmesi ve yasa önünde inanç ve inançsızlığın eşitlenmesi anlamlarına gelen laikliğin, ülkemizde bireysel tanıma dönüşmesi bir kavram karmaşasının ifadesiydi ve kendilerini laik olarak tanımlayan kimseler aslında laiklik taraftarı seküler insanlar olduklarını vurgulamak istiyorlardı.

Bir modernleşme projesi olarak sekülerleştirme

Kanaatimce, laikliği hatalı bir şekilde kurumsal ayrışma anlamının dışında bireysel tanım için kullanmak, Türk modernleşmesinin dindar bir topluma yukarıdan aşağı uyguladığı sekülerleştirici politikalarla ilgili bir durumdur. Bilindiği gibi sekülerleşme Batı toplumlarında yüzyıllara sâri sanayileşme, kentleşme, bilim ve teknik gelişmeler eşliğinde oluşmuş modernleşme sürecinde yaşanan toplumsal sürece işaret ederken, ülkemizde devlet elitlerinin iradi bir kararı üzerine hedeflenen muasır medeniyet seviyesine ulaşmak için dindar ve geleneklerine bağlı bir toplumu dönüştürmek üzere belirlenmiş politikaların hayata geçirilmesi anlamına geliyordu. Dolayısıyla Türkiye'de yaşanan sekülerleşme değil sekülerleştirme süreciydi ve laiklik politikalarının zorlayıcı uygulamalarıyla gerçekleştirilmeye çalışıldı. Yani evvela toplumsal değişimi ifade eden sekülerleşme ne elitler ne de toplum tarafından anlaşıldı, aşina olunan tek sözcük devletin belirleyici olduğu laiklik kavramıydı.

Fransa'dan mülhem, sistemi dönüştürmeyi temel alan ve halkı değişime adapte olmaya zorlayan laiklik, Türk halkının geniş kitleleri tarafından sadece zorba politikaların ve dinî yasakların ifadesi oldu. Tekkelerin kapatılması, başörtüsü yasakları, Arapça ezanın yasaklanması, din eğitiminin ortadan kaldırılması, hatta hac yasakları...vd. otoriter devlet iradesinin laiklik politikalarının sonucuydu. Tüm bu uygulamalarda hedeflenen şey, Avrupa gibi dinden uzaklaşmış yani sekülerleşmiş, aklı ve bilimi rehber edinmiş bir toplum oluşturarak modern sınıfa dahil olmaktı. Dolayısıyla laikliğin otoriter uygulanışı aslında bizi modernliğe ulaştıracak seküler bir toplumun yaratımı için gerekli görülen bir projeydi. Öte yandan, bu süreçte demokrasi ancak seküler toplum yaratıldıktan sonra işleyebilir görülüyor, 28 Şubat ideolojisinin savunucuları tarafından sıkça söylendiği gibi seküler toplum oluşmadan demokrasi zararlı bulunuyordu. Bu mantık örgüsünün devamında demokrasi için laiklik bir zorunluluk olarak tasavvur ediliyordu. Bu sebeple demokrasi uzun yıllar retorikten öteye gidemedi.

> ÜLKEMİZDE UZUN YILLAR UYGULANAN RADİKAL SEKÜLERLEŞTİRİCİ POLİTİKALAR TOPLUMU SEKÜLERLEŞTİRMEYE YETMEDİ, HATTA BU POLİTİKALARIN GENİŞ TOPLUM KESİMLERİNİN SEKÜLERLEŞMESİNİ ENGELLEDİĞİ BİLE SÖYLENEBİLİR.

Seküler toplum yaratımı için otoriter laiklik politikalarının uygulanmasının gerekli görülmesi ve demokrasi ile sekülerleşme arasındaki varsayılan ilişkinin bir mit gibi işlev görmesi eleştiriye açık yaklaşımlardı. Bir kere modernliği sadece seküler Batı modernliği olarak anlamanın bir sonucuydu bu yaklaşım, Batı dışında özgün bir modern toplum tasavvuruna izin vermiyordu. Öte yandan demokrasi ile sekülerleşme arasında kurulan ilişki Avrupa için bile son derece tartışmalıydı. Sekülerleşme çalışmalarıyla tanınan Jose Casanova, savunulduğunun aksine Avrupa'da demokrasinin yerleşmesinden sonra sekülerleşmesinin hız kazandığına dikkat çekti. Ayrıca demokrasi ile din devlet ayrımı arasında varsayılan mite dönüştürülmüş bağ mevcut değildi; laiklik demokrasinin garantisi olamamıştı. Avrupa'da din devlet ayrımı olmayan demokrasiler bulunduğu gibi dini katı bir baskı rejimi altında tutan komünist ve ateist yönetimlerde de demokrasi yoktu.

Sekülerleştirme projesinden sekülerleşmeye

Ülkemizde ise uzun yıllar uygulanan radikal sekülerleştirici politikalar toplumu sekülerleştirmeye yetmedi, hatta bu politikaların geniş toplum kesimlerinin

sekülerleşmesini engellediği bile söylenebilir. Türk toplumu devletin yasaklayıcı tutumu karşısında din ve geleneklerini geride bırakmak yerine onlarla birlikte var olmanın yollarını aradı, imam hatip okulları gibi alternatif formüller üretti. Neyse ki, Türkiye'de 2000'ler sonrasında devletin din üzerindeki yasaklayıcı tahakkümü azaldı, demokratikleşme süreçlerinden hem Müslüman çoğunluk hem gayri müslim azınlıklar istifade etti. Başörtü yasakları hem üniversitelerde hem kamu kurumlarında son buldu, din eğitimi, dinî faaliyet ve dinî sembollere yönelik yasaklar kaldırıldı. Ancak aynı dönemde sekülerleşmeye dair değerlendirmelerin çeşitlendiğine de tanık olduk. Sadece toplumun seküler kesimlerinde yaşanan açık sekülerleşme değil, Tayfun Amman'ın ifadesiyle dindar kitlelerdeki durumu ifade eden örtük sekülerleşme de bu dönemde dikkat çekmeye başladı. Amman bu sürecin temel bileşenlerinin kentleşme, eğitim ve gelir düzeylerindeki artış olarak tespit etti ve toplumsal dönüşüm bu yönde devam ettikçe sekülerleşmenin belirginleşeceği beklentisini ifade etti.

Bunlarla bağlantılı olan ve toplumda artış eğilimindeki sekülerleşmeye eşlik eden diğer bazı faktörleri şöyle sıralamak mümkündür: Öncelikle küresel kapitalizmin ülkemize nüfuzuyla birlikte postmodern tüketim kültürü ve haz odaklı yaşam talebindeki yükseliş, gelir düzeyindeki artışla birlikte sekülerleşmenin önemli gerekçelerinden biri hâline geliyor. Ayrıca medya ve sosyal medya araçlarının hiç olmadığı kadar değer, tutum ve davranışları belirleyici hâle gelmesi ve mahremiyet algısındaki dönüşüm, kapitalist kültüre uyum sağlayacak şekilde hayatları dinin ve yerleşik değerlerin rehberliğinden uzaklaştırıyor.

Dinî temsil ve din dilinin sorunları

Bu süreçte sosyal kontrolü sağlayan temel birimler olan aile, mahalle, gelenek gücünü yitirirken sosyal kontrolün yeni sağlayıcıları tüketimci haz kültürüne uyumu zorluyor. Özellikle insanları benzer duygularla bir araya getiren ve etkileri altına alan yeni karizmatik kişiliklerin (influencerlar, sporcular, sanatçılar) medya ve sosyal medya yoluyla standart belirleyici oldukları gözleniyor. Ancak bir taraftan da özgürlük, kendine dürüst olma anlamında sahicilik ve bunu takip eden bireycilik en kutsal değerler olarak destekleniyor. Bireyciliğe ve özgürlüğe yapılan aşırı vurgu değer temelinde hak bağlamlı ilişkileri değil menfaat ilişkilerini teşvik ediyor.

Öte yandan, sekülerleşmenin yükselişinde dinî temsil ve din dilinin sorunları da etkili olduğu gözlenebilir. Dinî temsillere yönelik olumsuzlayıcı söylemler (sanatta sinemada edebiyatta yaygın olan olumsuz Müslüman temsilleri gibi) her dönem için problem olsa da bu durumun son yıllarda çok daha yaygın bir biçim aldığı (yalnız entelektüel elitten gelen karşıtlık değil ortalama insanların dinî temsillere yönelik tepkilerinin, istihzalarının yaygınlık kazanması gibi) gözlenebilir. Ayrıca farklı dinsel yaklaşımlara veya eleştirilere muhatap olmak, o güne kadar dinî görüşünden emin olduğunu farz eden bireylerin inançlarına yönelik kuşkularını besleyebilir. Günümüzde dijital mecra bu bakımdan son derece etkili olmaktadır.

DİNÎ PAZAR SADECE SEKÜLER BİREYLERİN HİZMETİNE SUNULMUŞ DEĞİLDİR, AYNI ZAMANDA DİNDARLAR DA DİNDARLIKLARINA YARDIMCI OLACAĞINI DÜŞÜNDÜKLERİ YA DA EKSİK KALAN MANEVİ YÖNLERİ İÇİN TAMAMLAYICI GÖRDÜKLERİ ÜRÜNLERE YÖNELİYORLAR.

Buna ilaveten, mevcut din dilinin yeni sorulara cevap vermedeki yetersizliğinin yanı sıra akıl ve düşünceyi dışlayan dinî söylemlerin kapalı kapılar ardından çıkıp internet ve sosyal medya ile toplum geneline yayılması sorunun diğer bir yönünü oluşturmaktadır. Böylece toplumun bütününe hitap etmesi mümkün olmayan ve marjinal olması beklenen dinî yorumlar, küçük bir grubun bilgisinden çıkıp genele ifşa olurken dinî temsil misyonuna bürünüyor ve toplum için ürkütücü bir hâl alıyor.

Kapitalizme uygun dinî pazar

Yine artan sosyal mecralar ve dijitalleşme sayesinde farklı dinî ya da dinsel yorum ve fikirlerin temsillerindeki artış, dinî-manevi alternatiflerin cazip hâle gelmesini sağlayan kapitalist kültüre uygun bir dinî pazarın oluşmasına yol açıyor. Böylece o güne dek sahiplendikleri öğretileri sıkıntılı bulmaya başlayan ya da farklı arayışlar içinde olan bireyler kendilerine yeni dinî görüşler, mistik yaklaşımlar bulmakta zorlanmadan dinî pazardaki ürünlerden diledikleri birini ya da bir kaçını alıp uygulayabiliyorlar. Öyle ki, bu dinî pazar sadece seküler bireylerin hizmetine sunulmuş değildir, aynı zamanda dindarlar da dindarlıklarına yardımcı olacağını düşündükleri ya da eksik kalan manevi yönleri için tamamlayıcı gördükleri ürünlere yöneliyorlar. Örneğin beş vakit namaz kılan dindarların geçmişte meditasyon yapması ihtimal dahilinde görülmezken bugün rahatlama ya da namaza odaklanmada faydalı olduğu gerekçesiyle meditasyon yapan

SEKÜLERLEŞMENİN YÜKSELİŞİNDE DİNÎ TEMSİL VE DİN DİLİNİN SORUNLARI DA ETKİLİ

dindarlarla karşılaşmak mümkün hâle gelmiştir. Bu durum, dinler arasındaki sınırların muğlaklaşmasını akla getirmekte; bu açıdan New Age akımları farklı din ve inanç unsurlarını bir araya getirerek bireysel tercih ve tecrübeyi ön plana çıkaran maneviyat alternatiflerini tüketim çağındaki insanların tercihine sunuyor.

Öte yandan, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin dini başvuru merci olarak etkisizleştirmesi de sekülerleşme bağlamında yapılan değerlendirmelere dahil edilmesi gereken hususlardandır. Zira artık dünyanın nasıl oluştuğu sorusu dinî rehberlikten çok bilimsel yol göstericiliği temel alıyor ve çoğunlukla dinî öğretiler bilimsel bulguları destekleyici olmak üzere okunuyor.

Değişim, değerler karmaşası ve Bazarovlaşma

Tüm bu süreçlerle birlikte geçmişte siyaset marifetiyle oluşturulmuş dindar-laik (aslında seküler) ayrımına denk gelen sosyal ayrışmanın azaldığı, mahallelerin tüketim ortak paydasında buluştukları, melez formların ve gri alanların arttığı bir dönem yaşanıyor. Seküler yaşam tarzına sahip insanlar dinî veya manevi ilgilerini karşılamak için İslam ya da başka dinsel yaklaşımlardan faydalanırken; bundan daha yaygın bir şekilde dinî referanslara önem veren toplum kesimleri yukarıda sıraladığımız nedenlerle birlikte ilgi alanlarında, yaşayışlarında ve inançlarında değişimlere tanık oluyor.

Bu gelişmeleri değerlendirdiğimizde Türkiye'de hızlı bir sosyo-ekonomik değişim sürecinden geçmenin ortaya çıkardığı değerler karmaşasından söz etmemiz gerekiyor. Bu hızlı değişim süreci yerleşik normların, değerlerin ve geleneklerin yeni durum ve sorunlara adapte olmaya çalışan insanlar tarafından kimi zaman yeniden değerlendirildiğini, bazen dönüştürülerek ele alındığını, bazı durumlarda normlardan kaçış ya da normlara duyarsızlık olarak tezahür ettiğini ve çoğu zaman da söylem ve pratiklerdeki çelişkilerle devam ettiğini gösteriyor. Dolayısıyla oluşan yeni toplumsal düzen bazen insanları iradeleri dışında dinî değerlerden uzak hareket etmeye zorlarken (faizin haram olduğuna inansa da bireylerin bankacılık hizmetinden faydalanmak zorunda oluşu gibi), bazen de dinen yanlış olduğu bilinse de günahın kanıksanması (israf) veya gerekçelendirilerek meşrulaştırılması (herkes yapıyor) söz konusu olabiliyor. Yine sıkça rastlanan bir eğilim, dindarlık göstergeleri üzerindeki algı değişimine işaret ediyor, örneğin artan biçimde tesettürün dindarlık göstergesi olmadığı söylemi (ne başörtülüler var neler yapıyor... gibi) yaygınlaşıyor ve din ile ahlak arasındaki temel ilişkiye yönelen eleştiri ahlaklı insanı din dışında tanımlamayı beraberinde getiriyor.

Yine son dönemlerde artan sosyal medya etkisiyle bir tür Bazarovlaşma kendini belli ediyor. Bilindiği gibi Bazarov, Turgenyev'in nesiller arası farkı nihilizmi merkeze alarak anlattığı 19'uncu yüzyıl Rusya'sını ele alan romanının tüm değerlerle alay eden, kutsalı olmayan başkahramanı. Bazarov değersizliğin, bencilliğin, maneviyatsızlığın, kutsala sırt dönmenin kibirli temsilcisi. Bugün sıkça rastladığımız bu tip, sosyal medya sayesinde güçlenerek yaygınlık kazanıyor. Özellikle dini değersizleştiren fenomenlerin karizmatik otoritesi sayesinde insanlar, üzerine hiç düşünüp araştırmadıkları dinî konularda kendileri için hazırlanmış kalıp inanç sorgulamaları ve hazır sunulmuş cevapları kabul ediyor; buradan yola çıkarak din, ahkam kesmenin ve alay etmenin konusu hâline getiriliyor. Böylece din, ciddi bir anlam sorunu olarak değerlendirilmek yerine çoğu zaman ya bir ayak bağı ya da lüzumsuz bir tartışma olarak algılanıyor. Zaten günümüz tüketim toplumu anlam arayışını bir hakikat arayışı olarak görmüyor; bunun yerine anlamı gündelik meşgale ve bitmeyen deneyimleme hevesinde arıyor.

ÖZELLİKLE DİNİ DEĞERSİZLEŞTİREN FENOMENLERİN KARİZMATİK OTORİTESİ SAYESİNDE İNSANLAR, KENDİLERİ İÇİN HAZIRLANMIŞ KALIP İNANÇ SORGULAMALARI VE HAZIR SUNULMUŞ CEVAPLARI KABUL EDİYOR; BURADAN YOLA ÇIKARAK DİN, AHKÂM KESMENİN VE ALAY ETMENİN KONUSU HÂLİNE GETİRİLİYOR.

Görülen o ki, son yıllarda dinin kamusal temsilindeki artışa rağmen inanç ve pratiklerde gerileme görülmektedir. Bu sadece Türkiye'ye has bir durum olmamakla birlikte küresel bir trend olduğu fark edilmektedir. Ancak bu durum, insanların doğa üstüne inanmaktan vaz geçiyor olduklarını değil, içinde oldukları küresel ekonomik, teknolojik, toplumsal değişimler karşısında değer ve inanç dünyalarında meydana gelen kriz ve arayışın dışa vurumu olarak okunabilir. Kısaca, tüm göstergeler değişen dünya koşullarına adapte olmaya zorlanan insanların arayışını dile getirmektedir. Bu süreçlerin küresel rüzgarlarından özellikle gençler nezdinde her geçen gün daha çok etkilenen Türk toplumu da nasibini almaktadır. Bu arayışı doğru tespit edip yol gösterecek doğru din dilini oluşturmak ise hak dine iman edenlerin temel derdi olmalıdır.

DİN TUTULMASI:
METROPOLLER VE DİJİTAL DALGA

HİLMİ DEMİR

> Sekülerleşme, modernizmle birlikte dinlerin geri çekileceği tezini güncelleyerek dinlerin geri döndüğünü ilan ettiğinde büyük bir sevinçle karşıladık. Gelenin geleneksel anlamda din ve dindarlık mı yoksa yeni bir durum mu olduğunu sorgulamadık.

DOSYA

Öncelikle söylemeliyim ki dünya var olduğu günden itibaren değişiyor. Hem doğal dünya değişiyor hem de insan eliyle üretilen sosyal ve kültürel dünya değişiyor. Bu değişim özellikle 17'nci yüzyıldan sonra katlanarak hızlandı. İnsan eliyle değişen dünya bir süre sonra insana sunduğu imkânlarla bu değişimin daha da hızlanmasına neden oldu. Sonuç olarak bugün yaşadıklarımız bugün gerçekleşen olaylara bağlı değil; uzun yüzyılların biriktirerek getirdiği tortulardır.

Aslında din ve dindarlık üzerindeki değişim 18'inci yüzyıldan itibaren başlayan bir süreç. Anlayacağınız hiçbir şey ne bugün başladı ne de yarın son bulacak. İslam'ın geleneksel yapıları 18'inci yüzyılda dağılmaya başlamıştı. Medreseler ve tekkeler üzerine bozulma, çürüme tartışmalarının tarihi çok daha eskilere götürülebilir. Gelibolulu Mustafa Âlî'nin 16'ncı yüzyıldaki eğitim ve bürokrasi üzerine eleştirilerini nasıl unutabiliriz? Sadrazam Lutfi Paşa'nın *Âsafnâme*si'nden, Göriceli Mustafa'nın *Koçibey Risalesi*'ne kadar tüm belgeler geleneksel kurumlardaki çözülme ve bozulmaya işaret eder. Tekkeleri denetlemek ve idarî işlerine bakmak üzere 1866 yılında şeyhülislâmlığa bağlı olarak kurulan Meclis-i Meşâyih kararı bozulmayı durdurma cabası değil miydi?

Asıl büyük değişim

Modern ulus devletlere geçildiğinde zaten elimizde işleyen bir gelenek yoktu çünkü devrimler, milliyetçi söylemler, finans piyasası, bankacılık, sanayi ve fabrikalar, deniz ticaretinin keşfi, eğitim reformları, mikroplar ve çelik çoktan dünyayı değiştirmeye başlamıştı. Bu süreci durdurmaya çalışan öze dönüş hareketleri, "Islah ve İhya" çabaları son yüzyılda bırakın süreci geriye çevirmeyi aksine daha da hızlandırdı çünkü hepsi ortak bir paydada buluştular: Yozlaşmış, çürümüş, taklitçi gelenekten kurtulmak ve Kuran ile sünnete geri dönmek.

Bu hareketlerin Batı'da Protestanlığın yaptığı gibi manevi hiyerarşiyi yok ederek bireyselleşmeyi güçlendirdiği ve geleneksel kurumları zayıflattığını anlamakta maalesef geç kaldık. Öze dönüş demek, kişi tek başına ve özgür bir birey olarak doğrudan Tanrı'yı (metni) kendisi yorumlar iddiası taşır. Bu ise geleneğin tasfiyesidir. Aslında bu çözümler bir yönüyle ulus devletin kurumsallaşmasına dolaylı yoldan yardımcı oldu. İster dinî isterse laiklik kaygıları ile olsun sonuçta geleneğin tasfiyesi, geleneğin tasfiyesidir.

Din ulus-devlet sürecinde siyasal alanla sürekli gerilim içinde olduysa da asıl büyük değişim sosyal, iktisadi ve teknolojik alandaki değişimlere din ve dindarlığın eklemlenmesi ile yaşandı. Çünkü bu alanlarda bir gerilimden daha fazla bir uzlaşım gerçekleşiyordu. Siyasal alandaki kavga dinin tasfiyeci yorumlarını diri tutarken, dinî deneyimleme imkânını sosyal alanlara doğru yayıyordu. Modernleşme dediğimiz şey Batı'nın kanunlarını almak değildi. Modernleşme değimiz şey aslında okullaşma, kentleşme, üretim ve tüketim alışkanlıklarında kökten değişimdi.

Ünlü siyasetçi ve âlim Ahmed Cevdet Paşa'nın Fırka-i Islâhiyye başında yaşadığı tecrübeleri aktardığı Tezâkir adlı eseri bu açıdan oldukça ilginç örneklerle doludur. Kırın denetim altına alınıp kentlere kanalize edilmesini, vergi ve asker teminin sağlaması amacıyla yürütülen şehirleşme çabalarına karşı direnci ve kurulan şehirlerdeki dindarlığın farklılaşmasını anlamak için okunması gerekir.

MODERNLEŞME, KENTLEŞME, KÜRESELLEŞME VE PİYASA DALGASINA 2000'Lİ YILLARDAN İTİBAREN DİJİTALLEŞME DALGASI DA EKLENEREK BİREYSELLEŞME TEZİ, DİNİ VE DİNDARLIĞI YENİDEN BİÇİMLENDİRİYOR.

Kırdan kente göçen dindarlık

O günden bugüne değişen bir şey yok; şehirleşme aslında dindarlaşma demektir, dinin daha sofistike yaşandığı, kuralların daha katılaştığı, okur yazar dindarlığının arttığı mekanlardır şehirler. Bu yüzden şehirde tesettür bile kırdaki tesettüre benzemez. Okul, iş gücü piyasası, sanayileşme, refahın artışı gibi birçok nedenler kırı boşaltırken şehirlerde kümülatif bir artışa yol açtı. Toprağa bağlı kır hayatından ücretli işe geçiş, tüccar ve orta sınıfın doğuşu sosyal hayatı değil, aslında dinî yaşam biçimlerini de değiştirecekti. Dindarlar kırı terk ederken şehre geldiklerinde hem bu piyasaya katıldılar hem de bu piyasayı dönüştürmeye başladılar. Böylece şehir hızla büyürken dindarlık biçimleri de değişiyordu ama bu değişim kimseyi rahatsız etmiyordu. Zira ortada bir gerilim değil bir uzlaşı vardı. Dindarlığın şehirleşmesi, siyasal alanı da zorlaması ve taleplerin görülmesini sağlamak demektir. Şehrin kendine ait ruhu dindarlığa da yeni bir biçim verir.

Türkiye'de 1927 yılında nüfusumuzun yüzde 22'si kentlerde, yüzde 78'i kırsal kesimde yaşıyordu. 2017'de ise Türkiye'nin yüzde 7,7'si kırda yüzde 92,3'ü kentte yaşamaya başladı. Son 30 yılda Cumhuriyet tarihinin

Siyasal dışlayıcı laiklik, dinî alanda güçlü bir bilinci tetiklerken altımızdan kayıp giden dünyayı fark etmekteyiz.

SİYASAL DIŞLAYICI LAİKLİK, DİNÎ ALANDA GÜÇLÜ BİR BİLİNCİ TETİKLERKEN ALTIMIZDAN KAYIP GİDEN DÜNYAYI FARK ETMEKTE ZORLANIYORUZ.

ilk 60 yılından iki kat daha fazla kentleşme gerçekleşti. Kırdan getirdiğimiz insanlığı beton yığınları ve soğuk demirler arasına gömüyoruz. Kuran'a göre insan toprağa yakın bir varlık, topraktan uzaklaştığında ruhu da üşüyor. Yağmuru, akan ırmağı, doğan güneşi görmeyen insan köksüzleşiyor. Kentler dinin tüm büyüsünü bozuyor. Nasıl mı?

1. Metropoller dinin geleneksel dayanışma, paylaşma ve merhamet duygularının yerine egoizmi ve bencilliği öne çıkartıyor.

2. Din adamları, kitlesel okuryazarlık ve akılcılık nedeniyle bilgi üzerindeki tekellerini kaybediyor.

3. Bilim ve teknolojik gelişmeler varlığımıza ilişkin dinî açıklamaların yerini alıyor. Söz gelimi artık mucizelere ya inanmıyoruz ya daha az inanıyoruz.

4. Artan refah ve zenginlik, gelir dağılımındaki uçurumlar insanların Tanrı'nın kaderine ve inanca olan bağını zayıflatıyor.

5. Artan göç nedeniyle dinî homojenlik düşüyor, yerini dinî çoğulluk alıyor.

6. Hayatın hızlı akışkanlığı ve sıkışması toplu ibadetleri güçleştiriyor ve dinî ritüeller önemini yitiriyor, dinî bayramlar tatile dönüşüyor.

Dinlerin dönüşü hikâyesi

Anlayacağınız kent, Georg Simmel'in dediği gibi sadece mekânı değil mekânla birlikte insanı da değiştirir. Bugün ne oluyor dediğimiz değişimlerin birçoğu modern ulus devletin piyasa-şehir kombini içinde içten gerçekleşti. Fakat özellikle bizim gibi ülkelerde Jakoben laikliğin dışlayıcı tavrı nedeniyle bu değişimi fark etmemiz uzun zaman alıyor çünkü sistem dindarları ve muhafazakârları sürekli ötekileştirdiği için siyasal olan sosyolojik olandan daha önemli hâle geliyor. Siyasal dışlayıcı laiklik, dinî alanda güçlü bir bilinci tetiklerken altımızdan kayıp giden dünyayı fark etmekte zorlanıyoruz. Hatta ona karşı daha güçlü, daha zengin olmak adına modernizmin kapitalist üretim tarzına eklemlenerek alternatif üretim tarzlarını aklımıza bile getiremiyoruz. Jakoben dışlayıcı laiklik dini kamusal alandan söküp atmaya çalışıyordu, biz de inatla kamusal alanda var olmaya çalışıyorduk. Tüm bunlar olurken sosyal hayatın, teknolojinin, şehirleşmenin, piyasanın değiştirici gücünü çok fazla dikkate al(a)madık.

Sekülerleşme, modernizmle birlikte dinlerin geri çekileceği tezini güncelleyerek dinlerin geri döndüğünü ilan ettiğinde büyük bir sevinçle karşıladık. Gelenin geleneksel anlamda din ve dindarlık mı yoksa yeni bir durum mu olduğunu sorgulamadık. Öncelikle belirtmeliyim ki bu dinlerin dönüşü hikâyesini çok fazla abarttık. Pozitivizmin baskın gücü ve jakoben laikliğin otoriterliği altında postmodernizmin arkasına sığınarak kazandığımız mevzileri, modernizme karşı bir zafer olarak ilan ettik. Oysa bu zafer aslında yenilgimizin de sebebiydi çünkü siyasetten kamusal alanda kazandığımız zaferi, postmodernizme sığınarak kazanmıştık. Epistemolojik zaviyeden haklılığımızı kanıtlarken ontolojik zeminde ayağımızı yine kapitalizmin piyasa araçları üzerine basıyorduk.

Kentleşme ve kapitalizmin piyasa şartları, dinin artık sosyal düzen ve bilgi kaynaklarının baskın olmadığı bir toplum yaratır. Hakikat göreceli hâle gelir ve birçok gerçek, dinin hakikat üzerindeki tekelini kırar. Refah, ekonomi, sağlık hizmetleri, akıl sağlığı bakımı ve eğitim gibi alanlar dinden bağımsızlaşır. Tüm bunlar sekülerleşmenin genişlemesine, dinin ise ancak bu seküler alanlarla var olmasına neden olur. Yani din

DOSYA

önemini yitirmez ama bireyselleşerek dinin sosyal biçimlerini değiştirir.

Dijitalleşme ve din

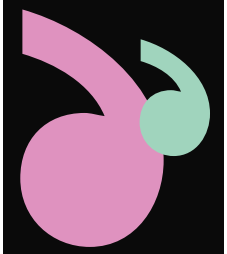
Modernleşme, kentleşme, küreselleşme ve piyasa dalgasına 2000'li yıllardan itibaren dijitalleşme dalgası da eklenerek bireyselleşme tezi, dini ve dindarlığı yeniden biçimlendiriyor. Dijital teknoloji eşi görülmemiş hızda dönüştürücü bir güce sahip gözüküyor. Bu dinamik hızla sosyal ve ekonomik değişimi tetikliyor ve insanların hayatlarının her alanına nüfuz ediyor. Bu dijital devrim yeni, hayal edilmemiş fırsatlar sunarken geleneksel tüm alışkanlıkları da yerinden ediyor. Maalesef bu ileri teknoloji çağının çocuklarımıza neler yaptığını, neler yapabileceğini kavramakta geç kaldık. "Ne yani, ileri teknoloji çağının gençleri daha az dindar yaptığını mı iddia ediyorsunuz?" dediğinizi duyar gibiyim. Evet, hatta daha fazlasını söylüyorum. *TechnoStress: Coping with Technology* adlı eserin yazarı Larry D. Rosen'ın dediği gibi sürekli açılıp duran ileti pencereleri, akıllı telefonlar, sosyal medya ve video oyunları, Youtube algoritmasının genç beyinleri iğfal ettiğini söylüyorum. Çağın en büyük hastalığı hâline gelen dikkat dağınıklığı ve odaklanma sorunu gençlerin kalıcı olarak soyut şeyleri öğrenmelerini ciddi anlamda zorlaştırıyor.

Sürekli erişilebilirlik, davetsiz bildirimler, daldan dala atlamayı kolaylaştıran özellikler, sanal gerçeklik alanında oluşturulan kült imgeler zihnimizin gerçeğe odaklanmasını güçleştiriyor. Teknolojiyle büyüyen gençler dağınık bir zihin durumunu yaşıyorlar. Etrafınıza bir göz gezdirin, hem telefonuyla oynayan hem de karşısındaki ile sohbet eden, göz ucuyla da etrafını süzen insanlar göreceksiniz. İşte buna "sürekli kısmi dikkat ve çoklu görev geçişi" diyoruz. Bunun yol açtığı etki ise, odaklanamama ve dikkat dağınıklığı şeklinde dönüyor bize.

Manevi erozyon

Yapılan bir araştırmaya göre, çok önemli olduğu söylendiği hâlde öğrenciler üç ila beş dakikadan fazla bir konuya odaklanamıyorlar. Eskiden altını çize çize okuduğumuz, uzun uzun not ettiğimiz bilgileri, şimdi hızla göz gezdirip geçiyoruz. Düşüncelerimizi iletmek için yazı yazmak yerine, kısa fragmanlar kullanıyoruz. Mektup yerine kısa bir e-posta yollamakla yetiniyoruz. Twitter ilk çıktığında 140 karakterle nasıl yazarız diye düşünüyorduk, artık fazla bile geliyor. Peki, ne mi oluyor? Sabrımız kalmıyor, tahammülü, beklemeyi unutuyoruz. Aceleciliğimiz her şeye yansıyor. Düşünmeyi, tefekkür etmeyi, zikri, uzun uzun kendimizi dinlemeyi, sukut-u nefsi kaybediyoruz. Kısacası manevi dünyamız erozyona uğruyor. Tüm bunlar olurken yapayalnız olduğumuzu anlıyoruz. Neden mi? Çünkü artık çocuklar ailelerin değil.

Aile bir çocuğun gelişimi ve eğitimi için çevresel faktörlerden sadece birisi. Kuşkusuz en önemlisi ama sadece aile artık hiçbir anlam taşımıyor. Çocuğun ve gencin yetişmesinde okul, arkadaş çevresi ve sosyal medya artık eskisinden çok daha fazla rol oynuyor. 2019'da Yeni Zelanda'da bir camiye terör eylemi düzenleyen saldırgan da gördüğümüz gibi internet üzerinden radikalleşen binlerce genç var. Çocuklarımızı yalıtılmış mekânlarda, kolejlerde eğitmeyeceğimiz bir dünya var. Dünya artık duvarlar öremeyeceğiniz kadar şeffaflaştı ve en kötüsü biz bu dünyaya yine hazırlıksız yakalandık.

DİN ULUS-DEVLET SÜRECİNDE SİYASAL ALANLA SÜREKLİ GERİLİM İÇİNDE OLDUYSA DA, ASIL BÜYÜK DEĞİŞİM SOSYAL, İKTİSADİ VE TEKNOLOJİK ALANDAKİ DEĞİŞİMLERE DİN VE DİNDARLIĞIN EKLEMLENMESİ İLE YAŞANDI.

90'larda hızla daldığımız bu dijital dünyaya karşı koyabilecek ne eğitim sistemimiz ne de din eğitimi ve öğretim planımız vardı. 18 yaşına gelmiş bir gencin dinî tutum ve davranışlarının çok erken bir dönemde geliştiğini elbette tahmin edebilirsiniz. Bırakın dinî tutum ve davranışlarını, bir çocuğun sıraya girmesi, yalan söylememesi, başkasının hakkına saygı göstermesi, hırsızlık yapmaması gibi birçok ahlaki davranışı kazanması, ahlaklı bir birey olmasını sağlamak için değerler eğitimine çok erken yaşta başlamamız lazım. Türkiye dijital çağın çocuklarını 1980'den kalma yöntemlerle yetiştiren bir ülke olmayı tercih edemez.

Dinin kurumların soğuk duvarlarında, asık suratlı hocaların rahle-i tedrisinde öğretilmesi vakti çoktan geçti. Cemaatler artık sanal ortamlarda kuruluyor. Gençler çoğu vaktini sosyal medya odalarında geçiriyor. Öğrenen sistemlerin bilişim alanında yaygınlık kazanması, seçimlerimizi etkiliyor. Farklı hayatları, düşünceleri keşfetmemizi zorlaştırıyor. Hayatımızda yeni kontrol sistemleri sağlıyor. Yapay zekâ ve algoritmalar dinsel tercihlerimizi nasıl belirleyecek? Şimdi daha zorlu bir süreç bizi bekliyor. Biz bu dalgaya karşı "Kadın yönetici olamaz" "Kadın dövülebilir", "7-8 yaşında çocukla evlenilebilir", "Demokrasi şirktir", "Oy vermek haramdır" gibi söylemlere sahip yeni Selefiliğin yükselişi ile nasıl direnebileceğiz? Ne yazık ki akıl tutulması bir "din tutulmasını" da beraberinde getiriyor.

SEKÜLERLEŞME VE DİNDARLIĞIN MED-CEZİRLERİ

YASİN AKTAY

> Bilhassa din adına bir siyasi pratik ortaya konulduğunda, bu pratiğin olumsuz etkilediği kesimlerde bir süre sonra dine karşı genel bir soğumaya rastlanması bir kural gibidir. Bugün deizm ve ateizmin en yaygın olduğu yerlerden birisi muhtemelen İran'dır.

DEİZM BELKİ DE SEKÜLERLEŞMENİN TEOLOJİK PAYANDALARINDAN BİRİSİDİR

DOSYA

Modern dünya bilincinin bir özelliği kendi yaşadığı tecrübelere çok özel bir nitelik atfetmek... Modern dünyanın kendi yaşadıklarını, başardıklarını, yaptıklarını daha önce hiç yapılmamış şeyler olarak görmek ve ayırt etmek konusunda duyduğu bu istek göze çarpıyor. Ancak belki de unuttuğu bir şey, bu isteğin dahi yeterince özgün olmadığıdır. Belki bütün çağlarda insanlar kendi kurdukları medeniyetler ve başarıların emsalsizliğiyle övünmüş, böbürlenmişlerdir. İbn Haldun'un yolundan giderek belki bütün medeniyetlerin bir aşamasının tam da bu tür duygulara kapıldıkları bir hâl olduğunu görebiliriz.

Sekülerleşme diye nitelenen bir gelişmenin savunucuları da bu süreci, tarihin hiçbir döneminde yaşanmamış bir olay olarak öne çıkarıyorlar. Hatta çağımızın en ayırt edici vasıflarından biri olarak da sekülerleşmeyi, başka bir deyişle dünyevileşmeyi göstermeye çalışıyorlar.

Oysa dünyevileşme yani sekülerleşme dünya tarihinde istisnai bir gelişme değildir. Kendi sekülerliklerini çok beğenenlerin aynı zamanda onu insanlığın ilerlemesinin bir üst aşaması gibi güzellemeleri şaşılacak bir şey değil. Bütün insanlara tuttukları yollar hoş gösterilmiştir, der Kerim kitabımız. İnsanın kendi felaketini kendisine cennet gibi gösteren, hoş ve güzel gösteren bir dizi mekanizma vardır. Modern felsefe bunlara "ideoloji" dedi, "kültür" dedi, "epistem" dedi. Marx kendi zihnine yansıyan çarpıtmayı fark etmeden bu ideolojik aldanışın adını "gerçekliğin bilince çarpık yansıması" olarak koydu.

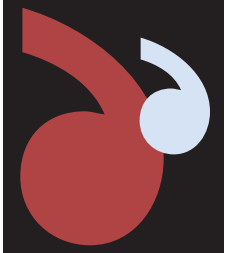
İnsanın eninde sonunda öleceği gibi hiç kimsenin görmekten bile kaçamayacağı bir gerçeğin toplumca unutulması, ihmal edilmesi ve dünyaya kazık çakılacakmış gibi bir yaşam sürülmesi mümkün. Düşünün bir; bütün insanları ayıran onca fark vardır: Kültürel, etnik, coğrafi, cinsiyet, tarih, sınıf, statü veya her tür sosyal tabaka farkları. Ama bütün bu farkların hepsinin yok olduğu, herkesi birleştiren bir ortak özelliktir ölüm. "Ortak Bir Şeyleri Olmayanların Ortaklığı" demişti buna Alphonso Lingis.

Cahiliye bu değilse nedir?

Heidegger'in deyişiyle "herkes yalnız ölüyor" ise de herkes ölüyor ve bu hepimizin en ortak yanı. Buna mukabil ölümü unutmak, ölüm yokmuş gibi, bu konuda ortak olduğu diğer insanlara zulmetmek, onlara karşı bir hukuk gözetmemek, onlara karşı davranışında ölüm sonrası hiçbir hesaba çekilmeyecekmiş gibi yaşamak insanoğlunun sekülerliğinin en yaygın ve somut tezahürü.

Sekülerleşme insanın bu apaçık gerçeği ihmal etmesi, görmezden gelmesi, hatta unutması, tecehhül etmesidir. Cahiliye bu değilse nedir? Bir de insan kendi cahilliğiyle övünür mü? Övünüyor işte. Modernizmin bir ideolojisi olarak sekülerizm, tam da insanın kendi trajedisiyle, kendi zavallılığıyla övünmesinin adıdır ve tabii ki vehmettiği gibi yeni bir şey değildir.

Sekülerleşmenin bir felsefesi olsa da o bir insanlık durumudur. Varlığın unutulması, hayatın en temel gerçekliği olarak ölümün unutulmasıdır, insanın başkalarına karşı sorumluluklarını unutmasıdır, yani gafletidir ve bu hâliyle insanlık kadar eskidir. Belki bu gafleti yüceltip ona felsefi veya sosyolojik güzellemeler yapanlar dalalet seviyesine çıkarlar ama işin özü unutmadır.

MODERNİZMİN BİR İDEOLOJİSİ OLARAK SEKÜLERİZM, TAM DA İNSANIN KENDİ TRAJEDİSİYLE, KENDİ ZAVALLILIĞIYLA ÖVÜNMESİNİN ADIDIR VE TABİİ Kİ VEHMETTİĞİ GİBİ YENİ BİR ŞEY DEĞİLDİR.

Tabi Müslümanlar da bu gaflet ihtimalinden veya tehlikesinden muaf olamazlar. Ama işi Müslümanlar dünyevileşti tespitinde karamsar tahlillere getirerek sanki geri alınmayan, tek yönlü bir süreç resmeder gibi tespitler yapıldığında sekülerleşmenin o meşum iddiası daha fazla desteklenmiş oluyor.

Doğrusu, bireyin dünyasında da din, dindarlık, ahiret endişesi gibi dünyevi gafletin de med-cezir hâllerinin olduğudur. Nitekim, seküler çağ iddiası veya sosyolojik olarak sekülerleşme tezinin olgusal olarak doğru olmadığını sergileyen çok değerli çalışmalar vardır. Peter L. Berger ve Thomas Luckmann'ın dünyanın en seküler dönemini yaşadığının söylendiği dönemlerde bile böyle bir şeyin değil tam tersi bir dinselleşmenin gelişmiş olduğunu üstelik Avrupa örneğinde gösterdikleri çalışmaları bu türdendir.

Dinler tarihindeki sarkaç modeli

Aydınlanma çağının ünlü düşünürlerinden David Hume'un *Dinin Doğası* isimli kitabı sekülerleşmenin dinselliğe karşı veya tektanrıcılığın çoktanrıcılığa karşı evrimsel bir gelişme içinde olduğu tezine karşı çok daha açıklayıcı, çevrimsel esasa göre işleyen bir model ortaya koyar. Seküler değerlerin doruğa tırmandığı Aydınlanma çağında genel geçer yaklaşıma aykırı bu çerçeve hem dinin kendi içinde

tektanrıcılıktan çoktanrıcılığa doğru gidiş-gelişlerini hem de tarih içinde seküler ve dinsel arasındaki gelişme çizgisini evrimci bir yaklaşımdan kurtarıyor.

Dinler tarihi alanında başat bir paradigma olarak evrimci pozitivist yaklaşıma karşılık, Hume, çok daha önceden hem dinler arasında hem de her dinin kendi içinde çoktanrıcılıktan (hurafecilikten) tek tanrıcılığa (kitabiliğe) ve oradan tekrar çoktanrıcılığa doğru geçişler olduğunu anlatır. Bu hareketlilik dinler tarihindeki eğilimler arasında bir tür sarkaç modeli şeklinde bir değişimi ayırt etmemize imkân veriyor.

Çağımızda dinsellikten uzaklaşma olarak kaydedilen gelişmeler veya söylemler ilk insandan itibaren dinî bir söylemle birlikte var olan, onunla çatışma ve tartışma hâlinde olan eylem ve söylemlerdir. Dönem dönem biri diğerine galebe çalmış, göreli bir üstünlük elde etmiştir. Ama dünyanın hiçbir döneminde biri tamamen diğerini yok etmemiştir. Çünkü sekülerlik arzusu da dinsellik arzusu da insanın içinde var olan iki temel eğilim.

Bu iki eğilim bazen bir toplum içinde kendi aralarında bir sarkaç gibi gider gelirler. Toplumda görünür bir dindarlaşma veya dinden uzaklaşma hareketleri görülür. Ama bunlar bir toplumun içinde tarihsel dalgalar şeklinde gerçekleşir. Burada birinin lehine bir evrim hareketi tespit etmek mümkün değildir.

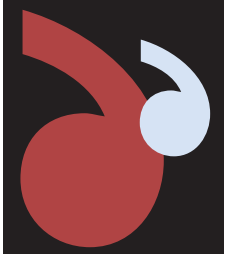
Dinin araçsallaştırılması

Bazen bir dinin kendi içinde bir dünyevileşme-uhrevileşme hareketi birinin lehine diğerinin aleyhine olacak şekilde gelişir. O zaman dinin, içselleştirilmediği hâlde, tamamen dünyevi eğilimler ve amaçlar doğrultusunda basitçe araçsallaştırılması sözkonusu olur. Yani insan dinin kurtuluş çağrısına kulak verip kendini değiştireceğine, dini dünyevi çıkarları doğrultusunda eğip büker, tahrif eder, dini kendine tabi kılar.

Bazen de bir bireyin kendi içinde dindarlaşma veya dünyevileşme yönünde bir hareketlilik gözlemlenebilir. İnsan her zaman aynı ruh hâlinde, aynı yaklaşımda olmaz. Bir gün dünyaya gark olmuş bir insan, ertesi gün veya bir saat sonra yaşadığı bir olayın, aldığı bir haberin, gördüğü bir şeyin, okuduğu bir mesajın etkisiyle dinsel bir hâle yönelebilir. Bir tövbe veya bir yeniden doğuş tecrübesi şeklinde olabilir bu yöneliş. Tam tersi bir durum da olabilir. Bir gün yaptığı her şeyin hesabını vereceği duygusuyla tam bir ilahi gözetim altında yaşadığı hissiyatından çıkıp dünyaya meyledebilir insan.

Bu arada insanların yaşadığımız dünyada giderek dinden daha fazla uzaklaşıyor oldukları veya dünya işlerinde dine daha az müdahale alanı bıraktıkları, yani sekülerleştikleri yönündeki tespitleri her zaman doğrulayacak veriler bulunabilir. Sanayi toplumuyla birlikte yaşanan bu sekülerleşme veya dünyevileşme belki daha önceki yüzyıllara nazaran görülmemiş yaygınlıkta bir gelişme olmuştur.

Önceki dönemlerde siyaset ve toplumsal hayat meşruiyetini kurumsal olarak dinden alıyordu. Bu, İslam dünyasında da Hıristiyan, Yahudi veya pagan dinlerin dünyasında da büyük ölçüde öyle olagelmiştir. İnsanlar bireysel dünyalarında dinden uzak olsalar da kamusal düzeyde din görünürlüğüyle de şekilsel mevcudiyetiyle de meşruiyetin belirleyicisi konumundaydı.

ÖLÜM SONRASI HİÇBİR HESABA ÇEKİLMEYECEKMİŞ GİBİ YAŞAMAK İNSANOĞLUNUN SEKÜLERLİĞİNİN EN YAYGIN VE SOMUT TEZAHÜRÜ. SEKÜLERLEŞME İNSANIN BU APAÇIK GERÇEĞİ İHMAL ETMESİ, GÖRMEZDEN GELMESİ, HATTA UNUTMASI, TECEHHÜL ETMESİDİR.

Sekülerleşmenin teolojik payandası

Farklı dinlerin dünya ile, öte dünya ile bireyler arasında kurduğu ilişki ve bunun bireyin düşüncesi üzerindeki etkisi konusunda farklı tecrübeler söz konusudur tabi. Mesela dinin en çok görünür olduğu pagan dünyasında, paganın aslında insanın hizmetinde olması ve çok daha derin bir dünyeviliğin işareti olarak okunması da mümkündür.

Dinin görünürlüğü her zaman gerçekten de dindarlığın bir işareti olmayabiliyor. O dinselliğin dünyevi işlevi, insanın dinsel objelerle veya ritüellerle kurduğu ilişkinin de sekülerleşme düzeyi için ayrı bir değerlendirme konusu olması gerekir. Tersi durumlar da söz konusu olabilir. Bir insanın görünürde hiçbir dinî iz veya eser taşımayan bir hareketi aslında niyet bazında çok dindarca motivasyonlarla yapılmış olabilir. Bunu sosyolojik bir araştırmada tespit etmek o kadar kolay olmaz. Sekülerleşmenin veya dindarlığın psikolojik boyutunu hesaba katmamızı gerektiren bir durumdur bu. Sadece ortaya çıkan tezahürlere bakarak bir sekülerleşme-dünyevileşme tespiti yapmak çok doğru olmaz.

Bu arada bugün bir yandan din alanında açıkça göze çarpan çeşitlenme hatta dinselleşme patlaması da sekülerleşme tezi açısından izaha muhtaç bir durum oluşturuyor. Gerçi bu çeşitlenme aynı zamanda ana akım

DİNİN GÖRÜNÜRLÜĞÜ HER ZAMAN DİNDARLIĞIN BİR İŞARETİ OLMAYABİLİYOR

ÖNCE İŞ DÜNYASI DEDİK, PARAF'I YENİLEDİK!

İş dünyasına özel fırsatlar sunan yeni Paraf'la tanışın:

- Nakit akışınızı düzenleyin,
- Anlaşmalı tedarikçilerde özel indirimler kazanın,
- Ürün tedariklerinizi ister taksitli ister vadeli yapın,
- Çek, senet ve nakitle uğraşmayın.

Üstelik yeni Paraf Esnaf, Paraf KOBİ ve Paraf Business'la banka kartı ve kredi kartı özelliği tek kartta!

ParafPara Kazanma Fırsatı

Medline Acil Sağlık Hizmeti

Paraf.

HALKBANK

Ayrıntılı bilgi için: parafcard.com.tr | 0850 222 0 401 Kurumsal Dialog

dindarlıktan bir sapma olarak da yaşanıyor olsa da neticede dinsel bir boyuta da sahiptir. Deizmin geçmiş dönemlerde hiç olmadığı kadar geliştiği söyleniyor mesela. Deizm belki de sekülerleşmenin teolojik payandalarından birisidir. Ancak bunun da yeni bir gelişme olduğunu söylemek için çok aceleci davranıldığı çok açıktır. Hem bu konunda geçmişle bugünü karşılaştırabilecek yeterli veri yoktur hem de bu konudaki gelişimi veya seyri izleyecek bir zemin.

Deizm ve ateizm eğilimi

Deizm düşüncesine veya eylemine insanlık tarihinin bilinen bütün zamanlarında rastlanır. Aristoteles'in "tanrı insanı mükemmel bir biçimde yarattı sonra bir kenara çekildi, çünkü o insanlığın basit meseleleriyle uğraşmaktan yücedir" diye bilinen bir yaklaşımı vardır. Deizm düşüncesinin en veciz ve en eski ifadesidir bu. Bu düşüncenin Aristo'dan önce de bazı Yahudilerce ifade edilip yaşanmış olduğunu Kuran'ı Kerim'in anlatımından biliyoruz: "Onlar Allah bize bir şey indirmemiştir demek suretiyle Allah'ı gereği gibi takdir etmediler."

Deizm tarih boyunca bir eğilim olarak var olmuştur. Günümüzde de daha az veya daha çok gelişmiş olması onu çok özgün veya çağa bir özgünlük katan bir hareket kılmıyor. Belki aslolan deizm düşüncesinin hangi sosyolojik koşullarda daha fazla gelişmeye fırsat bulabildiğidir. Öncelikle söyleyelim ki, aslında ne ateizm ne sekülerleşme ne de deizmin yayılması güçlü argümanların veya fikirlerin toplumda kabul bulması yoluyla olmuyor. Mesela insanlar bilimsel veya felsefi bazı delilleri veya argümanları okuyarak, dinleyerek veya tartarak sekülerleşme veya ateizm lehine bir karara varmıyorlar. Bu eğilimler daha ziyade pratik hayat içinde hâkim olan maddi bir kültürün ürettiği atmosferde çok kolay benimseniyorlar.

Modern dünyanın hazcı popüler kültür ve tüketim ortamında insanların farklı düşüncelere kapılmaları için fazla argümanlara ihtiyaçları olmuyor. Bu kültürel tüketim ortamında insanların kanaatleri çok hızlı şekillenip değişebiliyor. Üstelik dindarca bir hayat yaşamak için hiçbir mekânsal ve zamansal düzenlemenin yapılmadığı bir ortamda herhangi bir dinî pratik tamamen iğreti durur. İnsanlar namazlarını kılmak için bir sürü zahmete katlanmak zorunda kalabiliyorlarsa bu durum namaz kılmaktan da bir süre sonra soğutup uzaklaştırır. Böylece dindarlık insanların gözünün önünde olmayınca gönüllerinden de ırak hâle gelmiş olur.

İran örneği: Deizm ve ateizmde zirve

Deizm gibi düşüncelerin yayılmasında da bazı argümanların iyi işlenip benimsenmesinden ziyade başka pratik ve psikolojik faktörler devreye girer. Bilhassa din adına bir siyasi pratik ortaya konulduğunda, bu pratiğin olumsuz etkilediği kesimlerde bir süre sonra dine karşı genel bir soğumaya rastlanması bir kural gibidir. Bugün deizm ve ateizmin en yaygın olduğu yerlerden birisi muhtemelen İran'dır. Dine fanatikçe bağlı olan bir toplum kesimine karşılık kendini dine isnat eden kötü siyasi pratik kitlelerde dine karşı bir soğumayı da tetikliyorlar.

SEKÜLERLEŞME DİYE NİTELENEN BİR GELİŞMENİN SAVUNUCULARI ÇAĞIMIZIN EN AYIRT EDİCİ VASIFLARINDAN BİRİ OLARAK DA SEKÜLERLEŞMEYİ, BAŞKA BİR DEYİŞLE DÜNYEVİLEŞMEYİ GÖSTERMEYE ÇALIŞIYORLAR.

Burada politik pozisyonun dinsel bir tepki olarak ifade edilmesi, o noktada işleyen güçlü argümanların olduğunu göstermese de mevcut pratik bin argümandan daha ikna edici gelebiliyor. Aynı şekilde iki sene önce Irak'ta Şii gençler bizzat kendi dinî liderlerine, mollalara karşı protesto hareketlerine giriştiler. Bu gençler için mevcut Şii teokratik yönetim yolsuzluktan başka bir şey getirmiyordu. İran'ın temsil ettiği dinî teokratik yönetimin sekülerleştirici etkisi öncelikle Şii kesimler üzerinde görülüyor, ama genel anlamda "İslam Devleti" kavramına karşı da ciddi bir tutum doğurup besliyor.

Aşırı görsellikle, şekilcilik ve törensellikle dışa vuran velayet-i fakih iradesi pratikte yaşanan yolsuzluklarla, fakirlikle, istikrarsızlık ve şiddetle buluştukça bunun sekülerleştirici bir etki yapması çok doğal. Bu durum aslında sekülerleşme tartışmaları için üzerinde özenle durulacak, oldukça esinleyici yepyeni bir tecrübe olarak yaşanıyor.

Bugün Türkiye'de de bir şekilde kendini İslami referanslara isnat eden bir siyasi kadronun yönetimine karşı gelişen hoşnutsuzlukların bir kısmının deizm olarak ifade edilmesi pekâlâ mümkündür. Bunun hayli örneği de var. Ancak burada fikrin gelişiminin belirleyicisinin argüman değil, duygusal pratik durumlar veya atmosfer olduğunu da gözden kaçırmamak gerekiyor. Ayrıca yeni sekülerleşmenin bir tezahürü olarak görülen dinî çeşitlilik veya sapmaların da tarih boyunca hep var olduğunu dikkate alırsak bugünün sekülerleşmesinin bunun da daha fazlası olduğunu düşünmek için bir neden yoktur.

TÜRKİYE'NİN TÜBİTAK DESTEKLİ İLK

Bilim Merkezi Konya'da

Türkiye Selçuklu Devleti başkenti Konya, yüzyıllar önce olduğu gibi bugün de eğitimin ve bilimin merkezi olarak gençleri geleceğe hazırlayan bilimsel faaliyetlere katkı sağlıyor.

PANDEMİ DÖNEMİ

Hafta İçi: 10.00 - 16.00

Karatay Medresesi Taç Kapısı

BENİM ŞEHRİM

KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

KONYA BİLİM MERKEZİ SCIENCE CENTER

www.kbm.org.tr | 0332 221 66 96 | #BenimŞehrim

Dei de! Gerisini bırak.

HAKKI ÖCAL

"İYİ O ZAMAN. İŞTE SİZE BİR DEİ. NE İSTİYORSANIZ O İSMİ VERİN. AMA BİR ŞARTLA: BU İSİMLERİN ÇAĞRIŞTIRDIĞI DİNİN, İBADET, MUAMELAT, HAK, HUKUK, USUL, FURÛ GİBİ HÜKÜMLERİNİ DE BİRLİKTE GETİRMEYECEKSİNİZ."

Çağımız kimseyi gücendirmemek, kırmamak, incitmemek, küstürmemek, kimseye saldırmamak, suç işliyor gibi görünmemek çağı. Bunun bir ideoloji, geniş kitleler tarafından benimsenen bir hayat tarzı hâline gelmesi çok eski değil.

Bu ideolojinin oluşmasında, ABD ve Sovyetler Birliği gibi çok uluslu toplumların varlığı ile ortaya çıkan, multinationalism (çok-milliyetlilik) kavramının etkisi var; ama bu kavramlar kısa zamanda, birkaç yemek tarifine ve köylülerin arasında yaşayan birkaç örf ve âdete indirgenmiş ve yerini yeni insana, ABD'de, "Amerikalı" Sovyetler Birliği'nde de "Sosyalist İnsan" tipinin üretilmesine bırakmıştı.

Bu yeni insan, Fransa'daki insanlar nasıl Fransız, İngiltere'dekiler nasıl İngiliz ve Almanya'dakiler nasıl Alman oluyorsa, aynen öyle tek uluslu bir milletin insanı da tek kimlik, tek kişilik taşıyacaktı. O eski çok-milliyetli toplumun insanları gibi değil, yani "Fransız asıllı Amerikalı" veya "Alman asıllı Amerikalı" değil, düpedüz

DOSYA

"Amerikalı" olacaktı. Sovyetler Birliği'nde ne etnik ne de coğrafi bir "isim-sıfat" uydurulamadığı için (Ellerinde Rus'tan başka kelime yoktu!), "Yoldaş" ve "Vatandaş" gibi kelimeler uydurdular; ama tutmadı.

ABD'de buna benzer bir gelişme oldu ama sadece "Afrika kökenli Amerikalı" için; diğer bütün bilmem-ne asıllı Amerikalıların derileri az-çok beyaz olduğu ama Afrika kökenlilerin hepsinin derileri az ya da çok siyah olduğu için onlara İspanyolca "Negro" (kara) kelimesinden çeşitli sıfatımsı-isimsi kelimeler türettiler ve sonunda bu kelimeleri de hakaret anlamında kullanmaya başladılar.

"Şu, şu makalesinde demiş ki..." tarzı anlatımları çok seven ve beceren birisi olmadığım hâlde (el âlemin gizli tarihsel mektuplarını bulup çıkartmak dışında! Ki onları da bir noktada ben uydurduğum için çok sıkıntı olmuyor!) izninizle burada biraz malumatfuruşluk yapacağım.

Yasaklanan kelimeler

1980'lere damgasını vuran bir kitap vardır: *All the Blacks are Men, All the Women Are White, But Some Of Us Are Brave: Black Women's Studies (Bütün Siyahlar Erkektir, Bütün Beyazlar Kadındır, Fakat Bazılarımız Cesuruz: Siyah Kadınlar Hakkında Çalışmalar).* Gloria T. Akasha Hull, Patricia Bell-Scott ve Barbara Smith'in derlediği bu kitaptaki makaleler, güya siyah kadınlara beyaz kadınlarla eşit statü kazandırmayı amaçlıyordu, ama sonuç umulanın tersi oldu.

Ortaya çıkan tartışmanın sonucu şuydu: "Fikrini söyleyebilirsin ama sadece bizim fikrimizi onaylamak için. Başka kanıda isen ya siyahları ya da beyazları gücendirecek şeyler söyleyeceksin demektir. O hâlde çeneni tut!" İnanılması güç ama o tarihte bazı kelimeleri kullanmak bile yasaklandı Amerika'da. "Burly" mesela... "İri yarı, güçlü kuvvetli" anlamındaki bu kelime, 1800'lerde hep siyah erkekleri tanımlarken kullanıldığı için 80'lerde yasaklandı çünkü akla zencilerin kınandığı tasvirleri getiriyor ve bu birilerini gücendiriyor, kırıyor, incitiyor yani "offend" ediyordu. Oysa kimseyi küstürmek, gücendirmek hakkınız yoktu. O hâlde, başka kelime kullanın efendim.

Doktora çalışmalarım için Boston'a gittiğimde ("Ben Harvard'dayken" demenin gücendirmeyen versiyonu!) bir hükumet raporunda "niggardly" kelimesini kullandığı için bir şahsın kovulduğu haberleri vardı. Bölüm başkanı profesöre, İngilizce öğrenirken "cimri" anlamında bir kınayan, bir de tutumlu manası taşıdığı için öven iki kelime bulunduğunu öğrendiğimi anlattım; "stingy" kötü kelime idi, "niggardly" de iyi kelime.

Neden hükumete harcamalarında tasarruflu davranmayı tavsiye eden bu raporun yazarının işten atıldığını sordum. Adam önce kızardı; sonra duyan kimse var mı diye etrafa baktı ve fısıldayarak dedi ki: "Çünkü ses tonu "nigger" kelimesine benziyor." ("Nigger" ise Negro'dan türetilen ve zencilerin artık kendilerine hakaret anlamı taşıdığını öne sürdükleri için çoktan aforoz edilmiş bir kelime idi. Herkesin içinde yüksek sesle söylemek, bir Harvard profesörünün ayakları havada kovulması demekti.)

Kimseyi gücendirmeden millî birlik

Eğer kimseyi incitmeden konuşacak isek, önce kimseyi kendi etnik, dinsel, yöresel kimliğinden ayırıp, ona yeni bir kimlik kazandırmaya, mesela bir Japon asıllı yurttaşı, alıp da Amerikalı

> BEN CASPAR MELVİLLE'İN YERİNDE OLSA İDİM, BU DİNDARLARIN HANGİ DİNDEN OLURLARSA OLSUNLAR ONU YAVAŞ-YAVAŞ LAİK BİR BAŞKA DİNLE DEĞİŞTİREREK, GERÇEKTEN ONUN MÜMİNİ HÂLİNE GELDİKLERİ İMANIN AMENTÜSÜNÜ DE YAZARDIM.

yapmaya çalışmayacaksın. Peki "sosyal entegrasyon" denen şey nasıl gerçekleşecek? Hele, Sovyetler Birliği çökmüş ve bütün yoldaşlar tarihe karışmışken, herkes Rus, Tatar, Kazak, Ukrayna kimliğini geri kazanmışken.

Herkes kendi milliyetine sahip çıkmış ve halkının yüzde 30'u Rusça yüzde 70'i de kökü Rusça olan Rusenyaca konuşan Ukrayna bile aynı millet olduğunu fark etmişken, ABD nasıl olacaktı da kimseyi kırıp gücendirmeden millî birliğini sağlayacaktı? Ki Amerika, o tarihte İngiliz ve Fransız sömürgeciliğini yeniden hortlattığı iddiasıyla bütün dünyada akademik olarak ve gösterilerle, fiziksel saldırıya uğruyordu.

Haydi, bir malumatfuruşluğuma daha izin rica edeyim. Michael Neumann isimli hukuk felsefecisi ile Elisabeth Lasch-Quinn isimli tarihçi, ayrı ayrı yollardan, aynı noktaya çıkarak, ABD'de kişilerin farklılıklara saygı göstererek, birbirlerinin yurttaşlık haklarına (civil rights) saygı gösterebilecek iken, tersine, insanların bir birini ezmeye, yok etmeye başladıklarını gösterdiler. Mesela artık bir kişinin, grubun, topluluğun filancalar tarafından kırılıp gücendirildiğini iddia edebiliyor ve buna karşılık toplumdan, belediyeden hatta devletten tazminat talep edebiliyordu.

Neumann'ın ifadesiyle, birisinin "varlığını iddia ettiği bir kimliğin tecavüze uğradığını öne sürmesi" bile o kimliğin (mesela filanca tür eşcinsel grubun) zarara uğratıldığının kanıtı oluyordu. Bu ideoloji o kadar yayılmış, aksi savunulamayacak kadar topluma mal olmuştu ki artık mahkemelere bu zararın nasıl ve kim tarafından tazmin edilmesi gerektiğini söylemek için herhangi bir yasada bir madde bulması bile gerekmiyordu. "Biz filancaları fişmanca şu makalesi ile rencide etti!" demek, yeterliydi.

Uygar dünyanın yeni "dindarlığı"

Bu, *Taking Offence* (incinmek, gücenmek anlamına) adlı kitabın yazarı Caspar Melville'e göre uygar dünyanın yeni "dindarlığı" idi. Melville sadece bu dindarların neyi nasıl algıladıklarını anlatıyor; kimden nasıl kolayca rencide olduklarını, hangi bulutlardan ne tür nemler kaptıklarını anlatıyor ama orada bırakıyor.

Ben onun yerinde olsa idim, bu dindarların hangi dinden olurlarsa olsunlar onu yavaş-yavaş laik bir başka dinle değiştirerek, gerçekten onun mümini hâline geldikleri imanın amentüsünü de yazardım. Madem o yazmadı, o hâlde biz bu uygar dünyanın eğer illa inanacaksa, (ki insan olduğuna göre bir şeye inanması lazım; fıtratı böyle!) inanacağı şeyin de laik bir din olacağını, olması gerektiğini belirtelim ve adını koyalım: Deizm.

Geriden gelerek bütün belli başlı dinleri ele alacak olursak, hepsinin bir tarihi, bu tarih içinde oluşan bir "fıkıh" anlayışı; buna göre ibadetler ve diğer dünyevi işlere ilişkin (muamelat) hükümleri ve sonunda bu dinden doğan bir hukuk anlayışı vardır. İslam Hukuku, Musevi Hukuku, Hıristiyan Hukuku gibi... Söz gelimi "Musa Yasaları" bugün sadece Musevilerin değil ama birçok Hristiyanın da inandığı kurallar içerir.

Bu yasaların ne kadarı ilahi, yani dinin inandığı kutsal kitap varsa, o kitabı indirdiğine inanılan Tanrı tarafından emredilmiştir; ne kadarını bir toplum kendi geleneklerinden alıp, riayeti garantilemek için ilahi kılıfa sokmuştur? Bunu din âlimleri kendi aralarında bile yüzyıllardır tartışıyorlarken, bizim gibi o dinin âlimi değil de sadece mümini olan sıradan insanlar işin içinden çıkabilir miyiz?

Çünkü bu bir dinî hüküm...

Örnek: Suudi Arabistan'da ve İsrail'de kadınlara motorlu araç sürme izni yeni yeni veriliyor. Ama bir çok haham, imam, hoca ve koca, (ki burada hahamlar ve hocalar bir tarafa kocaların varlığına özellikle dikkatinizi rica ediyorum) bu "reform" uygulamasının kafirlik olduğuna dair, sabahtan akşama, günler aylar süren vaazlar verebilirler. Kaynağı İslam Hukuku veya Musa'nın Yasaları olan ciltler dolusu eserler üretebilirler.

Geçenlerde İsrail'de ilahiyat eğitimi veren bir ortaöğretim kurumu, okula annesi de olsa bir kadının kullandığı otomobille gelen öğrencileri derslere sokmayacağını açıkladı. Okula başka türlü gelmesi mümkün olmayan çocukları anneleri veya servisin kadın şoförü bir iki sokak ötede indiriyor, o çocuklar okula yürüyerek gidiyorlar.

Kasten böyle aykırı bir örnek veriyorum ki, az sonra önereceğim dine, aklınız kolayca yatsın. İslam öncesi kız bebeklerin öldürülmesi sosyal bir gelenekti; İslam, birçok diğer gelenekle birlikte Arapların bu uygulamasına son verdi. Ama Hindu iseniz, inandığınız tanrılar arasında dişi olanlar bile varken, kadınların değersiz ve aşağı derece mahlûklar olduğu, onların erkeklerle birlikte ibadet etmesinin mümkün olmadığı ve saire...

İnsan devamını yazmaya bile üşeniyor. Ama bu kanı Hindistan'da öylesine din hâline gelmiş vaziyette ki, kız bebeklerin kürtajla katledildiği, istatistiklerle anlaşılıyor; çünkü bu ne söyleniyor ne yazılıyor. Bu çağda! Dünyanın her ülkesi gibi Hindistan'da da kız ve erkek bebeklerin oranı eşit. Ama istatistikler bazı eyaletlerde kadınların erkeklerden yüzde 9-10 daha az olduğunu gösteriyor. Bu yılki hesaplarla 63 milyon kız bebek, seçici kürtajla yok edilmiş. Neden yazılıp söylenmiyor böylesine modern bir toplumda böylesine korkunç bir vahşet? Çünkü bu bir dini hüküm... Kimse kimseyi dininden hareketle rencide etmek istemiyor.

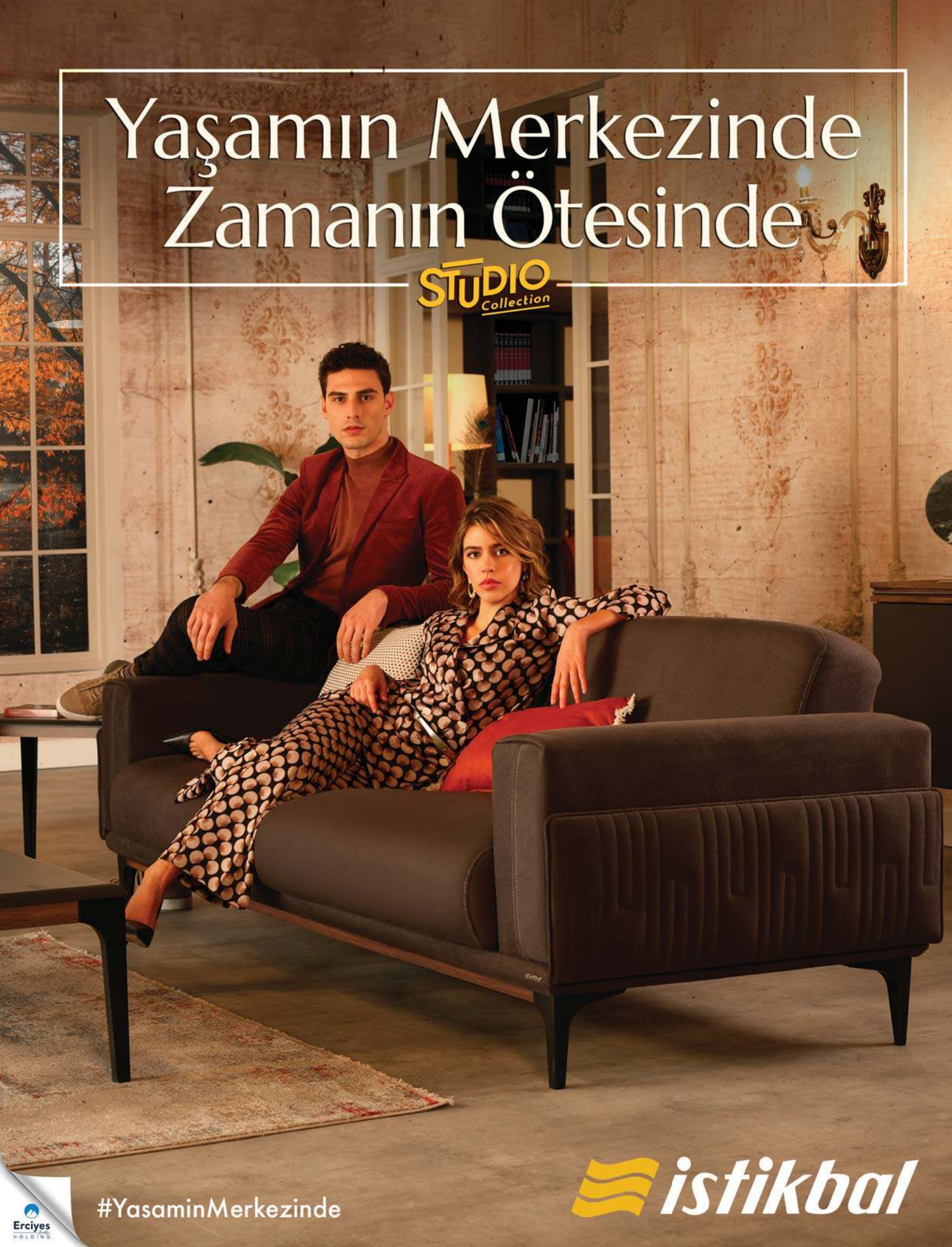
MADEM O YAZMADI, O HÂLDE BİZ BU UYGAR DÜNYANIN EĞER İLLA İNANACAKSA, (Kİ İNSAN OLDUĞUNA GÖRE BİR ŞEYE İNANMASI LAZIM; FITRATI BÖYLE!) İNANACAĞI ŞEYİN DE LAİK BİR DİN OLACAĞINI, OLMASI GEREKTİĞİNİ BELİRTELİM VE ADINI KOYALIM: DEİZM.

İnan tabii, ama hobi gibi!

Çare? Toplumlardan dini muameleti, hayatı nasıl yaşamak istiyorlarsa öyle yaşamalarını sağlayan dinsel kuralları kaldırmak... Tanrıya inanmak mı istiyorsun? İnan tabii. Ama hobi gibi, "Bir yaratıcı var sonuçta!" diyerek. Çünkü ne kadar denediler ve yerine başka ne gibi şeyler koymak istediler-se de olmadı. İnsanlar illa "Bir Yaradan olsun; ona inanalım!" istiyorlar. İyi o zaman. İşte size bir Dei. Ne istiyorsanız o ismi verin: Yehova, Tanrı, Baba, Abba, Işık, Elohim, El-Shaddai, Yahweh, Jehovah, Adonai, Bhagavan, Brahman, Isvara, Deva/Devata (dişi tanrı, erkek tanrı için farklı), Xwedê... Zerdüştlerin 90 küsur ayrı ismini saymadık. İsterseniz bütün Müslümanlar gibi "Allah" diyebilirsiniz...

İşte bir Yaratıcı var; nasıl yarattığını, sizin nasıl yaşamanızı istediğini, yarattıklarını yargılayıp yargılamayacağını, hatta ve hatta yaratılmış olan hayatın nasıl sona ereceğini kıyamet/ahiret (eskatoloji) bahislerini yok sayın. Sizi ilgilendiren burada nasıl yaşayacağınız. Bunun da sonrasının da bir gerçeği yok zaten. Gerçek nedir ki? "Nihayet insanlık olarak gerçek-sonrası (post-truth) bir çağ da yaratmayı başardık..." Senin gerçeğin senin inandığındır; benim gerçeğim de benim inandığımdır. "Öyleyse, Dei de! Gerisini bırak."

Böylece o ya da bu kuralı ihlal ediyorum, o ya da bu kimliğin mensuplarını kırıp gücendiriyorum diye bir şey yok. Şaka değil! Dünyada böyle bir trend var ve bu ABD'siyle AB'siyle, Japonya'sıyla, Latin Amerika'sıyla, dünyayı esir almaya -pardon, özgürleştirmeye- çoktan başladı bile.

Yaşamın Merkezinde
Zamanın Ötesinde
STUDIO Collection
#YasaminMerkezinde
istikbal
Erciyes HOLDING

> Günümüz Türkiye'sinde sekülerizm ve türevi kavramların yakın tarihteki serencamına bakmak çeşitli siyasi veya fikrî konumlanışlarda meydana gelen dönüşümleri anlamaya katkı sunabilir.

KLASİK SEKÜLERLEŞME YAKLAŞIMI MODERNLEŞTİKÇE DİNİN ZAYIFLAYACAĞINI İLERİ SÜRÜYORDU

DOSYA

DOSYA | **MAKALE**

LAİKLİĞİN GÖLGESİNDE İLGİNÇ DÖNEMLER: SEKÜLERİZM VE POST-SEKÜLERİZM

ASIM ÖZ

Türkiye'de sekülerizmi konu alan sempozyum bildirilerinde, makalelerde ve sayıları gün geçtikçe artan kitaplarda belli başlı yargılar çoğu kez yazarların siyasi ve fikrî tercihlerine, kültürel ya da ideolojik tutum alışlarına göre birbiri ardına sıralanır: "Yarım yüzyıla yakın bir zamandır genel olarak dünyada bir dinî uyanış veya geleneğe dönüş hareketi kendini göstermektedir." "Gelenek ve modernlik arasında bir bölünme yaşayan Müslümanların ise ne geleneklerinin ne de dinlerinin icaplarını layıkıyla yerine getirememesi bir kültürel şizofreniye yol açmaktadır."

Bunlara bilhassa çok partili hayatın başlangıç yıllarından itibaren mütedeyyin kitlelerin daima kapitalist arzulara büsbütün teslimiyeti ve bunun 1980'lerden sonra derinlik kazandığını izhar eden bir dizi yazıklanma -belki de hoşnutlukda eklenebilir: "Dindarların içine düştüğü açmaz fark edilmemiş ve böylelikle dinî hayat tarzı kadar dinî muhakeme de büyük ölçüde aşınmaya uğramıştır." "Türkiye'de İslamcılık aslında bir sekülerleşme sürecine tekabül eder." İster siyasal ister sosyal bilimler alanında yıllar boyu tekrarlanan, artık ezber bilgilere dönüştüğü için sağlaması da yapılmayan bu tarz yaklaşımlar, mütedeyyin çevrelerin arayışlarını anlama çabalarına ket vuran peşin hükümlere dönüşmüştür.

Her ne kadar doğruluk payı taşısalar da bu fikir ve argüman örüntüleri, genel anlamda seküler yapıların İslam'a karşı tutumunun oluşturduğu daraltma ve sığlaştırmanın, insanlara ontolojik açıdan neleri kaybettirdiğini anlamaya katkı sunmak yerine, oklarını çok zor şartlar altında var olmaya çalışan ve bu doğrultudaki arayışlarını sürdürenlere yönelttiği için daha farklı bir zaviyeden değerlendirilmelidir.

Teorik tartışmanın serüveni

Günümüz Türkiye'sinde sekülerizm ve türevi kavramların yakın tarihteki serencamına bakmak çeşitli siyasi veya fikrî konumlanışlarda meydana gelen dönüşümleri anlamaya katkı sunabilir. 1960'lardan sonra dini tekrar gündeme getiren "desekülarizasyon" veya dine dönüş temasının işlendiği sosyolojik metinlerin memlekete yansıması hayli geç olmuştur. Uygarlık getirdiği varsayılan süreçlere övgü edebiyatı ve meseleyi kavrama yetkinliği tartışılır resmî tarih destekli çalışmaları bir kenara bırakacak olursak, 1980'lere kadar sekülerizmi çözümlemek, açıklamak, anlamak değil, aynı zamanda düşünmek unsurunu da taşıyan pek az metin bulunduğunun farkına varırız. İşte bu yazının amacı, sekülerizm tartışmalarında bugüne değin ihmal edilen birkaç parçaya mercek tutmak suretiyle tablonun genelini aydınlatan bir çıkarıma ulaşmak, hiç değilse bu yönde bir denemede bulunmaktır.

Sekülerizmi merkeze alan kilit taşı niteliğindeki ilk metinlerin- mesela Peter Berger, Max Weber gibi yazarların kitaplarının- 1980'li ve 1990'lı yıllarda Türkçeye çevrilip yayımlanmasına karşın kavramın yaygınlık kazanması bu tarzdaki çevirilerin çoğaldığı –Charles Taylor, Talal Asad imzalı modern klasikler

gibi- 2000'li yıllara rastlamıştır. Türkiye'nin kendine özgü kabul edilen modernleşme serüveninde ortaya çıkan laiklik kavramının sekülerleşmeyi de içerecek şekilde kullanılması bunun en temel sebepleri arasında yer almaktadır. Hâl böyle olunca sekülerizmle ifade edilmek istenen çoğu durumun laiklik ve ondan türeyen laisizmle açıklanmaya çalışılması çok tabiî bir durum kabul edilebilir.

S. Nakib Attas'ın Türkçeye *İslâm, Sekülerizm ve Geleceğin Felsefesi* adıyla aktarılan 1984 tarihli kitabının ikinci baskısının dipnotlarından birinde eserde sıklıkla geçen "seküler, sekülerizasyon, sekülerizm" kavramlarına odaklanan mütercim büyük anlam kaymalarına yol açmamak için açıklama yapma gereği duymuştu.

Baskın paradigma laiklik

Batı ile sekülerizm arasında sıkı bağ olduğunu ileri süren sadece bu kitabın mütercimi değildir ama hayli erken tarihte yaptığı ayrım gayet yerindedir. Siyaset felsefecisi Larry Siedentop'un "Hristiyanlığın dünyaya bir hediyesi" kabul ettiği sekülerizm kavramının Türkiye'deki macerasını anlamak bakımından *Cogito* dergisinin 1994 yılının yaz mevsiminde çıkan "Laiklik" konulu ilk sayısının belli yatkınlıkları ortaya koyduğu belirtilmelidir. İlgili sayının halefi sayılabilecek olan ve bundan tam yirmi beş yıl sonra 2019'da gene aynı mevsimde okuyucularla buluşan "Laiklikten Sonra" başlıklı sayı ise süregelen laik duyarlılığı sergilemektedir.

Din, toplum ve siyaset eksenli tartışmaları çeşitli veçheleriyle ele almak niyetiyle yola çıkan Cogito'nun ilgili sayılarında ilginç bir detay ile karşılaşılmaktadır. Refah Partisinin yükselişini sürdürdüğü ve Recep Tayyip Erdoğan'ın belediye başkanı seçildiği ortamda yayın hayatına başlayan derginin ilk sayısında laiklikle ilgili kelimelere yüzlerce kez yer verilirken seküler ve türevleri çok sınırlı bir şekilde kullanılmıştır. Çünkü dönemin siyasi alanındaki tartışmalarını esir eden baskın bir paradigma olarak laiklik kavramı sadece medyadaki kanaat teknisyenlerince değil akademik alandakiler tarafından da olur olmaz her yerde kullanılmıştır. Dikkatli bir okur, dergideki metinlerin genelinin bakış açısının hilafına Kemalistlerin söylemi ile onların uzantısı konumundaki kültür-sanat erbabının fotoğraf ve karikatürlerin eşlik ettiği endişe yüklü bu sayıyla 1990'ların yükselişteki İslamcılığına karşı blokaj oluşturma siyaseti arasındaki yakınlığı fark etmekte güçlük çekmeyecektir.

Cogito dergisinin 2019 yılının Mayıs ayında Bilgi Üniversitesi tarafından düzenlenen "Post-Sekülarizm" konferansından hareketle oluşturduğu dosya sekülerizmle ilgili kavramlara daha çok yer ayırır. Bu yönüyle sekülarizasyonu yeniden tanımlayan çalışmaların dinin modern toplumda otoritesini hâlâ sürdürmesi düşüncesini kuramsal açıdan doğrulayan bir boyuta sahiptir. Zira klasik sekülerleşme yaklaşımı toplumlar modernleştikçe dinin zayıflayacağını ileri sürüyordu. Dergide dinin toplumdaki yerinin ve rolünün küçültülmesi belki de giderek defterinin dürülmesi şeklindeki yaklaşımdan uzaklık son derece barizdir.

(1990'LARIN) SİYASİ ALANINDAKİ TARTIŞMALARINI ESİR EDEN BASKIN BİR PARADİGMA OLARAK LAİKLİK KAVRAMI SADECE MEDYADAKİ KANAAT TEKNİSYENLERİNCE DEĞİL AKADEMİK ALANDAKİLER TARAFINDAN DA OLUR OLMAZ HER YERDE KULLANILMIŞTIR.

Perdelenen post-sekülarizm

Post-sekülarizm kavramı etrafında 1990'lı yıllardan bu yana dinî mensubiyetlere vurgunun artmasından dolayı sekülerleşme teorisi belli açılardan sorgulanmaktadır. Gelgelelim dergi yöneticileri bu sayının dosyasına koydukları adla 1990'lardaki fotoğraf ve görsel seçimlerinde olduğu gibi duygusal davranmışa benzemektedirler. Şunu belirtmek gerekir ki derginin sunuş yazısındaki vurguya rağmen kapağa taşınan dosya adı sekülerizmin düşüşünden ya da dinin özel alana sığmamasından duyulan hoşnutsuzluğu yansıtmaktadır. Ayrıca dördüncü sayfada yer verdiği kitap ilanıyla dergi, metinlerini sayfalarına taşıdığı konferanstan daha ziyade 1990'lar tarzı duyarlıkların tavan yaptığı önemli bir dönüm noktasına tekabül eden 2010 sonrasında tecrübe edilen ve bugün de aktüel konumunu koruyan gelişmelere nasıl yaklaştığını izhar ediyor.

Şüphesiz Türk laikliğinin yol açtığı sorunlara dair önemli tespitlerin yer aldığı derginin bu sayısı hakkında sadece birkaç göstergeden hareketle nihai ve mutlak bir yargıya varmamak gerekir. Beri taraftan derginin kurucu temelinden ilham aldığı yaklaşımların da belli tercihlere etki etmediği düşünülemez. Fazlasıyla spesifik hatta teferruat sayılabilecek bir çıkış noktasından hareket edelim. Mesela derginin sunuş yazısından hemen önceki sayfada yer alan reklamda "Türkiye'nin bugününü ve belli işaret noktalarından hareketle okunmasını sağlıyor" diye tebcil edilen kitap Niyazi Berkes'in Teokrasi ve Laiklik adlı çalışmasıdır.

LAİKLİK KAVRAMI ANLAMI TAM BİLİNMEDEN, OLUR OLMAZ HER YERDE KULLANILDI

DOSYA

Şu hâlde mevcut durumu doğru anlamak ve geleceğin dünyasının nasıl şekillendirilmek istendiğini görmek için bu reklam üzerinde biraz daha durmak elzem. *Cogito*'nun yayın hayatına başlamasının üzerinden geçen çeyrek yüzyıllık bir zamanın ardından aydınlanmanın belli siyasi ideallerinin eleştirel bir yeniden değerlendirmesini de içerecek biçimde genişletilmesini hedefleyen sayısının girişinde acaba niçin Niyazi Berkes'in *Teokrasi ve Laiklik* adlı kitabının reklamına yer verilmiştir?

"Ah-vah" makamındaki nihilist bakış

Çıkarımları aynı kapıya çıksa da Berkes'in düşünce hayatımızda yankı uyandıran Türkiye'de Çağdaşlaşma eserine değil de laiklik odaklı olana dikkat çekilmesi aktüel siyasi gelişmelerin galebe çaldığını akla getirmektedir. Hatta bir adım ileri giderek tıpkı aynı zaman diliminde kamusallık kazanan benzer yayınlarda olduğu gibi laiklikle ilgili belli duyarlılıklar açısından post-sekülarizmi tartışmaya yeltenenlerle Niyazi Berkes arasında benzeşimden de öte bir ortaklaşmanın bulunduğu ileri sürülebilir. Dolayısıyla ilk bakışta önemsiz sayılabilecek bir ayrıntıdan yola çıkılması bile Türkiye ile ilgili tartışmalara dair bütüncül bir bakış açısı kazanma sürecine katkı sunacaktır.

Son bir vurguyla bu bahsi kapatalım: Derginin öne çıkarmaya çalıştığı kavramı anlamak bakımından zamanımızın entelektüel durumunu belirleyen düşünürlerden Jürgen Habermas'ın *Doğalcılık ve Din Arasında* (2009) kitabının reklamı derginin laiklikle "yüzleşme" denemesi açısından daha anlamlı bir tercih olurdu. Zira Habermas bu kitabında metafizik sonrası dünyada dinin toplumsal hayattaki önemi ve sekülerizmin sınırlarını göz ardı etmeden yapılacak bir felsefi eleştirinin kaçınılmazlığını vurguluyordu. Kaldı ki post-seküler kavramı Habermas'ın 2001 tarihli "Glauben und Wissen" (İnanç ve Bilgi) başlıklı meşhur konuşmasından sonra yaygınlık kazanmıştır. Burada Habermas hümanizmle irtibatlı olan doğalcı soy ıslahına karşı Yahudi-Hristiyan geleneğini yardıma çağırıp ve dinî seçim/mutabakat fikrinden yardım ummaktaydı.

Türkiye'nin adlandırılamayan şimdisinde birçok kişi çeşitli pratikleri sekülerizm ekseninde değerlendirmek için ısrarla birtakım göstergeler üzerinde duruyor. Hâlbuki süreklilik arz edecek şekilde bilhassa sosyolojik araştırmalarla desteklenen çıkarımların beslediği sekülerizmle ilgili yerleşik kanaatler düzleminden kopmak için meseleyi sadece dindarlar arasındaki yaklaşımlarla sınırlayan "ah ve vah" makamındaki nihilist bakışı sekteye uğratan değerlendirmeler yapılmalıdır.

Sekülerizmin siyasi dönüşümlerle ilintisi

Şu hâlde uzun yıllardır tartışılan ama ilk zamanlardakiler ile günümüzdekiler arasında önemli farklılıklar bulunan sekülerizmin son senelerin siyasi dönüşümleriyle de ilintisi kurulmalı artık. Mesela "eşit özgürlüğe" bağlılık duyan liberal soldakiler, Türkiye'deki yaygın kanının aksine birtakım görüşler ileri sürmektedirler. Laiklikle ilgili hemen hemen bütün kazanımların "sahiden teker teker ortadan kaldırılmasına" muhafazakârlığın "büyüdükçe büyümesine" dönük katkılarından dolayı aydınlanmacı post-sekülerizmin kurumsal mecralarından yeni CHP'yi eleştirirlerken, bu partinin dinî içerikli "israf" kavramını kullanmasına, "Ayasofya ve Kariye müzelerinin cami yapılması aleyhinde tek söz etmemeye özen göstermesine" kahretmektedirler.

SEKÜLERİZMLE İLGİLİ YERLEŞİK KANAATLER DÜZLEMİNDEN KOPMAK İÇİN MESELEYİ SADECE DİNDARLAR ARASINDAKİ YAKLAŞIMLARLA SINIRLAYAN "AH VE VAH" MAKAMINDAKİ NİHİLİST BAKIŞI SEKTEYE UĞRATAN DEĞERLENDİRMELER YAPILMALIDIR.

Meseleye bu açıdan yaklaşmak tartışmayı alevlendiren bir başka boyutu da gündeme taşımak açısından aydınlatıcı bir bakış açısı sunmaktadır. Aslında güncel sekülerleşme araştırmalarının, genel olarak ahalinin belli davranışlarını yargılamanın ötesine pek geçmeyen negatif dilinin ürettiği metinler labirentinde kaybolmak yerine toplumsalın farklı kesimleri arasındaki ilişkilere yoğunlaşan bu türden değerlendirmelere odaklanması gerekir. Karamsar tablo çizmekte örtüşen dünya kadar yayına nazaran daha serinkanlı çalışmaların kuşaklar arası farklılaşma ve dönüşümleri anlamaya daha çok katkı sunduğu inkâr edilemez.

Böylesi bakış açılarının örneklem alanında çoğalması, ülkede olup bitenlere daha geniş bir perspektiften bakabilmeye imkân tanırken, Türkiye'nin birbirinin zıddı gibi bir görünüm sunan çevrelerinin olumlu yahut olumsuz bütünlüğünü belirginleştirmeyi kolaylaştıracaktır. Dolayısıyla 1990'lardan günümüze din ve sekülerizm çerçevesindeki belli başlı söylemlerin nasıl dile getirildiğinin izini sürmekle, birbirinden alakasız olduğu varsayılan parçalar arasındaki uzlaşımların tespiti mümkün hâle gelecektir.

DOSYA | **RÖPORTAJ**

"GENÇLER DEİST Mİ OLUYOR, DİNDAR MI? YOKSA SADECE KAFALARI MI KARIŞIK?"

RÖPORTAJ :: SENA SUBAŞI-YUNUS ARSLAN

Son dönemde insanların deizm, teizm ya da agnostisizm gibi inançlara ya da felsefi akımlara yöneldiği ile ilgili ciddi tartışmalara şahit oluyoruz. "Türkiye'de bu akımlar özellikle gençler arasında yaygınlaşıyor" mealinde söylentiler de giderek artıyor gibi. Gerçekten toplumda böylesi bir kopma mı var? Bu durum gerçek mi, bir açıklaması var mı, söylendiği gibi bir tehlike arz ediyor mu, altında yatan saikler nelerdir? Bu soruların cevaplarını ve inançlar alanında neler olduğunu konuyu yakından takip eden Alper Bilgili, Zeliha Eliaçık ve Kasım Küçükalp'e sorduk.

"MANEVİYAT MODERNLİKLE BİRLİKTE ŞEKİL DEĞİŞTİRİYOR"

ALPER BİLGİLİ

Dr, Acıbadem Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Yeni-ateizm diye bir akımdan bahsediyorsunuz. Nedir bu yeni ateizm? Ortaya çıkışının temel nedenleri nedir?

Yeni-ateizm 21'inci yüzyılda ortaya çıkmış, genç ama güçlü bir akım. Türkiye'de gördüğümüz ateistlerin çoğunluğunun durdukları yeri düşündüğümüzde yabancısı olmadığımız bir akım aynı zamanda. Yeni-ateistleri, eskilerinden ayıran temel fark doğa bilimleri dışında kalan bilgi türlerini küçümsemeleri, Tanrı ve dinlere karşı bilimi öne sürmeleri ve bunu yaparken kavgacı, polemik tonu ağır basan bir üslup benimsemeleri. Bu görüşü savunanlara göre bilim ile din arasında kaçınılmaz bir çatışma var. Dinler, bilim başta olmak üzere hayata dair güzel olan ne varsa onun düşmanı olarak lanse ediliyor. Şiddetin ve savaşların kaynağı olarak sunuluyor. Yani bu anlamda sığ bir din eleştirisi geliştiriyorlar. Tabii bunu yaparken bilim tarihini ve genel olarak tarihi bu çatışma anlatısını destekleyecek şekilde deforme ediyorlar. Sonuç olarak felsefi olarak önceki ateist ekollerin nüanslarına sahip değiller. Örneğin dinlerin insan icadı olduğunu ancak toplumu bir arada tutan bir tutkal vazifesi gördüğünü düşünen ateistlerle uzlaşmıyorlar. Veya dinlerin modern bilimin gelişimine sunduğu katkıları dile getiren bir ateist tarihçiyi yalancılıkla suçlayabiliyorlar. Bununla birlikte bu düz ve vulgar yaklaşımları, yeni-ateizmi sokaktaki insan için daha çekici kılıyor. Hem tezlerinin anlaşılması kolay hem de bir seviyede bu tezler iş görüyor. İş görmekten kastım dindarları mat etmek. Özellikle bilim tarihi ve felsefe hakkında bilgi sahibi olmayan bir dindarın bu yeni-ateist tezlere karşı direnç göstermesi güç.

Yeni-ateizmin ortaya çıkışının da bir bağlamı var elbette. Özellikle milat olarak 11 Eylül terör saldırılarını alabiliriz. Takip eden dönemde Londra ve Madrid'de yaşanan terör saldırılarının ortak

özelliği sözde din adına yapılmış olmaları idi. Yaşananlar neticesinde Batı kamuoyu şaşkın ve öfkeliydi. Yeni-ateist yazarlar işte bu durumdan ve hassasiyetlerden çok iyi faydalandılar. Kitap ve konferanslarında saldırıların faturasını dinlere kestiler. Dinlerin öğretileri ile o dinlerin mensupları olduklarını iddia edenlerin eylemleri arasındaki tenakuzun öne çıkarılmasını engellediler. Bugün yeni-ateist literatürün en önemli eserleri olan *Tanrı Yanılgısı*, *İnancın Sonu*, *Tanrı Ulu Değildir* gibi kitaplar hep bu dönemin ürünleridir. Tabii hadiseyi sadece terör saldırılarına indirgeyemeyiz. Batı'da artan göçmen nüfus, yükselen ırkçılık ve İslamofobya gibi çok sayıda faktör de bu süreçte etkili oldu.

İnsanların deizm, agnostisizm, panteizm, paganizm gibi çeşitli felsefi-spritüal akımlara yöneldiğine dair haberler artıyor. Size göre böyle bir eğilim gerçekten söz konusu mu?

PEW ve Gallup gibi saygın araştırma şirketlerinin çalışmaları dünya genelinde böyle bir eğilimin olduğunu gösteriyor. Birçok ülkede toplumun gitgide daha seküler bir hayat tarzı benimsediğini, insanların daha az ibadet ettiğini, bir kısmının Tanrı ve din inancını terk ettiğini görüyoruz. *Dünya Değerler Anketi* ve Konda'nın çalışmaları Türkiye'nin de bu anlamda istisna olmadığını gösteriyor. Yine Boğaziçi Üniversitesi'nden Hakan Yılmaz'ın araştırmaları benzer bir trende işaret ediyor. Elbette bu konuda daha çok araştırma yapılmalı ancak benim gözlemim de bu verilerle uyumlu.

Bu bahisle ilgili bir noktanın altını çizmem gerekiyor. İnsanlar bir yandan mevcut dinlerini terk ederken bir yandan bunların yerine başka spiritüel akımları koyuyor. Kutsal, çok farklı formlarda yeniden doğuyor. Kimi zaman Maradona'ya tapanların kurduğu Kilise olarak, kimi zaman Pazar günleri toplanıp Queen veya Stevie Wonder şarkıları söyleyen ateist Kiliseler olarak karşımıza çıkıyor. Yine son dönem ilgi uyandıran New Age dinler ve inançlar spiritüelliğin yeni formları olarak görülebilir. Yani bir anlamda insanın manevi arayışı bitmiyor, maneviyat şekil değiştiriyor diyebiliriz.

Mevcut geleneksel dinler dururken insanları çoğu dışarıdan gelen yeni dinî ya da felsefi akımlara yönelten sebepler neler olabilir?

Geleneksel dinlerden uzaklaşmanın farklı nedenleri var. Hepsini bir röportaja sığdırmam mümkün değil ama benim gözlemim bu eğilimin büyük oranda global trendlerin sonucu olduğu yönünde. Örneğin hazcı yaşam tarzı, tüketim kültürünün yarattığı dünya görüşü tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de insanları dinden uzaklaştırıyor. Tek Tanrılı dinlerin sunduğu paradigmada hayatın merkezinde Tanrı var. Bu paradigmada insanların başarısı Tanrı'ya kul olmaları ve dinlerin tanımladığı erdemli davranışları sergilemeleri ile ölçülür. Oysa modern dünyada hayatın merkezinde biz varız. Bizim isteklerimiz, hırslarımız, başarılarımız önemli. Statümüzü, saygınlığımızı, gücümüzü artırmak esas amaç halini almış durumda. Bu nedenle iki paradigma arasında ciddi bir fark var. Bir örnek vereyim. 16'ncı yüzyılda Osmanlı'yı ziyaret eden Alman tüccar Krafft'ın anıları kitaplaştırıldı, Türkçeye de çevrildi. Bu anıları dindar birine okutun, o bile aslında kendisinin ne kadar seküler olduğuna şaşacaktır. Hayatımızda dine, Krafft ve çağdaşlarından daha az yer ayırıyoruz. Yaşadıklarımızı dinin perspektifinden daha az değerlendiriyoruz. Dinlerin sorgulanmasına neden olan bir diğer faktör teknolojinin getirdiği yenilikler. Eskiden insanlar çok daha kısıtlı bir sosyalleşmeye maruz kalıyordu. Ailesi ve etrafındaki insanlar benzer düşüncelere sahipti. Radikal fikirlerle tanışmadan yaşamını sonlandırıyordu. Bugün geleneksel inançlara aykırı birçok fikir kolaylıkla evlere giriyor. İnternette bu fikirlere karşı dindarlar tarafından üretilen içeriğin tatmin edici seviyede olmadığını da belirtmem gerek.

Bu global trendlerin yanında her ülkenin kendi öyküsü var. Özellikle kökenleri geçmişe uzanan toplumsal hassasiyetler ve kutuplaşmalar bu anlamda önemli rol oynuyor. Bazen bu faktörlere ilaveten bireysel tecrübelerimiz de inancımıza etki edebiliyor. Çoğumuz bu tartışmalarda insanların inançtan uzaklaşma kararını alırken duygusal faktörlerden ne denli etkilendiklerini ıskalıyoruz. Amerikalı tarihçi Frank Turner, İngiltere'de 19'uncu yüzyılda Anglikan Kilisesi'nin eylemleri nedeniyle dine karşı cephe alan insanlardan bahseder. Bu kişiler dinden soğumalarına sonradan, yani inançlarını yitirdikten sonra rasyonel bir kılıf aramış ve o dönemin yükselen değeri bilimden bu anlamda medet ummuşlardır. Bu bize garip gelebilir ancak insan böyle bir varlık. Her zaman en rasyonel şekilde hareket etmez. Çocukken camide kulağını çeken bir ihtiyar nedeniyle Tanrı'ya küsmüş birini, kozmolojik veya teleolojik argümanla Tanrı'nın varlığına ikna etmek düşündüğünüz kadar kolay olmayacaktır. Eğer deizmin artmasından gerçekten endişe ediliyorsa insanın nasıl karar verdiğini göz önünde bulundurmak, yani rasyonel sorular kadar duygusal nedenler üzerinde de durmak gerekir. ■

KAVGA HIRİSTİYANLIKLA RASYONEL AKIL VE POZİTİVİST BİLİM ARASINDA

ZELİHA ELİAÇIK
SETA Araştırmacısı

Batı'dan ortaya çıktığını düşündüğümüz, bizim toplumumuzda da sık sık tartışılan deizm gibi akımların çıkış sebepleri nedir?

Deizm Batı'da Aydınlanma Dönemi kavramı olarak karşımıza çıkıyor. Bu dini rasyonalize etme ve dinin gelenekle ilişkisini koparma tecrübesidir. Kurumsallaşmış bir din olarak kiliseyi ve devleti, dünyayı ve dini, Tanrı'yla dünyevi hayatı ayırmak demektir. Oyunu başlatan güç olarak Tanrı'ya inanıyor ama bu güç gerisine karışmıyor. Tanrı'ya inkarcılık bizde de var ama saydığımız bu ve benzeri terimler bize ait değil. Bunlar Batı'da tevarüs eden, bize kopyala yapıştır yoluyla gelen kavramlar. Çıkış sebepleri aynı değil ama bu kavramları oluştukları kültür havzasında anlamak zorundayız. Görüyoruz ki dinle, gelenekle, var olan inançla kavga var ama bu kavga hangi inançla? Kavga Hıristiyanlıkla rasyonel akıl ve pozitivist bilim arasında. Aristokrasiyle din adamları, derebeyleri ve kilise arasında. Bu kavganın bize bire bir tercüme edilmesi mümkün değil. Biz tüm bunları anlamadan kendi toplum ve medeniyetimize aldığımız için anlayamıyoruz.

Bizde ve diğer İslam ülkelerinde söylendiği gibi deizm ve buna benzer inançların yaygınlaşması söz konusu mu sizce?

Şu an her şeyin yaygınlaştığı bir internet çağında yaşıyoruz ama neyin yayıldığı konusunda bence kafamız çok karışık. Batı'dan Doğu'ya yayılan en temel şey tüketim kültürü, arzu kültürü... Çağın genel ruhu dini, ideolojileri, idealları hükümsüzleştirirken bunları tüketim ve hazcılık gibi başka şeylerle dolduruyor. Kapitalizmle arzunun şaha kalktığı bu ruh geçmişte ilahi olanı devreden çıkarıp aklı devreye soktuğu gibi şimdi de aklı çıkarıp hazzı devreye soktu. Batı'dan yeni bir insan modeli, yeni bir metafizik dört nala bize doğru geliyor. Gençler ailesinin inandığından farklı şeylere inanıyorsa, davranışları, tüketim ve alışkanlıkları, siyasi tutumu evrilmişse bunu hemen din diliyle tercüme edip "Çocuklar deist oluyor" diyemeyiz. Toplumu popülist ve magazinsel söylemler üzerinden anlamamalıyız. Gözlem yoluyla "Gençler anne babaların dini inançlarına, ideolojilere prim vermiyor" denilebilir. Teşhisi yanlış yaparsanız çözümü başka yerlerde ararsınız. Öncelikle bizim dini anlayışımıza bir güncelleme gerekiyor ama bu Batı'nın bize pazarladığını kavramlar veya reformist hareketler üzerinden değil, "Çağın ruhuna söyletmeliyiz İslam'ı" diyen Akif'ten beslenmeliyiz. Bu süreçleri "Türk gençliği deist oluyor" diyerek kutlayan bir kesim var. Buna neden sevindiklerini de anlamıyorum çünkü gençlerimiz daha mı vicdanlı, üretken, çalışkan oluyor deist olunca? Bu kesimin bu süreçlerin üzerinden hükümeti vurmak için araçsallaştırdığı bazı noktalar var. Ama deist mi oluyoruz, dindarlaşıyor muyuz? İkisi de değil gibi. İletişim araçları ve biçimleri değişiyor. Dönüşüyoruz. Giderek bir Amerikalı gibi tüketiyor ve yaşıyoruz, burası kesin.

Yeni dinî hareketlere ilgi gösterilmesinde semavi din mensuplarının rolü var mı?

Semavi dinlerin mensupları modernizm karşısında çaresiz ve çelişkiler içinde hayatlar sürüyorlar. Bir inanç sisteminin kendi bütüncül yapısı içinde tutarlı ve anlamlı kural/kodları bu bütünlük dışında alınıp modern hayatlara yama gibi yapıştırılınca "montaj" oluyor. Tutmuyor bu. Vurgu yapılan dinî hikmet de aşırı vurgulanmaktan ve ama yaşanmamaktan yıpranıyor. Müslümanlar olarak en büyük hata -ki bu semavi din mensuplarından çok âlimlerin eksiğidir- çağa bir şey söyleyememek bence. Ben burada kendimizi yeniden keşfetmemiz gerektiğini düşünüyorum. Eskilerin keşiflerini piyasaya sürmek değil ama onlardan da istifa edip onları anlamamız gerek. Şu an modern çağda yaşayan Müslümanların tecrübesi karşılıksız kaldı. Hepimiz modern hayatlar yaşıyoruz, buna kimse cevap veremiyor. Çoğu şey temelde bizim dinimiz ve değerlerimizle çelişiyorken bize vaaz edilen kavramların geldiği Batı'ya bakarak oraya imrenmeyelim. Ben geleneksel bir okul mezunu olmama rağmen bana kendi geleneğimin eserleri hiç okutulmadı. Ben Gazali ile Avrupa'da şarkiyat kürsüsünde tanıştım. Dolayısıyla önce kendimizi bilmemiz gerekiyor. Din için çok daha yeni, sesini bir çığlığa, anlamlı bir yankıya dönüştürebileceği büyük bir boşluk var bu çağda. Genlerle oynanmasından yapay zekâya o kadar çok teknoloji var ki. Tüm bunların yeni bir ahlaka ihtiyacı yok mu? Dolayısıyla burada dinin vazifesi ölmüş değil, sadece konuşacak yeni kelimelere ve yeni bir akla ihtiyacı var. ■

DOSYA

“MODERN DÜŞÜNCEYLE KLASİK DÜNYANIN AŞKINLIK FİKRİ YİTTİ”

PROF. DR. KASIM KÜÇÜKALP
Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Son yıllarda sıkça karşımıza çıkan bir kavram söz konusu: Deizm. Peki, klasik dönem düşüncesinde deizm kavramı nasıl karşılık bulmaktaydı?

Klasik dünyada doğrudan doğruya deizm kavramını bulmak pek mümkün olmasa da deizme karşılık gelebilecek bir düşünce mantığının var olduğunu söyleyebiliriz. Bu da daha ziyade felsefenin Tanrı’sı ile dinin Tanrı’sı arasındaki fark üzerinden temellendirilebilir. Dolayısıyla burada şunu da vurgulamış oluyoruz: Deizmin, felsefi düşüncenin kendisinden kaynaklanan bir düşünme mantığına bağlı olarak ortaya çıkan boyutu var, bir de modern bilimsel dünya görüşünün beraberinde getirdiği imkânlar ile modern kozmoloji anlayışından kaynaklanan bilimselci rasyonalizmin ortaya koyduğu bir deizm olarak deizm kavramından bahsetmek mümkün.

Modern dünyada felsefe deizm kavramını nasıl ele almakta? Günümüzde deizm felsefi açıdan nasıl değerlendiriliyor?

Modern düşünceyle birlikte klasik dünyanın aşkınlık fikri yitmiştir. Klasik kozmoloji anlayışının yitirilmesiyle beraber modern bilimdeki birtakım gelişmelere paralel olarak niteliksel varlık fikri yıkıldı. Günümüzdeki deizmin, hâlâ kökleri modern bilimin doğuşuna dayanan, insanı bilince indirgeyen söylemin devamı olduğu kanısındayım. Nesnellik arayışı çerçevesinde ve özellikle zihin felsefesi üzerinden ortaya çıkan tartışmalar çerçevesinde bir deist söylem var. Buna göre âlemde hâlâ matematiksel, fiziksel yasalar işbaşındadır. Bahsettiğim bu durum Newtoncu fizikle değil de kuantum fiziği çerçevesinde her şey bilimselci rasyonalizmin bakış açısının güdümünde ele alınıyor. İnsan da zihin olarak düşünülmek durumunda bırakılıyor.

Dolayısıyla deizm de bir anlamda tabiri caizse nörofelsefe yoluyla aşılmak durumunda kalıyor. Bütün bir âlemi zihinle, zekâ ile irtibatlı kıldığınız takdirde bilinç bedenden kurtarıldığı anda tam bir özgürlük durumu ortaya çıkacaktır. Belki Tanrı’dan da üstün zekâ olarak bahsedilecektir. Buna benzer bir takım bilimkurgu filmleri de yapılıyor. Deist söylem modern bilimden besleniyor ve bunun dışında başka yeni söylem pratikleri gündeme geliyor. Mitolojinin yeniden canlanışı diyebileceğimiz yeni dinî akımların canlandığı bir dünyaya tanıklık etmekteyiz. Bazı Batılı filozoflar bu duruma tanrıların geri dönüşü olarak selam duruyor. Ancak ben giden tanrılar ile dönen tanrılar aynı mıdır diye sormak istiyorum.

Günümüzde yeni dini akımların ortaya çıkışının ardındaki sebep nedir?

Modern seküler hümanizm akla referansla hakikati temellendiriyordu, çağdaş dünyada hümanizm anti hümanizm formu içerisinde -ki ben buna yeni hümanizm diyorum- insanı irrasyonel yönleriyle tanımlama cihetine gitti.

Dolayısıyla arzuları tutkuları, irrasyonel yönleriyle birlikte varlık ufkunu açtı. Ancak aşkın/müteal varlık fikri ile irtibat büsbütün koptuğu için irrasyonel olan her şeye adeta davetiye çıktı. Bu durum da dinî, mistik söylemlere, Uzak Doğu dinlerine yeniden bir açık alan yarattı, ancak lokal söylemler içerisinde. Parapsikoloji ilaç yoluyla dini yaşatmaya başladı, “bungy jumping” tarzı bir dinî tecrübe olarak görülmeye başlandı.

Yeni dinî akımlar rasyonel olanın itibar kaybından sonra da irrasyonel yönleriyle tanımlanan insan için çok büyük, çeşitli imkânlar alanı içerisindeki yeni dinler şeklinde kendini gösterdi. Şunu özellikle vurgulamam lazım: Bunların insanlara vahyi ulaştıran dinler ile irtibatı yok! Bu tamamıyla yeni bir hümanistlik söylemin yarattığı, Tanrı’yı adeta irrasyonel yönlere hitap eden bir varlık düzeyinde, bir şekilde doğa ile doğadaki canlılık ile içimizdeki bilinçdışı yönlerle ilişkilendirerek ele alan bir söylem pratiğinde vücut verdi. ■

DEİST SÖYLEM MODERN BİLİMDEN BESLENİYOR

DOSYA | MAKALE

Teorik, pratik, aleni ya da gizli...

Sekülerleşmenin 50 tonu

ENİS DOKO

> Globalleşmeyle sadece fikirler çatışması gerçekleşmedi. Aynı zamanda farklı yaşam tarzları da karşı karşıya geldi. Güç ve para insanlık tarihinde hiç olmadığı kadar insanlara imkânlar ve dünyevi hazlar vadedebiliyor. Bu yaşam tarzlarının çekiciliği her türlü sekülerleşmeyi güçlendirdi.

DİN GÖRÜNÜRDE HAYATLARINDA MERKEZİ BİR ROL OYNASA DA, KARAKTERLERİNİ İNŞA EDEN ŞEY DEĞİLDİR

DOSYA

Toplumda belli kesimlerin, özellikle de bazı gençlerin dinden uzaklaştığı söylemi gittikçe yayılmaya başladı. Bu genelde sekülerleşme tabiriyle ifade ediliyor. Bu terim farklı anlamlarda kullanılsa da ben sekülerleşmeyi kişinin ahiret odaklı bir yaşam ile dinî değerlerden uzaklaşıp, dünya hayatına ve dünyevi zevklere odaklanmasını ifade etmek için kullanacağım.

Bu yazıda gençlerle zaman geçirip onları dinleyen, kendisi de hayatının bir kısmında dinî değerlerin hakikati konusunda şüpheye düşmüş bir akademisyen olarak sekülerleşmenin nedenleriyle ilgili kanaatlerimi paylaşmaya çalışacağım. Bu noktada iki uyarıda bulunmam önemli. Böylesine geniş çaplı bir olguda bilimsel seviyede fikir beyan etmek için ciddi bir saha çalışması gerekiyor, ben böylesi verilere sahip değilim. Dolayısıyla bunlar kişisel değerlendirmelerim. İkincisi bu tarz büyük çaplı fenomenlerin birden fazla nedenleri olur, benim burada ortaya koyacağım, bana göre en merkezi neden olan globalleşme olacaktır. Ancak elbette bu tek başına bu sosyal olgunun açıklaması olamaz.

Sekülerleşme keskin bir sınırla ifade edilemez ve aslında bir spektrumdur. Ancak analizimizi kolaylaştırma açısından birkaç farklı sekülerleşme türüne bakmakta fayda olduğu kanaatindeyim. İlk sekülerleşme türü, teorik sekülerleşmedir. Teorik sekülerleşme, kişinin ateist ya da deist olmasıdır. Ateistler Tanrı'nın varlığını reddederken, deistler Tanrı'nın varlığını kabul ederler ama O'nun herhangi bir din göndermediğini savunurlar.

Pratik sekülerleşme ise, teorik olarak dinî inancı kabul edip dünyevileşen insanları içerir. Bu kişiler, dinle teorik anlamda bir kopuş yaşamasalar da dinî inançlarının gerektirimlerini hayatlarına yansıtmazlar. Pratik sekülerleşme çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Bir pratik sekülerleşme türü kişinin namaz, oruç, zekât gibi temel ibadetleri terk etmesiyle açığa çıkar. Buna ben görünür sekülerleşme diyeceğim, zira bu kişilerin sekülerleştiği yakın çevresi tarafından gözlemlenebilir.

Gizli sekülerleşme

Diğer ve belki de daha ilginç sekülerleşme biçimi, gizli sekülerleşme diye isimlendireceğim sekülerleşme türleridir. Bu sosyolojik gruptaki insanlar teorik olarak Müslümandırlar ve ibadetleri yerine getirirler. Ancak İslam'ın faziletlerini hayatlarına yansıtmakta zorluk çekerler. Din görünürde hayatlarında çok merkezi bir rol oynasa da, karakterlerini inşa eden şey değildir. Kişilikleri para ya da dünyevi güç gibi din dışı faktörler tarafından inşa edilir.

Zaman zaman gündeme gelen sapkın dinî gruplar, dini savunmak için kaba saba dil kullanan, vergi kaçırma gibi suçları çeşitli gerekçelerle temellendiren kişiler bu gizli sekülerleşme kampındadırlar. Bu üçüncü grup ilginçtir, çünkü çoğu zaman sekülerleştiklerinin farkında değildirler ve dışardan da böyle algılanmazlar. Hatta karakterlerindeki bu dünyevileşmeyi örtmek için çoğu zaman ortalama bir dindardan daha dindar görünme çabasına girme ihtiyacı hissettikleri için tam tersi ortalama üstü dindarlar olarak bile algılanabilirler. DAEŞ'in cariyelik gibi şehvani bir yöntemle asker devşirmesi, gizli sekülerleşmenin bir yansımasıdır. Karakteri inşa eden ana unsur para ya da dünyevi güçler olunca, bazen bu bireyler tarafından din para/güce götürmede bir araç hâline bile dönüştürülebiliyor.

İLAHİYAT EĞİTİMİNE BİLİM DERSLERİ EKLENMELİ, OLUŞAN YENİ BİR KELÂM LİTERATÜRÜ DİN EĞİTİMİNE GETİRİLMELİ. DİN EĞİTİMİ GENÇLERİN ZİHNİNDEKİ SORULARA CEVAP VERECEK, ZİHİN BÖLÜNMESİNE ENGEL OLACAK ŞEKİLDE TASARLANMALI.

Analize geçmeden önce Türkiye'de genelde gözden kaçırılan bir detaya dikkat çekmek istiyorum. Bir proje kapsamında Kuzey Afrika'daki ülkeleri gezme ve oralarda uzun süre kalma fırsatım oldu. Orada üniversitedeki akademisyen ve gençlerle yaptığım sohbetler sekülerleşme fenomeninin Türkiye'ye özgü olmayıp tüm İslam dünyasını etkisi altına aldığını fark etmemi sağladı. Dolayısıyla sadece Türkiye'ye odaklanan sosyolojik analizler bu fenomenin tamamen anlaşılmasını sağlayamaz.

Din adamlarının dili

İslam medeniyetinin en güçlü yönlerinden biri çok kültürlü ortamlarda ortaya çıkıp gelişen bir medeniyet olmasıydı. Yahudiler, Hristiyanlar, Mecusiler, Hindular, Budistler gibi çok farklı inanç gruplarıyla karşılaşmış ve onlarla bir arada yaşayabilmiştir. İslam medeniyeti Mekke, Medine, Bağdat, Basra, İstanbul, Kurtuba gibi büyük şehirlerde doğdu ve gelişti. Bu yönüyle entelektüellerin dini olan İslam, ikna ile takipçi kazanmıştır. Ancak günümüzde Müslümanların önemli bir yüzdesi bu özelliği kaybetti. Bu kaybın tam da globalleşme çağında gerçekleşmesi ise zannımca sekülerleşmeye yol açan ana faktörlerden biri oldu. Müslümanlar şehirlerden çok kırsalın temsilcileri, çok kültürlü ortamlarda yaşayan kişilerden çok gettolaşmış bireyler görüntüsü oluşturmaya başladı.

Zaman zaman gündeme gelen sapkın dinî gruplar, dini savunmak için kaba saba dil kullanan, vergi kaçırma gibi suçları çeşitli gerekçelerle temellendiren kişiler bu gizli sekülerleşme kampındadırlar.

ZAMAN ZAMAN GÜNDEME GELEN SAPKIN DİNÎ GRUPLAR, DİNİ SAVUNMAK İÇİN KABA SABA DİL KULLANAN, VERGİ KAÇIRMA GİBİ SUÇLARI ÇEŞİTLİ GEREKÇELERLE TEMELLENDİREN KİŞİLER BU GİZLİ SEKÜLERLEŞME KAMPINDADIRLAR.

Özellikle internetin yaygınlaşmasıyla birlikte insanlar ve fikirler tarihte hiç olmadığı kadar birbirine bağlandılar. Dünyanın öteki ucundaki bir fikir ya da dinî hareket kolaylıkla Türkiye'ye ulaşabiliyor. Alternatif fikirlerle karşılaşan gençler bu fikirlerden hem zihinsel hem de duygusal olarak etkilenebiliyorlar. Önce zihinsel etkileşimi ele alalım. Ben İslam'ın tüm bu fikirlerle başa çıkabileceği, onlara üstünlüğünü akli çerçevede gösterebileceği kanaatindeyim. Ancak ne yazık ki bunu gençlere yansıtmakta başarılı değiliz.

Bunun birkaç nedeni var. Birincisi bununla uğraşan Kelâm ilmi din eğitiminde önemli rol oynamıyor. İkincisi Kelam eğitiminde bundan en az 5 asır önce yazılan eserler kullanılıyor, oysa günümüz genci o asırda olmayan çok sayıda farklı fikirlerle karşılaşıyor. Üçüncüsü, din adamlarımızın kullandığı dil gençler tarafından anlaşılamıyor. Bunda hem terminolojinin gündelik dile uzaklığı hem de anlatılanların soyutluğu büyük etken.

Buna karşın ise bazı yeni ateistler, New Age'çiler, misyonerler çağdaş, bilimsel ve sempatik bir dil kullanarak gençleri etkisi altına alabiliyorlar. Gençler bu fikirlerle bireysel bir şekilde, el yordamı ve kişisel çabayla hesaplaşabiliyorlar. Benim kişisel inanç hikâyem de böyle. Farklı fikirler beni agnostik yaptı ve tekrar dine dönüşüm kişisel çabayla oldu. Bu alanda akademik kariyer yapmamda bu boşluğu doğrudan hissetmiş olmamın etkisi büyüktür.

Bilim din eğitiminin bir parçası değil

Çoğu Müslüman grup bu fikirlerle yüzleşmeye hazırlık yapmak yerine gençleri izole ederek bu fikirlerle karşılaşmaların engel olmaya çalışıyor. Ancak 21'inci yüzyılda gettolaşma mümkün olmadığı gibi bu izolasyon yaklaşımı ikinci etkileşim türü olan duygusal etkileşimi olumsuz etkiliyor. Gettolaşma taraftarı olan gruplar, genelde diğer din ve görüşleri ötekileştirir ya da dehümanize eder, dolayısıyla takipçiler diğer görüşlerin mensuplarından nefret ederler. Ancak dehümanize ettiğiniz bir kişiyle karşılaştığınızda, o kişinin insan olduğunu, duyguları, ümitleri olduğunu, sevdiğini, ahlaklı olabildiğini fark ettiğinizde bu sizde duygusal manada yıkıcı bir etki yaratabilir.

Dahası dehümanizasyon sürecinde karşıt gruplara karşı kullanılan kötü dil nihayetinde sadece bu kişilere değil, savundukları fikirlere de sempati oluşmasına yol açabiliyor. Kaş yapmak yerine göz çıkarılıyor. Bu yaklaşım ayrıca Müslüman gençlerin özgüvenini de yıkıyor, zira İslam'ın bu görüşlerle bir arada olamayacağı, yüzleşemeyeceği gibi kanaatimce hatalı bir kanı oluşturuluyor.

İyi liselerde ve üniversitelerde okuyan Müslüman gençlerin sıkıntı çektiği konulardan biri de din-bilim birlikteliğini bir arada götürebilmek. Akademik kariyerini bu alanda inşa eden bir akademisyen olarak İslam'ın bilimle en uyumlu din olduğu, hiçbir sorunu olmadığını düşünüyorum. Ancak Müslümanlar olarak bunu gençlere yansıtmakta yine ciddi sorun yaşıyoruz. Din adamlarının büyük çoğunluğunun ne yazık ki bilim okur-yazarlığı çok düşük, çünkü bilim din eğitiminin bir parçası değil.

Oysa geçmişte fizik ile teoloji/kelâm içi içeydi. Dakiku'l-Kelâm olarak bilinen Kelâm'ın alt dalı fizikti. Din eğitiminde kullanılan kaynaklar yüzyıllar öncesine ait olunca, ortaya konan doğa tasviri de günümüz dünyasından çok uzak oluyor. Bu hocalarımız teorik olarak din ile bilimin çelişmediğini söyleseler de gençlerin üniversitede öğrendikleri bilimsel teorileri bir çırpıda dinle çeliştiği iddiasıyla reddedebiliyorlar. Bu da bu teorileri benimseyen gençlerin dinden uzaklaşmasına yol açabiliyor. Gençlerin sloganlara karnı tok, onların zihninde biyolojiden, nörolojiden, kozmolojiden nokta sorular var ve bu kuramların

dayandığı temelleri bilmeden reddetmek ciddi sorunlara yol açabiliyor.

Hazcılık güçleniyor

Globalleşmeyle sadece fikirler çatışması gerçekleşmedi. Aynı zamanda farklı yaşam tarzları da karşı karşıya geldi. Güç ve para insanlık tarihinde hiç olmadığı kadar insanlara imkânlar ve dünyevi hazlar vadedebiliyor. Bu yaşam tarzlarının çekiciliği de ele aldığımız her türlü sekülerleşmeyi güçlendirdi. Bilişsel bilimlerde yemleme etkisi olarak bilinen bir etki vardır. Yemleme etkisi görüntü, ses gibi uyarıcıların kişinin davranışlarına etki etmesine verilen isimdir. Etki otomatik ve bilinç dışıdır. Özellikle para ve zenginlikle ilgili görsel ve kelimelerle para konuşan bir çevre ile etkileşim hâlinde olmanın kişinin davranışlarını ciddi anlamda etkilediğini gösteren çalışmalar mevcut.

Parayla yemlenen bireyler daha bağımsız, tutumlu, bencil ve ben-merkezci oluyorlar. Farkında olmadan gerçekleşen bu değişim en bariz şekilde yukarda gizli sekülerleşme dediğimiz olguya yol açmaya başlıyor. Ben-merkezci anlayış aynı zamanda kendi gruplarını İslam'ın tek temsilcisi, kurtuluşun tek yolu olarak görmeye de yol açabiliyor. Çünkü bencillik sadece bireye değil, kendi temsil ettikleri gruba da yansıyabiliyor. Bu da İslam içi çatışmalara ve bu yolla insanların dinden uzaklaşmasına yol açabiliyor.

Çağımızdaki bu artan bolluk ve konfor, hazcılığın özellikle genç nesilde güçlenmesine neden oldu. Gençler konforlarına, özgürlüklerine çok düşkünler. Eğlenceli zaman geçirme peşindeler. Bu özellikle maddi durumu iyi olan ailelerde daha belirgin... Bilişsel bilimler açısından bu da anlaşılır bir durum, rahat içinde büyüyen bir genç bilişsel rahatlık durumundadır ve Kahneman'ın "sistem 1" dediği sezgilerin hüküm sürdüğü bir yaşam tarzını tercih eder.

İbadet etmenin böylesi bilişsel rahatlık durumundaki bir gence zor gelmesi pratik sekülerleşmeye yol açtığı gibi çok sayıda hazları besleyen haramlar da hayatın parçası olabiliyor. Bununla mücadele etmek için uygulanan yöntemlerden biri gençleri ibadete zorlamak. Bu bazen işe yarasa da bazen kişileri din ve dünya arasında tercihe zorlayabiliyor. Bunun yol açtığı bilişsel çelişki durumu kişiyi teorik seküler hâle getirip dini tamamen reddetmesine yol açabiliyor. Ben bu yaklaşımın yanlış olduğu kanaatindeyim.

Eğlence insani bir ihtiyaçtır

İbadetler bizim imanımızın sonucu olmalıdır, bu yüzden asli olan gençlerin imani tereddütlerine cevap bulup, bu konuda farkındalık yaratmaktır. Ben gençlerin eğlence hakkına saygı duymamız ve hatta onlara hazcılığı güçlendirmeyecek, manevi olarak da besleyecek kaliteli eğlence alternatifleri sunmamız gerektiğini düşünüyorum. Kanaatimce biz sanat alanında da geçmişe ve taklide takıldık. Ancak sanat statik olamaz. Mutlaka çağı yakalamalı, çağını anlatmalı ve tabi ki tanım gereği taklit olmamalıdır. Estetik ve eğlence ihtiyacı doğal insani bir ihtiyaçtır, biz bunu sunamazsak gençlerin seküler kaynaklardan beslenmelerine şaşırmamamız gerekir.

Globalleşmenin sekülerleşme üstüne etkileri konusunda daha söylenecek çok şey var ama yerimiz sınırlı. Şu ana kadar paylaştığım analiz ne yapılmasıyla ilgili bize önemli ipuçları veriyor. Entelektüel boyutta modern bilimle olumlu ilişki kuracak, günümüz gençlerinin anlayacağı dili kullanacak, çağdaş sorunlara değinecek, en yeni düşünce araçlarını kullanacak bir Kelâm kurmaya ihtiyacımız var. İstiklal şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un deyimi ile: "Yedi yüz yıllık eserlerle bu dînin hâlâ ihtiyâcâtını kâbil mi telâfî? Aslâ. Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhâmı asrın idrâkine söyletmeliyiz İslâm'ı".

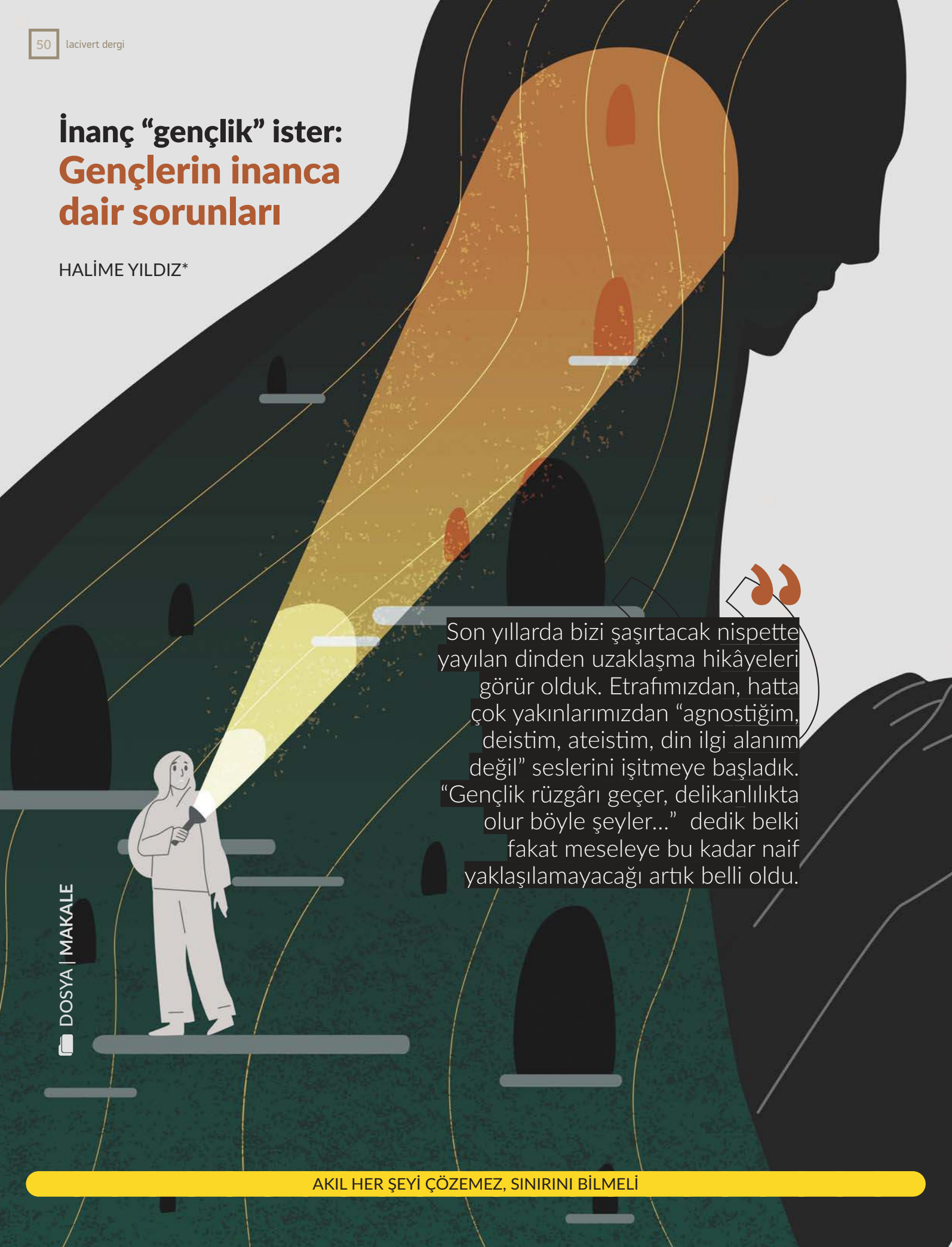
GİZLİ SEKÜLERLEŞME İLGİNÇTİR, ÇÜNKÜ MENSUPLARI ÇOĞU ZAMAN SEKÜLERLEŞTİKLERİNİN FARKINDA DEĞİLDİR. HATTA KARAKTERLERİNDEKİ BU DÜNYEVİLEŞMEYİ ÖRTMEK İÇİN ÇOĞU ZAMAN ORTALAMA BİR DİNDARDAN DAHA DİNDAR GÖRÜNME ÇABASINA GİRERLER.

Bu konuda akademik çalışmalar güçlendirilmeli, ilahiyat eğitimine bilim dersleri eklenmeli, oluşan yeni bir Kelâm literatürü din eğitimine getirilmeli. Din eğitimi gençlerin zihnindeki sorulara cevap verecek, zihin bölünmesine engel olacak şekilde tasarlanmalı. Türkiye'nin bu konuda İslam dünyasına öncü olacak imkân ve koşulları var, bunları iyi değerlendirmeliyiz.

Müslümanların sanatı daha ciddiye alması ve etkin kullanması diğer önemli bir ihtiyaç. Sanatı yapmış olmak ya da bir geleneği yaşatmak için değil, çağın insanına yönelik, onda hem estetik hem de manevi duygular uyandırmak için yapmalıyız. Son olarak da İslam ahlak ve faziletlerini hayatımıza yansıtmalı, para ve güç merkezli konuşmaları, hedefleri azaltmalıyız. Gençlerimizin zihnini bunları merkeze alarak inşa etmemeliyiz. Buradaki yenilik çağrısı dinde bir reform çağrısı değildir. Dinî kaynakları güncelleme değil, Kuran'ın yönelttiği evrene bakmaya devam etme ve dilimizi güncelleme çağrısıdır. Geleneğimizdeki global dünyada yaşayan Müslüman medeniyetini yeniden canlandırma çağrısıdır.

İnanç "gençlik" ister: Gençlerin inanca dair sorunları

HALİME YILDIZ*

> Son yıllarda bizi şaşırtacak nispette yayılan dinden uzaklaşma hikâyeleri görür olduk. Etrafımızdan, hatta çok yakınlarımızdan "agnostiğim, deistim, ateistim, din ilgi alanım değil" seslerini işitmeye başladık. "Gençlik rüzgârı geçer, delikanlılıkta olur böyle şeyler..." dedik belki fakat meseleye bu kadar naif yaklaşılamayacağı artık belli oldu.

DOSYA

Bir Müslüman, aynı zamanda bir "din adamı" olarak son birkaç yıl öncesine kadar, bir taraftan Hristiyanlık ve Yahudiliğin tarihî süreç içerisinde yine kendi inananları tarafından asıllarının nasıl bozulduğunu, kendi içlerinde bölündüklerini, buna bağlı olarak Batı toplumlarında dinle mesafenin gittikçe açıldığını, dinden kopmaların yaşandığını anlatıyor, diğer taraftan da bakışımızı kendi toplumumuza çeviriyor bu türden bir uzaklaşmanın olmayacağı/olamayacağını düşünüyor, inanıyorduk. Öyle ya İslam dini fıtrata, akla aykırı değildi, ilahî kelamı da bozulmamış hâliyle elimizde mevcuttu; İslam her zaman yaşanabilir, evrensel bir dindi. Dinî yaşantımız ile söylemlerimiz arasında çoğu zaman zıtlık olsa da netice itibariyle yüzde doksan dokuzumuzun ağzından "Müslümanım" lafzı çıkıyordu.

Ancak son yıllarda bizi şaşırtacak nispette yayılan dinden uzaklaşma hikâyeleri görür olduk. Etrafımızdan, hatta çok yakınlarımızdan "agnostiğim, deistim, ateistim, din ilgi alanım değil" seslerini işitmeye başladık. Bu noktaya gelinmesinde, bugün dünya ölçeğinde yayılmaya çalışılan, hususen 18 ve 19'uncu yüzyıllarda olduğu gibi olumsuz Müslüman imajı (İslamofobia), Taliban, DAEŞ, FETÖ gibi dinin alet edilip kurban edildiği ve hâlen ne türden saiklerle ortaya çıktıkları sarahate kavuşturulamamış terör hadiseleri, "ben merkezli" dünya tasavvuru, doğrunun kriterinin kişinin kendi aklına indirgenmesi, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler ve bunun paralelinde hakikat algısının bulanıklaştırılması gibi hususların başarısı (!) yadsınamaz bir gerçek.

Genç zihinlere atılan şüphe tohumları

Tüm bunların başka bazı meseleleri de tetiklediğini, neticede hangi yaşta olursak olalım din algımızda ve dinî yaşantımızda belli derecelerde menfi tesirlerini gördük. Ama özellikle, sosyal medyayı ve teknolojiyi kendinden önceki kuşağa göre çok daha hızlı kullanıp bu dünyada çok fazla vakit geçiren gençliği etkisi altına aldığını söylemek yanlış olmasa gerek.

Çizmeye çalıştığımız tablonun içinde doğup büyüyen gençleri, şahit oldukları olumsuzluklar, din adına gündelik hayatta bazı dindarların sergilediği "kötülükler", dünya çapında yaşanan zulümler sorgulamaya sevkettiği gibi, aynı tablonun kötü niyetli aktörleri tarafından da gençlerin zihin dünyalarına pek çok şüphe tohumu atıldı, atılıyor. Nihayet şüphenin ilk göstergesi "ben agnostiğim" ya da "deistim" şeklindeki itiraflar oldu.

Daha da trajik olan, biz din görevlilerine "Hocam ben agnostiğim, bu durumda dinden çıkmış olur muyum?" sorusuyla gelen gençlerin varlığı. Onların, popüler kültürün, sosyal medyanın, bazı TV dizileri ve kitapların, arkadaş gruplarının etkisiyle kavramın ne içerdiğinden ziyade büyüsüne kapıldıkları, tenkit ettikleri, tavırlarını benimsemedikleri toplumdan farklılaşma, entellektüel bir tutum içinde olma kaygısıyla bu ifadeleri dillerine doladıklarını düşünüp, gelen dalganın kuvvetini kavrayamamış, gülüp geçmiştik. Çoğu ebeveyn bu ifadelerin ne anlama geldiğini bile bilmiyordu ve galiba bilmek de istemedi. "Gençlik rüzgârı geçer, delikanlılıkta olur böyle şeyler..." denildi belki fakat meseleye bu kadar naif yaklaşılamayacağı artık belli oldu.

GENÇLERİN ZİHİN DÜNYALARINA PEK ÇOK ŞÜPHE TOHUMU ATILDI, ATILIYOR. NİHAYET ŞÜPHENİN İLK GÖSTERGESİ "BEN AGNOSTİĞİM" YA DA "DEİSTİM" ŞEKLİNDEKİ İTİRAFLAR OLDU.

"Ben Allah'ı inkâr etmiyorum ki!"

Annesinin ısrarı üzerine 17 yaşındaki bir delikanlı içindeki çatışmalar hakkında bizimle konuşmaya ikna olmuştu. Kendisiyle sohbetimizden önce annesi çocuğunun dinî geçmişini anlatmaya başladı: "Her yaz mutlaka Kur'an kursuna gönderdik, Kur'an okumayı öğrendi, hatim de yaptı; biz de evde ibadetlerimizi edaya gayret ediyoruz..." v.s. Annenin vurgulamaya çalıştığı şey oğullarının içinde bulunduğu bu kaotik-agnostik durumun sorumlularının kendilerinin olmadığı idi! Sorunu böyle çözebilseydik ne güzel olurdu...

Gence söz sırası geldiğinde, sözlerinin ve düşüncelerinin arkasında duruyor edasıyla "Ben Allah'ı inkâr etmiyorum ki! Sadece O'nun bilinemez olduğunu söylüyorum. Bilmiyoruz işte! Hadi, sen söyle nasıl biliyorsun?! Sen de bilmiyorsun aslında. Sadece Allah yarattı diyorsun" dedi.

Arafta bir zihin ve kalp dünyası, şaşkın... Ne aklı ikna olmuş ne de kalbi mutmain ve belki biraz da somuttan soyuta geçme yaşı gecikmiş bir genç duruyordu karşımda.

"Evet ben de söylediklerinin bir bölümüne katılıyorum" dediğimde başını kaldırıp şaşkın bir ifade ile "Nasıl yani?!" diye sordu. "Evet, doğru, Tanrı'yı tam olarak anlayamayız, tanımlayamayız. Aslında gözle gördüğümüz her nesneyi de tam olarak algılayamayız, biliyorsun değil mi?" Masada duran kalemi elime alıp ona bu kalemi tanımlamasını istediğimde "Yazı yazmaya yarayan alet" dedi. Cevabını ikna edici bulmadığımı, çünkü kalemi sadece işlevselliği üzerinden tanımladığını, bunun da onun mahiyetini

kavramamda yeterli olmadığını söylediğimde çok şaşırdı. "Yani şu gördüğün kalemin bileşenlerini de söylemen gerekiyor; analiz edebilir miyiz tüm bileşenlerini?" Sonra devam ettim: Bilgisine sahip olduğumuzu zannettiğimiz şeyleri gerçekten biliyor muyduk? Eski tabirle, künhüne vâkıf mıydık? Velev ki bu bir kalem dahi olsa...

Akıl her şeyi çözemez

Böyle başladığımız konuşmamızda Tanrı'yı neden deney tüpüne, laboratuvara koyamayacağımızı izah etmeye çalıştım. Çok yakın tarihe kadar mikrop denen şeylerin bilinemediğini ancak bunun onların yok olduğunu göstermediği örneğini verdim. Fizikî âlemin iddia edildiği gibi metafizikten tamamen ayrılamayacağını, zira mesela enerjinin dahi hâlen sarih, müşahhas bir tanımının yapılıp yapılamayacağının tartışıldığını, dolayısıyla kendi zihin dünyasında mevcut tanımı bir kez daha düşünmesini istedim. "Mademki gözle gördüğümüz şeylerin bile tam tanımı yapılamıyor, Tanrı'yı nasıl tanımlayacağız? Yine benim dediğime çıkıyor!" cümlesini tabi ki bekliyordum. Belki de ifade edemediği şey aslında "Akıl her şeyi çözemez, sınırını bilmeli" idi.

Bu "çarpıcı" soru üzerine, bizzat Tanrı'nın bizim algılarımız çerçevesinde kendisini tanıttığını söyleyerek bu bağlamda zatî sıfatları anlattım. İki hususa dikkat çektim: Birincisi, O'nun varlığı ve varlığının diğer müşahede edilebilen varlıklardan ayrı olması gerektiğiydi. Diğer husus da, aynı anda gece ve gündüzün olamayışı gibi varlık ve yokluğun da aynı değerde olamayacağıydı. Sonra şunu sordum: "Sence Tanrı bilinebilir olsaydı bu nasıl olurdu?" Aslında cevabını beklemiyordum sadece düşünmesini istemiştim. Ksenofones'in şu meşhur sözü aklıma gelmişti: "Öküzlerin resim çizme yetenekleri olsaydı tanrılarını kendi suretlerinde çizerdi..."

İki saatten fazla süren konuşmamızın onda nasıl bir zihnî değişim oluşturduğunu bilmiyordum, ama en azından "agnostiğim" demenin hiç de kolay olmadığını anladığını kalkarken yüzündeki ifadeden okuyabiliyordum. Daha sonraki günlerde iki defa telefonla, bir defa da yüz yüze görüştük. Artık soruları İslâm dini ile ilgili idi. Aslında hepimizin zihninde zaman zaman oluşan sorularla şüpheleri inancının önüne geçmiş gözüküyordu.

Keşke ona, en başından şüphe etmenin, bunu dillendirmenin hiç de zannettiği gibi kötü olmadığını anlatabilseydik ve şu hadisi de kulağına küpe etseydik: "Resulullah (s.a.v.)in sahabilerinden bazı kimseler gelerek 'Ya Resulallah! Bizim aklımızdan öyle çirkin şeyler geçiyor ki onu konuşmayı büyük bir vebal kabul ediyoruz. Bunları dile getirmenin karşılığında dünyadan şu kadar malımız olmasını istemezdik' dediler. Resulullah (s.a.v.) 'Gerçekten böyle mi oldu? Bu samimi imandır' dedi." (Ebu Davud, Edeb)

"Ne kadar ateistim?"

2003'te, kırk küsur yaşına kadar dindar diyebileceğimiz bir kimse iken o güne kadar öğrendiği ve içinde bulunduğu geleneksel din ile okuduğu din arasında gelgitler yaşayıp nihayet ateizmi tercih eden bir erkeği tanımak bende şok etkisi yaratmıştı. Ateist olmak mı?! Nasıl mümkün olurdu?

ARAFTA BİR ZİHİN VE KALP DÜNYASI, ŞAŞKIN... NE AKLI İKNA OLMUŞ NE DE KALBİ MUTMAİN VE BELKİ BİRAZ DA SOMUTTAN SOYUTA GEÇME YAŞI GECİKMİŞ BİR GENÇ DURUYORDU KARŞIMDA.

Aklım almamıştı ve duygusal gerekçeye dayandırmıştım.

"Ateizim ne bir varış noktası, ne de soruların cevabının verildiği bir yer. Bence soru sormaktan vazgeçmektir" demişti bir genç kızımız.

Tarih 2018...

Hepsi üniversite öğrencisi olan bir grup gençle Ramazan sohbeti için davet edilmiştim. İnsan ve yaratılış gayesi üzerine konuştum. Konuşmamım sonunda farklı üniversitelerde eğitim gören üç genç kız bazı sorular sormak istediklerini söylediler. Kaldım. Diğer gençler dağılmıştı.

Utangaç üç çift göz zemindeki halıya dönüktü. İçlerinden biri sıkılarak "Hocam bizim inanmaya dair ciddi sorularımız, sorunlarımız var" diyebildi.

Zihnim hızlıca acaba mesele ne olabilire cevap aramaya başlamıştı bile: "Muhtemelen şu şu konular üzerinde sorular gelecek..."

İlk konuşan söze şöyle devam etti: "Hocam biz aslında kendimizi ateist olarak tanımlıyoruz! Bunu şimdilik kendi aramızda dillendiriyoruz. Malum ailemiz İstanbul dışında ve bizim buradan burs almamız gerekiyor. Ateist olduğumuzu söylersek bursumuzu keserler."

"Aklı başında kızlarsınız. Tabii ki sizin hangi dini seçeceğinize ya da dinsiz olmaya karar vermenize karışamam. Kararınızı vermişsiniz. "Ne" olduğunuzu söylediniz de, benden ne istiyorsunuz? Bu sadece bir itiraf mı? Yoksa konuyla ilgili hâlen tereddüt ve sorularınız mı var?" dedim.

Birbirleriyle bakıştılar... Çantamı elime aldım, ayağa kalktım.

"ATEİZM BENCE SORU SORMAKTAN VAZGEÇMEKTİR"

DOSYA

Bir diğeri “Hocam aslında biz de bilmiyoruz. Gerçekten inanmak istiyoruz. Ama bir türlü olmuyor. Çok kitap okuyoruz, bir sürü video izliyoruz, aramızda konuşuyoruz... Hatta ilk zamanlar şeytan vesvesesi diyerek namazlarımıza da dikkat ettik, Kur’an meali okuduk. Ama aklımıza söz geçiremiyoruz onu ikna edemiyoruz” deyiverdi.

“O zaman kendiniz hakkında çok çabuk karar vermişsiniz kızlar. Bence henüz daha kalemi kırmamışsınız. Hadi şu cümlenizi değiştirmekle başlayalım işe” dedim.

Biraz rahatlamış görünüyorlardı. Tekrar oturdum önce nereden geldiklerini, aile yapılarını, hobilerini, neler izlediklerini, hangi çevrelerde dolaştıklarını, internette en çok ne takip ettiklerini anlamaya çalıştım, sorular sordum. Samimiyetle verdikleri her bir cevap aslında geldikleri süreci çok güzel özetliyordu: Anne babası boşanmış olan genç kızın öfkesi dinmemiş, fakirliği açlık sınırında yaşayan diğeri dünyayı anlamlandıramamış, herkesin her şeyi yapabildiği bir dünyada bu kadar daraltılmış, sınırlandırılmış olmak da bir diğerinin isyanı idi.

Genç kızlarla muhabbete devam...

Tıyneti bozuk sorular

“Kur’an’da homoseksüelliği yasaklayan ya da lanetleyen bir ayet varsa ben o kitaba inanmam!”

Henüz daha ilk karşılaşmamız idi. Ve muhtemeldir ki annesinin ısrarla böyle birisiyle arkadaşlığına karşı çıkışının intikamını almak için, kendisiyle tanışmamızın akabinde konuşmasına böyle başlamıştı. İyi bir üniversitede okuyordu ve anne babası geleneksel dindarlıktan sıyrılıp daha bilinçli Müslümanlar olmaya gayret eden kimselerdi. Çocuklarını da bu çerçevede yetişmesi için özen gösteriyorlardı.

Gencin bu sorusunun cevabını önce, yasağın hikmetiyle açıklama yoluna gittim. Ama her bir cümlem sanki kalbine zehirli ok gibi saplanıyor ve soruları daha alaycı, aşağılayıcı, rencide edici hâle geliyordu: “Tanrın, yapamayacağı şeyi yaratır mı? Bu dünyadan daha mükemmel dünya yaratamaz mıydı? Kendisi gibi bir tanrı yaratamaz mı?” Tüm bu soruları peşpeşe sıralayıp “Sizce bu soruların cevabı var mı?” diyerek elinde tuttuğu soğuk meşrubatı içmeye başladı. Aslında sorunun cevabını istemiyordu. “Bana istediğim cevabı vermezsen ben de inanmam” vurdumduymazlığıyla, sadece annesini kırmamak için görüşmeye evet demişti. Zaten derslerinin çok zor ve ağır olduğunu, bir daha görüşebileceğini zannetmediğini sözlerine ekledi. Ben de kendisine okuması için birkaç kitap önerisinde bulundum. Acıydı ama aklını tanrı edinenlere nasıl yardım edilebilirdi ki?!

Dönerken Rabbim’den hepimiz için hidayet niyaz ederken, bir yandan da Resulullah’n (s.a.v.) şu hadisini düşünüyordum: “İnsanlar soru sormaya o kadar dalacaklar ki sonunda “Her şeyi yaratan Allah’tır. Peki, Allah’ı kim yarattı?’ diyeceklerdir.”

Son söz: Kısa ve öz olsun

Her dönemin, her çağın kendine mahsus spesifik problemleri olacaktır. Her bir sorunu tespit edip adını koymak kadar sorunun çözümüne katkı sağlayacak şeyleri de üretmek esastır. Çağımızda gençlerin inanca dair yaşayıp dile getirdikleri problemlerin, tedirgin edici tarafları olmakla birlikte, bazı açılardan sorgulatıcı, eğitici, öğretici hatta gençleştirici katkısı olduğunu da söylesek abartmış olmayız. Belki bundan sonra hangi rolde olursak olalım onlarla iletişimde yol haritası belirlemede kendilerini tanımlamaları, soruları, sorgulamaları, tavırları çok önemli olacaktır. Onların soruları aslında hepimizin soru ve sorunları. İnancımızı, inanç konularını bir kez daha onların sorunları noktainazarından süzgeçten geçirmek bizi gençleştirecektir.

GENÇLER KENDİLERİNİ VE DÜNYAYI ANLAMLANDIRMAYI, KENDİLERİNE SÖZ VERİLMESİNİ, SAMİMİYETİ, KENDİLERİNE AYNA TUTULMASINI, ETRAFLARINDA SÖZLERİNDEN ZİYADE DAVRANIŞLARI GÜZEL İNSANLARIN OLMASINI İSTİYORLAR.

Diğer taraftan bilelim ki gençler, sözü uzatmayı, politik cevap vermeyi, ayrıştırmayı, meleklestirme ya da şeytanlaştırmayı, hiyerarşiyi, hikmetten uzak bir din anlatımını, olumsuz sıfatlarla damgalanmış cahil bir muhatap olarak kabul edilmeyi, değersizleştirilmeyi, alaya ve hafife alınmayı, inovasyon merkezi olarak görülmeyi sevmiyorlar.

İnteraktif, irfanî-ahlâkî-hikemî anlatımı, doğru kısa/hikâyeyi, kendilerini ve dünyayı anlamlandırmayı, kendilerine söz verilmesini, kendi potansiyellerini keşfetmeyi/keşfettirilmeyi, sorumluluk almayı, iyilik yapmayı, samimiyeti, espiriyi, kendilerine ayna tutulmasını, etraflarında sözlerinden ziyade davranışları güzel insanların olmasını istiyorlar.

* İstanbul İl Müftü Yardımcısı

GENÇLİK NEYİ PROTESTO EDİYOR?

SONER ÇELEBİ

> Gençlerin dine ve geleneğe karşı yaşadığı yabancılaşmanın nirengi noktasında dindar gibi görünen ancak modernizmin imkânlarından sınırsızca faydalanan birtakım çevreler ile dinî değerleri yozlaştırarak hoyratça tüketen din istismarcıları olduğunu müşahede ettim.

Gazeteci yazar Yusuf Kaplan'ın geçtiğimiz yıl kaleme aldığı bir yazısında, "7 milyonluk genç kuşağın 5 milyonu bu ülkeye, bu ülkenin ruhuna, ruh köklerine, İslâm'a olan aidiyet bilincini de aidiyet bağlarını da kaybetmiş durumdadır" şeklindeki tespiti, o gün pek ses getirmemesine rağmen gidişatın pek hayra alâmet olmadığını işaret eden bir uyarı niteliği taşıyordu. Gençlik adına dibe vuruşun yaklaşması şeklinde de yorumlanabilecek bu çıkış, hâlen bir inanç (itikat) krizi olmadığını iddia eden "hadi canım sen de'ci" çevrelerde burun kıvırmalara, kendi gettosu içerisinde şöhret sarhoşluğu yaşayanlarca höykürmelere sebep olmuş olabilir. Bana göre, Sn. Kaplan'ın bu feryadı, önyargılarımızla inşa ettiğimiz gettodan kafamızı çıkarmayı ve İslamiyet'in çağlar ötesi mesajını tüm insanlığa anlatma sorumluluğunu bizlere yeniden hatırlatıyor.

İşte bu sorumluluk bilinciyle çıktığım yolda, İstanbul'un en büyük öğrenci yurdunda manevi danışmanlık hizmetim esnasında ve İstanbul müftülüğü gençlik koordinatörlüğü görevlerini deruhte ettiğim süreçte, pek çok genç arkadaşımızla çeşitli vesilelerle sohbet imkânı buldum. Bu sohbetlerde, gençlerin dine ve geleneğe karşı yaşadığı yabancılaşmanın nirengi noktasında protest bir tavır bulunduğuna şahit oldum. Bu tavrın meydana gelmesindeki başat faktörün ise dindar gibi görünen ancak modernizmin imkânlarından sınırsızca faydalanan birtakım çevreler ile dinî değerleri yozlaştırarak hoyratça tüketen din istismarcıları olduğunu müşahede ettim. Aysberg'in görünen

bu yüzüne karşı gelişen protest tavrın, varoluşsal soruları da beraberinde getirdiğini ve bu sorular karşısında tatmin edici bir cevap bulamayan genci bir inanç krizinin eşiğine kadar sürüklediğini gördüm.

Buzdağının bir diğer görünmeyen yüzü olan ve zihinlerin bulanıklaşmasına yol açan, cevap bulamadığı sorular sarmalı ise gayet fıtrî ve insani olarak değerlendirilmelidir. Çünkü düşünsel anlamda çekilen bu sancı vicdanın yitirilmediğinin bir tezahürüdür ve bu yönüyle de umut vericidir. Ancak, gelenekten miras kalan manevî değerleri kaybetmek korkusu ile zihnini kurcalayan ve beyin yakan sorular karşısında sıkışan gencin, bu süreci doğru yönetemezse bir inanç krizinin pençesine düşmesi kaçınılmaz hâle geliyor. Ferîdüddîn Attâr'ın dediği gibi, bu öyle bir yolculuktur ki, sonu ya puta çıkar ya da mihraba.

Bu krizden nasıl çıkılacak?

Sosyal araştırmalar yapan bir derneğin, gençlerle yaptığı mülakat çerçevesinde derlediği 100 soru, inanç krizine sebep olan saikleri görmemiz açısından bize ipuçları veriyor. Mezkûr dernekten gelen talep doğrultusunda, arkadaşlarımızla bir araya gelerek oluşturduğumuz komisyon marifetiyle bu meyanda sorulan soruları tasnif ettiğimizde, Kuran-ı Kerim ayetleri konularında 48, kelamî (akaid) konularda 28, fıkhî konularda 24 soru sorulduğunu tespit ettik. Kelam ve Fıkıh ilimlerinin omurgasını Kuran ayetlerinin teşkil ettiğini düşündüğümüzde, soruların tamamının Kuran vahyi ile ilgili olduğunu da söyleyebiliriz. Bu tasnif göstermektedir ki; gençler, Kur'an'ı anlama ve yorumlama konusunda ciddi bir zihin bulanıklığı yaşıyorlar.

Bu sebeple de, Kur'an vahyi ile muhatap olan bir gencin sorduğu soruya verdiğim cevabın, bu nitelikteki sorular için bir perspektif kazandıracağından hareket ederek dikkatlerinize sunuyorum.

Soru: Allah pek çok ayette beddua ediyor, hatta bazı ayetlerde kendinden bahsederek "Allah onları kahretsin" diyor (Münâfikûn, 4; Tevbe, 30) Bu durum nasıl anlaşılmalıdır?

Cevap: Tarihi kaynaklara göre, İslamiyet öncesi Mekke'yi yöneten merkezî müşrik otorite, Allah tasavvuru üzerinden güç devşirmekte ve bunu kullanırken de hiçbir sınır gözetmiyordu. Halk kutsallık atfettiği oligarşik otoriteyi Tanrı gibi görüyor, iktidardakileri kutsuyor ve sorgulayamıyordu. Diğer yandan da Allah'ı zor zamanlarında hatırlayan halk yığınları kutsadıkları iktidarı beslemeye ve büyütmeye de devam ediyordu.

Hz. Muhammed'in (s.a.v) vahiyle muhatap olmaya başlamasıyla birlikte ilk nazil olan ayetlerde muhatabın "ve rabbike (senin Rabbin)" şeklinde sadece kendisi olduğunu görmekteyiz. Muhatap dilinin değişmesi ile birlikte kelimeler "rabbiküm (sizin Rabbiniz)" şekline dönüştü. İşte o zaman itirazlar açıkça dile getirilmeye başlandı. Şimdiye ve onlara konuşan, söz veren, teklifte bulunan, tehdit eden bir Allah'a yabancı olan iktidar bu durumdan rahatsız oldu. Yani, vahiy inmeye başlamadan önce merkez ve çevre ilişkisi vehimlerle sürmekteyken, diyalogun sınırları aşılarak ilahî, sonsuz ve sınırsız bir gücün, sonlu ve sınırlı olan insanla konuşmaya başlaması ve onları doğrudan muhatap alması taşları yerinden oynattı.

GENÇLER, KURAN'I ANLAMA VE YORUMLAMA KONUSUNDA CİDDİ BİR ZİHİN BULANIKLIĞI YAŞIYORLAR.

Burada akıldan çıkarılmaması gereken en önemli husus, ilk muhatabın Hz. Muhammed (s.a.v) örnekliğinde Arap dilini bilen ve Hicaz bölgesinde yaşayan Mekke ve Medine ahalisi, dolaylı muhatabın ise vahiy aracılığıyla yapılan teklife olumlu bakan ve kabul eden tüm insanlar olmasıdır. Bundan sonra, ilahi kelamın (vahyin) hem söyleyen hem de söylenen için bağlayıcı bir konuma geçmesiyle birlikte Allah, kendisini tanıtarak ne olduğunu zâtı ve fiilleri itibariyle ortaya koymaya başladı.

Allah, var olma hakkı veriyor

Modern dünyaya doğan ve Kur'an ile doğrudan bir ilişki kurmak isteyen insan için en önemli olan şey, Allah'ın kullandığı dili iyi anlamaktır. Çünkü vahiyle açılım ortaya koyan Allah, insanla ilgili olan güç ve iradesini sözü ile sınırlıyor. "Rab, Rahman ve Mâlik olduğunu, zalim olmadığını, tanık olduğunu" ifade ederken, inanç sahiplerine de teklifler sunuyor, "söz veren, sözünden caymayan" bir Allah olduğunu defalarca ifade ediyor. Böylece muktedir olan, mutlak gücün sahibi Allah, varlığa, var olma hakkı veriyor, bizi de her hak sahibine hakkını vermemiz konusunda bağlayıcı kılıyor ve bu hükmün bağlayıcılığı Hz. Muhammed'de (s.a.v) bilfiil karşılık buluyor.

Örneğin, Nur suresinin 55'inci ayeti ile muhatap olan bir kişiyi ele alalım. "Allah, içinizden iman edip dünya ve ahiret için yararlı işler yapan kimselere vaat etti ki, kendilerinden öncekilere verdiği gibi onlara da yeryüzünde iktidar verecek, onlar için hoşnutluğuna vesile kıldığı dinlerinin yerleşip yayılmasını sağlayacak, şu andaki korkularını güvenliğe çevirecektir; çünkü onlar bana hiçbir şeyi ortak koşmaksızın kulluk

etmektedirler. Bütün bunlardan sonra kim inkâra saparsa yoldan çıkmış kimseler işte bunlardır.”

Bu ayette Allah bir söz veriyor. Bir Müslüman, “ben bu sözü duydum ve vaadi hoşuma gitti. Ben buna göre hareket edeceğim” dediğinde, şu soru ortaya çıkıyor. Bu sözün kefili ve vekili kim? (Bu vaadin yansıması Mekkeli müşrikler açısından pek bir şey ifade etmiyordu. Çünkü onlar sözün sahibi hususunda zaten tereddüt yaşıyorlardı.)

Tevekkülün en önemli ve birinci şartı, sözün arkasındaki güce güvenmektir. Yoksa Hz. Muhammed’in (s.a.v) dahi kefil ve vekil olamadığı bir durum nasıl anlaşılabilir? Söz, güç, sınırlılık, tevekkül, gibi kelimelerin etrafında düşündüğümüzde yukarıdan aşağıya süren bu diyalog muhatap olan kısmıyla tamamen insani iken, aşkın olan Allah tarafından da diyalogun anlaşılması için insanın fıtratına uygun özellikler taşıması gerekiyor.

Vahiyle diyalog kurmak

“...Müminlere yardım etmek, Allah üzerine bir hak’tır (sorumluluk)... (Kendisini zorunlu kılması) ...Allah dilerse yaptıkları nedeniyle insanları derdest ederdi... (Gücünü kontrol altına alması) ... Şayet biz dileseydik, şayet biz isteseydik... (İradesini sınırlandırması) ...lanet etmesi, kahretmesi...(Tehdit etmesi)” şeklindeki, Allah’ı ilzam ettiğini, bağladığını söyleyebileceğimiz bu ifadeler, sınırlanmış ve gücünü de istediği zaman kullanıp, istediği zaman kullanamayan sorumsuz, “keyfe mâ yeşâ” (dilediğini yapan) bir Allah tasavvuru vehmini ortadan kaldırıyor.

Dolayısıyla, varoluşsal meselemiz olan anlamak, anlamlandırmak, sorgulamak doğal ve fıtrî bir süreçtir. Vahiyle kurulacak olan bu diyalogda insan, sınırlı olan bir dili kullanıyor. Bu sınırlı dil çerçevesinde, Allah isim ve sıfatları ile birlikte 6 binden fazla yerde kendisinden bahsediyor ve bu esnada hedefi insandır. Allah neyse O’dur. Şeyh Gâlib’in dediği gibi; “İdrâki meâlî bu küçük akla gerekmez, zira bu terazi o kadar sıkleti çekmez.”

Aslında biz Kuran ile kurduğumuz ilişkide O’nun üzerinden kendimize dair konuşuyor, “Allah adildir” dediğimizde kendimizin de adil olduğundan söz ediyoruz. Yani “Ben böyle olduğuma göre sizde böyle olmalısınız” deniliyor. Çünkü “En büyük örnek O’dur.” Cenâb-ı Allah “Şüphesiz Rabbim dosdoğru yol üzerinedir” derken, elçisine “Şüphesiz sen dosdoğru bir yol üzerindesin” şeklinde hitap ediyor. Aynı şekilde, “Bizi dosdoğru yoluna ilet” şeklinde dua ettiğimizde bize gösterdiği hedef, kendi durduğu yer oluyor.

“Sınır, gücü bozar” dediğimizde, güçlü olduğum zaman sınır tanımam demek isteriz. Bu nedenle Allah kendisini sınırlandırarak bize güç ahlakını öğretiyor. Bu nedenledir ki “Allah’ın lanet okuması şeklinde karşımıza çıkan ifadeler, sınırlı varlık olan insan için şartlar oluştuğu zaman lanet okumasının mümkün olacağını ifade etmektedir.” Çünkü kızmak, öfkelenmek, lanet okumak, kahretmek gayet insanidir.

Şöyle bir düşünelim, Hepimiz sınırlı da olsa güç sahibiyiz. Konumumuz itibariyle bir öğretmen, bir yönetici, bir müdür, bir aile babası olmak durumundayız ve güç vehmediyoruz. Birden öfkemiz kabardığında, başka yerde ve başka zamanda gücümüzü kullanamama imkânından hareketle sınır tanımaksızın kullandığımız ifadeler ile dilediği gibi hareket etme tavrı ortaya koyuyoruz ki bu insani bir tavır değildir. İşte bu nedenle “keyfe mâ yeşâ” yani “dilediği gibi hareket etmeyen” bir Allah’a inanmak haddi aşmamayı gerektirir.

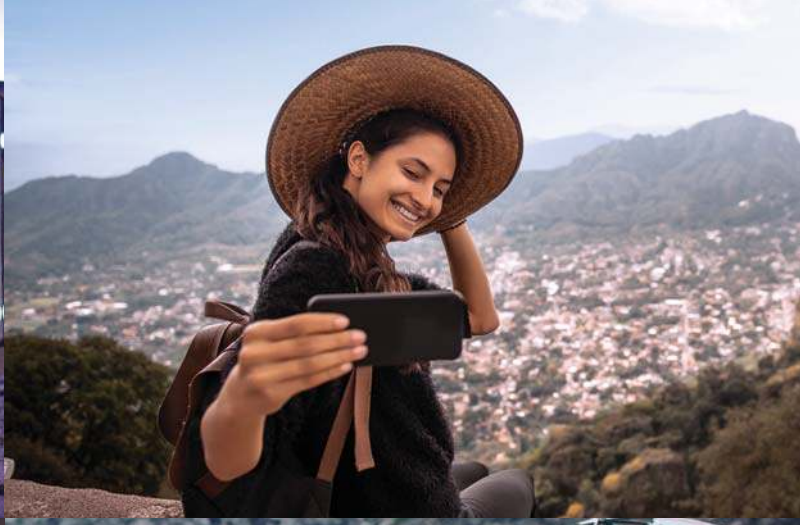
MODERN DÜNYAYA DOĞAN VE KURAN İLE DOĞRUDAN BİR İLİŞKİ KURMAK İSTEYEN İNSAN İÇİN EN ÖNEMLİ OLAN ŞEY, ALLAH’IN KULLANDIĞI DİLİ İYİ ANLAMAKTIR.

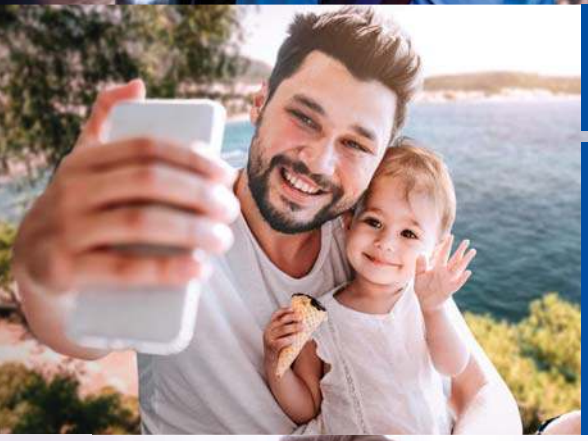
Sonuç

Allah’ın zâtı, vahiy, ahiret inancı (ölüm, cennet, cehennem, vs.) kader, irade, kötülük gibi konular etrafında geçmişte yapılan tartışmalara ve günümüzde hâlen devam eden çekişmelere, sosyal medya aracılığıyla bir tıkla ulaşılabildiğini düşündüğümüzde meselelerin çözümünün içinden çıkılmaz bir hâle geldiğini söyleyebiliriz.

Genç bir birey içine doğduğu bu dünyanın artık en önemli gerçekliği durumuna gelen sanal âlemin göz kamaştırıcılığından kendini alamıyor, bir yandan sosyal medya platformlarında dolaşan ve amacı dinî değerleri imha etmek olan mayınlara basıyor, diğer yandan da zihinleri imha eden mâlumatfurûşluk bombardımanına maruz kalıyor ve genetiğinde var olan gelenek ile bu geleneğin getirdiği değerleri öldürmeye mecbur bırakılıyor.

Ben buradan çıkış yolunun, yeni bir din dili oluşturmaktan geçtiğini düşünenlerdenim. Müslümanlar öncelikli olarak müspet anlamıyla günümüz dünyasına uyum sağlayamama sorununu masaya yatırmalı, neşter atılacak yerlere neşter atmalı, dikilecek yerler varsa dikmeli ve güzel görünmek için değil, zaten var olan güzelliği yeniden ortaya çıkarmak için estetik yapılacaksa bunu da gerektiği gibi yapmalıdır. Dinî bilgi müktesebâtımızı yaşadığımız çağa uyarlarken (güncellerken) zamanın ruhuna uygun bir sentez ortaya koyulabileceğine, modernizme öykünmeden değerlerimiz üzerine inşa edebileceğimiz bir medeniyete, omurgamızı dik tutmak şartıyla, varoluşsal sancıların ve kaygıların üzerine kararlılıkla gidilmesi ile bu krizden çıkılabileceğine inanıyorum.

Bu ülkeyi kalpten kalbe, gönülden gönüle bağlayan yol
Turkcell kalitesiyle tam 27 yıldır

#ÇOK ÇEKİCİ

Kapsama, baz istasyonu ve coğrafi koşullara göre değişiklik gösterebilir. Detaylar turkcell.com.tr'de.

Hakikati aramak

MURAT GÜZEL

SON DÖNEMLERDE YAYGINLAŞAN BİR SÖYLEME GÖRE DİNDAR VE MUHAFAZAKÂR ÇEVRELER BAZI DİNÎ, FELSEFİ VE PSİKOLOJİK MESELELER SEBEBİYLE ÖNEMLİ SAYILABİLECEK BİR "İNANÇ KRİZİ" YAŞIYORLAR. ANCAK BU OLDUKÇA ŞÜPHELİ BİR SÖYLEM...

HAKİKATİN VAR OLDUĞU İNANCIDIR, HAKİKAT ARAYIŞINA YOL AÇAN

DOSYA

Son dönemlerde yaygınlaşan bir söyleme göre dindar ve muhafazakâr çevreler bazı dinî, felsefi ve psikolojik meseleler sebebiyle önemli sayılabilecek bir "inanç krizi" yaşıyorlar. Bu söyleme göre dindar ve muhafazakârların yaşadığı krizin en önemli görünümü sekülerleşme olarak tezahür ederken, aynı süreç karşılıklı etkileşimle bahsi geçen inanç krizini de derinleştirip yaygınlaştırıyor.

Doğrusu, bu söylemi dile getirenlerin kimliği, dahası söylemin revaç bulduğu toplumsal ve siyasal şartlar ona ilişkin bazı kuşkuları kendiliğinden doğuruyor. Bana kalırsa söylemin 15 Temmuz sonrası tedavüle girişi bile bu kuşkuların önemli sayabileceğimiz bir kısmına yol açıyor. 17-25 Aralık polis-yargı darbesinin püskürtülmesinin hemen ardından FETÖ'cü bir gazetede köşe yazarlığı yapan bir ismin "halkın ateistleşeceği" umasını kendisiyle yapılan bir söyleşide dile getirdiğini hatırlıyorum sözgelimi.

"İnanç krizi" söyleminin yaygınlaştırılmasının 15 Temmuz sonrasına denk gelmesinin o yazarın "uma"sının gerçekliğe dönüştüğü bir evreyi mi bize gösterdiği pekâlâ sorulabilir bu durumda. Okuduğunuz yazıda bu kuşkuları tamamen dile getirip söz konusu soruya bir cevap aramayacak olsak da bu kuşkuların varlığına işaret etmek gerekli. Konuyu bu siyasal-toplumsal şartlardan, kuşkulardan bağımsız bir şekilde düşünmek mümkün olmasa da onun her boyutuna bu kuşkuların sirayet ettiğini iddia etmek de yanlış olabilir.

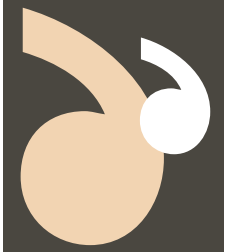
Bu sebeple bir bireyin kamuoyuna yansıtılmış şekliyle kendi inanç krizini aynı söylemin bir ilmeği olarak görmek ya da görmemek tamamen bir tercih meselesine dönüşüyor kendiliğinden. Söyleme ilişkin taşıdığımız kuşkularla birlikte yine de dindar ve muhafazakâr çevrelerde sürdürülen bazı hayatlarda düzayak bir nihilizmi, yani "değerlerin değersizleşmesi" diyebileceğimiz türden bir nihilizmi gözlemlemek mümkün.

İman-amel bağının kopuşu "Değerlerin değersizleşmesi"

Bu nihilizmin sekülerleşme, inanılan hakikatin yaşanan hayatlar üzerindeki etkisinin kaybolması, taşınan inanca duyarsızlaşma ya da kayıtsızlaşma anlatılarıyla yorumlanması da bir yere kadar meşru addedilebilir. Sekülerleşme sürecinin "iman-amel" birlikteliğini kopardığını, inandığı gibi yaşaması gerekli kişilerin bunu başaramadıkça bir süre sonra yaşadıkları gibi inanmaya başladıklarını da söyleyebiliriz yani.

Hayatlarında inandıkları hakikatin gölgesini hissedemeyenlerin bir süre sonra inandıkları o hakikatten kuşkulanmaya başlamaları olarak nitelendirebileceğimiz bu vetirede girdikleri birtakım krizleri de dolayısıyla daha serinkanlı değerlendirmenin yoluna girebiliriz. Hatta bu krizlerin o kişiler için bir yerde inanıldığı iddia edilen hakikat ile doğrudan yaşanan hayat arasındaki rezonans bozukluğunu düzeltip gidermeye dönük bir işlevi de olabilir pek tabii ki.

Güncele ilişkin bu ihtiraz kayıtlarını yapmak gerekli, çünkü "inanç krizi" denilerek popülerleştirilen, böylelikle üzerine konuşulamaz bir hâle dönüştürülen durumların yapıp etmelerle nitelendirebileceğimiz bir alandan taştığı, o alandaki başarısızlıkların bir türevi olduğu görülmelidir. Herhangi bir hakikat araştırmasının evvelemirde yapıp etmeler alanı olarak niteleyebileceğimiz, doğrudan hayatın kendisinden başlamasının gerekli olduğuna işaret ediyoruz böylelikle.

SEKÜLERLEŞME SÜRECİNİN "İMAN-AMEL" BİRLİKTELİĞİNİ KOPARDIĞINI, İNANDIĞI GİBİ YAŞAMASI GEREKLİ KİŞİLERİN BUNU BAŞARAMADIKÇA BİR SÜRE SONRA YAŞADIKLARI GİBİ İNANMAYA BAŞLADIKLARINI DA SÖYLEYEBİLİRİZ.

Hakikate ilişkin her araştırma-soruşturmanın kendiliğinden apaçık bir "değerlerin değersizleşmesi" olarak kavranabilecek hayatlarımızdaki nihilizmi baz aldığı, bu nihilizmin bir türevi olarak görünür hâle dönüştüğü, belki de bu nihilizmi bir başlangıç noktası edindiği vurgulanmalı.

Mümkün bir hakikat arayışı

Bu minvalde mümkün bir hakikat arayışının ilk ve en önemli ilkesini şu şekilde belirleyebiliriz: Hakikat, hakikatsiz bir şekilde aranamaz, ama yine de hayatlarındaki hakikatsizliği fark edenlerin bu arayışa koyulduklarını söylemek icap eder. Türkçede "hakikatli" olmanın ilk işaret ettiği şey içtenliktir kuşkusuz, bu anlam "hakikate sahip olmayı" içermez ilk elden.

İçtenlik, hakikat addedilene kayıtsız şartsız bağlılıktır bir yerde. Elinde avucunda olanı ona adamaktır. Bu içtenlik olmadan hakikate doğru atılacak her adımın bizi bir uçuruma sürükleyeceği rahatça gösterilebilir. Yanlış bir adım atmak hakikate yaklaştırmak şöyle dursun, ona ilelebet ulaşamaz bir hâle düçar kılabilir bizi. Üstelik hakikatin kendisini içten pazarlıklı bir şekilde arayan kişiye sürekli gizli kalacağı da açıktır.

Sözüm ona, hakikat arayıcısının içten pazarlıklı bir şekilde bu arayışı sürdürmesinin imkânsız

Hakikatin ne olduğuna ilişkin "ön bilgimiz" belki de arayışımızı içten pazarlıklı bir hâle dönüştürüyordur, kim bilir.

HAKİKATİN NE OLDUĞUNA İLİŞKİN "ÖN BİLGİMİZ" BELKİ DE ARAYIŞIMIZI İÇTEN PAZARLIKLI BİR HÂLE DÖNÜŞTÜRÜYORDUR, KİM BİLİR.

olduğu da izahtan varestedir. Bir yerde bulduklarıyla yetineceği, bulduklarını kendisine hakikat belleyeceği açıktır bu kişinin. Bulunan o şeylerin bizatihi hakikat olup olmamasıyla da ilgilenmeyecektir o kişi neticede. O aradığını bulmuş, bununla mutlu mesut olarak hayatını idame ettirebilecektir. Hakikat değildir belki de onun arayışını sevk eden amil. İçten pazarlıklı bir şekilde sürdürdüğü arayışında hakikat olarak addettiği paraya, mala, kadına yahut mutluluğa erişmesi o kişinin arayışını sona erdirmesine yetecektir.

Hakikate dair "ön bilgi"

Hakikatin ne olduğuna ilişkin "ön bilgimiz" belki de arayışımızı içten pazarlıklı bir hâle dönüştürüyordur, kim bilir. Bizim neyi kendimiz için değerli bulup neyi kendimiz açısından değersiz addettiğimizin bir remzine dönüşür hakikatle ilgili bütün tasavvurlarımız. Hakikat arayışının çıkış noktasını oluşturan kaba nihilizmin de buradan beslendiği açıktır. O zamana kadar değerli gördüğümüz çabalara atfetmeye başladığımız değersizlikler; yani şimdiye dek kendimiz açısından değerli gördüklerimizin aynı açıdan o eski değerlerini koruyabilecek bir anlama ve öneme sahip çıkamayacak oluşudur olup biten.

Esasen bu tespit bir yola çıkmanın o yola bağlanmayı da şart koştuğunu bize hatırlatır. Hakikat arayışı bu ve burada yeterince üzerinde duramayacağımız başka birçok sebeple tam anlamıyla bir yolculuktur. Bir yolculuk, bir yolda olma hâli, attığımız tüm adımların çıktığımız o yola uygun adımlar olmasını da gerekli kılar. Hakikate değin taşıdığımız "ön bilginin" hakikatin mahiyetine ilişkin bir ön kestirim, bir sezgi olduğu kadar hakikat arayıcısının kendine, bu arayıştan beklediklerine dönük bir ufkunun da olması bu yüzden kaçınılmazdır.

Hakikat arayışını bir arayış kılan ilk şey, hakikate sahip olamayacak oluşumuz, hakikatle aramızda tam da "ara" deyişimize uygun bir mesafenin kendiliğinden daima var olacak oluşudur. Bu mesafe hem bizim hakikatin ne olabileceğine dair bir ön bilgimizin varlığına delalet eder, hem de ondan "uzak" oluşumuzun elemini ve hakikate yönelik taşıdığımız özlemi her daim yaşadığımızı gösterir bu elem ve özlem yaşamamızı tepeden tırnağa biçimlendirir. Yaşadığımız hayatta gölgelerini bulamadığımız hakikatin peşine düşmüş, hayatlarımızı hakikat olarak tasavvur ettiğimiz, yokluğunun elemini çektiğimiz, var olmasıyla özlemimizi dindirebileceğimizi zannettiğimiz bir "nazenine" yönelmişizdir tüm benliğimizle.

Anlamsızlıktan duyulan ürküntü

Peki, ama neden? Elemlerimizi, özlemlerimizi dindirebileceğini düşündüğümüz, hayatlarımızı tamamen ona göre biçimlendirmeyi arzuladığımız bu hakikat, sahiden var mıdır? Hakikat arayışlarını sekteye uğratan ilk kuşku budur. Yoksa, sahiden olmayan bir şeyin peşinde mi ömür tüketiyoruz? Hakikat yoksa bu arayış nedendir ya da varsa niye bizden kendini sürekli gizlemektedir? Bu kuşkuya ilk elden verilebilecek cevap bellidir: Hakikatin var olduğu inancıdır, hakikat arayışına yol açan.

Bizatihi bir arayış içinde olma hâlimiz, hem el'an içinde bulunduğumuz durumu kendiliğinden "hakikatsiz", "içtenliksiz", "değersiz", yani "anlamsız" addettiğimizi gösterir hem de arayışın sonunda bu hakikatsiz, değersiz, anlamsız durumdan bizi kurtaracak, yaşadığımız hayatları değerli, hakikatli, anlamlı kılacak yeni bir hâle ulaşacağımız umududur.

Kendisini bize "inanç krizi" olarak izhar eden şey, öyleyse hayatlarımızda hakikat bütün haşmetiyle olmasa bile, en azından o haşmetten esintiler taşıyan gölgelerini de bulamayışımız değildir sadece; ayrıca yaşadığımız hayatlarda kendimize dair taşıdığımız umudun da kurumuş bir ağaç kabuğuna dönüşmüş olduğunu fark etmemizdir. Hakikat arayışını tetikleyen inanç krizleri esasen kişinin kendi varoluşunun anlamsızlığından duyduğu ürküntünün de tezahürüdür.

Gerçek beyazlık var.
PETROL BAZLI OPTİK PARLATICI YOK!

Petrol bazlı optik parlatıcı içermez,
kalıntısını da bırakmaz.✓

3 kata kadar etkili* leke çıkarma performansından taviz vermez.✓

*Diğer bir deterjanımıza göre

Mutlu izdivaç:

Modifiye din + kutsal sekülerlik

BİROL BİÇER

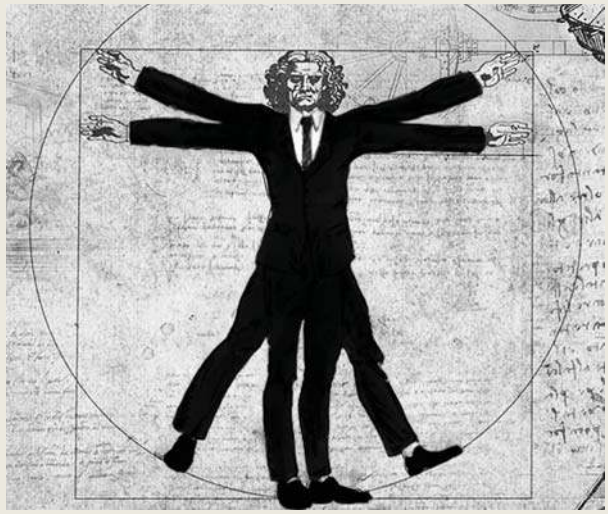
Dünyada ve ülkemizde dinî ve metafizik eğilimlerin yükseldiği, en azından çok farklı ve yeni formlarda görünür olmaya başladığı malum. Hatta bolca konuşulur, tartışılır olduğu da… Ancak bu eğilimin beraberinde maneviyat ya da uhrevilik de getirdiği konusunda herkes hem fikir değil. Modern toplumda yeniden dirilen tarih öncesi inanç uygulamalarından semavi dinlere dek dünyanın inançlar yelpazesi, göz alıcı bir "ürün çeşitliliği" sergilese de, kimilerine göre bu görünüşe aldanmamak gerekiyor. Zira bu dinî-metafizik şatafatın giderek dünyevileştiği, maddiyatçılaştığı gözlerden kaçmıyor. Dinî ve metafizik olanı toplumsal alandan kapı dışarı edeceği düşünülen sekülerleşme, hayal kırıklığına uğrayıp tam da kendini kapının dışında buldu derken, göstergeler gizlice bacadan içeri girdiğine işaret ediyor. Bu ortamda dinlerin ve dinimsilerin seküler hayat tarzıyla gayet uyumlu bir şekilde hemhâl olduğu, dünyevilik aşılı din görünümlü hareketlerin ve modifiye edilmiş antik inançların "dine karşı din" anlayışıyla cepheye sürüldüğünü görmek zor değil. Öyle ki; ateizmin bile kendine bir kutsallık atfetmeye öykündüğü ve sekülerleşmenin dinî bir kisveye büründüğü bir manzara ile karşı karşıyayız. Modifiye dinler, maddiyatçı metafizik, kutsal sekülerlik ve din görünümlü dinsizlikler… "Her şeyin Teorisi" bu olsa gerek.

DOSYA

KUTSAL İLE SEKÜLERİN MENFAATÇİ VE GAYRİMEŞRU İLİŞKİSİ

Dünyada ikinci dünya savaşı sonrası ve özellikle 1960'lardan sonra geleneksel ya da yeni dinî/manevi hareketlerin yükselişe geçtiği malumunuz. En azından zahirde böyle bir görüntü olduğu yadsınamayacak bir konu. 19 ve 20'nci yüzyıla hükmeden pozitivist düşüncenin ve beraberinde sekülerleşme baskısının sonunda insanlığın dini, maneviyatı, gizemi, metafizik olanı kolay kolay terk edemediğini gördük. Tüm bunlar modern toplumun babalarının öngöremediği bir istikameti gösteriyor. Bilim, teknoloji ve beraberinde sekülerleşmenin başköşeye yerleştirdiği 19'uncu yüzyılın düşünürleri, bu üç kavrama yaslanan modernliğin artık tüm yeryüzüne hâkim olacağını, dünyevî-maddeci zihin yapısı ve hayat tarzının kaçınılmaz olarak – insan düşüncesi ve bilimin artık her şeyi açıkladığı zannına dayanarak - dünyayı kuşatacağını, hâliyle de artık birer hurafeye dönüştüğü ileri sürülen din-maneviyat-kutsalın yok olacağı ya da kıyıda köşede atıl durumda kalacağını düşünüyorlardı. 20'nci yüzyılınkiler de çok farklı değildi. Mesela Amerikalı din sosyoloğu Rodney Stark 1994'te yazdığı bir makalede dinin ölümünü ilan ediyordu: "Din evrimsel süreç içinde yok olacak. Doğaüstü güçler sadece tarihî birer hatıra olarak kalacak. Doğaüstü varlıklar tüm dünyada bilimsel bilginin gelişmesi ile ölmeye mahkûmdurlar." Öyle olmadığı ortada... Gerçek şu ki artık dünyevileşme ile uhrevileşme ya da sekülerleşme ile (her türünden) manevileşmenin evliliğine, sarmaşık ile ağaç gibi birbirlerini sarmalamalarına, birbirlerine benzemelerine hatta dönüşmelerine şahit olduğumuz bir evredeyiz sanki. Hatta şahit olmakla kalmayıp, bu durumu bizatihi yaşıyoruz. İnsanlık olarak biz de adeta sekülerlik ile kutsallık arasındaki uyuşmazlığın menfaatçi ve gayrimeşru bir aşka dönüştürdüğü ilişkiden dünyaya gelen çocuklara dönüşüyoruz.

TARİHİN SARKACI DİNSELLEŞME İLE DÜNYEVİLEŞMENİN GEÇİŞTİĞİ NOKTADA

Buna rağmen, modernlik ve sekülerizm havarisi düşünürlerin tam manasıyla yanıldığını, onlara muhalefet edenlerinse tam olarak haklı çıktığını söylemek oldukça zor görünüyor. Peki, neden böyle oldu. Sosyologlar, felsefeciler ilahiyatçılar bu meseleye içinde bulundukları dönemin perspektifinden birçok cevap ve gerekçe üretseler de, kanaatimce bu meselede aslında insanlık tarihi boyunca değişen fazla bir şey olmadı. Cevapların değişmesi sadece o tahlilleri yapanların hadiseye kendi zaman dilimlerini perspektifinden tahlil getirmelerinden kaynaklanıyor. Daha uzun vadeli bakıldığında aslında gök kubbenin altına yeni bir şey olmadığı görülüyor. 10 yıl kadar önce benzer bir konuda görüşüne başvurduğum tasavvuf araştırmacısı Prof. Dr. Mahmut Erol Kılıç'ın şu tespiti oldukça anlamlı: "Maneviyata doğru tüm dünyada bir ilgi artışı, bir yönelim olduğunu ben de gözlemliyorum. Bunun sebebinin insanlığın devresel olarak ardı ardına açılmalar ve daralmalar yaşaması olduğu kanaatindeyim. İnsanlar aşırı maddecilikten aşırı maneviyatçılığa doğru bir sarkaç gibi salınarak gelmiştir. Bu süreç doğrusal değil, helezonik bir şekilde evrilerek ilerleyen bir süreçtir." Gerçekten insanlık tarihi din/maneviyat ile maddiyatçılık/dünyevilik sarkacının gidip-gelmeleri arasında şekilleniyor. Dün sekülerleşme, bugün tüm türevleriyle dinsellik. Günümüz insanına bakan tarafı ise sarkacın şu an hangi noktada olduğu... Mevcut durumda, sanırım dinselleşme ile dünyevileşmenin birbirine geçiştiği bir noktayı gösteriyor bu sarkaç.

MODERN DÖNEMİN MODERN İNANÇLAR FURYASI

Sosyal bilimler alanındaki birçok araştırma ve inceleme modern toplumlarda birçok form altında maneviyata ya da kutsala gidişi tespit ediyor. Meşhur din sosyoloğu Patrick Berger *Dinin Sosyal Gerçekliği* adlı eserinde bu durumun ana nedenlerini; aşırı rasyonelleşme, modern teknolojinin duyguyu dışlayan maddiyata dönüklüğü, insanın kendisi ve hem cinsleri ile ilişkilerini manasızlaştıran mekanikleşme ve aşırı kurumsallaşmanın getirdiği maneviyat boşluğu olarak açıklıyor. Bu dinsellik manzarasının ana unsurlarını İslam, Hristiyanlık ve Budizm gibi köklü gelenekler teşkil etse de giderek göze batmaya başlayan dinî ya da dinimsi pek çok eğilim bu çatının altında kendine sığınak buluyor ki saymakla bitmez: Uzak Doğu mistisizmi, geleneksel dinî öğretiler, ruhçuluk, okültizm, paganlık, şamanlık, eklektik New Age felsefeleri, yeni dinî hareketler, Druid gizemciliği, Zen öğretileri, deizm, Vudu, teozofi, Scientology, Moonculuk ve Quantumculuk bunlardan başlıcaları... İşin ilginci tümüyle zıt kutupta yer alsalar da satanizm ve ateizmin de dinî suretlere bürünerek bu kategoriye katıldığını müşahade ediyoruz. Daha ilginci ise modernliğin bir getirisi olan küreselleşme ve dijital teknolojiler sayesinde iletişimin, ulaşımın ve etkileşiminin kolaylaşıp yaygınlaşması ile seküler hayat tarzı için olduğu kadar bu tür manevi hareketlerin de daha kolay yayılma imkânı kazanması. Daha açık söylemek gerekirse sekülerleşme ve maneviyatçılığın aynı küreselleşme gemisinde beraber yolculuk ettiği söylenebilir.

SEKÜLERLEŞME-DİNSELLİK İZDİVACININ MELEZ ÇOCUKLARI

Dünyevileşme ile maneviyatın bu izdivacı hâliyle bir benzeşmeyi de beraberinde getiriyor. Din sosyoloğu, akademisyen Mustafa Arslan "Seküler Toplumlarda Kutsal Arayışları" adlı makalesinde bu gidişatı şöyle ifade ediyor: "Anlaşıldığı kadarıyla din ya da ruhsallık, bir taraftan yaygınlaşırken, diğer taraftan sekülerleşmenin etkisi ile modern toplumsal hayatta kendisini yeni kurallara uydurmaktadır. Seküler algı kalıpları ile dinsel/ruhsal anlam alanları arasındaki gelgitler, yeni kombinasyonların ve yeni tiplerin oluşmasına imkân vermektedir." Tabiri caizse bu tuhaf izdivaç bir yandan hangi türden olursa olsun dinsellikleri sekülerleştirirken öte yandan da seküler alanı dinsel formlara itiyor. Bu izdivaçtan doğan yaşam pratikleri sadece dinî/manevi alanda ister geleneksel dinlerdeki yeni eğilimler isterse yeni dinî hareketler olarak eklektik ve melez çocuklar vermiyor. Benzerine seküler alanda da rastlanıyor; dinsellik karşısında dünyevileşmeyi iyiden iyiye kutsamaya başlayan sekülerizm de kendi kutsallarını üretiyor: bilimin kutsallaştırılmasıyla başlayan bu süreç, teknolojinin, küresel ekonomik düzeni, moneter sistemin, piyasaların, hayat tarzının, ister kapitalist ister sosyalist olsun maddenin, modern fikirlerin, bireyin, ideolojilerin hatta binlerce yıl öncesindeki gibi kişilerin/liderlerin kültleştirilmesine kadar uzanabiliyor. Seküler alanın kendince dinselleşme eğilimleri, en son tahlilde dünya hayatı ve ego ile sınırlı bir menfaate dayandığından, bu menfaat için her tür bukalemunluğa girişmesi az-çok anlaşılabilir. Lakin şu var ki hangi anlayıştan olursa olsun dinî alanın –daha açıkçası dine-maneviyata bağlı insanların, toplulukların– dünyevi olana giderek bağlanması, ihtiras beslemesi çok daha pespaye bir manzara arz ediyor.

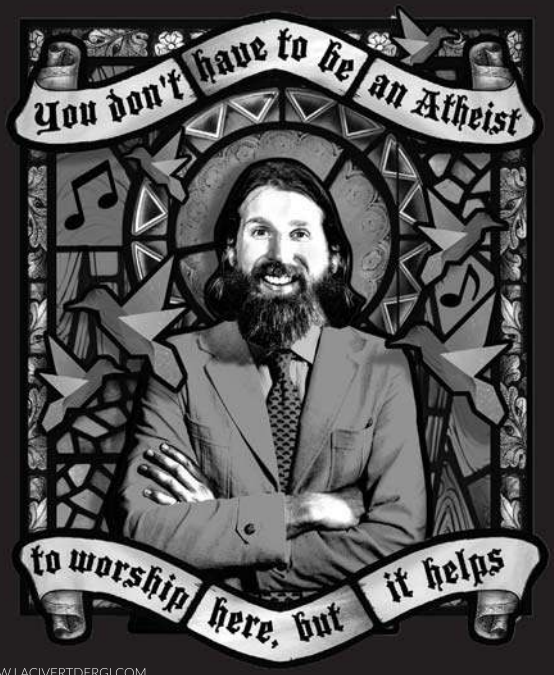
DOSYA

DİNSİZLİĞİN DİNE DÖNÜŞME İHTİRASI

Hangi gelenekten olursa olsun tüm inançların karşısında bir konuma oturan ateizm yeni bir şey değil. Ancak salt Tanrı'ya bir reddiye olarak "dinsizlik dini" olarak da adlandırılabilecek ateizm kendine has ayin ve akidelere sahip olmadığı için bugüne dek sadece entelektüel ve akademik çevrelerde ifadesini bulabiliyordu. Oysa bugün bazı ülkelerde ciddi ciddi, kilise ve cemaatlere sahip bir dine dönüşmüş durumda. Son 10 yılda İngiltere, ABD ve Kanada'da açılan "ateizm kiliseleri", artık ateistlerin bile cemaat yapılanmaları şeklinde teşkilatlandıklarının başlıca kanıtı.

Nitekim ünlü evrimci bilim insanı Richard Dawkins'in İngiltere'de açtığı "ateizm tapınağı" olarak da adlandırılan eğitim ve bilim merkezinin rüzgârı ateistleri sıkı bir teşkilatlanmaya yöneltmiş durumda. PEW Research Center araştırmalarına göre herhangi bir dine inanmayalar Kuzey Amerika ve Avrupa'da Hıristiyanlarda sonra ikinci büyük topluluğu oluşturuyorlar. Bu insanlar da diğerleri gibi bir topluluk kimliğine sahip olmak ve tanınmak istiyor hâliyle. Bu da onları topluluklar kurmaya yönlendiriyor. Özellikle Kanada, Almanya ve nüfusunun yarısı herhangi bir inanca mensup olmayan İngiltere bu konuda başı çeken ülkeler. Buralarda dinsiz bir maneviyat ve topluluk ortamı oluşturmayı hedefleyen grupların sayısı da günden güne artış gösteriyor.

2013 yılında Londra'da Sunday Assembly adıyla kurulan ilk ateist cemaati Kuzey Amerika, Birleşik Krallık, Batı Avrupa ve Avustralya'da 7 yıl içinde açılan ve cemaatleri 3 bin 500 kişiyi bulan 55 yeni ateizm kilisesi takip etti. Ateizme iman edenler bu kiliselerde "bilimsel" vaazlar dinliyor ve kendi aralarında dayanışmayı güçlendiriyorlar. Bu oluşumları inceleyen uzmanlar ateist kiliselerin kuruluşundaki temel faktörleri şöyle sıralıyor: İnançsızlığını inançlılar gibi ifade edebilmek, onlar gibi bir topluluk kimliği ile tanınmak, dayanışma sağlamak, hayattan daha fazla lezzet almak ve varlığı olmasa da kendi hayatını anlamlandırmak.

HEVA VE HEVESE ÖZEL, ISMARLAMA BİR İNANÇ: DEİZM

Biraz Hristiyanlığa, biraz da ateizme karşı bir tepki olarak çıkan deizmin pek çok türevi ilahi dinlerin vaz ettiği şekliyle bir Tanrı kavramına inanmıyor, haliyle sıfatlarının birçoğunu da kale almıyor. Tanrıya ya da Tanrısal bir yaratıcı bilince inanmakla beraber bir kısmı dinin varlığını tamamen kabul eden, bir kısmı da sadece rasyonel aklın onayından geçen dini kabul eden deistlerin esasen semavi olanlar başta olmak üzere bir kurum olarak dine tepki duyanlar olduğu açık. Dolayısıyla varlığı yarattıktan sonra atıl durumda kalan, sıfatlarının birçoğundan soyutlanmış bir Tanrı anlayışı ile birlikte onun iradesini insanlığa bildiren din de devreden çıkarılınca ortaya şöyle bir manzara çıkması kaçınılmaz oluyor: Hiçbir şeye karışmayan, sınır koymayan bir Tanrı, dolayısıyla insanın sınırlı aklının cevaz vereceği bir hayat, kişinin kendi insafına kalmış bir ahlak, ölüm sonrası için öngörülmeyen bir sorumluluk (yani sorumsuzluk) ve tüm bu inancın kaçınılmaz getirisi olarak otomatik olarak benimsenen bir sekülerlik, dünyevileşme. Geleneksel din ve Tanrı inancının hayata dair getirdiği ibadet ve kısıtlamalardan muaf olmak isteyen, yaptıkları için de sorumluluk altına girmek istemeyenler için biçilmiş kaftan, adeta ısmarlama bir din.

İNSAN İCADI DİNLERE KAÇIŞIN TEMEL SEBEPLERİ

Felsefi gerekçeleri dışlamadan, semavi dinlerden kaçarak, başta deizm olmak üzere rotalarını ateizm, nihilizm, yeni dinî hareketler, New Age dinler, binlerce yıl öncesinden arta kalan Uzak Doğu dinleri ve modern kültlere kıranların tercihini açıklayan başlıca etkenin; ibadet, sorumluluk ve kısıtlamalardan muaf olma eğilimi olduğunu düşünüyorum. Neticede yaygınlaşan bu tür eğilimlerin en büyük ortak noktası; hepsinin bir şekilde maneviyat-mistisizm ile bezeli ama seküler hayat tarzıyla da son derece barışık olması. İnsanların arayışları hiçbir vesileyle sona ermemekle birlikte, sorumluluktan yani kabir ve ahiret hesabından, azaptan; bir ömür sürecek ibadet ve taatten, farzlardan, haramlardan vs. bir insan ömrü süresince getireceği sözde sorumsuzluk bu arayışları pekâlâ daha kolaycı alternatiflere yönlendirebiliyor. Bir diğer etkeninse, birçok yaygın dinin mensuplarının inançlarını, insanlar için adeta bir dayatmaya dönüştürmesi olduğu kanaatindeyim.

TÜRKİYE'NİN SEKÜLERLEŞME PRATİĞİ

Uzun süredir Türkiye toplumunun giderek muhafazakârlaştığı ya da dindarlaştığı söylenir ancak durumun aslında tam tersi olduğunu ileri sürenler de var. Felsefeci ve Din Sosyolojisi doktoru Volkan Ertit'in bu tema üzerine yaptığı akademik çalışma ve eserler konuyu en ciddi ele alanların başında geliyor. *Sekülerleşme-Dinden Uzaklaşmanın Hikayesi*, *Endişeli Muhafazakarlar Çağı* ve *Sekülerleşme Teorisi* adlı üç akademik kitaba imza atan Ertit'in çıkarımı özetle şöyle: Türkiye'de toplum, dindarlaşmak ya da muhafazakârlaşmak bir yana muhafazakârlarıyla birlikte sekülerleşiyor. "Dünyanın herhangi bir coğrafyasında yer alan bir toplumdaki bilimsel gelişmeler gündelik yaşama nüfuz edecek kadar yaygınlık kazanmış, özel teşebbüse dayanan endüstriyel kapitalizm baskın ekonomik model hâline gelmiş ve geçmişe nazaran kentleşme oranı artmış ise o toplumun sekülerleşmesi beklenmektedir" tespitinde bulunan Ertit, *Sekülerleşme Teorisi* adlı çalışmasında şunu da kaydediyor: "Sekülerleşme süreci dinsizleşmek demek değildir." Sekülerleşmeyi, "dinin toplumsal düzeydeki prestijinin ve etki gücünün azalması" olarak tanımlayan ve "Muhafazakârlar 'muhafaza' etmek istedikleri değerlerin, inançların ve bunların gündelik hayata yansıyan davranış kalıplarının gün geçtikçe toplumsal hayatta silikleştiğinin farkındalar" tespitinde bulunan Ertit'in hayli ses getiren sosyolojik çalışmaları veriler ve kriterler üzerinden Türkiye'nin ileri sürüldüğü gibi muhafazakârlaşmadığını öne sürüyor.

KUR RİSKİNİ YÖNETMENİN EN RİSKSİZ HALİ

Şirketlerin kur risklerini daha rekabetçi, güvenli ve şeffaf bir platformda yönetmelerine imkân sağlayan Borsa İstanbul Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası'na gelin, Merkezi Karşı Taraf güvencesi altında risklerinizi yönetin.

www.borsaistanbul.com

/ borsaistanbul

BORSA İSTANBUL

Kaostan bir çıkış yolu: Gelenek

NURULLAH KOLTAŞ

İSLAM'IN ÖZGE NİTELİKLERİNDEN BİRİ OLAN FAKR'IN, DAHA DOĞRUSU HAKK'IN HUZURUNDA İLİKLERE KADAR HİSSEDİLESİ MANEVİ YOKSULLUĞUN BİR SÜRELİĞİNE GÖZDEN KAÇIRILMASI BİLE BUGÜN HAYATI ZİNDANA DÖNÜŞTÜREN RAHAT İÇRE RAHATSIZLIĞIN BİR SEBEBİ.

AŞKIN'DA ÖLMEK, BİR BAKIMA İÇKİN'DE DOĞMAKTIR

DOSYA

Yeryüzü serüvenimiz bir bütün olarak değerlendirildiğinde, birer "kargaşa" olarak ifade edilebilecek çok sayıda safhadan geçildiğine tanık oluyoruz. Bu noktada, insanların modern dönemin dip dalgalarından kurtulup selâmete (salute) erişmelerini sağlayacak "gelenek" fikrini gerek doğrudan gerekse alt-metin olarak işleyen ve gelenekselci olarak isimlendirilen düşünürlerin yaklaşımları bir alternatif olarak karşımıza çıkıyor. René Guénon, Frithjof Schuon, Martin Lings ve Seyyid Hüseyin Nasr gibi "gelenek" olarak adlandırılan bir ilacın sağaltıcılığında hemfikir bu düşünürler, kaotik ya da "bıçak-sırtı" olarak tanımlanabilecek mevcut durumu düzelterek işleri yerli yerine koyacak değerli öneriler sunuyorlar.

Hiç şüphesiz her devirde insanı asli konumuna yükseltmeyi, eşyayı olduğu gibi anlamayı amaçlayan ıslah odaklı birçok girişimin varlığından söz etmek mümkün. Fakat zamanın sonlarına yaklaşıldığının alametleri zuhur etmeye başlarken, insanlığın "kutsal" ile birlikte kutsiyet barındıran her şeyden uzaklaştırılmaya çalışıldığını en derinden hissettiğimiz günümüz şartlarında asıl ya da fıtrî (primordial) hâle özgü dengenin yitirilmesi, işleri daha da karmaşıklaştırıyor.

Denge hâlinin yeniden tesisine odaklanabilmek, usanmaksızın bir şeylerin yanlış gittiğini tekrarlamaktan çok kurtuluşa sevk edecek bir farkındalığın hayatlarımıza yansıtılabilmesinin somut yollarını aramaktan geçiyor. Dengenin yeniden tesisinin nasıl sağlanabileceğine ilişkin yoğun mesai harcayan düşünürlerden Seyyid Hüseyin Nasr, bir öneri olarak katmanlı bir gelenek tanımıyla yola çıkıyor: Evvela insana "vahiy" aracılığıyla bildirilen "kutlu"nun yanı sıra Kutlu Mesaj'ın muhatap aldığı bir toplum için "Köken" ile yatay bir süreklilik, diğer taraftan da bahsi geçen gelenek hayatının içindeki her bir hareketi tarih-ötesi Aşkın Gerçeklik ile irtibatlandıran dikey bir nüve.

"Karşı-gelenek" tehlikesi

Bu tanımı hareket noktası kabul ederek kapsadığını ifade etmek mümkün. Gelenek, ilahî modeller temel alınarak inşa edilmiş Sünneti de kapsıyor. Dahası, geleneksel dünyada hayatın ve düşüncenin her bir dönemini Köken ya da Asl'a bağlayan bir zincir olarak silsileyi de tazammun ediyor. Böylece din, sünnet ve silsileden mürekkep geleneği bir ağaca benzeten Nasr, ağacın köklerinin vahiy aracılığıyla İlahî Tabiat'a uzandığına ve geçen bunca asır içinde yine bu noktadan ağacın gövdesi ve dallarının sürgün verdiğine dikkat çekiyor. Şu hâlde, gelenek ağacının kalbinde dinin yer aldığını ve ağacın vahiyden beslenen özsuyu bereketin aynı zamanda ağaca hayatiyet bahşettiğini söylemek mümkün.

Ancak gelenek ile alakalı olarak işler her zaman öngörüldüğü şekliyle cereyan etmiyor. Geleneğin karşı cephesinde yer alan "karşı-gelenek" tehlikesinin günümüz insanı için asıl yok edici unsur olduğunun altını çizmemiz gerek. Karşı ya da sahte geleneğin tehdit oluşturmasının ardında, yarı hakikat hatta bazı durumlarda hakikat kırıntılarının bile hakikatin tahtını ele geçirmesi niyeti yatıyor. Bu yer değiştirme bazen öylesine ani gerçekleşiyor ki yarı hakikat artık bilfiil hakikat olarak anılmaya başlıyor. Anomali olarak kabul edilen mevcut durum, böylesi bir paradigma değişikliğinin bir sonucu aynı zamanda.

İNSAN, İNANMA VE İNKÂR ETME İMKÂNIYLA BİR TARAFTAN İNSAN OLMAYA SON VERİP AŞAĞILARIN AŞAĞISI BİR KONUMA DÜŞME, DİĞER TARAFTAN DA VARLIĞIN TÜM MERTEBELERİ ÜZERİNDE BİR KONUMA YÜKSELME İMKANINI BARINDIRIYOR.

Dolayısıyla gelenekselcilerin her fırsatta moderniteye yönelttikleri eleştiriler, esasen din ve metafizik alanlarında yarı hakikatlerin gündemi meşgul ederek bir süre sonra hakikat olarak tasavvur edilmelerinden kaynaklanıyor. Bunun önüne geçip Adn'deki fıtrat hâline yeniden dönüş imkânı elde etme söz konusu olduğunda ise gelenekselcilerin sıkça ezelî hikmet (perennial wisdom) ve fıtrat hâli (primordial state) gibi kavramları hareket noktası almaları daha anlaşılır hâle geliyor. Düşünce seviyesinde sınırlı kalmayan bu tavır, insanın yeryüzünde halife konumunu sürdürebilmesi için manevi yoksulluk ya da fakr gibi temel tavırların zorunlu olduğunun da bir göstergesi.

Rahat ve rahatsızlık

Sünnet'ten sanata birçok alana sinmiş durumda olan fakr ya da manen yoksul oluş hâli, aslında İslam'ın özge niteliklerinden birisi olarak karşımıza çıkıyor. Öyle ki fakr'ın, daha doğrusu Hakk'ın huzurunda iliklere kadar hissedilesi manevi yoksulluğun bir süreliğine gözden kaçırılması bile bugün hayatı zindana dönüştüren rahat içre rahatsızlığın bir sebebi. Oysa İslam, azami değil asgari rahatlıkla -hatta profan anlayışın aksine dünyada ontolojik bir

Karşı ya da sahte geleneğin tehdit oluşturmasının ardında, yarı hakikat hatta bazı durumlarda hakikat kırıntılarının bile hakikatin tahtını ele geçirmesi niyeti yatıyor.

KARŞI YA DA SAHTE GELENEĞİN TEHDİT OLUŞTURMASININ ARDINDA, YARI HAKİKAT HATTA BAZI DURUMLARDA HAKİKAT KIRINTILARININ BİLE HAKİKATİN TAHTINI ELE GEÇİRMESİ NİYETİ YATIYOR.

rahatsızlıkla- belirlenmiş bir refah ölçüsünü öngörüyor. Kendisine hamd edilen Gani her şeyin sahibi olarak düşünülürken, zenginlik ya da temellük namına ne varsa O'nun olduğu da açık hâle geliyor. Bu anlayışın kimi yansımalarını, artık gözümüze çarpmasalar da yakın zamana kadar apartmanların giriş kapısı üzerine yerleştirilmiş "Mülk Allah'ındır" levhalarında görmek mümkün.

Gelenekselci düşüncenin önde gelen isimlerinden Frithjof Schuon, yazılarında yoksulluğun başat bir erdem olduğunu yinelerken İlahi İrade'ye teslimiyet yani İslam'ın bahsi geçen yoksulluktan ibaret olduğunu vurgulu bir biçimde dile getiriyor. Ne ki ona göre bu yoksulluk, kendi içinde bir amaç olmaktan çok derinlerimizdeki zenginliğe kapı aralamakta. Şöyle de ifade etmek mümkün: "Aşkın'da ölmek, bir bakıma İçkin'de doğmaktır." Diğer taraftan İlahi Kelâm zenginlik ve yoksulluk açısından dengenin modeli olduğu için onun tilaveti bile kutlu yoksulluğun içe çekilmesi, solunmasıyla özdeş hâle geliyor. Nitekim Schuon açısından bizzat Kur'an, bu yoksulluğa kök salmış bir insan tipi oluşturuyor (Frithjof Schuon, *İslam ve Ezelî Hikmet*, İz Yayınları 1998, s. 45).

Beşer ve Beşer-üstü (supra-human)

Schuon'un birçok eserinde insanın anlamının "bilme" olduğunu yinelediğini gözlemliyoruz. Gerçi bilmekle sınırlı olmayarak "eylemek" ile irtibatlı bir varlık olduğu ilavesinde bulunmak suretiyle eyleme ve bilme ya da eylem ile bilgiyi birbirinden ayırt edebilmenin de insana özgü bir kabiliyet olduğuna işaret ediyor. Biliş ve eyleyiş çerçevesi bu şekilde ortaya konduktan sonra, çok katmanlı bir dönüşümün anahtarı olarak sunulan fakr ile bireycilik ve ilerleme gibi modern umacıların üstesinden gelmek ve beşer-üstü ile irtibat kurmak, modern açmazlardan kurtulma arzusundaki bizler için pratiğe en rahat dökülebilir bir yaklaşım gibi duruyor.

Şu an kırklı yaşlarda olanlar, eğitim hayatlarının önemli bir bölümünde "bireycilik" vurgusunun baskın olduğunu hatırlayacaklardır. Örfümüz ya da töremiz, cananı candan üstün tutmayı (isâr) öne çıkarsa da geçtiğimiz iki yüzyılın hümanizm, bireycilik, evrim, eşitlik gibi geleneğin karşısına konan kavram ve telkinlerden örülü hayat tarzlarını dayattığı herkesin malumu. Bir zamanlar belli belirsiz arz-ı endam eden telkinler, artık "beşer-üstü"ne dayalı geleneğin buharlaşması için tüm fırsatları öncesine nazaran daha aymaz bir biçimde kullanılıyor. Bireycilik gibi fıtrata ters bir durumun kabullenilmesi, aynı anda bireyi aşan otoritelerin ve bireysel aklın üzerinde bir kavrayış yetisinin inkâr beraberinde getiriyor. Modern anlayış bu yönüyle beşer-üstüne dayanan manevi otoriteyi ve bu otoriteyi temel alan geleneksel her şeyi hariçte tutmakla aynı kapıya çıkıyor. Böylesi bir manzara eşliğinde insanların gördüğü şeyin kimi durumlarda din değil "din duygusu" olduğunu söylemek mümkün. Acaba ilahi olanla irtibat ve denge hâli, bu noktada nasıl sağlanabilir diye düşünmeden edemiyoruz (Guénon, *Modern Dünyanın Bunalımı*, İnsan Yayınları 2018, s. 120).

Doğuda öne çıkan düşünce ve eserleri Batıya aktarmayı amaç edinen ilk dönem şarkiyatçılarının, İslam'ı ve onun batınî yönü olarak alınabilecek tasavvufu daha önceki bir döneme dayanan bir düşünce manzumesi olarak tarif edişleri, esasen tasavvurlarında İslam'ın böylesi harikulade-

molfix

MOLFiX'TEN BAKTERi TUTMAYAN AMBALAJ

UV-C
ULTRAVİYOLE-C IŞIK İLE DEZENFEKTE EDİLMİŞTİR

DAS DERNEĞİ ÖNERİYOR

Bakteri Tutmayan Ambalaj

likleri içeremeyecek denli zengin olamayacağını düşünmelerinden kaynaklanıyor. Guénon, Doğu ile alakalı aksi yönde bir tanımlamaya başvurarak Batı'da entelektüalite adına ne yapılıyorsa doğrudan ya da dolaylı olarak Doğu'dan yapılan alıntılarla gerçekleştiği şeklinde bir bakış açısı öneriyor. Doğu'da beşer-üstü ile irtibatın yer yer sekteye uğramakla birlikte sürdüğünü dile getiren Guénon ve arkadaşları, iman ve inkâr arasında bir tercihin beşerî durum açısından belirleyici olduğunu vurguluyorlar.

İnanmak ya da inanmamak, bütün mesele bu

Beşerî durum, aslına bakılırsa "meleklerden üstün" bir konuma sahip olma ile Hakk'ı inkâr arasında bir konuma karşılık gelmekte. İlk durumdaki üstünlük, insana bahşedilen "iman emaneti"nin büyüklüğüyle ilişkili. Her varlık, kendine özgü bir varlık seviyesinde ne ise o olarak duruyor. İnsan bu açıdan inanma ve inkâr etme imkânıyla bir taraftan insan olmaya son verip aşağıların aşağısı bir konuma düşme, diğer taraftan da varlığın tüm mertebeleri üzerinde bir konuma yükselme imkânını barındırıyor. Ona verilen iman emaneti, deyim yerindeyse bir mutluluk anahtarı aynı zamanda. Varlığın bir cüzünün Varlığı tasdik edenler ya da O'nu inkâr edenler şeklinde ayrılışı, bu açıdan önemli birer ayrım gibi duruyor.

Tüm bu anlatılanlar ışığında, içinde bulunduğumuz çağın kargaşası insanın varlığının başlangıcında akdettiği "ezeli misak"a ne ölçüde uyumlu bir seyir izlediğiyle yakından ilişkili. Uyum demişken, aklını Mutlak'tan gelen Hakikatle ve iradesini yine Mutlak'ın iradesine uyumlu hâle getirme, bir bakıma insanın hakiki tabiatını ve aşağı alemde yani dünyada varlığının asıl gayesini akılda tutmasıyla sağlanabilecek bir husus. Nasr'a göre bu misakın aksi yönde her tür girişim, bir ev kiralayan ancak kirayı ödemeyen bir kişinin durumunu andırıyor. İslam kelimesinde mündemiç olan teslimiyet ve selâmet, ilahi iradeye teslimiyetin yanında aklın Mutlak ile izafi arasında belli bir ayrımda bulunarak teslimiyete ulaşması anlamlarını da yansıtıyor. İşte bu formülasyonlar doğrultusunda akıl ve iradenin eşzamanlı katılımıyla vahyedilenin tasdiki, kargaşa ya da kaostan selamete çıkışın da anahtarı.

Böylece Müslüman ifadesi tabiat, vahyin tasdiki ve nihayet bu tasdike ilaveten ilahi iradeye uyum şeklinde çeşitli katmanlardan oluşan büyük bir vizyonu temsil etmekte. Bu hâliyle insan ve onu kuşatan Kâinatla birlikte eşyanın bizzat tabiatında içkin bir anlayıştan bahsetmiş oluyoruz. İslam'ın bu özge yönü, onun bidayeti ve nihayeti ya da Nasr'ın deyimiyle "alfa ve omega"sı olan tevhid ile birlikte düşünüldüğü vakit, yalnızca birden fazla tanrı yerine Bir ve Tek İlah'ın tasdikinden daha geniş bir alana karşılık gelmektedir. Zira bu son ifade ışığında, arzın dört bir yanında önceki inanışlarını bırakıp İslam'ı seçenler için daha fazlasına gerek olduğu oldukça açık.

Günümüz insanına sağlam bir liman

Gelenek (tradition) kavramının, çağlar değişse de kendisi değişmeden kalan hakikatin intikal kanalı olduğunu unutmamak gerekiyor. Böylece Guenon'a göre "başı koparılmış bir canlı" gibi bilinçsizce hareket eden günümüz insanı için geleneğin sağlam bir liman olduğunu düşünmek mümkün hâle geliyor. Ancak sorun, bu limana nasıl ulaşılacağı ve oradan nereye varılmak istendiği. Benzer görüşleri izaha çalışan Martin Lings, *Yakîn Risâlesi* isimli eserinde "medcezir" metaforuna yer vererek içinde yaşadığımız devirdeki gidişata ilişkin birtakım ipuçları sunuyor. Lings'e göre tarihin belli dönemlerinde insanlık kıyısına birbiri ardına dalgalar çarparken, çekilen dalgaya tutunarak aslımıza yönelik bir rücu imkânı doğmakta; bu imkân, hakikatin unutkanlık katmanları altında en örtük hâle geldiği dünyanın bu son demlerinde, çağa karşı nasıl bir tutum sergileneceğini de imliyor aslına bakılırsa (Martin Lings, T*asavvuf Nedir?*, Nefes Yayıncılık 2017, s. 54).

DİN, SÜNNET VE SİLSİLEDEN MÜREKKEP GELENEĞİ BİR AĞACA BENZETEN NASR, AĞACIN KÖKLERİNİN VAHİY ARACILIĞIYLA İLAHÎ TABİAT'A UZANDIĞINA VE GEÇEN BUNCA ASIR İÇİNDE YİNE BU NOKTADAN AĞACIN GÖVDESİ VE DALLARININ SÜRGÜN VERDİĞİNE DİKKAT ÇEKİYOR.

Farklı tezahürlere sahip olsa da kargaşa tüm hızıyla etrafımızı sararken, baştan beri değinilmeye çalışılan imkânın yanı sıra Nebinin kendisini izleyenlere "Siz öyle bir zamandasınız ki, içinizden kim emredildiklerinin onda birini bırakırsa helak olur; sonra öyle bir zaman gelecek ki, o zamanda yaşayanlardan kim emrolunduğunun onda birini yaparsa kurtulacaktır" müjdesiyle dile getirdiği kolaylık yüreklere su serpiyor. O hâlde, kesafet girdabına kapılmanın önünde geleneğe sarılmak, korkudan ümit tarafına yönelmeyle eşdeğer. Asıl vatanı semavi Doğu olanlar için aydınlanma ya da işrak, sürgün ve gurbet mahalli Batı'da ya da Garp'ta olan garipler için kutlu bir selam eşliğinde yeniden ulaşılır olmanın ferahlığını yankılıyor: "Selâm olsun o gariplere."

Ramazan "bereket" mevsimidir.
Dünyada iyiliği yeşertmek için şimdi umut olma vakti.

RAMAZANDA

var

İHH
İNSANİ YARDIM VAKFI
0212 631 21 21

28₺ FITRE yaz 4072 'ye gönder

ZEKÂT BAĞIŞI
ihh.org.tr

Dünden bugüne mütedeyyin kültür mahfilleri

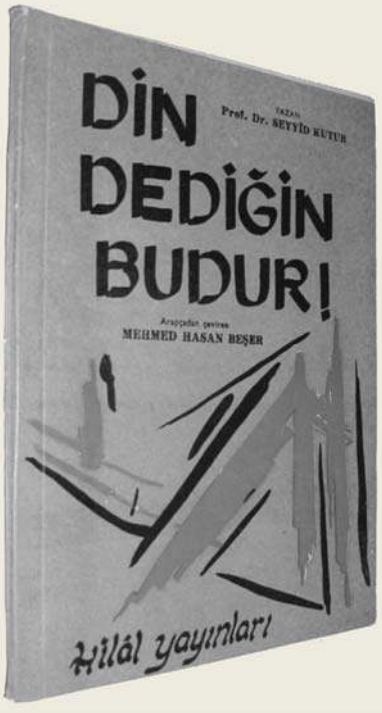
TUBA KAPLAN

Türkiye'de dünden bugüne dindar gençliğin kültürel hayatta temayüz ettiği, dinî içerikli gazete ve dergilerin dolayısıyla yayıncılık faaliyetlerinin birbiri ardına ortaya çıktığı bilinen bir gerçek... Tercümelerden süreli yayınlara kadar uzanan bu geniş yelpazeyi vakıflar, dernekler, okuma meclisleri, eylemler, kitapçı sohbetleri destekliyordu. Ancak entelektüel gençlerin kültürel alandaki bu girişimciliği ve etkileşim ağı son dönemde farklılıklar göstermeye başladı. Sosyal medya veya pandemi gibi etkenlerin yönlendirmesiyle yeni eğilimler şeklinde ortaya çıkan değişik bakış açıları, yaşam tarzları ve inançlar "arayış" ve "bulma" hikâyelerine de yansımaya başladı. Bu durum bazen benzerlikler bazen de aykırılıklar şeklinde ortaya çıkıyor. Böyle bir atmosferde zuhur eden serbest çözülme, ufuk açıcı bir kırılma ve zamane eğilimlerinin etkisi hâliyle sosyal buluşma alanlarına da yansıyor. Kişisel manifestoların boy gösterdiği, yazıların sese ve görselliğe evrildiği, buluşma ve tartışmaların twitter üzerinden aktığı bir zaman dilimine girildiği görülüyor.

Çeviri eserler furyası

Tercüme odaklı "yerli bir repertuvar inşa etme" gayreti

İslamcılık, yerli bir ideoloji olarak özellikle orta sınıf ekseninde Batı tahakkümüne karşı gelişen bir siyasal model olarak tanımlanır. Seyyid Kutub'un Türkiye'deki mütedeyyinlerin gündemine Salih Özcan'ın kurduğu Hilal Yayınları tarafından basılan *Din Dediğin Budur* kitabıyla girdiği biliniyor.1961 Anayasası'ndan sonra Türkiye'de sol Marksist hareketler yaygınlaşır. Dünyanın dört bir yanından İslamcı metinlerin ithalinin gerçekleştirildiği bu süreç kimi çevrelerde, tercüme odaklı "yerli bir repertuvar inşa etme" çabası olarak nitelendirilir. Çeviri, ideolojik çatışma ortamında İslamcılığın özellikle Sosyalist, Komünist söylemlere karşı bir panzehir üretme silahı olarak görülür. Seyyid Kutub ve Mevdudi gibi âlimlerin tercüme eserleriyle, Türkiye'de İslam'ın siyasal boyutu ve tevhidî düşünce ivme kazanır. İslamcılığın siyasal arenada boy göstermesi ise merhum Erbakan Hoca'nın başlattığı demokratik mücadele ile şekillenmeye başlar. İran İslam Devrimi, Afgan cihadı, Filistin kıyamı ve çeviri eserler İslami hareketi beslemeye başlar.

Elden ele hidayet romanları modası

İslamcı bakış açısıyla da roman yazılabileceğini göstermek

1980'lerin İslami edebî alanına gerek basılan roman sayısı, gerekse satış rakamları açısından damgasını vuran başlıca tür İslami camiada "hidayet romanı" olarak adlandırılan eserler olur. Bunların prototipi olarak iki romandan söz edilebilir: Hekimoğlu İsmail'in *Minyeli Abdullah* (1968) ve Şule Yüksel Şenler'in *Huzur Sokağı* (1970) romanları. Hekimoğlu İsmail'in *Minyeli Abdullah* eseri ilk olarak 1967 senesinde Babıali'de Sabah gazetesinde tefrika edilir. Şule Yüksel Şenler'in senaryosundan hareketle romanlaştırdığı *Huzur Sokağı* ise önce Bugün gazetesinde okuyucuyla buluşur sonra 1970'te kitaplaşır. Bu dönemde bir tarafta, Rasim Özdenören ve Mustafa Miyasoğlu gibi edebî metinlerde estetik niteliğe dikkat eden yazarların romanları da görülür. Ahmet Kekeç'in *Yağmurdan Sonra* (1999) romanı ve Halime Toros'un *Halkaların Ezgisi* (1997) romanı, karakterleri ve kurgusuyla bu dönemden sonra farklılaşır. Mehmet Efe'nin *Mızraksız İlmihal* (1998) adlı eserleri İslamcı çevrelerin bakış açısı ile de roman yazılabileceğini gösterecek sükseli satışlara ulaşır. 1980'lerde yükselen İslâmcı hareketin ana dalgası, siyaseti kültürel bir zenginleşme çabasıyla okur. Kültürel atmosferin hareketli ortamında bir elde Rimbaud, Baudelaire; diğerinde Cahit Zarifoğlu, Sezai Karakoç, Mehmet Akif olabilmektedir. Dönem gençlerinin; Kuşeyri, Muhammed İkbal, Malik Bin Nebi, Ali Şeriati kütüphanelerini süslüyordu.

DOSYA

Vakıflar ve eylemlerde gençlik hareketleri

İslamcı gençler için düşünme ve üretme mahfilleri

Necip Fazıl ve *Büyük Doğu*; Nurettin Topçu ve *Hareket*; Sezai Karakoç ve *Diriliş*; Nuri Pakdil ve *Edebiyat*; Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu ve *Mavera* gibi güçlü bir isim etrafında ekolleşen oluşumlar İslamcı gençler için düşünme ve üretme mahfilleri olur. 20'nci yüzyılın son çeyreğinde gerçekleşen MTTB şiir okuma geceleri, şiir yarışmaları, tiyatrolar, eylemler, okuma ve yazma toplantıları ilk akla gelen etkinliklerdir. İlim Yayma Vakfı, İmam Hatip Mezunları Derneği: ÖNDER gibi oluşumların ciddi karşılığı bulunmaktadır. Kitap okuma toplantıları sosyalleşmeyi ve İslamcılığın taşra ayağını oluşturmaktadır. Akıncılar Derneği aynı yıllarda aylık konferanslar düzenlemektedir. Yine Akıncıların çıkarmış olduğu Akıncı dergisinde Rasim Özdenören, Erdem Bayazıt, Akif İnan ve Cahit Zarifoğlu gibi isimlerin yazı ve şiirleri yer alır. Sonraki dönemlerde yaygınlık kazanan *Cuma*, *Yörünge*, *Gerçek Hayat* gibi dergiler elden ele ulaşarak birer okul vazifesi görürler. Millî Gençlik Vakfı Necmettin Erbakan'ın direktifi ile 1975 yılında kurulur. Bu siyasi hareketin matbu kısmını oluşturan *Millî Gazete* başta İsmet Özel, Sezai Karakoç, Prof. Dr. Osman Turan, Sadık Albayrak olmak üzere birçok güçlü kalemi bünyesinde toplayarak gündemi hareketlendirir. Çağrı ve Ömer Muhtar'ın gündem olduğu, aynı zamanda *Rocky* filmlerinin topluca izlendiği, masa tenisi turnuvaları, geziler, pikniklerin yapıldığı kitapların elden ele dolaştığı, eylemlerin, tiyatroların, yardım ve dayanışmanın kültür merkezleri olur MGV.

Beyazıt Meydanında düzenlenen eylemler sosyal paylaşım mekânına dönüşür. "Türkiye Müslümanları" imzasıyla yapılan eylemlerde seksenlerin sonu, doksanların başında direnişin ve umudun diğer adı olur Beyazıt Meydanı.

Kitapçılar kahvehaneler enstitüler

Yeni bir kültür atmosferinin kuruluşu ve yayılışı

Bir zamanlar edebiyat, sanat, din, felsefe, siyaset gibi birçok alanda konuşmaların, tartışmaların yapıldığı çayevi ve kitapevi gibi mekânlar, döneminde birçok insanın uğrak yeri olmuştur. Edebiyatın duayenleri denen pek çok insanın başat mekânlarını belli başlı mahfiller oluşturur. Beyazıt semtindeki Beyaz Saray Kitapçılar Çarşısı, birçok kitap meraklısının mahfili olur. Kitabevi Yayınları, Beyan Yayınları bir dönemin okurlarının buluşma noktalarıdır ve bu meclislerde çiğ köfte ikramı dahi yapılır. Mavera'nın Ankara'da Esat Caddesi'nde açılan *Edebiyat Dergisi* bürosunu, Akabe Yayınevi'nin ve Hece'nin mekânları izler. Zafer Çarşısında Akabe *İktibas* dergisi ve Ercüment Özkan'ın hikâyesi, sonra Eskişehir ve Atasoy Müftüoğlu'nun mekânları; *Deneme* dergisi, Akçağ ve Gazve Kitabevlerinde yapılan sohbetlerle devam eden bir birliktelik söz konusudur. Bursa'da Sur, Denizli'de Hicret, Kayseri'de Akabe, Van'da Vakıf Kitabevi, Adana'da Davet ve Şadırvan Kitap ve niceleri Anadolu'da yeni bir kültürel atmosfer oluştururlar. Bu sivil alanlarda buluşma ve örgütlenme, her görüşten yayıncı için geçerli bir süreçtir. Ve çoğunlukla politik bir tabana da hitap etmektedir yayıncılar. Ayrıca bir dönem başörtüsü yasaklarının artmasıyla sosyal kültürel etkileşim alanları yurt dışına çıkamayan gençler için enstitü işlevi görür. SEDAV, BİSAV, Avrupa İslam Üniversitesi vs. oluşumlarda dersler alınır, nitelikli okumalar yapılır ve birliktelik sağlanır.

Yeni dönem mekânsız buluşma mahfilleri

Yazının sese ve görselliğe evrildiği bir süreç

Günümüze gelecek olursak; son dönem sosyal medyanın hayatı dönüştürecek güçteki etkisi dizi-film tercihleri, alışveriş ve buluşma pratiklerini de değiştiriyor. Kitap, sohbet, etkinlik seçimleri sözde daha çok bireyselleşiyor. Kişisel manifestoların boy gösterdiği, yazıların sese, görselliğe evrildiği bir süreç başlıyor. Sosyal buluşma adreslerini artık İHH'nın yaptığı Diriliş Sohbetleri, Sabah Namazı Devrimleri, Hüdayi Vakfı, Anadolu Gençlik Derneği vs. oluşturuyor. Ahenk Semai Kahve, Abbara, Mim Kafe, Nevmekan gibi cafeler günlük siyaset ve sanatın dilinin üretildiği, düşünce dünyasından hatırı sayılır birilerine rastladığınız salaş mekânlardan bazıları. Hayati İnanç, Emin Yıldırım, Nurettin Yıldız, Osman Nuri Topbaş sohbet videoları en çok izlenen hocalar arasında yer alıyor. Herkesin kulaklığında ve ekranında kendisine yakın hissettiği bir isimden beslendiği bir mecra bulunuyor artık. Son dönem online olarak devam eden Yusuf Kaplan'ın yönettiği Medeniyet Tasavvuru Okulu, İDE, İLEM, Klasik Düşünce Okulu gibi platformlar özellikle Serdar Tuncer'in programı "mymecra", "Sahn-i Seman Medresesi" ders sohbetleri, "Çayhane Muhabbetleri" gibi YouTube davet kanalları, "Hayalhanem" gibi kendilerini islami kanal olarak tanımlayan kanallar son dönemin buluşma noktalarını oluşturuyorlar. Fikriyat.com bu alanda çok önemli bir boşluğu dolduruyor. TÜRGEV gibi oluşumlar da artık Podcasts serisiyle takipçilerine ulaşıyor. Okuma tercihleri geniş bir yelpazeye yayılan son dönem okur kitlesinin kitap tercihlerini mahfiller değil daha çok internet alışveriş siteleri yönlendiriyor. Siyasi ya da dinî içerikli tartışmaların belirginleştiği mecra için Twitter'daki tartışmalara alaka yoğunluk kazanıyor. TRT'nin Yunus Emre gibi dizileri, bugünlerde Turkuvaz Medya bünyesinde yayın hayatına başlayan Vav Tv gibi kültür sanat ve medeniyet konularına yoğunlaşan TV programları günümüz tercihlerini oluşturuyor.

dünyadan portreler/ haberler

BİROL BİÇER

2021

01

FRANSA

PAUL-ADRIEN D'HARDEMARE

SOSYAL MEDYADA TEBLİĞCİ FENOMENE DÖNÜŞEN KEŞİŞ

Sosyal medya platformlarını kullanarak kendi inançlarını tebliği eden din adamlarının sürüsüne bereket. Ancak bazıları bu işi çok daha sıra dışı içeriklerle süslemeyi de ihmal etmiyor. Bunlardan biri de Fransız Katolik bir keşiş olan Paul-Adrien d'Hardemare. 39 yaşındaki genç keşiş münzevi bir hayat değil utra-bağlantılı bir tebliğ hayatı yaşıyor şu günlerde. Essonne civarındaki Evry Dominiken Manastırı'na bağlı bir rahip olan d'Hardemare sosyal medyatik tebliğine Koronavirüs nedeniyle kiliseler boşalınca başlamış. İnsanları dine yöneltme işini hayli eğlenceli içeriklerle ve videolu sunumlarla yapmaya başlayınca Youtube'da şimdiden 10 bin aboneye ulaşmış. Şimdiden küçük çaplı bir fenomene dönüşen keşişin sosyal medya kanalındaki içerikleri tebliğ vazifesini nasıl yaptığını ve neden ilgi çektiğini de gösterir nitelikte: Star Wars'a göre İncil; Harry Potter nasıl hidayete erdi; Matrix ve manevi felsefesi; Siber-punk metafizik...

02

RUSYA

ALEKSANDR GABYSHEV

KREMLİN'DEKİ "KÖTÜ RUHU" KOVMAK İSTEYEN MUHALİF ŞAMAN

Aleksandr Gabyshev, Yakutistan'da şamanlık geleneğini sürdüren bir adam. Ancak onu atalar ruhlarından ve doğanın esrarlı güçlerinden daha fazla meşgul eden bir şey var: Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin. Bu ilginç şaman spritüal konulardan ziyade siyasete ve aktivistliğe düşkün ve azılı bir Putin muhalifi. Mistik dünyayı bırakıp Putin'e iyiden iyiye saran şaman Gabyshev bundan iki yıl önce onu "şeytani" bir varlık olarak ilan ederek tüm gazetelerde boy gösterdi. Bu kadarla kalmadı, Moskova'ya yürüyüşler düzenlemeye kalktı ve polis tarafından engellendi. Bu yürüyüş girişimlerinin amacını da şöyle açıklıyordu: Vladimir Putin'i Kremlin'den kovmak. Moskova'ya son yürüyüş girişimini açıklayınca polis tarafından durdurularak bir psikiyatri kliniğine yatırılmaya çalışıldı ama bu defa da polise saldırdı ve mahkemelik oldu. Mahkeme muhalif şamanın "mümeyyiz olmadığı" kararına vararak sorumlu tutulamayacağına hükmetti.

03

BREZİLYA

ALVARO MALAQUIAS SANTA ROSA

İNSANLARI MESİH İSA'YA DAVET EDEN UYUŞTURUCU BARONU VAİZ

Alvaro Malaquias Santa Rosa, Sao Paolo'da yaşayan 33 yaşında bir vaiz. Kısa süre önce dine dönüş yapıp Protestan olan ve kendisine Kitab-ı Mukaddes'ten Aaron (Harun) ismini alan bu genç adam bir yandan da kendi cemaatini kurmuş ve etrafına topladığı insanlara vaaz ü nasihatte bulunuyor. Buraya kadar her şey normal görünüyor ancak onun diğer rahip ve vaizlerden bazı farkları var. O insanlara vaazda bulunduğu zaman kimse "ben dinlemek istemiyorum" diyemiyor. Bunun sebebi ise onu diğer din adamlarından ayıran ikinci farkından kaynaklanıyor. Alvaro aynı zamanda Sao Paolo'da tam 130 bin kişinin yaşadığı son derece yoksul bir favela olan Complexo de Israel'in en büyük uyuşturucu çetesi Terceiro Comando Puro'nun elebaşlarından biri. Bu mahalle ve civarındaklerde uyuşturucu kaçakçılığını elinde tutan Alvaro, nam-ı diğer Aaron, kendi dinî teşkilatını da kurmuş ve adını aynen şöyle koymuş: Yaşayan Tanrı'nın Ordusu.

04

KANADA

ATEİZMİ TEBLİĞ ETMEK İÇİN BAĞIŞ TOPLAYAN "KİLİSE"

Birkaç yıl önce "Orta Kanada Ateizm Kilisesi" adıyla bir tür kilise kuruldu. Bu "kilise" "bilinç sahibi bir tanrının bulunmadığı, gerçek yaratıcının saf fiziki enerji olduğu" görüşüne inanıyor ve insanlara "bilime inanın, enerjiyi kutsayın" çağrısında bulunuyordu. "Kilisenin" yöneticileri, resmi makamlara başvurarak "ateizmi tebliğ etmek için bağış ve yardım toplamak" amacıyla hayır ve inanç topluluklarına tanınan izin talebinde bulundu. Yetkili merciler bu tür bağış ve yardım toplama şartları arasında bir dini temsil eden bir kuruluş olmak zorunluluğunu ve ateizmin de bir din sayılamayacağını gerekçe göstererek talebin reddine karar verdi. Kanada yasaları bu tür bağışlar için dört şart içeriyordu ve bunlardan ikisi şunlardı: Dinin yayılması ve kamuoyuna yararlı her tür faaliyet. Sonuçta karar mahkemeye taşındı ve mahkeme ateizmin bir din, "ateizm kilisenin" de kilisesinin olmadığına karar verdi.

05

BİRLEŞİK KRALLIK

BU ÜNİVERSİTEDE MUTLULUĞUN İLMİ ÖĞRETİLİYOR

Söylendiğine göre İngiltere'deki en mutlu gençler Bristol Üniversitesi öğrencileri arasından çıkıyor. Bu söylentinin gerçek olma payı var zira bu üniversitenin öğrencileri diğer derslerin yanında "mutluluk dersleri" de alıyorlar. 2019'dan beri müfredata alınan mutluluk ilmi dersleri İngiliz gazetelerine göre bu zorlu Koronavirüs zamanında bile öğrenciler üzerinde son derece olumlu etki yapmış görünüyor. Böyle bir dersin müfredata alınmasının başlıca nedeni ise reklam değil; tersine Britanya genelinde öğrenciler arasında psikolojik sorunların ciddi şekilde artış göstermiş olması. "Mutluluk ilmi" dersi "aslansın, kaplansın, sen de mutluluğa layıksın" dolduruşundan ibaret sanılmasın; "muhtevasında nezaket kurallarını uygulamak, yabancılarla konuşmak, iyi uyumak, değişik bir deneyimin tadını çıkarmak" gibi pek çok uygulamaya dayanıyor. Bugüne kadar bu derse katılan bin öğrencinin çoğu işe yaradığını söylüyor. Biz de onların yalancısıyız.

06

AVRUPA-KUZEY AMERİKA

PAGANLIK 4'ÜNCÜ DİN OLMUŞ HABERİMİZ YOK

Kutsal kavramı olmayan, doğal ve okült güçlere inanan Paganlığın binlerce yıl öncesinde kalmış, ilkel toplumlara ait bir gelenek olduğunu düşünüyor olabilirsiniz ancak durum pek öyle değil. Son veriler bu bağlantıyı gayet net ortaya koyuyor ve üstelik Paganlığın öyle geçmişin tozlu sayfalarında kalmadığını da gösteriyor. Açıklayalım: İngiliz araştırmacılara göre sadece İngiltere'de kendini pagan olarak nitelendirenlerin sayısı iki kat artarak 250 bin kişiye ulaşmış durumda. Bu sadece bu ülkedeki üçüncü dinî topluluk olan Musevilerle aynı sayıya ulaştıklarını gösteriyor. Harvard Üniversitesi araştırmacılarına göre ise bu rakam ABD'de 1 milyonu buluyor. Daha da ilginci *Harry Potter* serisi çıktığından bu yana yani son 20 yılda pagan olduğunu söyleyenlerin sayısının 15 kat arttığı belirtiliyor. Görünüşe göre paganların sayısı Batı'da Budistleri geçmiş durumda ve dördüncü dinî topluluğu teşkil ediyorlar. *Harry Potter* etkisi sanıldığından daha büyük olmuş görünüyor.

07

ABD

DİNDAR AMERİKAN TOPLUMUNDA SEKÜLERLEŞME DALGASI

Amerikan toplumunu anlamak için ilk unsurun "inanç" olduğu söylenirdi. Zira ABD'yi kuran göçmenlerin çoğu dinî cemaatlerdi ve teşkilatlanmalarını bugüne dek sürdürmüşlerdi. Evanjelistler başta olmak üzere dinî cemaatlerin ülke yönetimindeki etkinliğini sağır sultan bile duymuş durumda. Ancak araştırma şirketi Gallup'un 1940'lardan düzenli aralıklarla yinelediği bir kamuoyu araştırması bu şaşaalı dinsellik görüntüsünün giderek çöküşe geçtiğini gösteriyor. Gallup'un bu yıl yinelediği araştırma bir cemaat, kilise ya da dinî gruba mensup olduğunu söyleyen Amerikalıların oranının nüfusun yüzde 47'sine gerilediğini gösteriyor. Gallup bu araştırmayı 1930'larda ilk yaptığında bu oran yüzde 76, 2000 yılında ise yüzde 70 idi. O tarihten bu yana, sadece 20 yıl içinde herhangi bir dinî topluluğa mensup Amerikalıların oranı neredeyse yüzde 40 oranında azalmış durumda. Amerikalılar arasında sekülerleşmenin en hızlı arttığı dönemin Evangelistlerin siyasete adeta damga vurduğu son 25 yıllık dönem olması ayrıca manidar.

ERNEST HEMINGWAY

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

JOHN DEWEY

GEORGE ORWELL

KARL JASPERS

IGNAZIO SILONE

RICHARD WRIGHT

JAMES BALDWIN

CIA'NIN DEVŞİRDİĞİ "DÜNYACA ÜNLÜ" YAZARLAR VE FİNANSE ETTİĞİ EDEBİ DERGİLER

BERCAN TUTAR

> Onlarca ülkede 80 yılı aşkın bir süredir adeta gayriresmi kültür bakanlığı gibi çalışan CIA, hedef başkentlerde açtığı kültürel ofislerle sinema, medya ve akademi dünyası başta olmak üzere sanatsal, edebi ve sosyal hayata dair her tür kuram, akım ve hareketi yönlendirdi.

ENTELEKTÜEL, YAZAR VE ŞAİRLERİ KONTROL ETMEK KİTLELERİ MANİPÜLE ETMEKTEN DAHA KOLAY

Askerî, siyasi ve ekonomik hegemonyayı devam ettirmenin ve meşrulaştırmanın yolu akademik, felsefi ve kültürel alanda iktidar olmaktan geçiyor. Bu konuda en mahir devlet kuşkusuz ABD... Emperyal amaçları doğrultusunda hayatın her alanını ele geçirmeye çalışan Amerikan devletinin devreye soktuğu ideolojik kontrol aygıtları akıllara durgunluk verecek mahiyette. Öyle ki insan bazen şaşkınlık ve hayıflanmayla karışık "Bunu da mı yapabilmişler" demekten kendini alamıyor.

Dört kıtadaki onlarca ülkede 80 yılı aşkın bir süredir adeta gayriresmi kültür bakanlığı gibi çalışan Amerikan istihbarat örgütü CIA, hedef başkentlerde açtığı kültürel ofislerle sinema, medya ve akademi dünyası başta olmak üzere sanatsal, edebi ve sosyal hayata dair her tür kuram, akım ve hareketi yönlendirdi. CIA nüfuz ettiği her şeyi ABD'nin küresel emperyal çıkarlarını savunmada en etkili silahlardan biri olarak kullandı. Hâlâ da kullanıyor.

Nitekim bu amaç için CIA'nın paravan örgütü olduğu sonradan deşifre olan Kültürel Özgürlük Kongresi (CCF), 1950'de kurulur kurulmaz 35 ülkede ofis açtı. CIA ajanlarının cirit attığı bu ofisler tarafından farklı dillerde onlarca prestijli edebiyat, sanat ve düşünce dergisi yayımlandı. Ayrıca bu ofisler yayın endüstrisinin en etkili kurumu olarak milyonlarca kitap bastı, yüksek profilli uluslararası konferanslar ve sergiler düzenledi. Performans ve konserler koordine ederek sistematik ödeneklerle her alanı kapsayan kültür ve sanat ödülleri dağıttı. İşte CIA'nın bu imkânlarla devşirdiği entelijansiya taburları, ABD adına kültürel savaşın en sıcak cephelerine sürüldü.

Amerikalı şair ve eleştirmen Joel Whitney'in CIA'nın 2014 yılında gizliliğini kaldırdığı bazı resmi arşivleri tarayarak ve Soğuk Savaş döneminden bu yana varlıklarını sürdüren bazı edebiyat ve sanat dergilerini inceleyerek yazdığı kitap, CIA'nın kanlı, kirli ve karanlık küresel kültürel savaşlarına yeni bir ışık tutuyor. Kitap bu konuda ufuk açıcı ve sarsıcı detaylara sahip...

Whitney'in yazdığı *Finks: How the CIA Tricked the World's Best Writers (Muhbirler: CIA Dünyanın En İyi Yazarlarını Nasıl Devşirdi)* adlı kitap 2017'de piyasaya çıktı.

Böylece CIA'nın kültürel emperyalizm stratejilerini kitaplaştırmış Frances Stonor Saunders, Giles Scott-Smith, Hugh Wilford, Gabriel Rockhill ve Greg Barnhisel'den çok az sayıdaki cesur yazarlar kervanına Joel Whitney de katıldı.

Şair Whitney'in eserleri daha çok *Poetry Magazine* dergisinde yayımlanıyor. Bazen *NYT, New Republic* ve *Newsweek* gibi Amerikan kartel medyasında da ismine rastladığımız Whitney, online sanat ve siyaset dergisi *Guernica*'nın yönetmenliğini yapıyor.

Aydınların manipülasyonu kitlelerden daha kolay

Kitap bitince gözünüzde entelektüel, yazar ve şairleri kontrol etmenin kitleleri manipüle etmekten daha kolay olduğu düşüncesi canlanıyor ister istemez. Ve insanda daha sonra şu kanaat oluşuyor... ABD'nin gizli arşivlerine dayanılarak yazılan bu ve benzeri kitaplardan sonra birçok ülkedeki edebiyat, sanat, sinema ve kültür tarihinin yeniden yazılması gerekiyor. Bu bağlamda Türkiye'nin NATO'ya girdikten sonraki edebiyat ve kültür dünyasının da sağlam bir eleştirel süzgeçten geçirilmesi elzem hâle geliyor.

> DÖRT KITADAKİ HER BAŞKENTTE İSTEDİĞİ GİBİ AT KOŞTURAN CIA'NIN YAZARLAR LİSTESİ BİR BAKIMA DÜNYANIN MARUZ KALDIĞI ZİHİNSEL KUŞATMANIN BOYUTLARINI DA BÜTÜN ÇIPLAKLIĞI İLE GÖZLER ÖNÜNE SERİYOR.

Kitaptan anlıyoruz ki CIA, Beyrut'tan Kampala'ya, Ankara'dan Yeni Delhi'ye, Tokyo'dan Brüksel'e, Brasilia'dan Berlin ve Paris'e kadar dört kıtadaki her başkentte istediği gibi at koşturmuş. CIA'nın yazarlar listesi bir bakıma dünyanın maruz kaldığı zihinsel kuşatmanın boyutlarını da bütün çıplaklığı ile gözler önüne seriyor.

Amerikalı siyahi yazar James Arthur Baldwin (1924-1987), Latin Amerika'da Gabo olarak bilinen Kolombiyalı romancı Gabriel Garcia Márquez (1927–2014), Amerikalı siyahi şair Richard Wright (1908-1960) ile Ernest Hemingway (1899 -1961) gibi bazı ünlü isimler CIA'nın doğrudan devşirdiği yazarların başında geliyor. Bunlar deşifre olanlar.

Kültürel emperyalizmin lokomotif kadrosu

Bir de yarı resmi statü ile çalışanlar var. CIA adına sahneye çıkan Kültürel Özgürlük Kongresi'nin (CCF) yönetim kurulunda yer alan Franz Borkenau, Karl Jaspers, John Dewey, Ignazio Silone, James Burnham, Hugh Trevor-Roper, Arthur Schlesinger, Bertrand Russell, Ernst Reuter, Raymond Aron, Alfred Ayer, Benedetto Croce, Arthur Koestler, Richard Löwenthal, Melvin J. Lasky, Tennessee Williams, Irving Brown ve Sidney Hook gibi isimleri bir bakıma ABD'nin kültürel emper-

yalizminin 'lokomotif kadrosu' diye okumak mümkün.

Edebiyatçı ve sanatçıları elde etmenin en etkili yolu dergiler olarak görüldüğünden CIA'nın paravan örgütü CCF, birçok ülkede yirminin üzerinde prestijli dergi çıkardı ve o ülkelerin kültürel dünyasına yön verdi. Örneğin İngiltere'de *Encounter*, Fransa'da *Paris Review*, İtalya'da *Tempo Presente*, Avusturya'da *Forum*, Avustralya'da *Quadrant*, Almanya'da *Der Monet*, Hindistan'da *Quest*, Lübnan'da *Hiwa*, Japonya'da *Jiyu* ve Latin Amerika'da ise *Cuadernos* ile *Mundo Nuevo* gibi dergiler CIA'nın finansmanı ve belirlediği stratejilerle ABD adına her türlü edebi ve sanatsal beşinci kol faaliyetine koşuldu.

CIA ve paravanı CCF'nin geniş faaliyet alanına işaret eden tarihçi Frances Stonor Saunders, "Savaş sonrası Avrupa'da isimleri bir şekilde CCF ile bağlantılı olmayan çok az yazar, şair, sanatçı, tarihçi, bilim adamı veya eleştirmen vardı" tespitinde bulunuyor.

The Liberal Conspiracy: The Congress For Cultural Freedom (CCF) And The Struggle For The Mind Of Postwar Europe (Liberal Komplo: Kültürel Özgürlük Kongresi ve Savaş Sonrası Avrupa'nın Zihni İçin Mücadele) (1989) adlı kitabın yazarı Peter Colerman da II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ABD'nin nüfuz ettiği ülkelerdeki kültürel atmosferi A'dan Z'ye kendi stratejik hedeflerine göre şekillendirdiğini vurguluyor.

CCF ilk kurulduğunda CIA ajanı Michael Josselson başkanlığındaki sekreterliğe emanet edildi. İngilizce, Rusça, Almanca ve Fransızcayı akıcı bir şekilde konuşan Josselson, istifa ettiği 1967'ye kadar tam 17 yıl CCF'nin süreli yayınlarıyla uluslararası konferanslarında yoğun bir şekilde boy gösterdi.

CIA'nın parlattığı yazarlar

CCF'in danışman kadrolarında CIA'nın ilk versiyonu olan OSS'nin ajanları da vardı. Zira II. Dünya Savaşı'nda casusluk faaliyeti yürüten Stratejik Servis Ofisi (OSS), 1947'de CIA'ya dönüştürüldü. Daha sonra da OSS ajanlarının çoğu ABD ve Avrupa'nın en prestijli üniversitelerinde profesör olarak çalışmaya başladı.

CIA ve CCF'nin çıkardığı dergilerin amiral gemisi 1953'te Londra'da yayın hayatına başlayan *Encounter*'dı. Yönetmenliğini işgalci neoconların babalarından sayılan Irving Kristol üstlendi. Dergide Isaiah Berlin, Mary McCarthy, Hugh Trevor-Roper, W.H. Auden, Daniel Bell, Arthur Schlesinger, Bertrand Russell, Stuart Hampshire ve John Kenneth Galbraith gibi isimlerin çalışmalarına yer verildi. Jorge Luis Borges'i Anglo-Sakson dünyasına tanıtan da ilk olarak bu dergiydi.

1948'de Almanya'da çıkmaya başlayan *Der Monat*'ın kadrosunda ise daha çok Theodor Adorno, Arthur Koestler, Hannah Arendt, Heinrich Böll ve Thomas Mann'ın çalışmalarına yer verildi.

Amerikan tarihindeki en iyi edebiyat dergileri arasında gösterilen ve kuruluşu 1939'a giden *Kenyon Review* de CCF'nin damgasını taşıyor. 1966'da CIA ile ilişkisi kanıtlanan dergide Robert Lowell, T.S. Eliot, Flannery O'Connor, Thomas Pynchon, Nadine Gordimer, Randall Jarrell ve Joyce Carol Oates gibi isimler öne çıktı.

AMERİKALI SİYAHİ YAZAR JAMES ARTHUR BALDWİN, LATİN AMERİKA'DA GABO OLARAK BİLİNEN KOLOMBİYALI ROMANCI GABRİEL GARCİA MÁRQUEZ, AMERİKALI SİYAHİ ŞAİR RİCHARD WRİGHT İLE ERNEST HEMİNGWAY GİBİ BAZI ÜNLÜ İSİMLER CIA'NIN DOĞRUDAN DEVŞİRDİĞİ YAZARLARIN BAŞINDA GELİYOR. BUNLAR DEŞİFRE OLANLAR.

Derginin kurucusu John Crowe Ransom, CIA ile yakın ilişki içindeydi. Ransom'ın 1941'te çıkan kitabı *The New Criticism*, edebiyatta yeni eleştirinin temel kitabı olarak lanse edildi. Kitabın ana tezi CIA'nın stratejisine uygundu. Ransom'a göre edebi eleştiri sadece metne odaklanmalı. Eleştiride sosyal, siyasal, tarihi ve kişisel niteliklere kesinlikle yer verilmemeliydi. Hâliyle ABD'nin yol açtığı sosyo-ekonomik felaketleri sorgulamayan, apolitik ve soyut sanat-edebiyat anlayışı ve eleştirisi empoze ediliyordu.

CIA güdümlü edebiyat dergileri

1950'de Fransa'da yayına başlayan *Paris Review* 20'nci yüzyılın en iyi edebiyat dergilerinden sayılıyor. George Plimpton editörlüğünde yayınlanan dergide Italo Calvino, Samuel Beckett, Philip Roth, V.S. Naipaul, Jack Kerouac, Donald Barthelme, Jeffrey Eugenides, Jonathan Franzen, Ezra Pound, Ernest Hemingway, T. S. Eliot, Jorge Luis Borges, Ralph Ellison, William Faulkner, Thornton Wilder, Robert Frost, William Carlos Williams ve Vladimir Nabokov gibi isimler dikkat çekti. Hâlâ yayımlanan *Paris Review*'in kurucularından Peter Matthiessen'in Japonya ve Almanya'daki edebiyatçıları devşiren bir CIA ajanı olduğu ortaya çıktı.

Amerikan Komünist Partisi'nin 1934'ten beri yayınladığı *Partizan Review* dergisi 1950'de CIA operasyonu ile Stalin karşıtı sosyal demokrat solcuların eline geçti. CIA'nın maddi destek verdiği dergi sol ve anti-kapitalist kamuflajıyla yayınını sürdürdü. Dergide Wallace Stevens, Edmund Wilson, James T. Farrell, Pablo Picasso, James Agee, Mary McCarthy ve

Bu Ramazan

İYİLİK Seninle

ZEKAT FİTRE İFTAR

4 kıta 7 iklim 40 ülkede kardeşliğe
el uzatıyor, iyiliğe dokunuyor;
Ramazan'ı birlikte paylaşıyoruz.

İDDEF
İNSANA DEĞER VEREN DERNEKLER FEDERASYONU

ONLINE BAĞIŞ
iddef.org

Dwight Macdonald gibi isimler yer aldı. George Orwell da dergiye sıklıkla katkıda bulundu. Clement Greenberg ve Susan Sontag'ın yazılarına da yer veren dergi 2003'ten sonra etkisini tamamen yitirdi.

CIA'nın Latin Amerika'ya yönelik yayımladığı *Mundo Nuevo* dergisinde ise Carlos Fuentes ve Jorge Luis Borges, José Donoso ve Guillermo Cabrera Infante öne çıkarıldı. Dergi Latin Amerika edebiyatının 1980'lerde yaptığı patlamanın mimarıydı. CIA ile ilişkisi ortaya çıkan Gabriel García Márquez'in *Yüzyıllık Yalnızlık* romanından ilk parçalar da bu dergide yayımlanmıştı.

Gözler İslam dünyası ile ilgili arşivlerde

Joel Whitney'in kitabında Hindistan'ın edebiyat ve sanat kesiminin nasıl sömürgeleştirildiği de anlatılıyor. CIA ve CCF, Hindistan'daki faaliyetlerini *Quest* dergisi üzerinden yürüttü. Editörü Hint Yahudisi şair Nissim Ezekiel'di (1924-2004). CIA'nın direktifleriyle hareket eden *Quest* dergisinin editörü Ezekiel, kitapları çok satan toplum entelektüeli yazarları devşirmeye özel önem verdi. CIA dergiye Amerikan petrol şirketleri üzerinden reklam adı altında para akıtıyordu. CCF ve *Quest*, Hindistan'da yazar ve siyasi teorisyenlerden Jayaprakash Narayan, Rustom Minoo Masani ve Nirad Chaudhuri ile şair ve eleştirmenlerden Dilip Chitre'yı (1938-2009) devşirdi. Chitre kısa sürede *Quest*'in ve hâliyle ülkenin en tanınmış edebi siması haline geldi.

Beyrut merkezli kurulan 1962 *Hiwar*, Arap dünyasına seslenen bir edebiyat sanat dergisiydi. CIA ile bağlantıları ortaya çıkan Hiwa dergisinin kurucusu şair ve yazar Tawfig Sayigh, 1971'de 47 yaşında California'daki evinde öldürüldü.

CIA'nın bu faaliyetleri sadece geçmişe ve Soğuk Savaş dönemine ait zannedilmesin. Amerikan devleti kültür emperyalizmi stratejisini terör ile savaş döneminde daha da artırmış durumda. İleride CIA'nın arşivleri açıklanınca ABD ideolojik aygıtlarının ülkemize eve İslam coğrafyasında yürüttüğü kültürel faaliyetlerin mahiyeti daha net anlaşılacaktır.

Nitekim Avustralya kökenli Alman gazeteci Antony Loewenstein 8 Ocak 2017'de *Los Angeles Review*'de yayımladığı "CIA ve edebi kültür" başlıklı yazısında Hollywood başta olmak üzere sanat ve edebiyat çevrelerinin 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra CIA ve Pentagon ile işbirliklerinin Soğuk Savaş döneminden daha yoğun bir düzeye eriştiğinden söz ediyor.

Ayrıca 1996'da Hollywood ile CIA arasındaki bağlantıyı sağlayan temsilci olarak atandığını itiraf eden CIA ajanı Chase Brandon, The Guardian gazetesine verdiği söyleşide çalıştığı kurumu "Hedefleri için her aracı mubah gören Makyavelist bir şeytan" diye nitelemişti.

Paravan örgütler Soros'a emanet

Dört kıtadaki onlarca ülkede CIA adına beşinci kol faaliyetlerini yürüten Kültürel Özgürlük Kongresi CCF'nin adı 1967'de Uluslararası Kültürel Özgürlük Derneği (IACF) olarak değiştirildi ve Ford Vakfı'ndan sağlanan fonla varlığını sürdürdü. Ardından IACF'ye bağlı "Avrupa Entelektüel Karşılıklı Yardım Fonu" kuruldu. Ve bu fon örgütü de 1991 yılında CIA'nın desteklediği finans spekülatörü George Soros tarafından kurulan Açık Toplum Vakıfları ile birleştirildi.

EDEBİYATÇI VE SANATÇILARI ELDE ETMENİN EN ETKİLİ YOLU DERGİLER OLARAK GÖRÜLDÜĞÜNDEN CIA'NIN PARAVAN ÖRGÜTÜ CCF, BİRÇOK ÜLKEDE YİRMİNİN ÜZERİNDE PRESTİJLİ DERGİ ÇIKARDI VE O ÜLKELERİN KÜLTÜREL DÜNYASINA YÖN VERDİ.

Soros ve vakıflarının birçok ülkede CIA adına renkli devrimleri organize ettiğini, Gezi benzeri sokak hareketleriyle darbe girişimlerinin önünü açtığını, kurduğu ve desteklediği üniversitelerle akademik ve kültürel emperyalizmine hizmet ettiğini bilmeyen yok.

Geldiğimiz aşamada ABD'nin askerî, siyasi ve ekonomik hegemonyasının sarsıldığı bir dönemden geçiyoruz. Fakat Amerikan kültür emperyalizmi hızından bir şey kaybetmemişe benziyor. Çünkü Türkiye başta olmak üzere birçok ülkede toplumun özellikle de aydın kesimlerindeki Amerikan gramofonlarından çatlak sesler gelmeye devam ediyor.

Emperyal vesayetten kurtulmak, istikbal ve istiklalimizi korumak istiyorsak özellikle son 80 yıllık tarihimizi sadece siyasi açıdan değil kültürel, sanatsal ve edebi yönlerden de radikal bir eleştiri süzgecinden geçirmemiz gerekiyor. Eğer siyasi irademizi kültürel şuurumuzla taçlandıramazsak ne zihin ve kalplerimizdeki emperyal putları kırabilir ne de ruhumuzdaki prangalardan kurtulabiliriz. Zira vatanımızda hür ve muhterem yaşamın yolu kültürel bağımsızlıktan geçiyor.

VATANIMIZDA HÜR VE MUHTEREM YAŞAMIN YOLU KÜLTÜREL BAĞIMSIZLIKTAN GEÇİYOR

365 GÜN
ANNE

D&R MUSIC BOOK STORE

ANNELERE
EN GÜZEL HEDİYELER D&R'DA

/ DRDunyasi / dr_dunyasi / www.dr.com.tr

YAZI DİZİSİ

SON 10 YILDA TÜRK MÜZİĞİ -III-

MÜZİĞE HÜKMEDEN YETENEKSİZ FENOMENLER

SENA SUBAŞI

> Yetenekleri yok, eğitimleri yok, müzik piyasasından değiller, arkalarında büyük yapımcılar yok. Peki, nasıl oluyor da bu kadar dinleniyorlar? Cevaplaması güç değil; dijital medya onların evi, onların mekânı.

"Büyüyünce ne olacaksın?" sorusuna hâlâ doktor ya da öğretmen diyen çocuk kalmış mıdır; sanmıyorum. Sadece çocukların değil, belki de birçoğumuzun hayalindeki meslek kendilerine "influencer" dediğimiz sosyal medya içerik üreticileri, yani yeni nesil kanaat önderlerimiz. Çağ onların çağı; en çok onlar konuşuluyor, en çok onlar takip ediliyor, en çok onlar kazanıyor ve en önemlisi istedikleri her görünüme bürünebiliyorlar. Son iki senedir ise Youtube'da, Instagram'da, Tiktok şöhreti yakalayıp hatırı sayılır takipçiye ulaşan bu fenomenlerin içeriklerinin müziğe doğru kaydığına şahit oluyoruz. Müzik dünyasına hızlı bir giriş yapan bu fenomenler birçok tartışmayı da beraberinde getirdi. Bugün şarkı çıkaran bir sosyal medya fenomeni, sektörde 20 senelik geçmişi bulunan bir müzisyenin dinlenme sayısını ikiye, üçe katlayabiliyor.

Marka ile tüketici arasında influencer köprüsü

Birçok iletişim kuramcısı toplumda geniş sosyal ağa sahip olan, iletişim kurduğu yakın çevresini her anlamda etkileyebilme gücünü elinde bulunduran "kanaat önderi" kavramında bahseder. Yani, olağan bilgiyi çevresine aktarırken kendi fikir ve düşüncülerini de sunan bu kişiler, kendi çevreleri için rehber niteliğindedir. Bu kavramın güncel karşılıklarından biri de birçoğumuzun da aklına geleceği gibi sosyal medya fenomenleri...

Ülkelerin bile sosyal medyadan yönetildiği günümüz dijital çağında ne yediğimizi, ne giydiğimizi, ne dinlediğimizi, ne satın aldığımızı, nereye gideceğimizi kendilerine ifluencer dediğimiz kişilerin etkilediği reddedilemez

HERHANGİ BİRİ YÜZBİNLERCE TAKİPÇİSİ OLAN BİR FENOMENE DÖNÜŞEBİLİR

bir gerçek. Şu anda ortalama bir influencer'ın dünya üzerinde linkini veremeyeceği, sattırmayacağı bir ürün neredeyse yok. Bu sebeple markalar tüketiciyle aralarına bir influencer köprüsü kurarak ürünlerini satmaktan ziyade "satın aldırma" yoluna gidiyorlar. Yani sosyal medyada ne atsanız yukarı kaydırılıyor, ne atsanız tıklanıyor, izleniyor.

Geleneksel ünlülere göre sosyal medyada çektikleri videolarla, paylaştıkları fotoğraflarla ya da attıkları tweetlerle ün kazanmış sosyal medya fenomenlerinin bir anda bu derece etki gücünü ellerinde geçirmiş olmalarının sebebi bütün şeffaflığıyla kendi hayatlarını takipçilerinin önüne sermelerinden, durmadan farklı farklı içerik üretmelerinden kaynaklanıyor.

Dijital medya onların evi

Herhangi biri yüz binlerce takipçisi olan bir fenomene dönüşebilir; bu sosyal medya için olağan bir durum. Yani fazladan bir yetenek, bilgi birikimi, bir konu hakkında uzmanlık, kaliteli eğitim ya da farklı bir kişisel özelliğe sahip olmaları değil onları bu kadar popüler yapan şey. Mesela Youtube'da herhangi bir makyaj eğitimi olmayan bir kadın, makyaj videoları çekerek yıllarını bu mesleğe vermiş bir make-up artist'ten daha çok kazanıyor, daha çok tanınıyor.

Tam da burada çok konuşulan müzik kısmı devreye giriyor. Bir fenomenin takipçilerine içerik üretme ve para kazanma kaygısıyla çıkardığı bir şarkı müzik camiasının içinden gelen, çevresi olan, eğitimli bir müzisyenin şarkısından çok daha fazla talep görüyor. Mekânlarda çalınıyor, listelerde zirveye yerleşebiliyor, müzisyenler tarafından kırılan rekorları rahatlıkla egale edebiliyor.

Hâl böyle olunca "Yetenekleri yok, eğitimleri yok, bu piyasadan değiller. Neden bu kadar dinleniyorlar?" sorusu yanıt arıyor. Cevaplaması güç değil; dijital medya onların evi, onların mekânı. Kendi kitlelerini yarattıkları bu mecradan beslenmeye hızla devam ediyorlar. Amaçları zaten çok izlenmek ve bu doğrultuda popüler ne varsa, o dönemin modası neyse onu yapıp hedeflerine ulaşıyorlar.

Kişinin kendini ifade etmesinin bin bir yolunun mevcut olduğu bu çağda son birkaç senedir sosyal medya fenomenlerinin birer birer şarkı çıkardıklarına şahit oluyoruz. Buna "bir akımdır, modadır" deyip geçemiyoruz çünkü eğitim almamış, ses yeteneği olmayan, arkasına büyük müzik yapımcılarını da almayan bu gençlerin çıkardıkları her şarkı Youtube'da izlenme rekorları kırıyor, Spotify'da listelerden inmiyor. Müziğe yıllarını vermiş, alanında en tanınan isimlerin çıkardıkları parçalar bile fenomenlerin sadece 24 saatteki dinlenme sayılarına eşit.

Müzik geçmişleri yok ama...

2017'de ilk kez Youtube'da eğlence içerikleri üreten Berkcan Güven, Enes Batur ve Reynmen'in yine Youtube üzerinden birbirlerine karşı yaptıkları diss şarkılarıyla biz fenomenlerin şarkı çıkardığına da tanık olduk. Sektöre girişleri de bu şekilde başladı aslında. Bu videolara talebin çok yoğun olduğu fenomenler tarafından fark edilince işler bir anda profesyonelleşmeye başladı. Ufak ufak düetler, üzerinde emek harcanmış klipler izlemeye başladık.

Derken videoların büyük izlenme oranlarına ulaşması sayesinde, şarkı çıkarmak büyük ve yaygın bir akıma dönüşüverdi. En büyük tartışmalar 2019 yılında Reynmen'in kendi kanalında yayınladığı "Derdim Olsun" parçasıyla başladı ve 24 saatte yaklaşık 11 milyon izlenerek çıktığı gün en çok dinlenen şarkı rekorunu kırarak müzik piyasasında dikkatleri üzerine çekti.

2020'de yine Reynmen'in "Leila" isimli parçası en çok dinlenen şarkılar listesinde 4'üncü sıraya yerleşirken Youtube'da aynı kategoride tam 171 milyon izlenmeyle 2'nci sırada yerini aldı. 25 yaşındaki fenomenin 306 milyon görüntülenmeye sahip "Ela" isimli şarkısı ise 24 saatten kısa sürede 12 milyondan fazla izlenerek rekor kırdı. Bu şarkı globalde de sesini duyurarak Avrupa listelerinden haftalarca düşmedi.

Enes Batur ise "Ayaz" şarkısıyla ilk 1 saatte 458 bin izlenme alarak başka bir rekor kırdı. Berkcan Güven bir rap albümü ile, Bilal Hancı söylediği türkülerle ve diğer birçok fenomen ise yaptıkları arabesk müzik ile yine dijital platformlarda milyonlarca kez izlendi. Her ismi saymamız mümkün değil çünkü liste çok kabarık. Tüm bu isimlerin ortak noktası ise müzik geçmişlerinin olmamaları ve milyonlarca kez dinlenmeleri...

TİKTOK FENOMENLERİ

Şarkı yapma modası özellikle kullanıcı sayısının büyük bir hızla arttığı TikTok'un popülerleşmesiyle beraber iyice moda hâline geldi, ne de olsa 15 saniyelik videoların arkasında çalacak farklı müzikler gerekiyor. Türkiye, 30 milyon üzerinde indirme sayısıyla dünyada en fazla TikTok kullanıcı sayısına ulaşan üçüncü ülke konumunda. Dolayısıyla değerlendirilmeyi bekleyen oldukça yeni ve dinamik dev bir kitleye sahip. Bunu dakikalar içerisinde amatörce çekilen bir videonun birkaç saat içerisinde yaklaşık 100 bin izlenme rakamına ulaşmasından daha iyi anlayabiliriz.

Şu anda Youtube ya da Instagram'da bu sayılara ulaşmak pek mümkün değil. Bir TikTok videosunun olmazsa olmazı olan arka fon şarkıları da bu uçuk izlenme sayıları sebebiyle büyük bir pazara dönüşme yolunda. Hatta ufaktan piyasaya yön vermeye başladılar diyebiliriz çünkü bir TikTok kullanıcısının dans videosunun arkasına koymak isteyeceği türden şarkılar popülerlik kazanmaya başladı.

Şu an etkileşimin en yüksek olduğu bu mecra aynı zamanda bir şarkının en kolay viral olduğu, en çok dinlendiği platform olma niteliğinde. Bu yüzden piyasaya yeni sürülecek parçanın TikTok'a kullanılabilir olması oldukça önemli. Mesela ünlü rap sanatçısı Ben Fero'nun kolayca dile oturan heceleyerek söylediği şarkılarını birçok insan önlerine düşen TikTok videoları sayesinde tanıdı.

Bunu ilk fark edenler yine TikTok'un kendi fenomenleri oldu. Birçoğumuzun adını dahi duymadığı fenomenler neredeyse her gün Youtube'a yeni bir şarkı yüklüyor. Dinlediğinde hepsi aynıymış hissi veren rap-pop tarzındaki eğlenceli, renkli ve minimum sözcükten oluşan bu şarkılar bir kere dinlendiğinde akılda kolayca kalıyor.

Örneğin, Ece Ronay isimli 23 yaşındaki bir TikTok fenomeninin "Şiki Şiki" isimli bir şarkısı senesi dolmadan 80 milyon izlenme aldı. Bu fenomenin 5 şarkısı daha var ayrıca. Sadece o da değil, kitleleri TikTok'u çoktan aşmış, yaşları 25'i geçmeyen birçok fenomenin yükledikleri her parça ortalama 70- 80 milyon görüntülenme alıyor, kısa bir süre içinde TikTok'ta da dönmeye başlıyor. Müzik camiasında şu anda bu rakamlara ulaşabilen sanatçı sayısı bir elin parmağını geçmiyor.

TÜM BU FENOMENLERİN ORTAK NOKTASI MÜZİK GEÇMİŞLERİNİN OLMAMASI

"SAHTE TIK" TARTIŞMALARI

Bu saydıklarımız ve sayamadıklarımız aslında Youtube ve biraz da Spotify üzerinden ulaştıkları başarılar. Peki, müzik piyasası için Youtube'daki görüntülenme sayısı bu kadar önemli mi? Sektörü ayakta tutan ve hatta tekelleştirip tüm piyasayı domine eden bir sistem olduğu için cevap "evet. Dinlenme sayılarının şeffaf bir şekilde gösterildiği yeni dijital müzik çağında bu sayılar müzisyenler ve müzik endüstrisi için çok şey ifade ediyor. Zaten bu sebeple piyasadaki büyük isimler dahi tartışmaların içinde dahil oldu.

Sanatçılarla yapılan her röportajda gündeme bomba(!) gibi açıklamaların düşeceği bilindiği için şöyle bir soru eklendi: "Fenomenlerin şarkı çıkarması hakkında ne düşünüyorsunuz?" Kimi sanatçılar Youtube gibi özgür bir platformda kimin ne istiyorsa yapabileceğini savunurken çoğunluk bu konuya "müziğin kalitesini düşüyorlar" bakış açısıyla yaklaştı.

İlk olarak pop şarkıcısı Berkay'ın Reynmen'in rekorlar kıran "Derdim Olsun" şarkısından sonra "Reynmen'i yaptığı güzel işlerden dolayı tebrik ediyorum. Kendisini de çok seviyorum ama on gün gibi kısa sürede yaklaşık 80 milyon gibi bir rakama ulaşmış olmasını da inandırıcı bulmuyorum. Üç yüz, beş yüz milyon izlenmiş şarkıların ilk bir haftasının bana analitik raporlarını açıklasınlar" yorumu "sahte tık" tartışmalarını başlattı.

Berkay'ın ardından piyasadaki isimlerden Youtube'daki bu büyük sayılara inanmadıkları, fenomenlerin parayla izlenme satın aldıklarını belirten birçok açıklama geldi. Gökçe ise başka bir yerden eleştirerek "Güzel sanatlar mezunuyum. Piyano eğitimim var, tiyatro mezunuyum, iki dil biliyorum, davul çalıyorum. İki sene şan dersi aldım, 20 yaşımdan beri sahnedeyim. Tavsiyem: Kutu açın, küfredin, makyaj videosu çekin. Daha değerli" diyerek şarkı çıkaran fenomenleri hedef aldı.

“MÜZİK SEKTÖRÜ, TEK BİR ALGORİTMAYA BAĞLI”

Emre Aydın ise yine bir röportajda bu soruya yeni nesil müzik sistemini eleştirerek cevap verdi: “Dalında en donanımlı ve alanına en çok hâkim olan insan, en başarılı insan olmuyor. Ortalamaya daha yakın olan kişiler, meslekleri-nde daha popüler oluyor. Çünkü toplumun çoğunluğunu oluşturan kesime daha yakınlar. Beni YouTube platformunun bir rakibinin olmaması rahatsız ediyor. Müzik sektörü, tek bir elden yönetilen şirketin algoritmasına bağlı...”

Şarkıcı Aydilge ise yine bir röportajda kendisine yöneltilen soruya buna benzer bir şekilde cevap verdi: Sosyal medya fenomenleri zaten YouTube’da iyi izlenme alıyorlar. Sadece ben bir müzisyenim, o da bir YouTuber, Reynmen beni YouTube’da alt etmeyecek de nerede edecek? Onun için ben Reynmen´in başarısından hiç gocunmuyorum.”

Günümüz müzik piyasasında etkili ve önemli bir güce sahip olan genç kuşak bu tartışmalarda kendi büyüttükleri sosyal medya fenomenlerinin yanında. Takipçileri tarafından “Sosyal medyada onlar izlenmeyecek de başka kim izlenecek?” şeklinde bir destek görüyorlar. Bu da sanatçıları gittikçe popülerlikten uzaklaştırırken fenomenleri daha da yükselten bir durum oluşturuyor. Bir diğer taraftan hemen hiçbir fenomenin ağzından sanatçı olma ya da mevcut sanatçıların yerini almak istediklerine dair bir açıklama duymadık.

ORTALAMA BİR INFLUENCER’IN DÜNYA ÜZERİNDE SATTIRAMAYACAĞI BİR ÜRÜN NEREDEYSE YOK

“MÜZİĞİN KALİTESİ DÜŞTÜ”

Sosyal medya özgür bir alan ve insanların yapabileceği işlerin kısıtlanmaması gerektiği, tüm bunlara içerik olarak yaklaştıkları, kimin ne isterse o içeriği üretmesinin doğru olacağı kendileri tarafından sık sık söylendi. Bu tartışmaları başlatan isim Reynmen, gelen “sahte tık” iddialarına 200 milyonun üzerinde izlenen “Derdim Olsun” şarkısını silerek cevap vermişti. Berkcan Güven ise çıkardığı rap albümü hakkında “kimsenin dinlemesi umurumda değil, kendi istediğim için yapıyorum” gibi söylemlerde bulundu defalarca. Yani müzik konusunda iddialı laflar duymadık pek.

Theodore Adorno, 1940’lı yıllarda müzik türlerini hafif ve ciddi olarak ayırıp yapımcılar tarafından piyasaya sürülen müziğin asıl anlamını yitirip ticari bir metadan farksız olduğunu ve hatta popüler müzik endüstrisinin dinleyicileri sömürdüğünü dile getirmişti. Bugün de müzisyenler başta olmak üzere toplumun büyük bir kesimi tarafından yapılan “müziğin kalitesi düştü” şeklindeki eleştiriler bu fikirle örtüşüyor.

Bir diğer taraftan John Fiske’in “müzik endüstrisi dinleyicilerin bir şarkıya yüklediği anlamı, o şarkıyı nasıl kullandıklarını kontrol edemezler” görüşü ışığında iyi müziğin ne olursa olsun var olacağı ve dinleyici bulacağını söylemeye gerek bile yok. Hedeflerini ne olursa olsun müzik camiasına adım atan bu kitle adlarından söz ettirmeye devam edecek gibi gözüküyor.

çocuklarla
KOŞAN KADINLAR

SÖYLEŞİ :: AYŞE EYYÜPKOCA ATİLA :: NAZİFE ŞİŞMAN

NAZİFE ŞİŞMAN KİMDİR?

Nazife Şişman Gerede'de doğdu. Boğaziçi Üniversitesi'nde Ekonomi okudu. Sosyolojide lisansüstü çalışmalar yaptı. İngilizceden Türkçeye eserler tercüme etti. Martin Lings'in *Hz. Muhammed'in Hayatı*, Seyyid Hüseyin Nasr'ın *İslam Kozmoloji Öğretilerine Giriş*, Mevdudi'nin *Tefhim'ül Kur'an* adlı eserleri bunlardan bazıları. Çalışmaları; kimlik siyaseti, gündelik hayat, beden sosyolojisi gibi konularda yoğunlaşmaktadır. Yayınlanmış eserlerinden bazıları: *Kamusal Alanda Başörtülüler* (Fatma Barbarosoğlu ile söyleşi, 2000); *Emanetten Mülke: Kadın, Beden, Siyaset* (2003); *Küreselleşmenin Pençesi, İslam'ın Peçesi* (2005); *Harf Harf Kadınlar* (derleme, 2008); *Günün Kısa Tarihi* (2008); *Başörtüsü: Sınırsız Dünyanın Yeni Sınırı* (2009); *Yeni İnsan: Kaderle Tasarım Arasında* (2011); *Dijital Çağda Müslüman Kalmak* (2016); *Mahremiyet: Hayatın Sırları ve Sınırları* (derleme, 2019); *Karantina Günlerinde Evin E-Hâli* (Fatma Barbarosoğlu ile birlikte, 2020); *Adı Konmamış Çağda Yeni Anne Babalar* (Fatma Barbarosoğlu ile birlikte, 2021)

30-40 sene önce "ebeveynlik"ten değil "çocuk yetiştirmek"ten bahsediyorduk

Çocuklarla Koşan Kadınlar, kendi yaşam dinamikleri içinde güncel sorular soran, cevaplar arayan, kimi zaman çıkmazlara giren, kucaklarında çocuklarıyla hep o bahsettiğim ülfet ile külfet çizgisinde yol yürüyenlere ama diğer yandan "olmak" için devamlı niyet edenlere destek olmak üzere sunuldu. Nazife Şişman gerek duruşuyla gerek düşünceleri itibarıyla tanıdığım en şahsiyetli, en zarif kadınlardan biri. Şişman'ı bu sayfada ağırlamaktan onur duyduğumu söylemeden geçemeyeceğim. Onun yıllardır sosyal bilimci ve yazar kimliğiyle yazıp anlattıkları hepimizin müşterek dertleri için ufuk açıcı şeyler. Yakın zamanda, Fatma Barbarosoğlu ile birlikte yazdıkları *Adı Konmamış Çağda Yeni Anne Babalar* kitabı gündelik hayatın kaydını tutan çok önemli sorulardan ve cevaplardan oluşuyor. Toplumu, kadını ve erkeği sadece "kopuşlara" bağlı olarak değil de kültürel ve toplumsal bir çerçeve içinde anlamaya çalışıyorlar. Güncel sorunlarınıza yanıtlar bulabileceğiniz *Yeni Anne Babalar*'ı muhakkak edinmenizi tavsiye ederim. Zira aradığınız şeyden çok daha fazlasını bulacaksınız.

Bugünün kadınının, iki ateş arasında, eski ile yeni, geleneksel ile modern arasında kaldığına, kuşaklar arası mesafenin her geçen gün daha büyüdüğüne dair birçok analiz yapıyorsunuz *Yeni Anne ve Babalar*'da. Benim kitaptan genel olarak anladığım şu oldu: Eski rollerimize dönemeyeceğimiz, yeniye dair ise hep teyakkuz hâlinde olmamız gerektiği. Kafası karışık anne babalar için daha işlevsel seçenekler yok mu?

Bizim, sevgili arkadaşım Fatma Barbarosoğlu ile birlikte *Adı Konulmamış Çağda Yeni Anne Babalar*'da sözü söze ekleyerek yapmaya niyet ettiğimiz şey, tam da bu işlevsel seçeneğin olmayışına, bu seçeneksizliğin ardında yatan şartlara dair zihnimizi yormak. Bizden önceki kuşakların çocuk yetiştirme tecrübelerinden istifade edemediğimiz gibi anne- babalara yeni ve aşırı sorumluluklar yükleyen bir kültürel atmosfer ile de kuşatılmış durumdayız. Anne-baba olmanın güçlüklerini konuşurken vurgumuz ebeveyn olmaya, daha ziyade anneliğe yoğunlaşıyor. Bir tavır, bir tutum, bir kimlik olarak anne-babalık / ebeveynlik konumunun çocuğun hayatındaki belirleyiciliğini, merkeziliğini tartışmasız bir ön kabul olarak benimsemeden bu konular konuşulamıyor. Bizatihi terminoloji bize bunu dayatıyor. Hâlbuki bundan 30-40 sene önce "ebeveynlik"ten değil "çocuk yetiştirmek"ten bahsediyorduk.

REKLAMLARDAKİ ANNELİK MİTİ TÜKETİME ODAKLI...

ANNELİK MODERN DÖNEMLE BİRLİKTE “YENİDEN ÜRETİM”E TABİ TUTULDU

Anne-baba davranışı ile çocukların akıbeti arasında kurulan ve 20’nci yüzyıla damgasını vuran psikolojizm, son zamanlarda TV dizileri ile de popüler kültürün yaygın kabul gören bir unsuru hâline geldi. Anne-babanın çocuğa ilgisi, muamelesi, çocuğun kişiliğini, davranışlarını etkiler. Bu herkesçe kabul edilen bir tespit... Fakat anne-baba davranışının, çocuğun akıbetini, toplumsal, ekonomik, psikolojik içinde bulunduğu durumu ve davranışlarını birebir belirleyen bir konuma yerleştirilmesi, çok yeni bir anlayış... Hem bu yeni ebeveynlik kültürünü hem de hızla değişen toplumsal atmosferin tecrübe edinmeyi engelleyen yapısını işin içine dâhil eden bir anlama çabasının ürünü, *Yeni Anne Babalar* kitabı.

COVID-19 sürecinde kadınlar için annelik statüsüne bağlı rol beklentilerinin çeşitlenerek arttığını görüyoruz. Bu sürecin anneliği yeniden üretip şekillendireceğiyle ilgili öngörüler var. Sizce nasıl bir dönüşüm bekliyor bizi?

Annelik modern dönemle birlikte “yeniden üretim”e tabi tutulmuştu zaten. Sanayileşme, ev ile iş (fabrika) arasında kesin bir ayrım yaptığında ailenin, dolayısıyla kadının üretici rolü ortadan kalktı. Özellikle burjuva devriminin ilk dönemlerinde kadın için biçilen konum, mutfak tezgâhının arkasıdır. Çalışmayan aristokrat kadın eleştirilirken, evinde çocuklarına bakan, evcimen kadın ideali yüceltildi. Modern ulus-devlet ise, “yeni anne”yi, yani geleneksel metotlarla değil, yeni

DUYGUSAL KAPİTALİZM SEVME, SEVGİYİ HİSSETME VE SEVGİYİ GÖSTERME BİÇİMLERİNİ STANDART TÜKETİM KALIPLARINA MAHKÛM EDER. ANNELER GÜNÜNÜN “ANNELİK”İ HAPSETTİĞİ KALIP GİBİ...

tıp teknolojilerinin ışığında, yeni eğitim metotlarını kullanarak yeni vatandaşı yetiştiren "anne kadın"ı ön plana çıkardı. Modern iş bölümü uzmanlaşmayı zorunlu kılarken çocuk eğitimi ile doğrudan ilgilenen kesimin uzmanlaşmasını ihmal edemezdi elbette. Çocukluğun diğer yaş gruplarından tamamen farklılaşmış bir yaş dönemi olarak belirlenmesiyle birlikte bu yaş dönemindekilerle ilgilenecek kişilerin de uzmanlık bilgisine sahip olması gerekti. Böylece "çocuk eğiticisi olarak uzman anne" şeklinde bir ideal belirlendi.

Pandemi sürecinde okulların kapanıp toplumsal bakım ve yardımlaşmaya yönelik destekler ortadan kalkınca, bu "ideal-uzman" anneden beklenen performansta çok ciddi bir artış oldu. Bireyselleşen modern toplum zaten çocuğun bütün geleceğinden, dolayısıyla toplumun geleceğinden de anne-babayı sorumlu tutuyordu. Yeni kapanma döneminde "ebeveyn performansı" risk bilinci üzerinden tekrar vurgulandı ve çocukların korunması, beslenmesi, eğitilmesi sorumluluğu neredeyse tamamen annenin omuzlarına yüklendi. Neoliberal kapitalist sistem, refah devletini yüklerinden kurtarma sürecinde çocuk ve yaşlı bakım işlerini "aile" vurgusu ile "anne"ye yükleme çabası içindeydi uzun süredir. Karantina günleri bu çaba için biçilmiş kaftan olarak kullanıldı.

Ev eksenli çalışan kadınların aile ve toplumsal yaşamda çoğunlukla emeklerinin görünmediğini biliyoruz. Bir kadının emeğini görünür kılması için ne yapması gerekir?

Emeğin görünürlüğünden ne anlıyoruz? Kendisiyle mülakat yaptığım genç bir anne, çocuk bakımının ne kadar zor bir iş olduğunu, aslında önemli bir iş yaptığını meslek sahibi arkadaşlarına ve "herkes"e ispatlamak amacıyla Instagram hesabı açtığını söylemişti. Gecenin üçünde hâlâ uyanık olduğunu, çocuğun saçıp döktüklerini nasıl temizlemek zorunda olduğunu ince ince belgeliyordu hesabında. "Görünüyorum o hâlde varım" mottosunun hâkim olduğu günümüz kültürüne teslim olmak değil soruda kastettiğiniz, anladığım kadarıyla. Ama bireysel olarak görünür olmak hedeflendiğinde, mecra belli. Oysa bir faaliyetin, bir emeğin "kıymet" kazanması çok daha farklı toplumsal, kültürel ve ekonomik süreçlerle alakalıdır. Bu konuda ev emeğinin ücretlendirilmesini savunan sosyalist ve komünist görüşler var biliyorsunuz. Katrine Marçal, *Adam Smith'in Yemeğini Pişiren Kimdi? Ekonomide Kadının Görünmez Eli* adlı kitabında ev içi emek ve kapitalist sistem ilişkisini çok çarpıcı bir şekilde ortaya koyar. Ama ben asıl, "Bütün insani faaliyetlerin metalaşmasına nasıl mesafe koyabiliriz?" sorusu üzerinde düşünmemiz gerektiği kanaatindeyim.

Kadınların artık güvencede olmadığı, önümüzdeki yolun pek de net görünmediği ile ilgili her gün bizi tedirgin eden, kışkırtan onlarca haber, yorum okuyoruz. Henüz yetişmekte olan genç kızların kimliklerini bu distopik kültür içerisinde oluşturmaları sizce neye mal olacak?

Mesele sadece kadınların güvencede olmadığını distopik bir çerçevede sunan yaklaşımdan ibaret kalsaydı, sınırlı bir bakış açısıyla yaklaşıp çözüm önerileri sunabilirdik. Oysa Frank Furedi'nin otuz yıl önce adını koyduğu "korku kültürü" çok geniş bir alana sirayet etmiş vaziyette. Mesela "çocuklar da emniyet altında değil, en yakınlarının taciz tehdidi altındalar" fikrini tescilleyen haberler bir tarafta... "Zaten dünya yaşanmayacak bir yere dönüşüyor, buzullar eriyor, iklim değişikliğinin emarelerini görüyoruz" diyen bilim-teknoloji haberleri diğer tarafta. Davos Zirvesi gibi uluslararası bir konferansta teknolojinin "bildiğimiz insanın sonu"nu getireceğini söylüyor bir bilim adamı. Elon Musk dünyanın dışında bir yerlerde yaşam alanı arayışında. Çocuğuna verdiği isim "alfa, beta, x" gibi işaretlerden oluşuyor, farklı bir gezegendeki yaşama hazırlanırcasına... Bütün bunlar bir gelecek tasarımını takdim ediyor insanlığa. Tasarım, adı üzerinde kurgu. Bu gelecek kurgusu adeta bir endüstriye dönüşmüş durumda ve korku kültürünü besliyor. Netflix'te yayınlanan filmlerin yüzde kaçı distopik, istatistiğini bilmiyorum, ama önemli bir kısmı dünyanın sonunu anlatan filmlerden oluşuyor. Siz distopik kültür deyince değinmeden geçmek istemedim. Distopyalar korku kültürünü besliyor. 1990 sonrasının siyasal atmosferinde alternatifin olmadığına, dünyanın gidişinin kaçınılmaz olduğuna, "zaten böyle" demekten başka bir şeyin elimizden gelmeyeceğine bizi ikna etmek üzere... Kadınlarla ilgili distopik atmosferi de bu geniş çerçeveye yerleştirerek anlamaya çalışmak daha doğru diye düşünüyorum.

ANNEMİ YAŞLILARLA, AKRABALARLA, YOĞUN MİSAFİR AĞIRLAMALARLA, EV İŞLERİ VE EVDE YAPILAN İŞLERLE MEŞGUL, HİÇ ŞİKÂYETSİZ BİR ÇALIŞMA VE HİZMET FAALİYETİ İÇİNDE HATIRLIYORUM.

Bir kadının ya da erkeğin yeni bir kimlik doğurması için bağımsız olması gerektiği ve yeni bir başlangıç için öncelik olarak boşanması gerektiğine dair bir etkileşimden söz etmek mümkün sanırım. Önümüze

"KORKU KÜLTÜRÜ" ÇOK GENİŞ BİR ALANA SİRAYET ETMİŞ VAZİYETTE

konan böylesi çok fazla başarı hikâyesi güzellemesi var. Diğer yandan, 'solo annelik', 'solo babalık' gibi kavramlar da türedi. Bütün bunlar tevafuk mu sizce? Değilse, sizin bir teoriniz var mı?

Her şeyin modası olur da "bilimsel/psikolojik" görüşlerin olmaz mı? Çok ilginçtir, benim çocukluğumda Yeşilçam filmlerinde çocuğu olduğu için evliliklerine tahammül eden ana kahramanlar, olumlu tipler olarak çizilirdi. Sadece popüler kültür ve ona kaynaklık eden geleneksel görüşler değil, "bilimsel" yaklaşım da çocuk için en kötü evlilik ilişkisinin bile boşanmış ebeveynlere sahip olmaktan daha iyi olduğu fikrine yaslanırdı. Sonra bu değişti, kötü bir ilişkidense boşanmış olmanın çocuk için daha sağlıklı olduğu görüşü kabul görmeye başladı. Son yıllarda kadınların bireysel kimliklerine yapılan vurgu kötü evlilikleri sürdürmeme üzerinde odaklanıyorsa da anne-babanın bir aradalığının çocuk için iyi olduğunu ortaya koyan pedagojik yaklaşımlar da var tedavülde. Değişen toplumsal şartların "tek başına çocuk yetiştiren anne" gerçekliğini ortaya çıkardığı bir vasatta bazıları bu duruma ağıt yakarken bazıları da büyük bir başarı güzellemesi ile yaklaşıyor. Her iki yaklaşım da mutlak "doğruyu/haklıyı" temsil etmiyor. Ama şu bir gerçek, anne-babalar çocuk dünyaya getirirken bireyselliklerinden ne derece vazgeçmeleri gerektiğine dair bilinçten ve tahammül düzeyinden gittikçe uzaklaşıyorlar.

"Anneler günü bir özel gün" reklamı olarak Nisan-Mayıs aylarında yoğun olarak karşımıza çıkıyor. Doğrudan veya dolaylı anlamlar yaratarak ürün ve hizmetlerin tüketimine yönelik olarak kadını bir "müşteri" kategorisinde konumlandırıyor. Reklamlardaki annelik miti ve görünmeyen anlamları ile ilgili olarak neler söyleyebilirsiniz?

Reklamlardaki annelik miti tüketime odaklı... Ama söz konusu mit, sadece tüketime teşvik eden reklamlar düzeyinde kalmıyor. Annenin nasıl bir sevgi nesnesi olacağını, sevginin nasıl izhar edileceğini, bu izharın araçlarını belirleyen bir piyasa ile karşı karşıyayız. Sosyolog Eva Illouz, duygusal kapitalizme ve duyguların metalaşmasına dair kaleme aldığı paradigmatik metinlerde, bizzat piyasanın duyguları ürettiğini, birtakım ürünlerin (mesela tek taş yüzük) belli duygusal durumları ortaya çıkardığını ya da esasında duygular ile piyasada tüketime sunulan nesnelerin birbirini ürettiğini söyler. Anneler günü ve etrafında örülen mutfak robotundan takıya ve çiçeğe uzanan hediye ağı, bizzat duyguları icat edip üretiyor ve sevginin gösterilebilirliğinin, daha doğrusu standart metalar üzerinden piyasaya dâhil edilebilirliğinin örnekleri olarak duruyor karşımızda. Başka türlüsü muhal hâle geliyor. Özdemir Asaf her yaşın beraberinde getirdiği hayat dersini aktardığı "Öğrendim" şiirinde "Eşimin beni hâlâ sevdiğini, tabakta iki elma kaldığında küçüğünü almasından anlayabileceğimi öğrendim." der. Oysa duygusal kapitalizm sevme, sevgiyi hissetme ve sevgiyi gösterme biçimlerini standart tüketim kalıplarına mahkûm eder. Anneler gününün "annelik"i hapsettiği kalıp gibi...

Kendi anneniz ile kurduğunuz bağ için geçmişinize döndüğünüzde aklınıza gelen en çarpıcı imge ne oluyor? Çocuklarınızın hatta torunlarınızın sizi hangi imgelerle hatırlamalarını isterdiniz?

ANNE BABA DAVRANIŞI İLE ÇOCUKLARIN AKIBETİ ARASINDA KURULAN VE 20'NCİ YÜZYILA DAMGASINI VURAN PSİKOLOJİZM, SON ZAMANLARDA TV DİZİLERİ İLE DE POPÜLER KÜLTÜRÜN YAYGIN KABUL GÖREN BİR UNSURU HÂLİNE GELDİ.

Annemle ilgili imgeyi düşündüğümde... Çocukluk hatıralarının sökün ettiği, pek çok yazarın hatıralarını yazmak üzere kalemi eline aldığı -mesela Oliver Sacks, Paul Auster- 60'lı yaşlara yaklaşırken benim de hafızamın bohçası açılınca ortaya çocukluğuma dair anılar dökülüyor, son birkaç yıldır. Çocukluğumun anne imgesi, sadece bana yönelmiş, bana anasının kuzusu muamelesi yapmış bir anne değil. Geçmiş hep bugünden geriye bakılarak yazıldığı için ve ben son yıllarda yoğun bir şekilde "yeni anne-babalar" üzerine düşündüğüm için, büyük ihtimal, annemle aramdaki ilişkiyi bugünkü çocuklar ve yeni anneler arasındaki ilişki üzerinden değerlendiriyorum. Annemi yaşlılarla, akrabalarla, yoğun misafir ağırlamalarla, ev işleri ve evde yapılan işlerle meşgul, hiç şikâyetsiz bir çalışma ve hizmet faaliyeti içinde hatırlıyorum. Biz de çocuklar olarak bu bakım ve hizmet ağının içinde yer alıyorduk. Annemin hayatında biricik ve merkezde yer aldığımız bir çocukluk yaşamadığımızı hatırlıyorum ya da bugünden bakınca öyle okuyorum. Annem, sanki "hikâyet" ederse "şikâyet" olarak algılanacakmışçasına hiç diline düşürmeden hizmet edişin timsali benim için. Ben de Didem Madak gibi "Annem gibiyim artık." diyebilsem... Ama galiba şiirin daha çok şu mısralarına uyuyor benim tutumum: "Ah annecim... Senin sütün ak, yüreğin pak... Ama inan şimdilerde; senin bildiğin gibi değil hayat..!" Bu yüzden, değişimin hızı karşısında daha tahammülsüz ve bu sebeple de şikâyet etmese de hikâye eden, sürekli analiz eden, anlamaya çalışan bir anne, bir nine olarak yer alacağım çocuklarımın, torunlarımın imgeleminde, büyük ihtimal. ■

> Doğa onca cömertliğine karşın kendisine bencil ve saygısız davrananı üzerinde barındırmaz. *Honeyland/Bal Ülkesi*, insanlar doğaya saygısızlık ettiğinde, insanlığın ne kaybedebileceğini anlatan bir mikrokozmos niteliğinde.

Doğal yaşamın ritmi ile aramızdaki kırılgan denge

Bal Ülkesi

TUĞBA KOZAN

Honeyland

Hatırı sayılır bir seyirci kitlesi olan belgesel filmlerin ve alt türlerinin altın çağını yaşadığı bir gerçek. Belgesel filmlerinin son zamanlarda izleyici için dikkat çekici olmasındaki en önemli etkenin yapımların sinemasal bir anlatıya sahip olmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Belgeselin alt türlerinden biri olan sıradan insanların hayranlık uyandıran hayat hikâyeleri, önemli bir izleyici kitlesine sahip...

Festivallerin gözdesi olan bu yapımlar seyircisine belgesel izlediğini unutturup sanki bir sinema filmi izliyormuşçasına karakterle empati kurmasına izin verip, seyirciyi hikâyenin içerisine alan bir dil kullanır. Bu anlatılarda yönetmen kaynağını gerçeklikten alarak öznel tavrını inşa etmekten geri durmaz ve filme derin, büyük anlamlar yükler. Sıradan insanla-

BELGESELİN ÇEKİMİ 400 SAAT SÜRDÜ

rın anlatıldığı hikâyeler, seyirciye kendisini karakterle kolaylıkla özdeşleştirebileceği bir imkân sağlar. İdeolojik bir karakter olmadığı için de bu figürler daha evrensel niteliktedir.

Tamara Kotevska ve Ljubomir Stefanov'un yönetmenliğini üstlendiği *Bal Ülkesi/Honeyland* bu anlatı özelliğini taşıyan belgesel filmlerden. Filmin ana karakteri Hatice, Makedonya'da insanların terk ettiği ücra bir köyde yaşlı annesiyle birlikte bir başına yaşamaktadır. Geçimini geleneksel yöntemle bal üreticiliği yaparak sağlayan Hatice'nin doğa ile ahenk içerisinde olan bilgece tavırlarına, naif yüreğine ve cesaretine hayran kalmamak elde değil.

Film, Hatice'nin uzun yollar aşıp ancak bir kişinin geçebileceği darlıkta, dağın yüksek tepesinde bir kayalığın içindeki balları toplama sekansı ile başlar. Sahne oldukça büyüleyicidir, bu yolculuğunda Hatice adeta bir arıyı andırmaktadır.

Hem size hem bize...

Hatice, doğanın kendisine hediye ettiği balı üretirken onun hassas dengesini korumaya özen gösterir. Balın yarısını kendine alırken yarısını da arıların hakkı olarak bırakır. Peteklerden her bal alışında Hatice'nin söylediği "hem size hem bize; yarısı sana, yarısı bana" sözleri filmde çoğu kez yinelenir. Bakıldığında çok anlaşılır olan bu tavır günümüz modern insanının yaşam biçimi olan kaynakları sonuna kadar tüketme ve "kullan-at" kültürünün çok ötesinde duruyor.

Hatice doğal kovanlarından aldığı balları Üsküp'te halk pazarındaki esnafa satar. Oradan evin ihtiyaçlarını alır ve annesinin yanına geri döner. Annesi çocuk gibidir, Hatice onu elleriyle besler, yıkar. Babası izin vermediği için Hatice evlenmemiştir. Kardeşleri daha küçük yaşta ölen Hatice annesi ile köyde tek başlarına kalakalmıştır.

Hatice etnik kökenden ve inançlardan bağımsız olarak, o bölgeye özel son doğan kız çocuğun anne ve babası ölene kadar ailede kalması geleneğinin bir taşıyıcısıdır. Hiç gerçekleşmeyen aile kurma özlemi, arılara gösterdiği sevgide vücut bulur. Anne kız aralarındaki ilişki ise oldukça samimidir. Filmin ilk aksında terk edilmiş köyde iki kadının günlük rutinlerine şahit oluruz.

Sığır sürüsü olan yedi çocuklu göçebe bir ailenin köye gelmesiyle hareketli günler başlar. Hatice onları sevgiyle karşılar, çocuklarıyla arkadaş olur. İlerleyen günlerde ailenin babası Hüseyin de arıcılık yapmak ister. Hatice ona yardımcı olur ve bildiklerini anlatır. Kovanlarındaki balı hiçbir zaman tamamen boşaltmaması gerektiğini, aksi takdirde aç kalan arıların Hatice'nin arılarını öldüreceğini bu dengeyi koruması gerektiğini söyler. Fakat Hüseyin sipariş aldığı iki yüz kiloluk balı yetiştirmek için kovandaki bütün balları satar, bunun üzerine aç kalan arılar Hatice'nin arılarına saldırır ve öldürür.

Hatice'nin ancak temel ihtiyaçlarını karşılamaya yeten ballarının büyük kısmı zarar görür. Hatice olanlara çok üzülür, Hüseyin'e kızar. Hüseyin'de satıcı ile yaptığı anlaşmayı bahane eder. Bundan sonra Hatice aile ile arasına mesafe koyar. Yeni gelenler Hatice'nin huzurlu yaşamını bozar, dramatik aksiyon bu epizotla başlar. Belgeselde çatışmanın en yoğun hissedildiği andır.

Sömürgeci üretim sistemi

Yönetmenler bu esnada Hüseyin'in ailesini yakın plana alır. Anne baba, sığır sürüsü ve arıcılık işi ile ilgilenmekten çocuklarla pek vakit geçirmezler. Sürekli iş peşinde koştururlar. Çocukların üstleri başları toz toprak içerisindedir. Ayrıca çocuklar arıcılık işinden nefret eder, çünkü koruma giysisi olmayan çocukları arılar sürekli sokmaktadır. Çocuklar acı içinde kıvranır. Hüseyin çocuklarına acımaz. "Hepsini sizin için yapıyorum, bana yardım etmezseniz sizi okutmam, aç bırakırım" diye tehdit eder. Karısı ise çoğunlukla çocuklarından ziyade eşinin yanında fiziksel olarak kadını zorlayabilecek birçok işi yapmaktan sorumlu erkek işçi rolündedir.

HONEYLAND DOĞAL YAŞAMIN RİTMİ VE ÜRETİM TALEPLERİ ARASINDAKİ KIRILGAN DENGENİN TASVİRİNDEKİ BAŞARISI İLE BİRÇOK ÖDÜLE LAYIK GÖRÜLDÜ.

Köydeki çalışma şartlarıyla şehirdeki şartlar arasında yapılan mukayesede şehir hayatında insana bir an olsun nefes aldırmayan sert çalışma koşullarıyla birçok ortak noktanın olduğu görülebilir. Bu sebeple Hüseyin'in yaşam tarzında kapitalizmin izlerini görmek mümkündür. Sığırlarından gelecek gelire kanaat etmeyen daha fazlasını isteyen Hüseyin, Hatice gibi arıcılık yapmaya başlar. Fakat bunu gerçekleştirirken doğanın dengesini bozarak Hatice'nin tembihlerine rağmen arılara kovanda hiç bal bırakmaz.

Kapitalizmin yoğun hissedildiği bir diğer önemli sahne de Hüseyin ve arkadaşının dere kenarındaki bir ağaç kavuğunda Hatice'nin geleneksel olarak ürettiği bal kovanını testere ile keserek el koymalarıdır. Hatice olan biteni üzülerek izler. Hiçbir şey yapamaz. Ailenin bir an evvel köyden gitmeleri için Allah'a dua eder.

Mikrokozmos niteliğinde

Hüseyin'in doğaya karşı saygısızca tutumu, işi yaparken yalnızca elde edeceği kârı düşünmesi, gelecek neslin ihtiyaçlarını göz ardı etmesi bize tam olarak sömürgeci üretim sistemini

ÇEKİMLERİ ÜÇ YIL SÜREN BELGESELDE İKİ AİLE İLE UZUN ZAMAN GEÇİRMİŞLER. BU SAYEDE OLUŞAN AŞİNALIK VE KARŞILIKLI GÜVEN DUYGUSU YÖNETMENLERİN GÖRÜNMEZ KALMASINI SAĞLAYARAK KARAKTERLERDEN GERÇEK TEPKİLER ALMALARINA İMKÂN TANIMIŞ.

hatırlatır. Doğa onca cömertliğine karşın kendisine bencil ve saygısız davrananı üzerinde barındırmaz. Hüseyin'in sürüsündeki yeni doğan buzağılar bakımsızlıktan hastalanır, yaklaşık elli buzağı ölür. Hüseyin arıcılık yapacağım derken elindeki hazinesini kaybeder. Bunun üzerine aile köyden ayrılır. Hatice ailenin gidişini sessizce izler; köyde bir annesi, bir de kedi ve köpekleriyle baş başa kalırlar.

Film, insanlar doğaya saygısızlık ettiğinde, insanlığın ne kaybedebileceğini anlatan bir mikrokozmos niteliğinde. *Honeyland* dünyanın öte ucuna, ücra bir yerine açtığı pencerede modern dünya insanının unuttuğu bir figür olarak Hatice gibi kadınların var olduğuna dair antropolojik ve etnografik veri aktarıyor.

Makedonya'nın doğa koruma projesinde biyolojik çeşitlilik ve sürdürülebilirlik konularını araştırmak üzere küçük bir video hazırlamak için bir araya geldiklerini söyleyen filmin yönetmenleri Tamara Kotevska ve Ljubo Stefanov; Hatice ile tanıştıktan sonra onun hikâyesinden çok etkilenip, Hatice'nin belgeselini yapmaya karar verdiklerini söylüyorlar.

Çekimleri üç yıl süren belgeselde iki aile ile uzun zaman geçirmişler. Bunun sayede oluşan aşinalık ve karşılıklı güven duygusu yönetmenlerin görünmez kalmasını sağlayarak karakterlerden gerçek tepkiler almalarına imkân tanımış. Türkçe bilmeyen yönetmenler, anne kız arasında geçen Osmanlı Türkçesini çevirmenlerinin dahi anlayamadığını fakat bu durumu avantaja çevirebildiklerini ifade ediyor. Bu bize iletişimin en temel seviyesini, yani sözlü olmayan iletişimi gösterdi diyen Kotevska, "Onları gözlemlemek, dili anlamamak harikaydı çünkü çeviri olmadan nelerin işe yaradığını gördük ve bunun bizim için bir avantaj olduğunu keşfettik."

Doğadaki kırılgan dengenin tasviri

400 saatlik çekimlerin ardından Stefanov, "Anne, bizim düşüncemizde tamamen farklı bir karakterdi. Onu her şeyden ötürü çok üzgün bir karakter olarak gördük ancak tüm çevirileri aldıktan sonra, hikâyede tamamen yeni bir karakter gibiydi; çok bilge ve keskin fikirli birisi olduğunu görmüş olduk. Ayrıca komik bile diyebilirim. Kendisi için üzülmüyordu; tam tersine, zamanının geldiğini bilen bir savaşçıydı." Kotevska, Hatice'nin işçi bir arıyla olan benzerliği karşısında annesi Nazife'yi kraliçe arıya benzetiyor. Film süresince Nazife hiç evden çıkmasa da bilgeliği ile kriz anlarında kızına her zaman rehber olmayı başarıyor.

Belgeselde çekimleri enfes kılan bir diğer özellik ise filmde doğal ışık kullanımı... Yaşadıkları bir penceresi olan tek göz odada sabit bir açıdan gelen doğal ışık, Hatice ve annesinin olduğu sahnelerdeki dramatik etkiyi oldukça artırmış. Dar ve ışıksız bir mekân olmasına rağmen ekip başarıyla bunun üstesinden gelebilmiş.

Kotevska, "Hatice için kullandığımız kamera ile aile için kullandığımız kamera arasında bir fark vardı. Hatice için kullanılan kamera çok daha fazla huzur getiriyor. Çoğunlukla statik çekimlerden oluşuyordu. Varoluşunun iç durumunu göstermeye çalışıyor. Aile ile çalışırken ise durum değişti çünkü onlarla aynı şekilde çekim yapmak imkânsızdı. Kendimizi yedi çocuklu ve bir sürü hayvanla mücadele eden bir ailenin oluşturduğu bir kaosun ortasında bulduk ve kamerayı tam da buraya yerleştirdik."

Film uluslararası birçok yarışmada, doğal yaşamın ritmi ve üretim talepleri arasındaki kırılgan dengenin tasvirindeki, doğayla uyum içerisinde yaşayanlar ile çevreye daha az saygılı olan diğerleri arasındaki kontrastı görünür kılmasındaki başarısı ile birden fazla ödüle layık görüldü. Evrensel dili yakalamayı başaran *Bal Ülkesi* gerçek kadın hikâyelerinin peşine düşen feminist sinema için de güçlü bir temsil olmayı başarıyor.

Dinimizin, medeniyetimizin ve coğrafyamızın değerlerini muhabbetle anlatan,

Geçmiş ile gelecek arasında bağ kuran,

Kolaylaştıran,
Düşündüren,
Hatırlatan,
Paylaşan,

İyiliğin peşinde,
Hakikat yolunda

VAV TV

Gerçek bilgi, doğru yorum

Frekanslar: Digitürk 67 · Dsmart 55 · Tivibu 56 · TV+ 43 · Kablo TV 45 · Vodafone TV 65
Uydu : Türksat 4A · Frekans : 11999 MHz · Polarizasyon : Dikey (Vertical) · Sembol Oranı (Symbol Rate) : 11.666 Mbaud · FEC : 3/4

vavtv

vavtv.com.tr

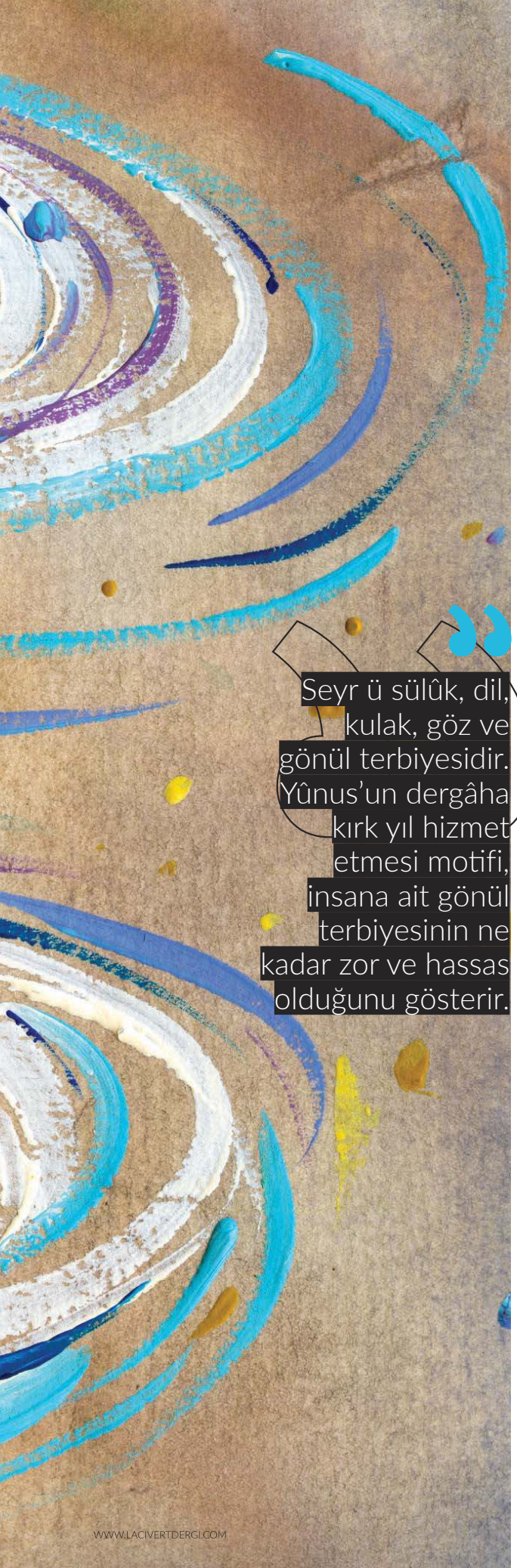
TURKUVAZ MEDYA GRUBU

Yûnus Emre'nin menkıbevi hayatının felsefi ve psikanalitik çözümlemesi - 2

PROF. DR. CAFER ŞEN

VARLIĞIN ÖZÜNE ERİŞEMEYEN KİŞİ, İÇKİNLİK ALANINDA VARLIĞIN ZAHİRİYLE İLGİLENİR

> Seyr ü sülûk, dil, kulak, göz ve gönül terbiyesidir. Yûnus'un dergâha kırk yıl hizmet etmesi motifi, insana ait gönül terbiyesinin ne kadar zor ve hassas olduğunu gösterir.

Yûnusu Emre menkıbelerinden birinde Yûnus, yanına gelen bir atlının sorusu üzerine vazifesini anlatır. Sonradan padişah olduğu anlaşılan bu zât, Yûnus'a bir miktar altın vererek, bunların çok değerli olduğunu söyler. Bunun üzerine Yûnus kendine takdim edilen altınları önemsemez ve etrafındaki bütün taşları, ağaçları altın yapar. Sonra padişaha hitaben, bazı Allah dostlarının da dağları, taşları altına çevirebileceğini hatırlatır. Daha sonra taşın, yine taş, ağacın ağaç olması gerektiği üzerinde durarak altın yaptığı varlıkları eski hâline geri getirir. Klasik yorumlamada Yûnus'un altına itibar etmemesi fanî ve dünyalık olanı terk etmesi anlamına gelir.

Aslında Yûnus, bağlandığı Tapduk'un varlıkları padişah gibi altına dönüştürme gücü olduğuna inandığından, simgesel otorite figürü padişahla ledün/bâtın ilminin sahibi olarak gördüğü Tapduk'u eşitler. Burada Yûnus, aşkın metafizik güçleri olduğuna inandığı biriyle içkin simgesel güce sahip birini varlık alanında karşılaştırır. Aslında ne varlığın ötesi olan aşkınlıkla varlık alanı olan içkinlik, ne bu alana ait varlıklar birbiriyle karşılaştırabilecek kategoriler içinde yer alırlar.

Menkıbede geçen varlıkların altına dönüştürülmesi ve ardından tekrar eski durumlarına getirilmesi, E. Husserl fenomenolojisinin yönelimsellik ilkesi gereği varlığın kendinde özsel/tözsel bir değerliliği olmadığı, ona değer ve anlamı öznenin verdiğinin göstergesidir.

İ. Kant'a kadar izi takip edilebilecek bu felsefi argümana göre varlık kendinin özünü (numen) kişiye vermez, kişi varlığın özünü ele geçiremez. Varlığın özüne erişemeyen kişi, içkinlik alanında varlığın görüngüsüyle (fenomen) ilgilenir, idare eder, ilişkilerini geliştirir. Bu nedenle insan, varlığa niyetsellikle, yönelimsel olarak yaklaşır. Varlığın da her insanda değer ve anlamı, algı ve duyumu farklılaşır.

Celâlde cemâli bulana dek

Menkıbenin ilerleyen bölümlerinde Yûnus her gün dağdan dergâha odun getirir fakat "erenler meydanına eğri yakışmaz" düşüncesiyle odunun, yaşını ve eğrisini ayıklar. Bir gün Tapduk, Yûnus'a dergâha her zaman düzgün odun getirmesinin sebebini sorar, Yûnus da, "doğru olmayan bu kapıya layık değildir" cevabını verir.

Klasik yorumlamaya göre Yûnus'un dergâha kırk yıl gibi uzun bir süre odun taşımasının nedeni bu cevapta yatar. Burada çözülmesi gerekeni gösteren, Yûnus'un Tapduk'un dergâhına getirdiği "düz odunlar" metaforudur. Tapduk'un, Yûnus'un, dergâha niçin sadece düz odun getirdiğini sorması, ledün/batın ilmindeki gelişimini anlamak, iç hakikatini dışa çıkarmak istemesi kaynaklıdır.

Yûnus'un cevabı yüzeysel bir değerlendirmeyle olumlu kabul edilebilecek gibi görülürse de derinliğine düşünüldüğünde bu olumluluk ters yüz olur. Şöyle ki, âlemde Hak ve hakikatten başka bir şey olmadığına göre, "eğrilik" söz konusu değildir. Bir varlığın eğri veya doğru algılanması, sıradan insan için geçerlidir. Varlığın hakikatini birleyenler eğri ve doğrudan bahsetmez.

Yûnus'un cevabı esasen seyr ü sülûk hâlinde geldiği mertebede varlığı "cem" edecek birliğe ulaşamadığını gösterir. Varlığı bir bütün olarak kavrayan kâmil insanlar ise eğri-doğru, güzel-çirkin, iyi-kötü gibi algılanan sıfat ve fiiller içindeki "yegâne" varlığı görecektir.

Seyr ü sülûk, dil, kulak, göz ve gönül terbiyesidir. Bu terbiye birkaç günde gerçekleşebilecek

bir şey değildir. Kırk sene hizmetin sırrı, bu gönül eğitimiyle ilgilidir. Yûnus'un dergâha kırk yıl hizmet etmesi motifi, insana ait gönül terbiyesinin ne kadar zor ve hassas olduğunu gösterir. Varlığın birliğini anlamak, cemâl ve celâli birlemek ve vücûd içinde kendi aslını seyretmek kolay olmasa gerektir.

Yûnus, celâlde cemâli buluncaya; "bir isen birliğe bak" deyinceye kadar kırk sene eğitilir ve nihayet eğriyi doğruyu bir kenara bırakarak her tecellîden yârin cemâlini temaşa eder. Dolayısıyla "odunlar" için kullanılan eğri veya doğru gibi sıfatlar, insanın noksanlığının bir sonucudur. Menkıbedeki "düz odunlar" Allah'ın Cemâl, "eğri odunlar" ise Celâl sıfatlarının tezahürlerini sembolize ederler.

Evrensel ilkeye ulaşmak

Yûnus'un Tapduk'un dergâhına sadece düz odun taşıması Tin'in/Tinselliğin ortaya çıkışında ilk adımı olan olumsuzlama edimidir. Eğriler ötelenir, düz olanlar tercih edilir. Aslında düşünülenin tam tersine düz odunlar değil, eğri odunlar olumsuzlama neticesinde elde edilen Tinsel nesnelerdir. Çünkü bunlar, Yûnus'un Tapduk'un dergâhına olan sevgisi, saygısı ve aynı zamanda korkusunu üzerinde taşırlar. Dergâha götürülmediğinden Yûnus'un Tinselliği ele geçirdiğine dair bir olguyu Tapduk'a sunamazlar.

Gerçeği bulma, hakikati keşfetme ve farkındalığa varmanın olmazsa olmazı diyalektiğini başlatan Hegelci olumsuzlamadır aslında. Çünkü kendisinden habersiz olan "kendinde varlık"ı, kendiliğini fark eden "kendi için varlık" konumuna taşıyan olumsuzlamadır.

İyinin, güzelin ve doğrunun varlık alanında bütünüyle hükümran olması bunların karşı kutbunda yer alan kötüyü, çirkini ve yanlışı yok etmez, bizzat iyinin, güzelin ve doğrunun kendini ortadan kaldırır. Çünkü iyi, doğru ve güzel ancak kendilerinin olumsuzlarıyla bilinir. Bu nedenle seçilen "doğru odunlar" başlangıçta kendiliğin farkında olmayan "kendinde varlık"tır tıpkı Yûnus gibi.

Aslında Yûnus'un eğri odunları dergâha götürünceye kadar doğru odunları dergâha taşıması kategorik bakımdan hiçbir anlam ifade etmez. Dolayısıyla aslında bütünlük ve birlik fikri ve algısı, aşkın metafizik alanda oluşan bir kategori değil, içkin alanda meydana gelen eğri-doğru, iyi-kötü, güzel-çirkin gibi karşıt görülen zıt kategorilerin birbirlerinin koşulu olması ve içinde yer almasının farkındalığıdır.

Tapduk'un dergâhına düz odunu yakıştırma düşüncesi Yûnus'un yönelimsel tavrının bir sonucudur. Ne Tapduk, Yûnus'un ne Yûnus, Tapduk'un gördüğü yerdedir. J. Lacan'a göre özne nesnenin gördüğü yerde değildir. İkisinin birbirine konumu ya bir eksik ya bir fazladır. Varlık hakkında belirli olgunluğa yükselmeden Yûnus'tan varlığı olduğu gibi kabul etmek, iyi-kötü, güzel-çirkin eğri-doğru olarak ayırmamasını beklemek gerçeğe uygun olmaz. Yûnus kırk yıl gibi bir süreçte, uzun ve çetin imtihanlardan sonra dergâha eğri-doğru ayırımı yapmadan odun getirmeye başlayınca, birini ötekine tercih etmeyecek evrensel ilkeye ulaşır.

İyi ve kötünün ötesi

Klasik yoruma göre Yûnus, başlangıçta eğri ve doğruyu ayırdığı için kendisine bâtın âleminden bir şey açılmaz. Aslında Yûnus'un doğruyu kendi duyum ve algısına göre ayırması ötekini dışarıda bırakmakla mümkündür. Böylesine bir seçime yönelen duyum ve algı, bütünü kucaklayamadığından her daim eksik kalır. Dolayısıyla Yûnus'un Tinselliği ancak seçtiği ve sınırladığı alan kadar olabilir. Ötekini kendi alanına dâhil etmeden Yûnus'un zengin Tinsel alana açılması mümkün değildir. Yûnus'un hakikate ulaşması için iyi ve kötünün ötesi algı ve duyumuna ulaşması gereklidir.

ASLINDA YÛNUS'UN EĞRİ ODUNLARI DERGÂHA GÖTÜRÜNCEYE KADAR DOĞRU ODUNLARI DERGÂHA TAŞIMASI KATEGORİK BAKIMDAN HİÇBİR ANLAM İFADE ETMEZ. ESASEN SEYR Ü SÜLÛK HÂLİNDE GELDİĞİ MERTEBEDE VARLIĞI "CEM" EDECEK BİRLİĞE HENÜZ ULAŞAMADIĞINI GÖSTERİR.

Yûnus, dergâhın odunculuğunun yanında bir zaman da sakalık (su taşıyıcılığı) yapar. Bütün teslimiyet ve samimiyetiyle sakalığına devam eden Yûnus'un sırtı bir müddet sonra yara olur. Sırtına merhem sürmesi için yanındakilerin birinden yardım isteği Tapduk tarafından hoş karşılanmaz. Tapduk, imtihan kastıyla "varsın gitsin yanımızda durmasın" şeklinde sert bir ifadeyle Yûnus'a yol vererek dergâhından uzaklaştırır.

Dergâhtan uzaklaşan Yûnus bir gün bir mağarada -bir rivayette yedi- iki ere rastlar, onlarla arkadaş olur. Her gece onlardan biri dua eder. Bu duaların bereketiyle semadan her seferinde bir sofra yemek iner. Yûnus nöbetinde "Yâ Rabbi, benim yüzümü kara çıkarma. Onlar kimin hürmetine dua ediyorlarsa, Onun hürmetine beni utandırma" şeklinde dua eder. Bu dua gecesinde iki sofra yemek gelir. Yedi er "Kimin yüzü suyu hürmetine dua ettin," diye sorarlar. Yûnus, "Önce siz söyleyin" der. Onlar, "biz Tapduk Emre'nin kapısında otuz sene hizmet eden erin hürmetine dua ederiz" derler. Bundan etkilenen Yûnus, Tapduk'un dergâhına geri döner. Ana Bacı'ya sığınarak "Aman beni bağışlat" der.

Menkıbenin bu bölümünün klasik yorumlarında, Yûnus'un kemâl tahsilinde başkasından yardım dilemesi, nefsini tam olarak teslim etmemesi, ilâhî tecellileri kabulde zaaflarının olduğunu gösterdiğine yorulur. Tapduk'un Yûnus'a sert bir şekilde "varsın gitsin!" sözleri ile hitabı ise bir denemeden ibarettir. Bu sözlerin ilâhî bir nazar olduğunu anlayamayan Yûnus, ilk tepkisinde imtihanını kaybeder.

(Devam edecek)

Lacivert'i Takipte Kalın

Her ay farklı bir tema ile insana ve hayata dair birçok konuya değinen Lacivert, okurunu iyiyi ve güzeli görmeye davet ediyor. Lacivert'te yer alan yazılardan bölümler ve Lacivert Dergi adına merak ettiğiniz her şey @lacivertdergi hesabında.

WWW.LACIVERTDERGI.COM | lacivertdergi | @lacivert_dergi

düşünce atlası

Yusuf Akçura

“Türk’ü İslam’dan, İslam’ı Türk’ten, Türk ve İslam’ı Osmanlılıktan, Osmanlılığı Türk’ten, İslam’dan ayırmak, biri teslis eylemek (üç etmek) muhaldir.”

AKÇURA İKİ VATANLI BİR ADAM

DÜŞÜNCE ATLASI

SÖYLEŞİ :: YUNUS ARSLAN :: MEHMET KAAN ÇALEN

BİR YURT ÖZLEMİ, BİR EVE DÖNÜŞ HASRETİ VE ÜÇ TARZ-I SİYASET: YUSUF AKÇURA

Düşünce hayatının seyri izlendiğinde her daim birtakım kavramlar etrafında deveran ettiğimizi görürüz. Son 150 yılın Türk düşünce hayatına ve siyasi devinimine baktığımızda ise başlıca kavramları Yusuf Akçura'nın *Üç Tarz-ı Siyaset* kitabı üzerinden okumak mümkün. İlk olarak 117 yıl önce yayımlanan *Üç Tarz-ı Siyaset* önemini günümüzde de koruyan, etkisini hissettiren bir eser. Ülkemizde siyaseti belirleyen ana damarların kavramlarını ince bir işçilikle ele alıp tahlil eden ve çıkış yolları öneren bu eserin müellifi Yusuf Akçura siyaset düşüncemizin kaideleri arasına girmiş bir isim. Osmanlı'dan günümüze düşünce, politika ve akademi dünyasının tartıştığı kavramları ele alan Akçura ve eseri ülkemizdeki siyaset düşüncesinin ana damarlarını anlamak, tarihten ders almak ve geçmişiyle birlikte günümüz milliyetçiliğini daha iyi anlamak adına hâlâ birer anahtar konumunda. Yusuf Akçura üzerine çalışmalarıyla öne çıkan Doç. Dr. Mehmet Kaan Çalen ile Akçura'nın düşünce hayatımıza katkılarını ve *Üç Tarz-ı Siyaset*'i konuştuk.

Yusuf Akçura'nın Moskova yakınlarından Kazan'a ve oradan da İstanbul'a uzanan hayatı ve yetiştiği ortamdan bahsederek başlayalım isterseniz?

Akçura, 1876 yılında, İdil kenarındaki Simbir şehrinde, fabrikatör bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geliyor. Babasının ölümüyle birlikte ailenin işleri bozulunca, henüz yedi sekiz yaşlarındayken annesiyle beraber İstanbul'a göç etmek zorunda kalıyor. Bu suretle Akçura iki vatanlı bir adam oluyor. Bir tarafta Kuzey Türklüğü, Tatar dünyası, diğer tarafta Türkiye Türklüğü, Osmanlı dünyası... İstanbul'da Harbiye ile tamamlanan bir eğitim süreci. Sonra Fransa ve Paris Siyasal Bilimler Okulu. Ardından Pan-Türkist mücadele yılları, Türk Yurdu ve Türk Ocakları. Bu vadide sadece ve sadece Osmanlı monarşisi ve II. Meşrutiyet Türkiye'sinden Cumhuriyet Türkiye'sine, Çarlık Rusya'sından Ekim Devrimi'ne yaşadığı, gördüğü, tecrübe ettiği büyük yıkılışları, büyük inşaları, büyük dönüşümleri bir cümle içine sığdırmak bile onu tasvire yeter aslında.

Akçura'nın hayatı sürgünler ve yasaklarla geçti. Bu yıllar ve zorluklar onun fikrî gelişimine neler kattı?

İki modernleşme toplumunda, iki imparatorluk içerisinde, yani Rusya ve Osmanlı'da yaşıyor, sosyalleşiyor; kültürel, fikrî, politik mücadele içerisine giriyor. Bu iki dünyada milliyetçilik meselelerini, devrimci hareketleri, Tatar burjuvazisini, Jön Türkleri, Ceditçiliği, dinî reform düşüncelerini, Türk dünyasında birlik arayışlarını gözlemliyor, tanıyor, tecrübe ediyor. Lenin ile hemşeri olduğunu hatırlamak bile içinden

YUSUF AKÇURA

Yusuf Akçura kimdir?

2 Mart 1876 yılında Kazan'da dünyaya gelen Yusuf Akçura, Türkçülük akımının öncü isimlerindendir. Türk Tarih Kurumu'nun kurucu üyelerinden olan ve 1935 yılında kurumun başkanlığına getirilen Akçura, milletvekilliği görevinde de bulundu. Akçura, dönemin gazete ve dergilerine yazılarıyla katkı sağladı ve 1933 yılındaki üniversite reformundan sonra İstanbul Üniversite'sinde siyasi tarih profesörü oldu. 11 Mart 1935 yılında vefat eden Akçura, Edirnekapı Şehitliğine defnedildi.

Eserleri

Mevkufiyet Hatıraları, Eski "Şuray-ı Ümmet"te Çıkan Makalelerimden, Türk, Cermen ve Islavların Münasebat-ı Tarihiyeleri, Muasır Avrupa'da Siyasi ve İctimai Fikirler ve Fikri Cereyanlar, Türk Yılı 1928, Zamanımız Avrupa Siyasi Tarihi (4. 5. ve 6. Tedris Senesi), Osmanlı Devletinin Dağılma Devri, Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri, Üç Tarz-ı Siyaset, İlk Büyük Türk Tarihçisi Kazanlı Sahabettin Mercanî, Osmanlı Saltanatı Müessesatının Tarihine Dair Bir Tecrübe, Ulum ve Tarih, Alimcan-el Barudi Tercüme-i Hâli, Kazan Muhbiri'ndeki Makaleleri, Kader

geldiği dünyayı anlayabilmek adına fevkalade öğretici. Sonra tabii Paris yılları... Modernliği yerinde ve içeriden yaşamak, Fransız rasyonalizmi, Albert Sorel gibi hocalar, modern tarih yazımı, yeni sosyal bilim, yeni metodoloji. Bütün bunlar bir araya gelince *Üç Tarz-ı Siyaset* gibi bir metin örülebiliyor sanırım.

Akçura Türkçülük fikirlerine nasıl yöneldi? İsmail Gaspıralı'nın Akçura üzerinde nasıl bir etkisi vardı?

Kendi beyanını esas kabul edersek iki husus ön plana çıkıyor. Öncelikle doğduğu topraklara dönük bir daüssıla duygusundan bahsediyor Akçura. Bir nostalji, bir yurt özlemi, bir eve dönüş hasreti. Pantürkizm'i de biraz burada anlam buluyor sanki. İki vatanlı, iki vatan arasında bölünmüş, parçalanmış bir adam, iki vatanını bir kılma, birleştirme, bütünleme mücadelesi veriyor. Pantürkizm yoluyla kendi içindeki bölünmeyi de bir bakıma telafi etmeye çalışıyor diyebiliriz. Göçmenlik, sınır bölgelerinde yaşamak, esaret, millî cemaat içerisinde yapılan seyahatler milliyetçilik fikirlerinin doğuşunda oldukça etkili. İkinci husus Mekteb-i Harbiye. Akçura, şuurlu Türkçülüğünün Harbiye yıllarında başladığını ifade ediyor. Buna Süleyman Paşa etkisi mi demeli? Bilindiği üzere Hunlardan başlayarak Osmanlılara kadar Türk tarihini bütüncül bir anlatı içinde veren ilk eser, *Tarih-i Âlem*, askerî okullarda okutulmak üzere Süleyman Paşa tarafından kaleme alınıyor. İlk Türkçülerden ama aynı zamanda ilk yerli Türkologlardan biri olan, Türk Tarihi ismiyle de yine bütüncü bir tarih anlatası kurmaya çalışan ilk isim olan Necip Âsım Bey de Harbiye mezunu. Demek ki Harbiye'de erken sayılabilecek bir dönemde Türkçülük için müsait bir habitat oluşmuş. Bu iki hususun üstüne Kazan, Kırım, Paris tecrübelerini ve tabii ki Tatar yenileşmesinin büyük ismi Gaspıralı İsmail'in etkisini ekleyince resim tamamlanıyor. Akçura, Harbiye'deyken Gaspıralı'nın meşhur *Tercüman* gazetesini okumaktadır, onu Türkçü yapan üçüncü hususdur bu. Türk dünyasına bütüncül bir bakış kazanmak ve Rusya Müslümanlarının meselelerine vakıf olmak açısından *Tercüman* muhakkak ona çok şey katmıştır. Nitekim *Türk Yurdu* mecmuasını, *Tercüman*'ın küçük kardeşi şeklinde takdim edecektir. Bu noktada Akçura'nın Gaspıralı ile hısım olduklarını hatırlatmak da manidar olabilir.

Yusuf Akçura'nın Türkçülük düşüncesine katkılarına da değinmeden geçmeyelim isterseniz?

Kültürel Türkçülükten siyasal Türkçülüğe geçiş, Türkçülüğün teşkilatlanması ve kitleselleşmesi, imparatorluktan ulus-devlete dönüşüm, seküler bir millet ve toplum anlayışı, Türkçülüğü ve ulus devleti meşrulaştıracak yeni bir tarih telakkisinin inşası, iktisadî milliyetçilik gibi konularda kurucu ve temsil edici bir isim olduğunu söyleyebilirim.

Türk Tarih Kurumu'nun kuruluşunda yer alması ve sonrasında kurumun başkanlığına getirilmesi tarihçiliğimiz açısından ne ifade ediyor sizce?

Fuat Köprülü, daha II. Meşrutiyet yıllarında, memleketin beklediği büyük tarih eserinin Akçura tarafından yazılacağını beyan ediyor. Şüphesiz Köprülü'nün beyanında, Akçura'nın popüler nitelikli yazılarında dile getirdiği tarih görüşünün yeniliği ve orijinalliği kadar Fransa'daki formasyonu da belirleyicidir. Ne yazık ki yazılması ümit edilen bu büyük eser gelmemiştir. Ancak "opus magnum"un yokluğuna rağmen Akçura hem Meşrutiyet, hem de Cumhuriyet dönemi tarih yazıcılığını şekillendiren en güçlü öznelerden biriydi. Fransa'da, Si-

yasal Bilimler Okulu'nda Osmanlı saltanat müesseseleri üzerine yazdığı mezuniyet teziyle birlikte yeni bir tarih anlayışını seslendirmeye başlamış ve II. Meşrutiyet dönemindeki metinleriyle Türkçü tarih anlayışının en önemli mimarlarından biri olmuştu. Cumhuriyet yıllarında da hocalık ve yazarlık yoluyla tarih düşüncesi üzerindeki etki kanallarını açık tutmuştu. Tarih müfredatının modernleşip milliyetçi bir içerik kazanması üzerine en somut ve ısrarlı dikkatler ona aittir. Türk Tarih Tezi'nin oluşmasında aktif bir rol üstlenmişti. Fakat bu konuda biraz kaçak dövüştüğünü söylemek de mümkün gibi duruyor. Birinci Tarih Kongresi'nde sunduğu, İmparatorluk dönemi Türk tarih yazıcılığını tenkit eden önemli tebliğinde, Türk Tarih Tezi'nin esaslarına temas etmez, konuyu küçük imalarla geçiştirir.

Yusuf Akçura denildiğinde ilk akla gelen *Üç Tarz-ı Siyaset* kitabıdır. Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük kavramları onun için ne ifade etmekteydi?

Üç Tarz-ı Siyaset şüphesiz modern Türk siyasî düşüncesinin en mühim metinlerinden biridir. Akçura'nın kariyerinde de erken denilebilecek bir döneme, 1904 yılına aittir. Akçura, kimlik, millet, milliyetçilik konularında yazmaya ömrünün sonuna kadar devam edecek, dolayısıyla *Üç Tarz-ı Siyaset*'teki düşüncelerini açma, işleme, derinleştirme ve tabii değişen şartlara uyarlama ve dönüştürme imkânı da bulacaktır. Akçura'nın kendi metnini eleştirebilmiş bir isim olduğu da ayrıca not edilmelidir. Metin özelinde konuşursak Akçura, Üç Tarz-ı Siyaset kavramsallaştırması altında topladığı Osmanlıcılık, İslâmcılık, Türkçülük siyasetlerinin üçünün de aslında bir tür milliyetçilik olduğunu isabetle teşhis eder. Kendisinin de ifade ettiği üzere bu siyasetler ilk olarak Akçura'nın metninde isimlendirilmişler, birer gösterene kavuşmuşlar, nesneleştirilmişler, tasnif ve tahlil edilmişlerdir. Hayat hikâyesi de dikkate alındığında Akçura'nın milliyetçilik konusundaki bilgi ve kavrayışının çağdaşlarına kıyasla çok daha derin olduğu aşikâr. Bu bağlamda Ali Kemâl'in *Üç Tarz-ı Siyaset*'e karşı kaleme aldığı cevabî yazıda, Akçura'yı hayal görmekle, bir tür edebî eskiz yapmakla itham etmesi anlamlıdır çünkü olguyu görüp tespit edecek zihnî araçlardan Ali Kemâl mahrumdur.

İKİ DÜNYADA MİLLİYETÇİLİK MESELELERİNİ, DEVRİMCİ HAREKETLERİ, TATAR BURJUVAZİSİNİ, JÖN TÜRKLERİ, CEDİTÇİLİĞİ, DİNÎ REFORM DÜŞÜNCELERİNİ, TÜRK DÜNYASINDA BİRLİK ARAYIŞLARINI GÖZLEMLİYOR, TANIYOR, TECRÜBE EDİYOR.

Akçura, imparatorluğun nereye gittiğini çok erken görmüştür ve nitekim II. Meşrutiyet döneminde devam eden tartışmalarında Ali Kemâl bir bakıma Akçura'nın *Üç Tarz-ı Siyaset*'teki yaklaşımını onaylamıştır. Akçura, bir erime potası olarak Osmanlıcılığın mümkün olmadığını kesin bir dille ifade eder. İslâmcılık için ise böyle bir kesin reddiye ortaya koymasa da uluslararası konjonktüre dair çizdiği manzara itibariyle İslamcılığın da onun nazarında bir alternatif siyaset olmaktan uzak olduğunu söyleyebiliriz. Geriye sadece ve sadece ürkek ve çekingen bir dille telaffuz ettiği Türkçülük kalıyor. Türkçülük, Balkan Savaşlarına kadar bu çekingen ve temkinli dili muhafaza edecektir.

Yusuf Akçura'nın düşünce tarihimizde bıraktığı en belirgin iz ve etkiyi nasıl tanımlamak gerekir?

Niyazi Berkes, Akçura için "unutulan adam" tanımlamasını kullanıyor. Bu özellikle Ziya Gökalp'e nispetle bir unutulmuşluktur. Bu açıdan bakınca Berkes de Akçura'yı unutanlardan biridir aslında. Ancak son yıllarda Akçura'ya dönük bir ilginin oluştuğu ve giderek büyüdüğü gözleniyor. Külliyatının yayımlanmaya, bazı eserlerinin birden çok yayınevi tarafından basılmaya, Türkçü-milliyetçi çevrelerde Akçura'ya yapılan atıfların artmaya devam edişi bu hususun göstergeleri olarak alınabilir. Benim kanaatim Akçura hangi sebeple unutulmuşsa, şimdi de o sebeple hatırlanmaktadır. Dolayısıyla "düşünce tarihimize bıraktığı en belirgin iz ve etki" de burada aranmalıdır. Türk milliyetçiliğinin 1950'lerden sonra yaşamaya başladığı, bilhassa 1970'lerde yoğunlaşan taşralaşma ve muhafazakârlaşma, Akçura'nın modernist, seküler ve kentli milliyetçiliğinin resmî ideoloji ile aynileştirilerek olumsuzlanmasına ve Türkçülüğün tarihindeki kurucu rolünün Gökalp'in karşısında geriye doğru itilmesine yol açtı.

Akçura'nın bilhassa Kemalist tarih tezi içindeki konumu, Zeki Velidî Togan ve Nihal Atsız gibi Türkçülüğün büyük isimlerinin *Türk Tarih Tezi*'ne muhalefet etmiş olması seküler Türkçü çevreleri de Akçura'dan uzak tutmuştu. Akçura, yeni Türkçülük ile Kemalizmin ortak zeminini, ortak ufkunu, müşterek söylemini mümkün kılan en mühim isimdir. Hem Türkçü/milliyetçi, hem Atatürkçü/ulusalcı çevrelerde artan Akçura ilgisi, onun düşünce mirasının yükselen seküler, şehirli, modern bir milliyetçiliğin özlemlerine ve özellikle tam da dönemsel tepkilerine cevap veriyor olmasından kaynaklanmaktadır. "İlk Türkçüler devrimciydi" gibi çıkışlarla Akçura'yı ulusalcı ve anti-emperyalist bir zaviye ile soldan okuma denemeleri de bu bağlamda zikredilebilir. François Georgeon, "Akçura, bugünkü Türk milliyetçilerinin kendinden sayacakları bir isim değildir" mealinde bir şeyler söylemişti. O tespitin artık dünde kaldığını düşünebiliriz. Yeni hikâye biraz farklı... Görünen o ki kentli, seküler milliyetçilik yükselmeye devam ettikçe Kemalizm ile Türkçülük arasındaki mesafe iki taraftan da kapanacak, iki taraf da birbirlerine doğru yürüyecek, Akçura da bu yakınlaşmanın en simgesel figürlerinden birisi olacaktır.

ASABİ ASTROLOG

Tamam, anladık, yine İBB Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun iki yılda belediyeyi 43 milyar lira borçlandırmasına fena takmışsınız. Algı ve şovun bir maliyeti var öyle değil mi?

(21 Mart-20 Nisan)

SABIRSIZ KOÇ

Emekli amiraller gibisiniz

Evladım, size kaç kere söyleyeceğim, her tür girişim başlatma isteğiniz mantık silsilesinden yoksun olacak diye. Buna rağmen hâlâ eski alışkanlıklardan vazgeçemiyor, bir takım eski Türkiye alışkanlıkları içinde boğulup ismini açıklamak istemeyen üst düzey bir askerî yetkiliden haber almış imasıyla dolaşıyorsunuz. Emekli amirallerin bildiri yazıp muhtıra ayarı vermesiyle eş değer bir ruh hâli içindesiniz. Can sıkıntısından ne yapacağınızı bilmez durumdasınız. İyi de bana ne, benden ne istiyorsunuz? Yol gösterecek birini arıyorsanız kendinize bir "yaşam koçu" bulun. Gidişatınız bozuk zeminde ilerliyor, bilmiş olasınız.

(21 Nisan-21 Mayıs)

UYUŞUK BOĞA

Kripto parayla kukumav kuşuna dönmek

Bu ayın on beşi itibariyle Venüs, burcunuza intikal ediyor. Maddi konularda bir rahatlama olacak gibi ama yine de sizin adınıza çok üzgünüm. Çünkü e-posta kutunuza düşen saçma sapan mesajların üzerine atlayacak kadar pervasız, kısa yoldan köşeyi dönmeye heves edecek kadar aç gözlüsünüz. Hâliyle elinize geçen bir miktar paracığınızı bitcoin'e yatırarak avucunuzu yalama yolunda ışık hızıyla ilerliyorsunuz. Thodex ve Vebitcoin'den mağdur olanları da mı okumuyorsunuz kuzum? O kadar safsınız ki, telefonunuzu arayıp "FETÖ adınıza banka hesabı açtı, lütfen parayı bize teslim edin" diyenlere elinizdeki tüm birikimleri teslim edecek kadar saftirik bir dönemdesiniz. Lütfen paranızı yastık altında tutmaya devam edin, yoksa kukumav kuşu gibi ortalarda kalır, yastığa gömülüp ağlarsınız.

(22 Mayıs- 21 Haziran)

DEDİKODUCU İKİZLER

İnternet alışverişlerinden uzak durun

Zodyak'ın üçüncü burcu! Sözüm size. İhtiraslarınızın kurbanı, arzu ve heveslerinizin kölesi olma yolundaki yanlış adımlarınıza çelme takıp hayatınızı kurtarmak isterim ama ruh hâliniz buna müsait değil. Bir an önce bütün karakterinizi kuru temizlemeye gönderip tozlarınızı alsanız iyi edersiniz. Şekilciliğe takılıp kalan karakteriniz yine şekil-şukul yapıyor bu ay. Özünüzü unutup kıldan tüyden meselelerle uğraşmayı bıraksanız iyi edersiniz. Uzatılan kısa çalışma ödeneğine kendinizi eklemlenmeyi ihmal etmeyin, zira mayıs ayı ortalarında oluşacak dolunaya bakarken, bir bardak çayınızın yanına kurabiye alacak paranız kalsın cüzdanınızda. İnternetten her gördüğünüzü sipariş etme huyundan vazgeçin artık.

(22 Haziran-22 Temmuz)

SARSAK YENGEÇ

Kantarın topuzunu dengede tutun

Medeni insanlarsınız amenna. Aranızdan dostlarım da çoktur. Fakat yine de sizi görünce bünyemde bir kaşıntı oluyor. Aşk desek elinize yüzünüze bulaştırıyorsunuz, iş desek borç batağına saplanıyorsunuz, sağlık desek kafada bir takım eksik tahtalar söz konusu. Bakınız bu ay da kafanız bi' milyon olmuş, hayallere dalmışsınız. Olmayacak şeyleri hayal ederek yaşadığınız hayal kırıklıklarını uç uca eklesem beş tane seri film çıkar. Tamam, anladık, yine İBB Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun iki yılda belediyeyi 43 milyar lira borçlandırmasına fena takmışsınız. Niye takıyorsunuz anlamadım ki? Algı ve şovun bir maliyeti var öyle değil mi? Tamam biraz aşırıya kaçmış ama siz de kantarın topuzunu kaçırmayın lütfen.

(23 Temmuz-23 Ağustos)

KABADAYI ASLAN

Asıl vak'a sizsiniz

Sosyal ve kültürel etkinliklere fazlasıyla zaman ayıracağınız bir dönemdesiniz. Ama salgın nedeniyle bütün etkinlikler internet üzerinden yapıldığı için bu hevesinizi ancak ekran karşısında gidereceksiniz. Gerçi derdinizin sergiler ve sanatsal olaylar olmadığının farkındayım. Yemeyi çok seven bir burç mensubu olarak kokteyllerle yakından ilgilendiğinizi biliyorum. Bundan mahrum kalmanın acısını bir müddet daha yaşayacaksınız. Yasaklara uymayıp ortalıkta şişinerek gezdiğiniz sürece bu vaka sayıları azalmaz azizim. Halinize bir baksanıza? Asıl vak'a kendinizsiniz. Allah'tan evde hanımdan zılgıt yiyorsunuz da kabaran yeleleriniz biraz dinleniyor.

(24 Ağustos–23 Eylül)

KURUNTULU BAŞAK

Küresel endişeler yakanızı bırakmayacak

Küresel ısınma, dünya iklimini bozduğu kadar astrolojik haritaları da tarumar ediyor. Hâliyle artık sizin durumunuzu kestirmekte zorlanıyorum. 40 ülkenin devlet başkanıyla yapılan Küresel İklim Zirvesi'ni yakinen takip edip yine endişelerinizin zirve yapmasını anlıyorum. Umulmadık yerlerden başınıza şans yağacağı düşüncesi nedeniyle öyle totem gibi dikilmeniz sinirlerime dokunuyor. Küresel endişelere kafanızı takıp bünyenizi yoracağınıza evde dökülüp bozulan yerleri tamir etseniz daha bir hayra geçer. Pragmatik kararlar almanız gereken bir ayın içindesiniz, ama umudum yok. Zira darı ununda baklava, incir ağacından oklava olmuyor.

BURCUNUZUN AYLIK ATARLI DÖNGÜSÜ (MAYIS 2021)

(24 Eylül–23 Ekim)

DENGESİZ TERAZİ

Hem hımbıl hem mıymıntısınız

Hayatınızın tatsız tuzsuz geçiyor olması yıldızların konumuyla değil tamamen sizin hımbıllığınız ve mıymıntılığınızla ilgili. Kripto paranızı sanal borsada kaptırmış gibi içinize kapanmak yerine doğaya açılsanız, olta alıp balık tutsanız filan daha iyi olur aslında. Kendinizi böyle havalarda görme, burnunuzdan kıl aldırmama triplerinde görme huyunuzdan ne zaman vazgeçeceksiniz. Cervantes'in *Don Kişot*'una duman attırırsınız nitekim. Mayıs ayında terazinizin iki kefesi de yine boşta sallanacak. Çünkü sizin ruhunuzla yapıp ettikleriniz arasında derin farklar var her daim. İkisinin ucuna birer düğüm atıp bağlayabilirseniz belki bir rota tutturursunuz.

(24 Ekim–22 Kasım)

ZEHİRLİ AKREP

Havanda su dövmeye devam

Çok boş yaptığınızı daha önce söyleyen olmuş muydu bilmiyorum ama gerçekten havanda su döven tiplerdensiniz. Evden çalışıyor olmanın yan etkilerinden midir nedir yine teknoloji merakınız almış başını gidiyor. Sağa sola emojiler ekleyerek gönderip durduğunuz boş mesajlar yüzünden harcadığınız gigabaytlarla bir telefon şirketi kurulurdu. Bu yeteneğinizi cep telefonuyla hızlı mesaj yazma rekorunda deneyin de işe yarasın. 16 yaşındaki Ang Chuang Yang, 160 karakterlik mesajı 41,52 saniyede tamamlayarak dünya rekoru kırmıştı. Biraz çalışarak onu geçeceğinize eminim. Hiç olmazsa namınız yürür.

(23 Kasım-21 Aralık)

PALAVRACI YAY

Söz diyetine giriniz

İncir çekirdeğini doldurmayan gevezeliklerinizi hâlâ ısrarla sürdürmeniz hayret ve gurur verici. Sizinle ne kadar gurur duysam azdır canlarım. Böyle boş boş konuşarak evrende oluşturduğunuz derin boşluklardan tepetaklak düşersiniz inşallah. Size bu ay için önereceğim tek şey, söz diyetidir. Duygularınız, endişelerinizin dört adım gerisinden geldiği için kafanız yine bir hayli karışık. O yüzden dilinizle beyniniz arasındaki bağlantıyı sağlayan ara kablolara esaslı bir bakım gerekiyor. Her an kısa devre yapabilir ve sevimliliğiniz 'error' verebilir.

(22 Aralık-20 Ocak)

DİKKAFALI OĞLAK

Seküler aymazlar sizi

Hayatı kopya ederek yüzeysel yaşamaya daha ne kadar devam edeceksiniz bilmiyorum ama cenaze namazında erkeklerin arasında saf tutma aymazlığındaki Canan Kaftancıoğlu hanımefendiden farksızsınız. Hayatınız şovdan ibaret resmen. İçinizdeki ruhanî duygularla bünyenizi saran dünyevilik arasında gidip geliyorsunuz. Bu sekülerizm sarkacından ne zaman kurtulup özünüze döneceksiniz bilemem ama kırılgan bir analojinin içinde çırpınıyorsunuz. İflah olur musunuz bilemem ama hiç olmazsa Ramazan Bayramı'na kadar bir silkinip kendinize gelseniz iyi olur.

(21 Ocak–22 Şubat)

TERELELLİ KOVA

İdare-i maslahat üzerinesiniz

Olası bir kuraklıkta çıkacak su krizinde en güvendiğim burçlardan birisiniz. Zira siz kovaların biriktirme gibi muazzam bir özelliği var. İsrafı sevmemenizi de ayrıca artı puan olarak hanenize yazıyorum. Tamam kanaat önderi bir burçsunuz, liderlik vasfınız var ama gururunuz bazen bütün olumlu özelliklerin önüne geçiyor. Bir de şu idare-i maslahat huyunuz yok mu? İşte o beni benden alıyor. Bir özgün olun yahu! Ukala olduğunuz kadar hümanist olmanız sizi çelişkilerden bir çözümsüzlük yumağı yapıyor. Gel de çık işin içinden! Sizi iyi bir zımparalamak lazım.

(23 Şubat-20 Mart)

SEFİL BALIK

Hamamın kurnası davulun zurnası

Bugünlerde en çok kafaya taktığınız şey ne biliyor musunuz? Ben biliyorum; sağlığınız... Takmaya gerek var mı? Yok! Siz zaten psikolocik olarak elinde yeşil reçeteyle dolaşan insanlarsınız. Sigorta şirketleri sizin burcunuzu sağlık sigortası kapsamının dışında tutmalı bana kalırsa. Bu ay yaşanacak ani sıcak yükselmeleri nedeniyle hasta olabilir ve nanemolla tavrınız nedeniyle de etrafınızı huzursuz edebilirsiniz. Arkadaş çevreniz yine sizi kekleyecek gibi görünüyor. Yani otururken, kalkarken gözünüzü dört açın. Hamamın kurnasına davulun zurnasına koşup durmaktan vazgeçiniz.

Lacivert'e 6 ay abone ol,
Muhit veya Sabitfikir'in
4 aylık aboneliği hediye olsun.
59,40 TL

0212 354 36 04/ 11/27-0552 357 00 00
www.turkuvazabone.com

Güldüren 100

100 Mbps'ye Kadar
Akıllı Sınırsız Kablonet

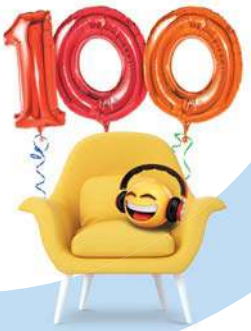
+ Üst Paket
+ Altın Sinema Paketi
+ Kablo Bulut 25 Gb

İnternet'ten Başvurularınıza Özel İlk Ay Bedava

24 ay taahhüt sözünüze
İlk 12 ay
109,99 TL

12 ay taahhüt sözünüze
119,99 TL

Sonraki 12 ay
119,99 TL

Eğlence Dolu

25 Mbps'ye Kadar
Sınırsız Kablonet

+ Temel Paket
+ Vizioon Sinema Paketi
+ Kablo Bulut 25 Gb

İnternet'ten Başvurularınıza Özel İlk Ay Bedava

24 ay taahhüt sözünüze
İlk 12 ay
89,99 TL

12 ay taahhüt sözünüze
99,99 TL

Sonraki 12 ay
99,99 TL

Renklendir Hayatını

50 Mbps'ye Kadar
Akıllı Sınırsız Kablonet

+ Üst Paket
+ Vizioon Sinema Paketi
+ Kablo Bulut 25 Gb

İnternet'ten Başvurularınıza Özel İlk Ay Bedava

24 ay taahhüt sözünüze
İlk 12 ay
99,99 TL

12 ay taahhüt sözünüze
109,99 TL

Sonraki 12 ay
109,99 TL

Kablo TÜRKSAT

0 850 804 4444 turksatkablo.com.tr /turksatkablo

İkinci Bahar Kampanyası ile evde keyfin tam zamanı

Ev telefonunuz varsa şimdi avantajlı fiyatlarla Tivibulu olun, televizyon izleme keyfini katlayın.

Tivibu Uydu Aile Paketi

18,90 TL/AY

tivibu | Türk Telekom
Değerli Hissettirir

Türk Telekom ev telefonu belirli tarifelerinde 24 ay kalma sözü veren yeni gelen bireysel Tivibu abonelerine, 24 ay sözünüze.

Kampanyadan Türk Telekom'un belirli tarifelerinde 24 ay kalma sözü veren mevcut ve yeni ev telefonu aboneleri; Tivibu'da yeni abonelik yapıp, 24 ay kalma sözü vererek yararlanabilir. Kampanyadan yararlanmak için cep telefonunuza gönderilecek olan kampanya katılım şifresinin Türk Telekom bayi, ofis ve 444 5 375 Tivibu Çağrı Merkezi kanallarına bildirilmesi gerekmektedir. Uydu paketleri kapsamında yer almayan ücretli içerikler kiralandığı/izlendiği takdirde ayrıca ücretlendirilir. Tivibu uydu cihazı ethernet kablosu ile internet modemine bağlandığında Seç İzle filmleri izlenebilir. Müşteri isteğine bağlı olarak uydu kurulumu ücretlidir. Taahhüt bitiminde güncel fiyatlar uygulanır. Damga vergisi alınır. İptalde cayma bedeli faturalandırılır. Kampanya koşullarında değişiklik yapma hakkı saklıdır. Ayrıntılar için: **www.turktelekom.com.tr** – **www.tivibu.com.tr** ve **444 1 444**

ALIŞVERİŞ

Anneler Günü

ANNELİK ÜZERİNE...

Ceyda Ateş
Hilal Özdemir Babacan

INSTAGRAM'IN EN ÜNLÜ 5 ANNESİ

Uranyen Astrolog
Sevilay Eriçdem

NASIL BİR ANNESİNİZ?

DETOKS VE ŞİFA KAMPLARI

AROMATERAPİK TARİFLER

ANNELER GÜNÜ'NE ÖZEL HEDİYELER

Ücretsizdir.

arnica™

ANNELER GÜNÜNÜZ

Kutlu Olsun

#İyi ki Varsın **Annem**

Biricik annelerimize!

Son 2 yıldır çok farklı duygularla geçiriyoruz Anneler Günü'nü... Tüm annelerimizin sağlıklı, mutlu ve huzurlu olmalarını dileyerek başlamak istiyorum yazıma. Annemizle aramızdaki bağ, biz henüz onun karnındayken başlıyor ve tüm yaşamımızı etkiliyor. Kaç yaşında olursak olalım bizi koşulsuz seven, koruyan, güzel kalpli annelerimize sevgimizi anlatmaya yeterli bir söz yok gerçekten... Eğer anneniz yaşıyorsa ona, onu sevdiğinizi söyleyin ve ne kadar değerli olduğunu bir kez daha hatırlatın. O güzel yüzünü gülümsetecek hediyeyi seçmek için önerilerimizden fikir alabilirsiniz. Özellikle karantina günlerinde öne çıkan Instagram dünyasının en popüler ünlü annelerini sizin için seçtik. Sunucu Hilal Özdemir Babacan ve oyuncu Ceyda Ateş'in annelik deneyimlerini paylaştıkları röportajlarımızı da keyifle okuyabilirsiniz. Uranyen Astrolog Sevilay Eriçdem'in "Nasıl Bir Annesiniz?" başlıklı yazısını da seveceğinize eminim. Her alanda doğallıktan yana olan anneniz için Şermin Yılmaz'ın verdiği aromaterapi uçucu yağlarıyla hazırlayabileceğiniz pratik ürünler de sizi bekliyor.

Sevgiyle,
Aysun Orhan
@aysunorhan4

SAHİBİ
TURKUVAZ HABERLEŞME VE YAYINCILIK A.Ş.

TÜZEL KİŞİ TEMSİLCİSİ VE GENEL MÜDÜR
Yasemin GEBEŞ

Yayın Direktörü
Aslıhan SARP İŞMAN

Genel Yayın Yönetmeni
Aysun ORHAN
aysun.orhan@turkuvazdergi.com.tr

Görsel Yönetmen
Mine ÜNAL
mine.unal@turkuvazdergi.com.tr

Editör
Gizem SABUNCU
gizem.gursoy@turkuvazdergi.com.tr

Reklam ve Satış Genel Müdür Yardımcısı
Sema TUGAN

Reklam Satış Grup Koordinatörleri
Emel ÖZEN, Tuğba YAVUZARSLAN, Rezan DÖNMEZ, Sinem ATAK, Emel AKIN

Reklam rezervasyon
0212 354 41 18

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
ŞEFİK ÇALIK

TURKUVAZ MEDYA GRUBU

Adres: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş. Güzeltepe Mah. Mareşal Fevzi Çakmak Cad. B Blok Apt. No 29/1/1 Eyüpsultan İstanbul Tel: 0 212 354 30 00 Mayıs 2021

NOT: Bu ekte yer alan ürün ve/veya ürünlere ilişkin verilen fiyatlar, tüketicinin ortalama bir fikir sahibi olmasını kolaylaştırmak için tek taraflı piyasa araştırması sonucu elde edilmiş olup herhangi bir fiyat garantisi içermemektedir. Ayrıca tüketici, baskı hatalarından kaynaklanan fiyat farklılıklarının her zaman mümkün olabileceğini göz önünde bulundurarak hareket etmelidir.

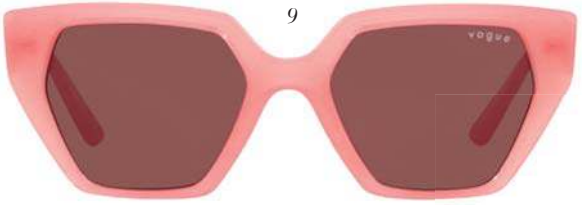

CANIM ANNEME

En kıymetlilerimiz, annelerimize birbirinden değerli hediyeler...

MİNE ÜNAL - AYSUN ORHAN

1. Saat **Dior 2.** Kolye 1.790 TL **Swarovski 3.** Lancôme La Vie Est Belle parfüm 50 ml 850 TL **Sephora**
4. Yüzük 4.695 TL **Ariş Pırlanta 5.** Abiye 11.700 TL **Rowley Hesselballe 6.** Çanta, fiyat istek üzerine **Miu Miu**
7. Tubereuse Nue parfüm 250 ml 4.385 TL **Tom Ford 8.** Terlik, fiyat istek üzerine **Christian Louboutin**

9

10

11

12

15

13

14

16

17

18

9. Gözlük 500 TL **Vogue-Luxottica 10.** Şal **Dior 11.** Şapka 159,99 TL **Mango 12.** Bronzer 289 TL **Fenty-Sephora**
13. Pantolon 699 TL **NetWork 14.** Kalp ve anne sallantılı charm 549 TL, kafes işi kalp ve aile charm 459 TL **Pandora 15.** Çanta 2.150 TL **Allbyb**
16. Yellow Hibiscus Cologne 100 ml 890 TL **Jo Malone 17.** Yüzük 7.920 TL **Bee Goddess 18.** Ayakkabı 449 TL **Desa**

19. Şort tulum 999 TL **Beymen Club** **20.** Küpe 8.400 TL **Ayşe Rodoslu** **21.** Luck parfüm 50 ml 94,99 TL **Avon** **22.** Küpe 550 TL, bilezik 1.300 TL **CNDN** **23.** Tulum 2.250 TL **Knitss** **24.** Sweatshirt 279 TL **Minimalist** **25.** Büstiyer 600 TL, jean 500 TL **Beauty Omelette** **26.** The Wave Maker Deniz Spreyi 119 TL **Cake Beauty** **27.** Terlik 399,90 TL **Elle Shoes**

Karşılıksız sevgi ve fedakarlığın simgesi olan
tüm annelerimizin

Anneler Günü Kutlu Olsun

GÜRAL PORSELEN

gural.com.tr

28. Elbise 829 TL **Nocturne** **29.** Küpe 460 TL **Bloom Jewelry** **30.** Gabrielle çanta 2.500 TL **Beauty Omelette** **31.** Terlik 6.750 TL **Aquazzura-Beymen** **32.** Saat 15.860 TL **Longines** **33.** Armani Si Edp 100 ml 1.200 TL **Sephora** **34.** Saç kurutma makinesi 659,90 TL **Remington** **35.** Foreo Luna yüz temizleme cihazı 699 TL **Morhipo** **36.** Ceket 1.299 TL **NetWork** **37.** Bereket seti 380 TL **Atelier Rebul** **38.** Çanta 1.750 TL **Mozza**

emsan'dan

Çiçek Gibi

ANNE-LER GÜNÜ

emsan.com.tr

39

40

42

43

41

44

45

46

47

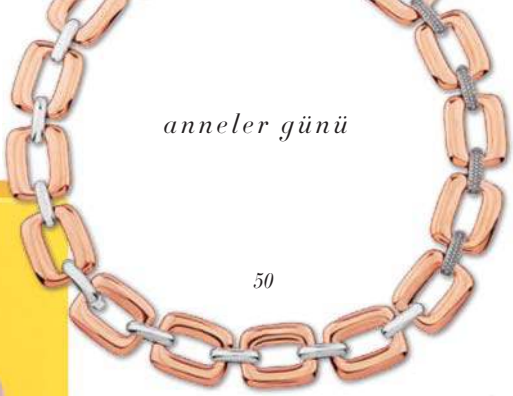
48

39. Renkli güneş koruyucu SPF50 40 ml 240 TL **Giséle Denis** **40.** Leke karşıtı güneş koruyucu krem SPF 50 99,90 TL **Sinoz**
41. Şamdan 64,99 TL **Ikea** **42.** Mayo 199 TL **Lem Lem x H&M** **43.** Tulum 349,99 TL **Mango** **44.** Mayo 990 TL **Ayje**
45. Sandalet 179 TL **Hotiç** **46.** Çift kişilik nevresim takımı 224,95 TL **Bella Maison** **47.** Şal 2.999 TL **D&G-Beymen**
48. Saç kalınlaştıran şampuan 250 ml 320 TL **Revitalash Cosmetics**

49

50

51

52

53

54

56

55

57

49. Cilt bakım seti; Reset Serum 30 ml 590 TL, Divine Cream 50 ml 905 TL, Precious Cream 50 ml 550 TL **L'Occitane**
50. Kolye 7.730 USD **Lion Diamond** **51.** Küpe 6.250 TL **Begum Khan-Beymen** **52.** Babet 299,99 TL **Mango** **53.** Ceket 1.299,90 TL **Levi's**
54. Igora Royal Fashion saç boyası 28 TL **Schwarzkopf** **55.** Apple Airpods 2. nesil bluetooth kulaklık 1.198 TL **Morhipo**
56. Elbise 299 TL **H&M** **57.** Home sepet 149 TL **H&M**

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

58. Kintsugi takım 999 TL **Kütahya Porselen 59.** Mum 159 TL **Leone di Fiume 60.** Dijital mutfak robotu 7.990 TL **Thermomix 61.** 3'lü saklama kabı set 99,99 TL **Emsan 62.** Port of Bodrum Collection 25 cm 69 TL **Fern&Co 63.** Soğutucu yemek çantası 99,95 TL **Tchibo 64.** Sedir 2.150 TL **Grob Design 65.** Jotter Original tükenmez kalem 57 TL **Parker 66.** X1 Art hobi boyaları (adedi) 12-15 TL **Polisan Kansai Boya 67.** Ehlikeyf semaver 1.099,90 TL **Arzum**

Türklerin dünyaya armağanı

1934 yılında firmanın kahve dağıtımını yaptığı Opel marka kamyonet.

1871'den beri kalitesini ve titizliğini hiç bozmadan evlerimize nefis
Türk kahvesini getiren Kurukahveci Mehmet Efendi, bugün 55'ten fazla ülkede tüketiliyor.
Kurukahveci Mehmet Efendi, Türklerin dünyaya armağan ettiği Türk kahvesini,
her yudumda aynı kalite ve keyifle dünyaya ulaştırıyor.

KURUKAHVECİ
MEHMET EFENDİ
150 yıl

Hilal Özdemir Babacan 10 aylık ikiz bebekleriyle vakit geçirmeye bayılıyor.

Hilal Özdemir Babacan

"SEVGİLERİ HEM ÇOK AYRI HEM DE ÇOK AYNI"

Atv ekranlarının sevilen sunucusu Hilal Özdemir Babacan aynı zamanda bir ikiz annesi. Anneliğin tarifi güç bir duygu olduğunu söyleyen ünlü sunucu ile Anneler Günü'ne özel çok keyifli bir röportaj yaptık.

GİZEM SABUNCU

Anne olmak nasıl bir duygu? Hatta size özellikle "İkiz annesi olmak nasıl bir duygu?" diye soralım...

Kelimelerle tarifi, her geçen gün daha da zor hale gelen bir duygu. Aşık olursunuz, midenizde kelebekler uçuşur ya hani, göz göze geldiğimizde gülümsedikleri her an, kelebekler kanat çırpıyor içimde. Allah isteyen herkese nasip etsin.

Onlarla ilk göz göze geldiğiniz anda neler hissettiniz?

Sağlıkla dünyaya geldikleri an, hayatımda ilk defa mutluluktan katıla katıla ağladığım andı. Her gün, her dakika, her saniye şükretsem yine az kalır.

Anne olunca hayatınızda neler değişti? Mesela annenizin "Anne olunca anlarsın" dediği neyi anladınız?

Biz üç kardeşiz. Anneme bazen abimi ayırıyorsun diye takılırdım. O da hep "Öyle şey mi olur? Anne olunca anlarsın" derdi. İnanın şimdi günlük kronometre tutsak, kızları ayrı ayrı kucakta tutma sürem en fazla bir-iki dakika fark eder. Hem çok ayrı sevgileri hem çok aynı. Tarifi güç.

"İnsan çocuk sahibi olduğunda, kendi anne ve babasıyla yaşamış olduğu şeylerle yüzleşiyor" derler. Bu açıdan bakınca neler görüyorsunuz?

Doğru, bir Yay burcu olarak üzerime çok düştüklerinde bunaldığım, kaçıp uzaklaşmak istediğim anlar oldu. İnsan büyüyünce anlıyor; bu ne büyük şansmış. Canım annem, canım babam, hep sevgiyle büyüttüler bizi. Aile içinde "Hoşça kal, görüşürüz" demek kadar normal "Seni seviyorum" demek bizde. Şimdi kendi çekirdek ailemde de önceliğim, sevgiyi göstermekte herkesin cömert olması.

Anne olmanın en güzel ve en zor yanları sizce nedir?

En güzel yanı artık yalnız değilsin, en zor yanı da artık yalnız değilsin. Anneler anladı (gülüyor)!

Annenizle sizin anneliğiniz arasında farklar var mı, varsa neler?

Henüz kızlarım 10 aylık olduğu için buna yanıt vermek benim için güç. Ama annem gibi yapmak istediğim şeyler de, farklı yapacağım şeyler de olacaktır elbet. Onun anneliğinin yarısına yaklaşabilsem, yeter de artar bile.

"SAĞLIKLA DÜNYAYA GELDİKLERİ AN, HAYATIMDA İLK DEFA MUTLULUKTAN KATILA KATILA AĞLADIĞIM ANDI. HER GÜN, HER DAKİKA, HER SANİYE ŞÜKRETSEM YİNE AZ KALIR."

Pandemi sürecinde evde ikizlerle nasıl vakit geçiriyorsunuz?

Evde sabahtan akşama müzik var. Kızlar özellikle ayna önünde olmaya bayılıyorlar. Emekliyorlar, tırmanıyorlar, yuvarlanıyorlar... O kadar hareketliler ki gün nasıl geçiyor anlamıyoruz. Her gün mutlaka açık havaya çıkarıyoruz. Dijital dünyanın asıl dünyayı esir aldığı bu zamanda en çok sevdiğim aktiviteler; küveti doldurup onları uzun uzun yüzdürmek ve uyumadan önce onlara güzel bir kitap okumak.

Peki, siz annenizle birlikte en çok ne yapmaktan hoşlanırsınız?

Annem sit-com karakteri gibi bir kadındır. Tepkileri, söylemleri o kadar komik ki. Baş başayken sıkılmanız imkansız. Hem çok kavga ederiz hem de çok eğleniriz, farklı bir anne-kız ilişkimiz var. Beraber yapmaktan en çok keyif aldığım şeylerden biri sanırım denize girmek; çünkü benim gibi o da hiç çıkmak istemiyor.

Annenizden aldığınız ve hep hatırladığınız en önemli öğüt nedir?

Annem her zaman "Önüne bak" der, "Kimin ne dediği seni ilgilendirmesin. Sen seni biliyorsun, Allah seni biliyor. Gerisi mühim değil."

Anneler Günü ile ilgili unutmadığınız bir anınız var mı?

Birkaç sene önce sürpriz yapıp Anneler Günü için Bodrum'a götürmüştüm annemi. Uzun uzun konuştuğumuz, sonrasında da yeni kararlar aldığımız bir tatil olmuştu. Dilerim bundan sonra da maaile nice keyifli tatillere gideriz.

Adımız Aynes.
Ve bizim yaptığımız
her şey
ANADOLU
TADINDA
Hayata anlam ve
lezzet katan
tüm annelerimizin
Anneler Günü
kutlu olsun.
Anadolu Tadında
Aynes
Tereyağı
Süt
Laktozsuz Süt
Yoğurt
Kaşar
Beyaz Peynir
Aynes®
aynes.com.tr

Ceyda Ateş Toplusoy

"KENDİMİ ÇOK DAHA OLGUN VE GÜÇLÜ HİSSEDİYORUM"

Oyuncu Ceyda Ateş Toplusoy, "Hissettiğim en güçlü duygu annelik" diyor ve 6 aylık kızı Talia ile birlikte geçireceği ilk Anneler Günü'nün heyecanını yaşıyor.

GİZEM SABUNCU

Anne olmak nasıl bir duygu?
Hissettiğim en güçlü duygu. Annelik hem zor hem de dünyanın en güzel hissi…

Talia ile ilk göz göze geldiğiniz anda neler hissettiniz?
Hayatıma bir mucizenin geldiğini düşündüm. Sonrasında "Sağlıklı mı, iyi mi?" diye düşünmeye başladım ve ömrüm boyunca birbirimizin gözlerine ışıltıyla bakmayı diledim.

Anne olunca hayatınızda neler değişti? Mesela annenizin "Anne olunca anlarsın" dediği neyi anladınız?
Önceliklerim değişti, hayattaki hedeflerim değişti, kendimi çok daha olgun ve güçlü hissediyorum. Duygusal değişiklikler bekliyordum tabii ki ama böyle bir sevginin varlığından, kalbimin bu kadar büyüceğinden haberdar değildim... Annemin benim için duyduğu korkuları, endişeleri daha iyi anladım.

"İnsan çocuk sahibi olduğunda, kendi anne ve babasıyla yaşamış olduğu şeylerle yüzleşiyor" derler. Bu açıdan bakınca neler görüyorsunuz?
Ben mutlu bir ailede, mutlu bir çocuk olarak büyüdüm. Ailemle ilişkilerim hep son derece iyiydi. Talia şu anda çok ufak olduğu için bir şey söyleyemiyorum ama annem hep bana "İnşallah çocuğun olursa, senin gibi olsun" derdi.

Anne olmanın en güzel ve en zor yanları sizce nedir?

Anneliğin en zor yanı, yüklendiğiniz sorumluluk ve hayatına fazla müdahale etmeden nasıl iyi yönlendirebileceğinizin planlamasını yapmak. Şu an benim için en güzel yanı ise onun sağlıklı bir şekilde büyüdüğünü görmek.

Annenizle sizin anneliğiniz arasında farklar var mı, varsa neler?

Annemi her zaman örnek almışımdır. Kardeşlerimi büyütürken onu izleme şansım oldu. Annemin kuralları, aslında olması gereken kurallardı. Mesela; ağladıklarında hemen yanlarına gitmezdi. Düştüklerinde veya canlarını acıttıklarında panik yapıp onlara da panik yaşatmazdı. "Çocuklar anne ve babalarını her daim denerler, bu yüzden disiplini elden bırakmıyorum" derdi. Bu konuda şanslıydım önümde güzel bir örnek vardı ama yine de fark var; çünkü bizim çağımızda bilgiye ulaşmamız daha kolay, o yüzden çocuklarımızı daha rahat büyütüyoruz. Benim de tabii ki kurallarım var. Bebeklikten itibaren onları bir birey olarak görürseniz ileri yaşlarda da işiniz kolay olacaktır. Anneler ve babalar çocuklarını ne kadar mutlu ve rahat büyütürlerse çocuklar da o kadar mutlu olurlar.

Annenizden aldığınız ve hep hatırladığınız en önemli öğüt nedir?

"Zaman asla geri gelmez, o yüzden umutlarından vazgeçme, her anını değerlendir. Her gün sahip oldukların için şükret ve içindeki merhameti hiçbir zaman kaybetme ki önüne hep iyilikler çıksın. Empati yapmayı unutma" derdi.

Pandemi sürecinde anne olmak sizi korkuttu mu? Bu süreçte evde neler yapıyorsunuz?

Herkes gibi ben de korktum. Ama elimden geldiğince kurallara uydum ve önlemimi aldım. Zamanımın çoğunu evde geçirdiğim için kendi hobilerimle uğraştım ve zaten Talia sayesinde sıkılacak zamanım olmadı (gülüyor). Onun dışında sporumu yaptım, kitap okudum, evin diğer küçük bebekleri, yani köpişlerimle ilgilendim, bol bol oyunculuğum için filmler izledim, yazılar okudum.

"Bu benim bebeğimle ilk Anneler Günüm ve çok heyecanlıyım. Annelik sadece bir güne özel değil, her günü özel yapan bir duygu. Annemin her anı benim için kıymetli, annemle geçirdiğim her gün unutamayacağım bir anı..."

Instagram'ın EN ÜNLÜ 5 ANNESİ!

Bazı isimler var ki Instagram hesaplarına bakınca içimiz açılıyor, gülümsüyoruz. Sosyal medyada çocuklarıyla güzel anılar biriktiren anneleri sizler için derledik.

GİZEM SABUNCU

1 GAMZE ERÇEL YILDIRIM @gamze_ercel

Bir sosyal medya fenomeni olan Gamze Erçel Yıldırım, kızı Aylin Mavi ile bol bol fotoğraf ve video paylaşan annelerden. Oldukça eğlenceli pozlar veren anne-kız ilgiyle takip edilen hesaplar listesinde ilk sıralarda. Şu an **3,5 milyon takipçisi olan** Erçel'in takipçi sayısı her geçen gün artıyor.

2 PELİN AKİL ALTAN / @pelinakil

Bir ikiz annesi olan Pelin Akil Altan'ın, kızları Duru Lina ve Doğa Alin ile yaptığı paylaşımlar beğeni rekoru kırıyor. Birçok kişinin sevimli ikizleri görmek için takip ettiği hesapta Pelin Akil, genellikle ikiz annesi olmanın zorluklarından, onların büyüme süreçlerinden, yeme-içme alışkanlıklarından bahsediyor ve anne adaylarına bu gibi konularda da rehberlik ediyor.
Şu an 2,7 milyon takipçisi var.

P&G

GURURLU ORTAK

P&G

WORLDWIDE PARTNER

MİLLİ CİMNASTİKÇİMİZ
İBRAHİM ÇOLAK

ANNESİ
SULTAN ÇOLAK

ANNEM İÇİN *Unutta* TOKYO'YA

Annelerin Gururlu Sponsoru P&G olarak,
34. yılımızda 34 Olimpik sporcumuzu
Tokyo yolunda destekliyoruz.

ALTIN FIRSAT

50 TL ve üzeri P&G alışverişine

10 TL para iadesi!

1. 50 TL ve üzeri P&G alışverişi yap
2. firsatyaninda.com 'a fişini yükle
3. 10 TL para iadesi hesabına yatsın

firsatyaninda.com'a gitmek için kare kodu oku

OLİMPİK ANNELER

Kampanya ile ilgili detaylı bilgi ve katılım koşulları için **firsatyaninda.com** katılım koşulları sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

BUSE TERİM BAHÇEKAPILI @buseterim

Instagram'ın en çok takip edilen hesaplarından biri olan Buse Terim Bahçekapılı'nın da **2 milyon takipçisi var.** Buse Terim sayfasında, tatlı mı tatlı kızları Nil Fulya ve Naz Sema Bahçekapılı ile paylaşımları dışında, giyim tarzı ve ev dekorasyonuyla ilgili de paylaşımlarda bulunuyor.

GİZEM HATİPOĞLU @hatipoglugizem

Instagram'da **2 milyon takipçisi olan** Gizem Hatipoğlu'nun hesabı kızı Lila'nın fotoğraflarıyla dolu. Sosyal medya için ciddi mesai harcayan Hatipoğlu giyim tarzı, güzellik-bakım gibi konularda da paylaşımlarda bulunuyor.

SEDA ERDİM @seda.erdim

Seda Erdim'in takipçi sayısının (446B) özellikle kızı Ses dünyaya geldikten sonra giderek arttığı apaçık. Tatlılığı ve şirinliğiyle tüm dikkatleri üzerine çeken minik Ses ve annesinin paylaşımları Instagram'ın en iyilerinden.

AROMATERAPİ İLE DOĞAL TARİFLER

İster el kremi ister diş macunu ister ev temizlik ürünü... Hayat Ağacı Atölye kurucusu Şermin Yılmaz'dan aromaterapi uçucu yağlarıyla evde kolayca hazırlayabileceğiniz doğal tarifleri öğrendik.

AYSUN ORHAN

Temizlik Ürünleri Tarifleri

Ovma Kremi

1 bardak karbonat

2 yemek kaşığı Arap sabunu

5-10 damla portakal, limon, greyfurt ya da lavanta uçucu yağı

Hazırlanışı: Karbonat ve Arap sabununu karıştırın. Macun kıvamına geldiğinde uçucu yağları ekleyip bir kavanoza alın. Kullanmadığınız zamanlarda kavanozun kapağını kapalı tutun.

Genel Yüzey Temizleyici

30 gr karbonat

30 ml Arap sabunu

10 ml sıcak su

3 damla çay ağacı ya da okaliptüs uçucu yağı

3 damla limon ya da lavanta uçucu yağı

Hazırlanışı: Arap sabunu ve karbonatı sıcak su ekleyerek karıştırın. İyice karıştırdıktan sonra uçucu yağları ekleyip bir kavanoza alın. Kullanmadığınız zamanlarda kavanozun kapağını kapalı tutun.

"Aromaterapiyi hayatımıza dahil ederek kimyasalların neden olduğu zararlı etkilerden kurtulabiliriz."

Vücut ve El Bakımı Tarifleri

Masaj Yağı

20 ml tatlı badem yağı ya da jojoba yağı

4 damla ylang ylang ve 4 damla paçuli

Hazırlanışı: Badem yağı ya da jojoba yağının içine toplam 8 damla uçucu yağları ekleyin. Kapaklı bir cam şişeye alın. Bir gece beklettikten sonra kullanmaya başlayabilirsiniz. Banyo sonrasında vücudunuza dairesel hareketlerle masaj yapabilirsiniz. Kullanmadığınız zamanlarda şişenin kapağını kapalı tutun.

Rahatlatıcı El ve Vücut Spreyi

100 ml lavanta hidrosolü

40 damla lavanta uçucu yağı ya da 20 damla sedir ve 20 damla lavanta uçucu yağı

Hazırlanışı: Lavanta hidrosolünün içine uçucu yağları ekleyin ve spreyli cam şişeye alın. Bir gece beklettikten sonra kullanmaya başlayabilirsiniz.

Rahatlatıcı ve Besleyici El ve Vücut Kremi

30 gram shea butter

20 ml tatlı badem yağı

5 damla uçucu yağ; lavanta ve ıtır

Hazırlanışı: 30 gram shea butter'ı benmari usulü eritin ve içine 20 ml tatlı badem yağı ekleyin. Krem kutusu olarak kullanacağınız bir kavanoza aldıktan sonra biraz soğumasını bekleyin ve katılaşmadan önce toplam 5 damla olacak şekilde lavanta ve ıtır yağını istediğiniz oranda ekleyip karıştırın. Kapağını kapattıktan sonra birkaç saat donmasını bekleyin.

Koltuk Altı Deodorantı

35 gr shea butter, 5 gram kakao yağı, 1 kaşık karbonat

Toplam 10 damla uçucu yağ; çay ağacı, lavanta, bergamot uçucu yağlarını kullanabilirsiniz.

Hazırlanışı: 35 gram shea butter'ı ve 5 gram kakao yağını benmari usulü eritin. İçine karbonatı ekleyip karıştırın. Soğumaya başlayınca, katılaşmadan önce uçucu yağları ekleyin. Bir gece beklettikten sonra kullanmaya başlayabilirsiniz. Tahta bir kaşık yardımıyla küçük bir parça alıp koltuk altınıza sürün ve elinizle koltuk altınıza krem sürer gibi yayın.

Doğal Diş Macunu

2/3 oranında Hindistan cevizi yağı

2 yemek kaşığı karbonat

10 damla nane uçucu yağı

Hazırlanışı: Hindistan cevizi yağını karbonatla karıştırıp uçucu yağı ekleyin. Hazırladığınız diş macununu cam bir kavanoza alıp hemen kullanmaya başlayabilirsiniz.

ŞERMİN YILMAZ HAKKINDA

serminyilmaz.com

Meditasyon eğitmeni, aromaterapist ve Reiki master'ı Şermin Yılmaz, 23 yıllık kurumsal hayatında insan kaynakları profesyoneli olarak çalıştı. Ardından 2019 yılında hayatını İstanbul ve Prag'da devam ettirmesi nedeniyle kurumsal hayattan ayrılıp, Hayat Ağacı Atölye'yi kurdu.

hayatagaciatolye.com

NASIL BİR ANNESİNİZ?

Annemizle olan ilişkimizi ve kendi ebeveynliğimizi Ay burcumuzda görebiliriz. Nasıl bir anne olduğunuzu öğrenmek için Ay burcunuzu tespit edin. Çocuğunuzun bir anne olarak sizden ne beklediğini görmek için de onun Ay burcunu okuyun. Uranyen Astrolog Sevilay Eriçdem sizler için anne-çocuk motto'larını yazdı.

AYSUN ORHAN

AY KOÇ ANNE MOTTO'SU:
"HER ZAMAN BİRİNCİ OLMALISIN"

Çocuklarına girişimci ruhu ve liderlik özelliklerini aşılayabilen annelerdir. Çocuklarını spor aktivitelerine yönlendirerek onlara öncülük edebilirler.

AY KOÇ ÇOCUK MOTTO'SU:
"ANNE BEN BURADAYIM, ANNE BEN VARIM, ANNE BENİ GÖR"

Duygusal ihtiyaçlarını ve isteklerini rahatlıkla dile getirebilen, atılgan, cesur, kavgacı, isteklerini gürültü koparark elde eden, çok fazla hareketli, yerinde duramayan, fethetmek ve kendini kabul ettirmek isteyen çocuklardır.

En büyük ihtiyacı:
Kendisini annesine kabul ettirmek.

AY BOĞA ANNE MOTTO'SU:
"MUHAKKAK KENDİNİ GÜVENCE ALTINA AL"

Maddi ve manevi yönden güven duygusu aşılayabilen, çocuklarını sevgi ve huzur dolu bir ortamda büyüten annelerdir.

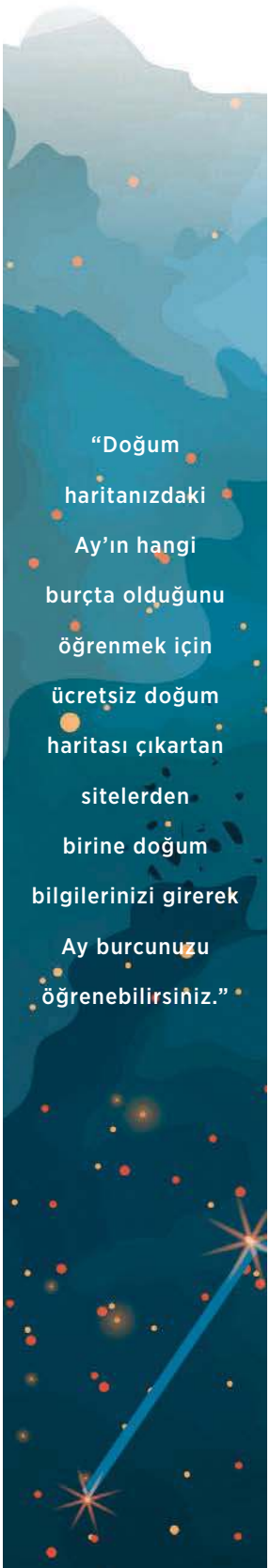
AY BOĞA ÇOCUK MOTTO'SU:
"ANNE BENİ GÜVENDE HİSSETTİR"

Doyurulduğu müddetçe mutlu, huzurlu, sevgi dolu bir çocuktur.

En büyük ihtiyacı:
Annesiyle tensel temasta olmak; çünkü sevgiyi dokunarak hisseder.

AY İKİZLER ANNE MOTTO'SU:
"KENDİNLE VE HERKESLE İYİ İLETİŞİM KUR"

Meraklı, zeki, hep hareket halinde olan, çocuğuyla sürekli iletişim kuran ve her konuda çocuğuyla sohbet edebilen annelerdir.

AY İKİZLER ÇOCUK MOTTOSU:
ANNE BENİMLE İLETİŞİM KUR"

Kıpır kıpır, yerinde duramayan, her şeyi merak eden, öğrenmek isteyen çocuklardır.

En büyük ihtiyacı:
Annesiyle iletişimde olmak.

AY YENGEÇ ANNE MOTTO'SU:
"HER ZAMAN İNSANLARA SEVGİ DOLU OL Kİ, ONLAR DA SENİ SEVSİN"

Çocuğunu sıcak ve sevgi dolu bir yuvada büyüten, yedirmek, içirmek, büyütmek, beslemek için özveride bulunan annelerdir.

AY YENGEÇ ÇOCUK MOTTO'SU:
"ANNE BANA ŞEFKAT GÖSTER"

Sürekli sevilmek, korunmak, kollanmak isteyen, annesine aşırı bağlı çocuklar olurlar.

En büyük ihtiyacı:
Annesinden, ailesinden ayrılmamak.

AY ASLAN ANNE MOTTO'SU:
"SEN MUHTEŞEMSİN"

Çocuklarını cesaretlendiren, yüreklendiren, yücelten annelerdir. Çocuğunun tüm ihtiyaçlarını karşılayıp lüks bir yaşam sunmak için çabalar. Çocuğunun başarılı olmasını isteyen, çocuğuyla oyun ilişkisi kurabilen eğlenceli anneler olurlar.

AY ASLAN ÇOCUK MOTTO'SU:
"ANNE, BENİ HERKESTEN, KENDİNDEN BİLE ÇOK SEV"

İlgi görmek, dikkat çekmek, beğenilmek, takdir görmek ister. Eğlenmeyi seven, oyuncu ruhlu çocuklardır.

En büyük ihtiyacı:
Annesi ve herkes tarafından sevilmek.

SEVİLAY ERİÇDEM HAKKINDA

Ankara Gazi Üniversitesi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü mezunu olan Sevilay Eriçdem, üniversite eğitimi sırasında Türk Amerikan Derneği'nde İngilizce eğitimi aldı ve İngilizce eğitmeni olarak çalıştı. Astroloji her zaman onun için bir tutku oldu. 1999 yılında, 'AFA'- Amerikan Astrologlar Federasyonu ve Astrologlar Topluluğu kuruluşlarına üye oldu. 2015 yılından bu yana Uranyen Astrolojisi ve Asteroit alanında eğitmen olarak çalışan, "Uranyen Astroloji" ve "Asteroidlerin Büyülü Dünyası" adlı iki kitabı bulunan Eriçdem, 2020'de Türkiye'de ve dünyada bir ilk olan Uranyen Astroloji Derneği'ni kurdu.

sevilayericdem.com

AY BAŞAK ANNE MOTTO'SU: "HER ZAMAN EN MÜKEMMEL OLMALISIN"

Çocuklarına faydalı bir anne olmak için çok çabalar. Çocuğunun her ayrıntısıyla ilgilidir. Çocuğunun güvenliğini düşünen ve çocuklarını her zaman kontrol eden annelerdir.

AY BAŞAK ÇOCUK MOTTO'SU: "ANNE EN MÜKEMMEL ÇOCUK OLDUĞUMU GÖR"

Çalışkan, düzenli, tertipli, utangaç ve çekingen bir çocuktur.

En büyük ihtiyacı: En mükemmel çocuk olmak.

AY TERAZİ ANNE MOTTO'SU: "BU HAYAT YALNIZ YAŞANMAZ"

Mutlu, sağlıklı, huzurlu ve uyumlu bir ilişki içindeyse iyi ve sevgi dolu bir ebeveyn olur. Aksi halde ilişkideki mutsuzluk sebebiyle çocuğuyla soğuk ilişki geliştiren bir ebeveyn olabilir.

AY TERAZİ ÇOCUK MOTTO'SU: "ANNE BENİ YALNIZ BIRAKMA"

Uslu bir çocuk olup uyumlu olmak için elinden geleni yapar. Kendi ihtiyaçlarını ikinci plana alarak annesinin mutluluğuyla, huzuruyla ilgilenebilir. Çünkü annesinin mutsuzluğunun kendisinin uslu ve uyumlu bir çocuk olmamasından kaynaklandığını düşünebilir. Bu yüzden de huzursuz bir ortam olmaması için sürekli uyumlu davranır.

En büyük ihtiyacı: Barışçıl, uyumlu ve huzurlu bir ortamda yaşamak.

AY AKREP ANNE MOTTO'SU: "BU HAYATTA HİÇ KİMSEYE GÜVENME"

Ya çok yumuşak ya da çok sert bir anne olur; çünkü Akrep "Ya hep ya hiç" motivasyonuyla yaşar. Çocuğunun üzerinde kontrol ve güç uygulayan, zaman zaman da acımasız olabilen anneler olabilirler.

AY AKREP ÇOCUK MOTTO'SU: "ANNE BENİMLE DERİN BİR DUYGUSAL BAĞ KUR"

Annesiyle yoğun ilişki kurmak, onunla çatışmak, onu kışkırtmak ve hissetmek ister. Aile içindeki, ebeveynler arasındaki ilişkiyi sezinler. Ailesiyle göbek bağını kesmek ömür boyu sürecek bir iş olabilir.

En büyük ihtiyacı: Derin bir duygusal bağ kurmak.

AY YAY ANNE MOTTO'SU: "BÜTÜN DÜNYAYI GEZEREK HAYATI KEŞFET"

Çocuklarını doğal, kendi halinde yetiştirmek ister. Baskıcı ya da kontrolcü değildir. Aksine çocuğun kendi doğallığında, olduğu gibi büyüyüp hayatı keşfederek, yaşamın kendisini deneyimleyerek büyümesini ister.

AY YAY ÇOCUK MOTTO'SU: "ANNE BENİM İYİ BİRİ OLDUĞUMU GÖR"

Ahlaki, ruhsal veya başarı anlamında "iyi" olma arzusuna sahiptir. Başkalarını düş kırıklığına uğratmaktan hoşlanmaz. Sevilmek, hayranlık toplamak ve takdir edilmek ister.

En büyük ihtiyacı: Keşfetmek.

AY OĞLAK ANNE MOTTO'SU: "BAŞARILI VE SAYGIDEĞER BİR İNSAN OLMALISIN"

Çocuğuna karşı sorumluluk duygusu yüksektir. Onun her türlü ihtiyacını karşılar. Başarılı, saygıdeğer, sevilen ve toplumda itibar sahibi bir çocuk olması için çocuğunu destekler. Çocuğunu duygusal anlamda da desteklemelidir.

AY OĞLAK ÇOCUK MOTTO'SU: "ANNE BEN SANA HER ZAMAN BAKARIM"

Sanırsınız ki büyümüş de küçülmüş, ciddi, terbiyeli, utangaç ve ihtiyaçlarını nadiren söyleyen çocuklardır. Erken yaşta aile sorumlulukları nedeniyle ya devamlı çalışmak zorunda kalmış,

ya da aile bütçesine katkıda bulunmak zorunda bırakılmıştır. Bu yüzden erken yaşta kendi kendine yeten bir insan olmayı öğrenir. Annesi ve ailesi çocuğun duygusal ve diğer ihtiyaçlarına ilgisiz kalmış olabilir.

En büyük ihtiyacı:
Sorumluluk üstlenmek.

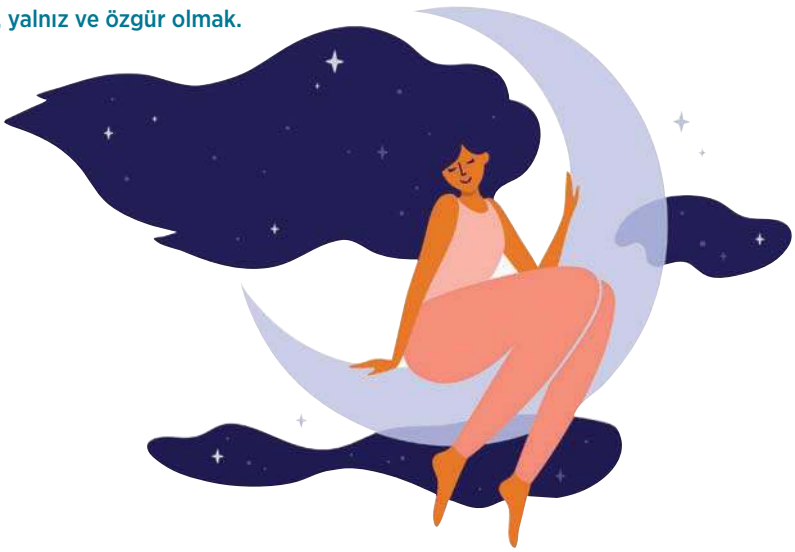
AY KOVA ANNE MOTTO'SU:
"OLABİLDİĞİNCE ÖZGÜR OL"

Özgür ruhlu çocuklar yetiştirmek isteyen, hümanist, sosyal, kendi bireysel özgünlüklerini ortaya çıkartan her türlü aktiviteye yönlendirerek çocuklarına zihinsel anlamda iyi ebeveynlik yapan bir annedir. Çocuğunu zihinsel olarak beslerken, duygusal olarak da beslemeyi ihmal etmemelidir.

AY KOVA ÇOCUK MOTTO'SU:
"ANNE BENİ ÖZGÜR BIRAK"

Özgürlüğüne düşkün, ebeveynlik görevleri ile kendi özgürlükleri arasında çelişki yaşayan bir aile tarafından yetiştirilmiştir. Çocuğa fazla özgürlük tanınmış, ebeveynleri çocuğun ihtiyaçlarını gideremeyecek ve aitlik duygusunu geliştirmesini engelleyecek şekilde büyütmüş olabilir. Çocuk sosyal çevresi ve kendi arkadaşları ile oluşturduğu, sıra dışı bir yaşantıyı benimseyip, kendi yolunu çizmek için erken yaşta aileden ayrılmış olabilir.

En büyük ihtiyacı:
Sıra dışı, yalnız ve özgür olmak.

AY BALIK ANNE MOTTO'SU:
"KENDİ HAYATININ KURTARICISI OLMALISIN"

Fedakâr, cefakâr, merhametli, şefkatli, yardımseverdir, kendini çocuklarına adar. Çocuğunu ruhsal yönden besleyen, hayallerini gerçekleştirmesi için destek veren, fakat diğer taraftan da suçluluk psikolojisi de yükleyebilen bir anne olabilir.

AY BALIK ÇOCUK MOTTO'SU:
"ANNE BENİ TERK ETME/AMA BİR O KADAR DA RAHAT BIRAK"

Endişeli, utangaç, hayal gücü çok güçlü, çabuk alınan, küsen, hayal dünyasında yaşayan, melankolik, çabuk dağılan, her şeye ağlayan çocuklardır. İnsanlara, hayvanlara ve doğadaki her şeye karşı merhametli ve yardımsever çocuklar olurlar. Terk edilme, yalnız kalma korkusu, suçluluk duygusundan kurtulamayabilirler.

En büyük ihtiyacı:
Hayal dünyasında yaşamak.

Özgür ruhlu çocuklar yetiştirmek isteyen, hümanist, sosyal, kendi bireysel özgünlüklerini ortaya çıkartan her türlü aktiviteye yönlendirerek çocuklarına zihinsel anlamda iyi ebeveynlik yapan bir annedir.

(Kova annesi)

DOĞUM SONRASI GÜZELLİĞİNİZİ GERİ ALIN

Doğum sonrası oluşan deformasyonlar kişiye göre değişse de kimi annelerde sadece meme ve karın bölgesinde sarkma ve gevşeme yaşanırken, kimisinde çatlaklar oluşabiliyor. Bu sorunlar "Torsoplasti" (annelik estetiği) ile giderilebiliyor.

Hamilelik ve doğum süreçlerinin vücutta yarattığı deformasyonlar "Torsoplasti" denilen ameliyatlarla giderilebiliyor. "Torsoplasti" karın, meme, bel, kalça, kol ve bacak bölgesindeki istenmeyen görüntülerin giderildiği kombine bir ameliyat. Doğum sonrasında çoğunlukla bu bölgeler deforme olduğu için bu ameliyata aynı zamanda "annelik estetiği" de deniyor.

Bu estetik ameliyatlar için doğumdan sonra en az 6 ay beklenmesi, bu süre içerisinde hamilelik ve doğuma bağlı ödemlerin vücuttan atılması öneriliyor. Operasyonda memelere yönelik müdahale yapılacaksa, annenin emzirme sürecini tamamlamış olması gerekiyor.

Ameliyat sonrası hastalara emboliyi önleyen çoraplar ve karın korsesi, memelere işlem yapıldıysa özel sutyen giydiriliyor. Anneler ameliyatın ertesi günü taburcu ediliyor. Yaklaşık 1 hafta sonra hastalar günlük yaşamlarına geri dönebiliyorlar.

UZMANLAR NE DİYOR?

“Doğum sonrası cerrahi olan ve olmayan seçenekler değerlendirilebilir”

Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Uzmanı Prof. Dr. Şükrü Yazar

Doğum sonrası karın derisinin gevşemesi, derinin esnekliğini yitirmesi dışında, içeride de karın duvarında gevşeme, sarkma, bel çevresinde yağlanma meydana gelir. Annelik estetiği (Torsoplasti) ameliyatı ile deforme olan bölgelere aynı anda müdahale edilebilir. Karın bölgesindeki gevşeme ve sarkmalara yönelik olarak ise mini karın germe ya da tam karın germe ameliyatları yapılır. Gerekli durumlarda liposuction uygulamasından da yararlanılır. Hastanın durumu ve beklentileri doğrultusunda bel bölgesi de şekillendirilebilir. Hamilelik dönemine ait kilo alıp vermeden kaynaklı kol ve bacak sarkmaları da bu bölgelere yönelik germe ameliyatları ile giderilir. Doğum sonrası genital estetik işlemleriyle de istenen görüntü ve fonksiyon geri kazandırılır. Bu ameliyatlar genel anestezi altında yapılır. Cerrahi olmayan yöntemlerle bir miktar sıkılaşma, incelme toparlanma sağlansa da kalıcı ve radikal sonuçları ancak cerrahi müdahale verir. Kişiye özel planlanan annelik estetiği işlemlerinde ameliyatsız yöntemlerden de yararlanılabilir. Cool Shape (soğuk lipoliz) teknolojisi göbek, yan bölge, sezaryen doğum sonrasında alt karın, sırt, basen, bacak gibi bölgelerinde oluşan yağ birikimlerini yüzde 40’a kadar azaltır. ThermaCell Radyofrekans teknolojisi de çatlakların hafifletilmesi, kol ve bacaklardaki sarkmaların giderilmesi ve selülit tedavisinde uygulanan yöntemlerden biridir. ThermaCell ve AWT yöntemleri kombine şekilde uygulanarak ödem atılması ve vücudun sıkılaştırılması sağlanabilir. Sezaryen yöntemiyle doğum yapmış olan annelerin en büyük sorunlarından biri olan ameliyat izleri için de Thulium Lazer uygulamasından yararlanılabilir.

“Doğum ve emzirme sürecinde en fazla deforme olan bölgelerden biri meme dokusu”

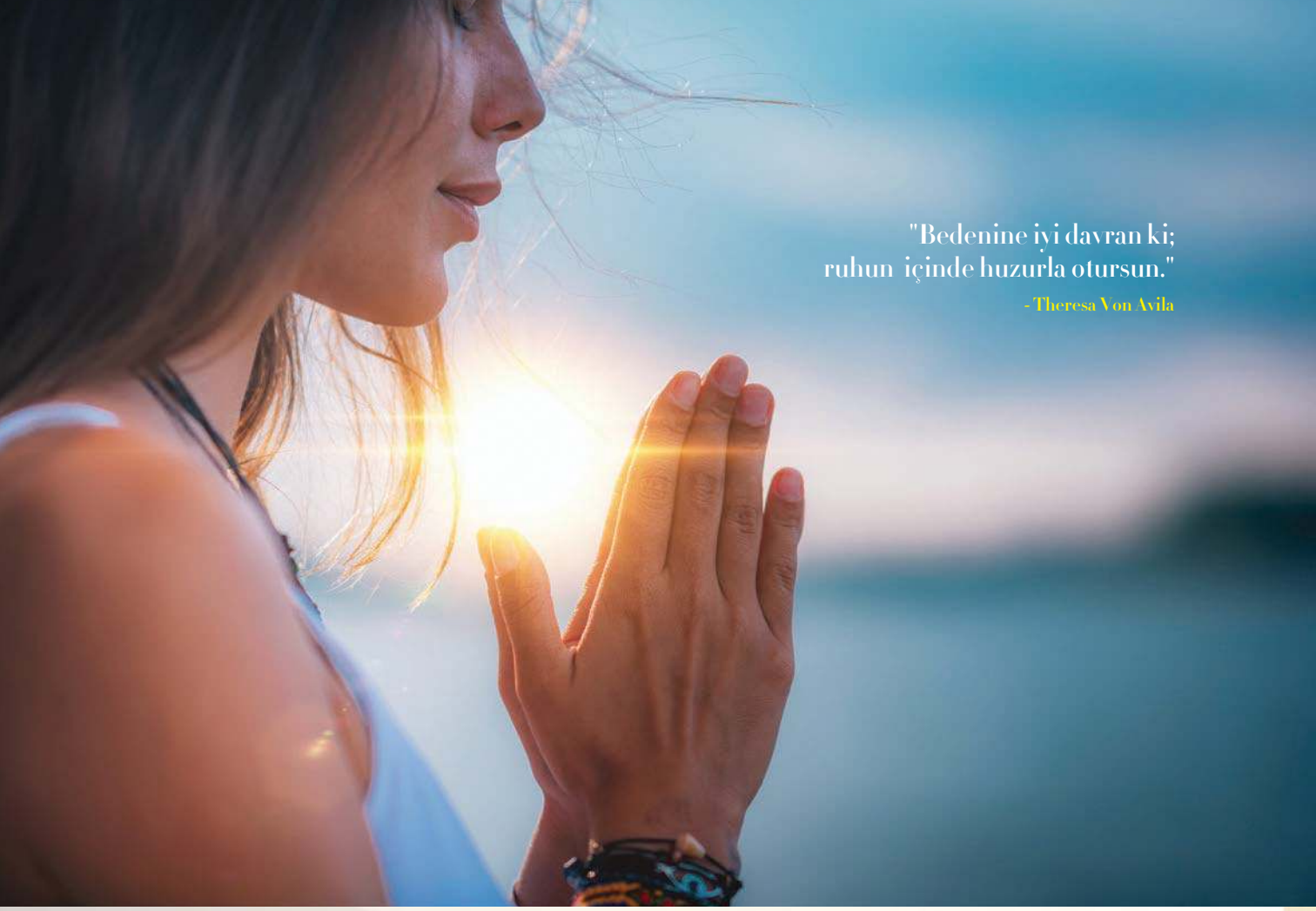
Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Uzmanı Prof. Dr. Murat Emiroğlu

Hamilelik boyunca alınan kilolarla meme derisi giderek esner, genişler. Doğumdan sonra süt verme dönemi boyunca memelerde esneme devam eder. Alınan kilolar, genişleyen süt kanalları ve emzirme işleminin kendisi de eklendiğinde memelerde sarkma ve deformasyon olur. Deri kalitesi yüksek, genetik olarak şanslı genç annelerde bu deformasyon az bir iz bırakarak toparlanabilir ama çoğunlukla bu deformasyon memede kalıcı izler bırakır. Memelerdeki deformasyonun giderilmesi için meme dikleştirmenin yanı sıra, ihtiyaca göre meme protezlerinden de yararlanılarak meme büyütme yapılabilir ya da vücuda oranla büyük olan memeler küçültülebilir. Annelik sonrası meme estetiği, emzirme sürecinin tamamlanmasından 3 ay sonra yapılabilir. Bu işlem hasta memnuniyeti en yüksek işlemler arasındadır. Yapılacak ameliyata göre işlem 1-3 saat arası sürer, genel anestezi altında ve hastane ortamında yapılır. Doğum sonrası meme estetiği sadece cerrahi işlemle düzeltilebilir. Bu işlemin cerrahi olmayan bir alternatifi yoktur. Sağlıklı beslenme (özellikle kolajenden zengin yiyecekler ve besin takviyeleri), düzenli egzersizle toparlanma süreci desteklenebilir.

“Genital estetik, doğumdan sonra en çok talep edilen işlemlerden biri”

Dermatoloji Uzmanı Dr. Marzieh Javadpour

Hamilelik ve doğum sonrası genital organda elastikiyet kaybı, kararma, idrar kaçırma, kuruluk, genişleme ve kırışıklık meydana gelebilir. Bu sorunlar klinik ortamında uygulanan Femilift yöntemi ile tedavi edilebilir. CO2 lazer ile uygulanan bu yöntem yaklaşık 20 dakika sürer ve ağrısızdır. En fazla 3 seans süren Femilift uygulaması sonrası 3 gün ağır spor, havuz ve denizden kaçınılması, 1 hafta boyunca ilişkiden uzak durulması önerilir. Hamilelik sonrası ortaya çıkan deri çatlaklarında Fraxel, 4 boyutlu lazer ve Biodermogenesi teknolojilerinden yararlanılabilir. Doğum sonrası görülen selülit ve bölgesel yağlanmalarda da radyofrekans tedavileri, bunlarla kombine edilen mezoterapi uygulamaları tercih edilir. Hormonlardan dolayı yaşanan dengesizlikler lekelere yol açabilir. Hekim kontrolünde olmak kaydıyla kimyasal peeling ve leke hafifletici lazerlerin bu lekeler yaşlanıp kalıcılaşmadan yapılması önerilir.

BÜTÜNSEL ŞİFA İLE SAĞLIKLI GÜZELLİK

Doğal yöntemlerle stresten uzak ve sağlıklı bir yaşam için annenizle birlikte farklı detoks ve şifa kamplarına katılabilir, bahara yenilenerek girebilirsiniz.

MİNE ÜNAL

LIFE FASTING

BUCHINGER SAĞLIK ORUCU

Türkiye'de ilk kez ve sadece Uzm. Psikolog Zaza Yurtsever ve Prof. Dr. Yunus Yavuz tarafından uygulanan Buchinger Sağlık Orucu, şehir yaşamından uzak, doğa içinde bir merkezde 15-20 kişilik gruplar halinde 7 gün sürüyor. Sağlık orucu sırasında bedene alınan günlük kalori miktarı 250 kaloriyi geçmiyor. Beden ancak bu durumda dış beslenme modundan iç beslenme moduna geçerek depolarından besleniyor. Sabahları içilen bir bardak taze meyve suyu ve akşam içilen bir kase sıcak sebze suyuyla kişiler bu 250 kaloriyi alıyor. Kamp programı, beden farkındalık meditasyonları, hipnoz seansları, grup terapileri ve uzun doğa yürüyüşlerini de içeriyor.

FAYDALARI NELER?

Bu programla bedensel, ruhsal ve zihinsel olmak üzere bütünsel bir arınma yaşanıyor. Beden bir taraftan biriktirdiği zehirlerden ve yağ depolarından arınırken, bir taraftan da bağışıklık sistemi güçleniyor. Kişiler hiçbir şekilde açlık hissetmedikleri gibi, performansları da artıyor.

lifefasting.com

VITALICA WELLNESS

POST-COVID WELLNESS VE DETOKS PROGRAMI

Program bağışıklığın güçlendirilmesine, akciğer temizliğine ve hafıza restorasyonuna odaklanıyor. Covid-19 enfeksiyonu geçirmiş kişilerde solunum sistemi, kalp ve damar sistemi fonksiyonları ile nörolojik ve psikolojik komplikasyonlar başta olmak üzere enfeksiyonun organizma üzerinde bıraktığı hasarları minimuma taşımayı; Covid-19 geçirmemiş kişilerde ise bağışıklığı güçlendirip vücudu virüse karşı güçlendirmeyi hedefliyor.

FAYDALARI NELER?

Vücudunuzu arındırırken, sağlıklı yaşamın kaçınılmazı olan ruh-beden-zihin dengesine kavuşturuyor.

FAYDALARI NELER?

Vücudun arınmasını ve zihnin gençleşmesini sağlıyor. Vücut fonksiyonlarını dengeleyerek hastalıkları önlemeye yardımcı oluyor. Yaşlanma sürecini yavaşlatıyor. Bağışıklığı, bedensel gücü ve dayanıklılığı artırıyor. Optimal kilonun sürdürülmesine ve vücudun potansiyelini kullanmasına destek oluyor.

vitalicawellness.com

AYURVEDİK DETOKS PROGRAMI

Herkes eşsizdir ve ihtiyaçları farklıdır. Programın en önemli özelliği "kişiye özel" olmasıdır. Ayurveda, "yaşam bilimi" anlamına gelen ve Hindistan'da hâlâ uygulanan 5 bin yıllık bir tıbbi sistemdir. Geleneksel Ayurvedik Detoks Programı (Panchakarma), vücudu ve zihni toksinlerden arındırmak, gençleşmek ve içeriden iyileşmek için ideal bir yöntemdir.

THE LIFECO

MINDFUL LIVING PROGRAMI

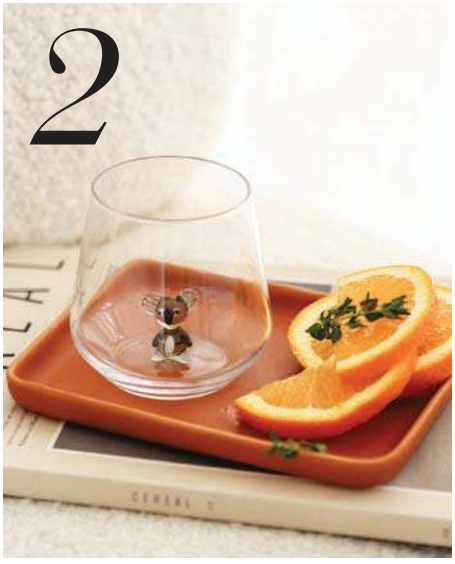
"Mindfulness" (farkındalık yaklaşımı) kapsamında misafirlerine yoga ve meditasyon seansları, bedensel ve zihinsel detoks programları, destekleyici eğitimler, aktiviteler ve workshop'lar sunuyor. Mindful Living, "anda kalma"nın önemine dikkat çeken ve yaşamın hızlı temposunu yakalayabilmek için bir yol olan, derin bir felsefe.

FAYDALARI NELER?

"Mindfulness" kişinin geçmişi düşünmeden ya da gelecekle ilgili endişe duymadan, kendisinin ve çevresinin farkında olma halidir. Farkındalık hali, zihinsel sağlığın temelini oluşturur.

thelifeco.com

1. PENTİ 'MAMA!' KOLEKSİYONUYLA MUTLU ANNELER

Anneliğin ilk adımında kadınların yanında olan Penti; evde, uykuda, dışarıda, sporda ve plajda birbirinden farklı tasarımlarla bu en özel, heyecanlı dönemde mutluluğun altını çiziyor. Geniş ürün skalasıyla dikkat çeken Penti MAMA! koleksiyonu, her zevke göz kırparken, nefes alan doğal pamuksu, yumuşacık ve hassas ciltlere uygun kumaşları ile günün her saatine uyum sağlıyor.

2. CAM DÜNYASINDA KITALARIN GÜZELLİKLERİNİ KEŞFEDİN!

El yapımı cam ürünlerini hazırlayan Minizoo İstanbul, Anneler Günü'ne hazır! Asya'da pandalar, Antarktika'da penguenler, Avustralya'da koalalar, Afrika'da filler, Amerika'da ceylanlar ve Avrupa'da sincaplardan ilham alan marka, özel bir hediye arayanlara hitap ediyor. **@minizooistanbul**

3. ARNICA İLE TEMİZLİKTE ULTRA SESSİZLİK

Arnica, Anneler Günü'nde asıl hediyenin aldığımız ürünler değil; hayatı kolaylaştıran o ürünlerle sunduğumuz sevgi ve şükran olduğunu hatırlatıyor. Temizliği kolaylaştıran Arnica Tesla Premium Toz Torbasız Elektrikli Süpürge ile anneniz ev işlerine ayırdığı zamanı azaltacak. Kolay kullanım için her türlü detayın düşünüldüğü bu ürün, üstün emiş gücü ve ultra sessiz oluşu ile dikkat çekiyor.

4. AKILLI VE BECERİKLİ: HOMEND ALEX ROBOT SÜPÜRGE

Bu Anneler Günü'nde annenizi mutlu edecek bir hediye arıyorsanız, Homend Alex 1280H Robot Süpürge iyi bir seçim olabilir. Üstün teknolojik özellikleri ve performansının yanında, sıra dışı ve şık köşeli tasarımıyla mükemmel temizlik sağlayan Alex, annelerden tam puan alıyor.

5. STİL SAHİBİ ANNELER İÇİN

Faik Sönmez 2021 İlkbahar-Yaz sezonu, evlerde geçirilen günleri daha rahat ve mutlu hissettiren doğal ve pozitif dokunuşlarla dolu. Her kadının dolabında daha çok yer alan eşofman takımları yaz sezonunda da farklı kombinlerle yine en sevilen takımlardan olacak. Boyfriend ceketler, oversize tunikler, jean capri'ler, şortlar, ince hırkalar rahatlık arayanlar için başrolde...

6. ZADE VITAL'DEN ANNELERE SAĞLIKLI BİR CİLT HEDİYESİ!

Sağlıklı yaşam dostu Zade Vital, 9 Mayıs Anneler Günü'nde hediyesiyle fark yaratmak isteyenlerin yanında... Cildin sağlıklı bir şekilde yaş almasını destekleyen Zade Vital Marine Kollajen, ciltte sağladığı gözle görülür farkla, anneleri gülümsetmeyi başarıyor. Alerjen, pestisit, ilave şeker ve GDO içermiyor.

Yeni DeepFresh Probiotics

Doğal Yenidoğan Islak Mendili.

Probiyotiklerden elde edilen peptitler kurumaya karşı bebeğinizin cildinde doğal kalkan oluşturur. Cildini nemlendirir.

Veocel™
Purely for you

Doğada çözünebilen VEOCEL™ elyaflarla üretilmiş kumaş

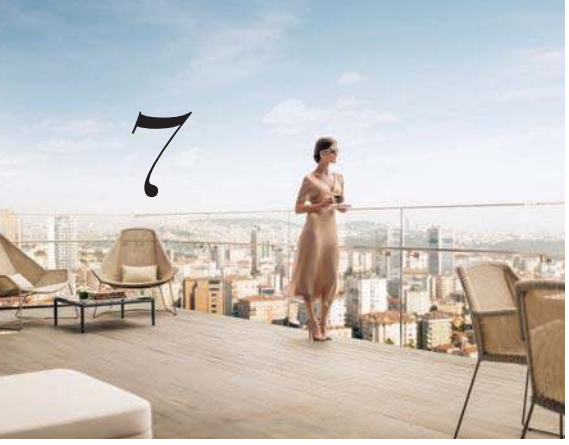
%99 saf su ve doğal içerik

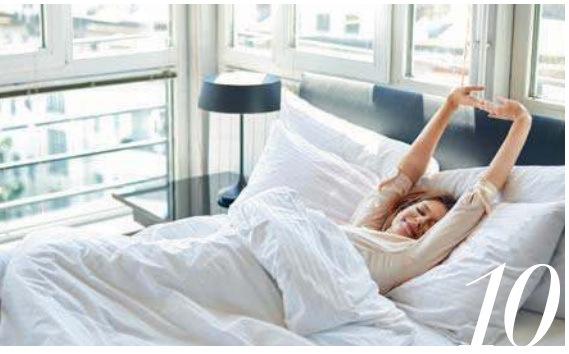
DeepFresh

deepfresh.com.tr

ISO/IEC 17065:2012 akreditasyona sahip kuruluştan ISO 16128-1, ISO 16128-2 standartlarına göre Natural Sertifikası'na sahiptir. TÜV Avusturya tarafından OK Biodegradable Sertifikası'na sahip VEOCEL™ elyaflar içeren kumaştan üretilmiştir. VEOCEL™, Lenzing AG'nin ticari markasıdır. Nemlendirme etkisi test edilmiş Lactobacillus, Lactobacillus ferment, Cocos Nucifera Fruit ekstrakttan oluşan patentli formüle sahiptir.

7. ANNELER GÜNÜ'NE ÖZEL KONAKLAMA PAKETİ

Fairmont Quasar Istanbul, 9 Mayıs 2021 Anneler Günü'nde annesine dinlendirici bir tatil hediye etmek ve şehrin kalbinde güvenli, konforlu ve sıra dışı bir konaklama deneyimi yaşamak isteyenleri muhteşem lezzetlerin de dahil olduğu "Şehirde Tatil Keyfi Paketi"ni keşfetmeye davet ediyor.

8. ANNELER YUMUŞACIK PAMUKLAR ARASINDA UYKUYA DALIYOR

Yumuşacık pamuklar arasında uykuya dalmayı en çok onlar hak ediyor. Hayatımızın kahramanı olan annelerimizin her zaman yanında olamasak da minik bir hediye ile varlığımızı daima hissettirebiliriz. Cotton Box; nevresim takımından yatak örtüsüne, pikeden bornoz setlerine kadar uzanan geniş ürün çeşitliliği ile birçok hediye seçeneği sunuyor.

9. YENİDOĞAN DOĞAL ISLAK MENDİLİ

Probiyotikler özellikle pandemi günlerinde daha da ihtiyaç duyduğumuz korumayı sağlıyor. Probiyotiklerden elde edilen peptitleri içeren DeepFresh Probiotics Yenidoğan Islak Mendili, anne ve babaların ihtiyaç duyduğu temizliği ilk günden itibaren bebeğin cilt yapısını koruyarak sağlıyor. Alkol, parfüm, alerjen ve boya içermiyor.

10. ARMİS YATAK'TAN KEYİFLİ BİR UYKU İÇİN YATAKLAR

Armis Yatak, Anneler Günü'nde annesine en kullanışlı ve hoş hediyeyi almak isteyenlere, birbirinden farklı fonksiyonlara sahip yatak seçeneklerini sunuyor. Ergonomik, sağlıklı ve konforlu yatak seçeneklerinden biri ile annenize eşsiz bir uyku keyfi sunarak gönlünü fethedebilirsiniz.

11. NESPRESSO'DAN BAHARA ÖZEL KAHVE ANLARI!

Nespresso, düzenlediği bahar kampanyaları ile, kahve keyfine şıklık katan sıra dışı tasarım makinelerini ve aksesuarlarını özel indirimlerle sunuyor. Nespresso, Anneler Günü'ne denk gelen bir diğer kampanyası ile de aksesuarlarda yüzde 20 indirim imkanı veriyor. Birbirinden özel iki kampanyası ile anneleri mutlu ediyor.

8 katre kapaklı şise
248,50 TL **Anatoli**

Alight yoğun aydınlatıcı
serum 30 ml 342,90 TL
Cosmed

Çizgili pijama üstü 299,90 TL
Intimissimi

Lokomotif kazanlı buharlı ütü
1.100 TL **Goldmaster**

365 GÜN
ANNE

D&R MUSIC BOOK STORE

ANNELERE
EN GÜZEL HEDİYELER D&R'DA

/ DRDunyasi / dr_dunyasi / www.dr.com.tr

NESPRESSO®

GRAN LATTISSIMA

KAHVE İLE SÜTÜN
BÜYÜLEYİCİ BULUŞMASI

what else?

Nespresso Boutique: Nişantaşı • Bağdat Caddesi • İstinyePark • Zorlu Center • Vadistanbul • Kanyon • Akasya
tr.buynespresso.com nespresso.tr | 0800 211 01 00 (ücretsiz hat) / 444 20 21

Jumbo

Zamansız Tasarımlar

Anneme sevgim Jumbo
hediyem Jumbo

500.01.01.1265 - 6500 **Çaydanlık Sarı** / 500.01.01.8124 - **Hypnose Çay Seti 6'lı**

GÜLÜMSETEN JUMBO HEDİYELER GÜLÜMSEYEN ANNELER

Çiçeklerin en güzelini, hediyelerin en anlamlısını hak eden annelerimize, baharın enerjisinden, tabiatın form ve renklerinden ilham alan eşsiz hediye alternatifleri sunuyoruz. Annelerinizin yaşam tarzını tamamlayacak, doğaya dokunmanın huzurunu sunacak tasarımlarımızdan birini hediye edebilir, annenizin yüzüne Jumbo bir gülücük kondurabilirsiniz.

500.01.01.8125 - **Ocean Çay Set**

500.01.21.0159 - **Guest Kare Çay Seti** 18 Parça

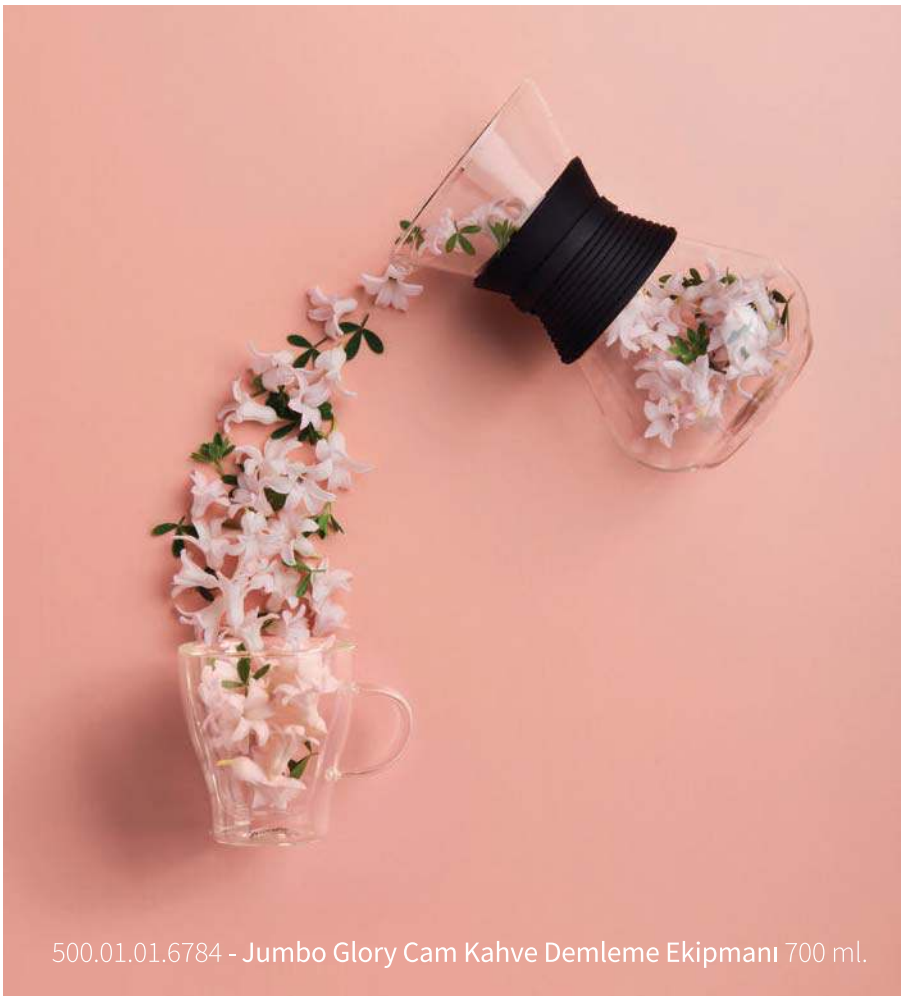

500.01.01.7364 - Halo Kahve Fincanı 2'li
500.01.01.7365 - Halo Çay Fincanı 2'li

ANNELERİMİZ İÇİN

Geleneksel formlarıyla zanaatkar bir yaklaşımın altını çizen ışıltılı çay takımları ile annelerinizin yaşam tarzlarını tamamlayan hediye alternatifleri sunun.

500.01.01.6784 - **Jumbo Glory Cam Kahve Demleme Ekipmanı** 700 ml.

500.01.01.6775 - **Jumbo Glory Double Wall Bardak** 250 ml. 2'li
500.01.01.6776 - **Jumbo Glory Double Wall Bardak** 350 ml. 2'li

#ŞimdiJumboZamanı

jumbo.com.tr

ORGANİK FORMLAR

Kalıpların dışına çıkan formu ve doğadan ilham alan taş dokusuyla zamansız ve kullanışlı sunumlara dönüşen servis takımları.

500.01.21.0091 - Jumbo Fabia Pasta Seti 7 Parça
500.01.01.6587 - Leaf Pasta Servis Seti

500.01.21.0082 - Soleil Pasta Seti 7 Parça
500.01.01.8136 - Paint Blue Titanyum Gold Tatlı Takımı 24 Parça

Baharı sofranıza misafir edin.

500.01.01.7772 - Wood Mood Yuvarlak Kesme ve Sunum Tahtası
500.11.11.0263 - Osaka Santoku Chef Bıçak 18 cm

500.01.01.6588 - **Leaf 3 Parça Peynir Servis Seti**
500.01.01.7771 - **Wood Mood Kesme ve Sunum Tahtası** Küçük Boy

PRATİK YARDIMCILAR

Leziz tariflerin hazırlık aşamasında annelerin elinin altında en doğal en kullanışlı yardımcılar olsun.

ANNELERE, SEVGİYLE

Bir çocuğun nasıl zahmetle yetiştiğini bilen, onun her anına şahit olan fedakar annelerimize bol köpüklü bir yorgunluk kahvesi yakışır.

1. 500.01.01.7367 - Cappadocia 2'li
2. 500.01.01.7370 - Ethnic 2'li
3. 500.01.01.7368 - Bosphorus 2'li
4. 500.01.01.3363 - Star 2'li
5. 500.01.01.7363 - Karo 2'li
6. 500.01.01.7371 - Red Lace 2'li
7. 500.01.01.7372 - Turquoise 2'li

LEZZET MİMARLARI

Anne mutfaklarına
davetkar tasarımlar

SEVGİYLE PİŞEN YEMEKLER

Modern çizgisiyle mutfağınızda
ihtiyacınız olan seçimler.